

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

2011

Daniel SRCH

**Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta**

**Ústav světových dějin
Seminář nejnovějších dějin**

Rigorózní práce

Daniel Srch

Hollywoodský blacklist – doba, ideologie a filmový průmysl

Hollywood Blacklist – Time, Ideology and Motion Picture Industry

Konzultant: Doc. PhDr. Martin Kovář, Ph.D.

Praha 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracoval samostatně,
výhradně na základě uvedených pramenů a odborné literatury.

V Praze, dne

Daniel Srch

Obsah

Úvod	6
1. Metodologie, prameny a literatura.....	11
1. Doba.....	16
1. Rooseveltovo dědictví.....	18
2. „Malý muž z Missouri“	27
A. Spuštění „železné opony“.....	28
B. Trumanova domácí politika.....	37
3. Dvě „velké“ ztráty a „zapomenutá“ válka.....	45
4. Eisenhower – muž, který přinesl mír.....	53
5. Éra hojnosti.....	60
2. Ideologie.....	66
1. Amerikanismus.....	66
A) Krize a nový vzestup amerikanismu.....	71
B) Antikomunismus.....	74
C) <i>Tail-Gunner Joe</i>	81
D) Antikomunistická rétorika	87
E) Lidový antikomunismus.....	91
2. Komunistické hnutí v USA.....	94
A) „Bouřlivé“ zakladatelské roky.....	95
B) Vzestupy a pády.....	103
C) Špiónážní činnost amerických komunistů.....	112
D) „Hollywoodský“ komunismus.....	115
3. Hollywoodský <i>blacklist</i>.....	121
1 Vývoj Hollywoodu do roku 1945.....	122
2. Hollywood na počátku studené války.....	140
A) Hospodářské aspekty.....	141
B) Důsledky stávek z let 1946–1949.....	147

C) Hollywood versus Washington.....	148
3. Velký útok na Hollywood.....	160
4. „Hlídací psi“ a <i>blacklisting</i>	171
Závěr	178
Příloha 1.....	182
Příloha 2.....	183
Obrazová příloha.....	204
Seznam zkratk.....	214
Použitá literatura.....	217

Úvod

Na slavnostním večeru Americké filmové akademie dne 16. března 1999 obdržel Elia Kazan čestného Oskara za celoživotní dílo. Rozhodnutí ocenit tohoto režiséra znamenalo pro část hollywoodské komunity kontroverzní krok, proti kterému se ohradila. Při samotném ceremoniálu předání zlaté sošky se v hledišti mísili ve stoje aplaudující, netečně sedící i zjevně rozhořčení diváci.¹ Na jinak skvělou kariéru význačného tvůrce totiž dopadal stín sedmačtyřicet let staré události. Během tzv. „druhého strachu z rudých“² totiž Kazan podlehl tlaku ze strany „Komise pro neamerickou činnost“³ a podal vyšetřovatelům výpověď objasňující jeho komunistickou minulost. Následně jmenoval několik bývalých kolegů, kteří se i díky jeho přispění ocitli na nechvalně známé „černé listině“, čímž jim bylo na více než desetiletí znemožněno působit v Hollywoodu. Kazan se po zmíněné spolupráci s HUACem naopak mohl vrátit k filmovému řemeslu. Relativně nedávný jedenáct let starý incident ukázal, že *blacklist* představuje stále živé, otevřené téma. Přiblížení tohoto pro demokratickou společnost kontroverzního prvku představuje hlavní cíl této práce.

„Černá listina“ patřila na přelomu 40. a 50. let minulého století ve Spojených státech k lokálním i celospolečenským jevům a zároveň reagovala na mezinárodně-politické události. Z těchto důvodů považuji za nutné zabývat se daným problémem v širokém kontextu. V první části jsem zaměřil pozornost na dobu, v níž politika zakazování „rudých“ umělců vznikla. Ve druhé kapitole jsem analyzoval ideologickou rovinu a tzv. patriotický tábor a činnost komunistické strany ve Spojených státech. Poslední kapitola se soustředí na vystižení specifik hollywoodského průmyslu, poté se již pozornost obrací na konstituování a fungování *blacklistu*. Od 80. let 20. století postupně vzrůstá zájem o toto téma jak v odborné, tak memoárové literatuře, a proto již vznikla řada děl reflektujících jeho nejdůležitější aspekty. Autorem zvolený přístup se od ostatních liší především snahou o holistické pojetí spolu se zasazením do konkrétního prostředí, doby i tradice. Výsledná práce tedy není jen o „černé listině“, ale klade si rovněž za cíl poskytnout hlubší vhled do americké společnosti na počátku studené války.

---

¹ Clinton, Paul: *Controversy over Oscar for Kazan heats up*. CNN.com, Tuesday, March 16, 1999. <http://edition.cnn.com/SHOWBIZ/Movies/9903/16/kazan.oscar/index.html>.

² *The Second Red Scare*.

³ *The House Committee on Un-American Activities (HUAC)*.

Sledovaná doba zahrnuje prezidentství třech osobností – Franklina Delano Roosevelta, Harryho S. Trumana a Dwighta D. Eisenhowera. Vzhledem ke specifickému postavení prvního muže Bílého domu ve Spojených státech se jedná o přirozené a logické ohraničení. Jmenovaní státníci pocházeli sice z rozdílných sociálních poměrů, ale všichni se řadili k jedné generaci s podobným historickým prožitkem.⁴ S nástupem Johna Fitzgeralda Kennedyho přišla již do Washingtonu nová politická garnitura. Od počátku 30. do konce 50. let se musely Spojené státy vypořádat s několika klíčovými problémy, jejichž úspěšné zvládnutí je vyneslo do pozice světové supervelmoci. Jednalo se tedy o zásadní, byť pozvolný transformační proces, jenž zmínění jednotlivci ovlivňovali. Jaké fenomény se na něm podílely? Jak se projevovala jejich vzájemná interakce?

Ústřední téma celé čtvrté dekády 20. století zaujal boj s velkou hospodářskou krizí, s níž se měl vypořádat tzv. „Nový úděl“. Druhotnou motivaci představovala snaha o redukci tzv. „drsného individualismu“. Spojené státy díky němu začaly s opožděným budováním základního systému sociálního zabezpečení. Pravicový radikalismus v Evropě se v průběhu 30. let ocital spíše na okraji zájmu. Postupně však vyžadoval vzrůstající zapojování severoamerického státu do mezinárodních záležitostí, což vyvrcholilo vstupem do vojenské koalice proti státům „Osy zla“. Washington se záhy ocitl v kontroverzním spojení s Moskvou, s níž jednal o poválečném uspořádání. Roosevelt usiloval o to, aby USA zůstaly *ad futuro* aktivně zapojeny ve světovém dění a nestáhly se do „pohodlné“ izolace. Odkaz FDR byl tak dalekosáhlý, že ho nelze opomenout. Do budoucna z něj vyplývalo několik důležitých skutečností: 1) *New deal* si kromě příznivců získal i mnoho odpůrců především z řad konzervativních elit. 2) Úspěšné prolomení tradice dvou prezidentských období uvrhlo republikánskou stranu do krize a hledání vhodného tématu proti demokratické administrativě. 3) V rámci společného válečného úsilí Bílý dům podporoval střízlivou prosovětskou propagaci, jež budovala mýtus o „hodném strýčku Joeovi“. 4) Naivní přístup k Sovětskému svazu Stalinovi poskytl velký manévrovací prostor pro vlastní expanzi, respektive budování obranného perimetru. Již zde je možné spatřovat jeden z kořenů studené války.

Rozporné Rooseveltovo dědictví spadlo „do klína“ viceprezidentovi Trumanovi. Před ním zprvu ležely dva úkoly: zaprvé, dovést válku do úspěšného

---

⁴ Zmínění státníci se narodili v letech 1882–1890.

konce, a zadruhé, převést hospodářství na mírovou výrobu. V domácích programech se snažil nadále pokračovat v podpoře střední třídy těšící se všeobecné prosperitě. Hlavní pozornost ovšem zaujala zahraniční politika. Od počátku roku 1946 lze sledovat pozvolný odklon od spojení s Moskvou, který vyvrcholil v březnu 1947 vyhlášením tzv. „Trumanovy doktríny“. Proces spouštění železné opony se promítal do vnitrostátních záležitostí nárůstem antikomunismu, v jehož čele stanula krajně patriotická uskupení. Pozvolna začínala éra nejrůznějších programů prověřujících loajalitu obyčejných Američanů. Pocit ohrožení se zvětšil po dvou velkých ztrátách v závěru 40. let. Spojené státy přišly o jaderný monopol i vliv v Číně. Navíc o dva roky později vypukl konflikt v Koreji, jenž po úvodních prudkých bojích dospěl k vojenskému patu. Vzniklá atmosféra neklidu přála „inkvizitorům“, mezi nimiž vyčníval senátor McCarthy.

Tehdy se na scéně objevil Eisenhower, důstojně až aristokraticky působící muž se skvělou vojenskou minulostí. Jako jeden z hlavních slibů prezidentské kampaně si vytyčil brzké ukončení války ve „vzdálené“ Koreji. Ve volbách uspěl, stejně jako v dojednání příměří. Pilířem jeho politiky se stal klid, čemuž přála i příznivější mezinárodněpolitická atmosféra. V budoucnu se USA měly vyhnout podobnému přímému střetu, proto hrozící konflikty napříště řešila v tajnosti CIA. Taktéž se podařilo odstranit „nejhlučnějšího“ antikomunistu – McCarthyho. Tažení proti „rudým“ pokračovalo však dále. Ikeova⁵ nechuť pouštět se do řešení kontroverzních témat způsobila, že mnoho závažných problémů narůstalo pod povrchem. Po zbytek 50. let se však lidé mohli soustředit na budování vlastního štěstí. Spojené státy jako první na světě dosáhly konzumního typu společnosti. Obyčejní lidé alespoň navenek vyznávali „správné“ konzervativní hodnoty a těšili se z naplňování „amerického snu“. Odvrácenou stranu ovšem tvořily konformita, materialismus či obavy z jaderné apokalypsy.

Hlavní vybrané fenomény diskutovaného období tvoří rámec, v němž došlo ke střetu dvou ideologií. Prvním, v českém prostředí méně známým myšlenkovým systémem byl amerikanismus. Definice jeho hlavních aspektů je nezbytná pro pochopení argumentace radikálních patriotů. Ti se odkazovali na hodnoty jako svoboda, individualismus, volný trh, ústava, náboženství, víra ve vlastní výjimečnost etc. Paradoxně totéž činila i řada „rudých“, kteří se také odvolávali na obranu ideálů

---

⁵ Pod touto přezdívkou z dětství byl Eisenhower všeobecně znám, užívá ji běžně i odborná literatura.

„otců zakladatelů“. Způsobovala to skutečnost, že amerikanismus se nestal nikdy tak přesně rozpracovanou ideologií jako komunismus, o to větší však prokázal životaschopnost. Nejedná se o uměle vytvořené učení úzkou skupinou intelektuálů, ale o přirozený soubor tradic postupně se měnících v atributy národní identity. Velká hospodářská krize některými fundamenty silně „zatřásla“ a přiměla k hledání alternativ. Opětovné získání sebevědomí Spojených států přišlo během druhé světové války. Víra v americkou výjimečnost se dočkala „renesance“.

Za specifickou formu patriotismu, byť ve vypjaté podobě, považují antikomunismus. Jeho hlavní protagonisté se upínali k ideálu „staré dobré Ameriky“, jíž podle nich hrozilo nebezpečí. *New Deal* způsobil dílčí korekce části „tradičních“ principů, což radikální patrioti odmítali a vnímali jako pronikání cizího elementu. Například posílení odborového hnutí měli tendenci chápat coby šíření bolševické ideologie. Analýza tohoto proudu a jeho rétoriky představuje jeden z klíčových prvků práce. Smýšlení elit ovšem neodráželo vnímání celé společnosti. Nezbytnou součástí tvoří i otázka existence tzv. „lidového antikomunismu“, tedy míry zapojení široké veřejnosti do „honů na čarodějnice“.

Komunismus zaujímá přirozenou opozici amerikanismu. Vzhledem k množství odborných studií o této totalitární ideologii nepovažují za nutné zabývat se jejím teoretickým vymezením. Pozornost proto bude zaměřena především na popis působení a charakter bolševické strany na území Spojených států. Raný vývoj nejvíce připomínal život pronásledované sekty. I přes pozdější částečnou legitimizaci se tohoto dědictví nikdy nezbavily. Ani americké pobožce se nevyhnuly frakční boje, časté korekce ideologické linie či závislost na Moskvě. Taktéž veřejně proklamovaný cíl svrhnout kapitalismus se zařadil mezi jednu z konstant. Značná část členstva se během tzv. „zakladatelského období“ řadila k nedávným imigrantům, tedy ne k Američanům v „pravém slova smyslu“. Přesto se straně v 30. letech podařilo získat širší sympatie a to rovněž mezi uměleckou komunitu. Neustálé přizpůsobování se Stalinovi však vydobyté úspěchy zničilo. Neoddělitelnou součástí americké komunistické strany se stala tichá podpora či zapojení do špionáže, proto ji není možné považovat jen za nevinnou oběť.

Takzvaná „hollywoodská studiová sekce“ získala v rámci amerického komunismu zvláštní status. Působila v ní naprosto odlišná sociální skupina jedinců s mimořádným veřejným postavením. Sláva, vliv a peníze filmového průmyslu mohly napomoci šíření bolševické ideologie. Do jejich řad se postupně přidalo

několik stovek umělců. Bližší analýza jejich přesvědčení však odhaluje značné limity v „dogmatickém revolučním zápalu“. Otázka charakteru „hollywoodského komunismu“ či motivace pro vstup představují rovněž důležitý aspekt práce.

Analýzu „černé listiny“ je třeba začít u představení hlavní charakteristiky Hollywoodu. Tamější kinematografie se oproti zbytku světa vyvíjela podstatně rychlejším tempem. Jako první se plně profesionalizovala do té míry, že v mnohém připomínala ostatní průmyslová odvětví. Díky tomuto procesu vznikl tzv. „studiový systém“. Záhy se taktéž ustálil typický styl povyšující narativní složku díla nad estetickou. Mravnostní čistotu snímků se snažily kontrolovat puritánské skupiny, jimž se podařilo prosadit cenzurní kodex. Hlavní zájem filmových společností spočíval v prodeji, proto vrcholový management proti tomu ani příliš neprotestoval. S příchodem „specifických“ 30. let se situace částečně změnila díky fenoménu Lidové fronty. Její kulturní aspekt přinášel inovativní kinematografické postupy a zaměřoval se na sociálně laděná témata. Politická rovina se soustředila na posílení odborového hnutí. Právě k této nové „vlně“ se hlásili prakticky všichni později zakázaní umělci. Následné střetávání liberálně-levicového tábora s vedením studií vyvrcholilo v poválečné době, kdy se navíc Hollywood dostával do hospodářské recese. Bossové se přiklonili k táboru konzervativních filmařů navázaných na HUAC. Vzniklá aliance se pustila do boje proti „rudým“.

Výsledné působení všech zmíněných fenoménů, ať spolu přímo souvisejících, či nikoliv, se promítlo do podoby „černé listiny“. Vzhledem k její podstatě věnuji největší pozornost působení „Komise pro neamerickou činnost“, respektive několika kolům výsledků v letech 1947–1953. Na vybraných případech jednotlivců představuji rozdílný charakter dvou druhů výpovědí – tzv. „přátelské“ a „nepřátelské“. Rozhodnutí pro tu či onu volbu ovlivnilo život celé rodiny. Fungování *blacklistingu*, tedy praktikování diskutované politiky, by se neobešlo bez dalších institucí. Takzvané „nátlakové skupiny“ hlídaly filmový průmysl, navíc samy usilovaly o hlubší „očistu“ Hollywoodu. Určení hlavního zdroje pro ustavení *blacklistu* je velmi těžké. Kolísá mezi specifickou tradicí amerikanismu a dobovým podmíněním – studenou válkou. Stěžejní otázky práce znějí následovně: 1) Jak mohlo dojít k zrození „černé listiny“? 2) Jak fungovala politika *blacklistingu* a kdo v ní hrál nejdůležitější role?

1. Metodologie, prameny a literatura

Vzhledem ke zvolenému pojetí, ve kterém jsem se hodlal zabývat *blacklistem* v širokém kontextu, zvolil jsem jako výchozí metodu analytický přístup. Na základě studia pramenů a odborné literatury jsem pojmenoval několik ústředních fenoménů, které jsem následně odděleně podrobil rozboru. Při něm jsem se zaměřil především na momenty vztahující se či ovlivňující „černou listinu“, aniž bych zapomněl zohledňovat význam jednotlivých událostí v konkrétní době nebo je interpretovat jako projev určité tradice daného ideového systému – amerikanismu. Výsledná syntéza získaných poznatků umožnila jednak popsat genezi *hollywoodského blacklistu*, upozornit na její klíčové fenomény a limity, ale také přiblížit poměry ve společnosti na počátku studené války. Dále upozornila na četná specifika vycházející ze smýšlení v duchu *american way of life*. Uvědomuji si limity historické vědy, respektive nemožnost dosažení objektivního poznání pravdy. Výsledná práce proto přirozeně není přesným popisem historické skutečnosti, ale zpětnou rekonstrukcí postavenou na postulátech historiografie. Skloubení světových i vnitropolitických událostí na jedné straně s „mikrokosmem“ filmového průmyslu na té druhé umožňuje zajímavé propojení „velkých“ a „malých“ dějin.

Pramenná základna pro *blacklist* je poměrně bohatá. Vycházel jsem především z publikací vydaných samotnou Komisí pro neamerickou činnost. V první řadě se jednalo o přepisy výpovědí svědků během vyšetřování v roce 1947 a poté v letech 1951–1953 (*Hearings Regarding the Communist Infiltration of the Motion Picture Industry*, Washington 1947; *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry – Part 1–10*, Washington 1951–1952; *Investigation of Communist Activities in the New York City – Part 4*, Washington 1953). Dalším cenným zdrojem informací o širších aktivitách HUACu byly výroční zprávy HUACu (*Report of tohe Committee on Un-American Activities to The United States House of Representatives* (Volume 1948), Washington 1949; *Annual Report of the Committee on Un-American Activities for the Year 1950–1953*, Washington 1951–1954). První souhrnnou práci o „černé listině“ napsal John Cogley (*Report on blacklisting: 1 Movies*, New York 1956). Ač jeho zpráva obsahuje formální chyby či nejasnosti, jedná se o velmi přínosné dílo už jen vzhledem k době svého vzniku a pojmenování základních fenoménů. Mimochodem sám autor se po jejím vydání dostal do problémů s komisí. Zmíněné prameny významně obohatily memoáry a rozhovory přímých aktérů. Ty poskytují vhled do bezprostředních následků *blacklistu* (Barzman, Norma: *The Red*

and the Blacklist, The Intimate Memoir of Hollywood Expatriate. New York 2003; Cole, Lester: *Rudý z Hollywoodu*. Praha 1986; Rouverol, Jean: *Refugees from Hollywood, A Journal of the Blacklist Years*. New Mexico 2000; McGillian, Patrick – Buhle, Paul: *Tender Comrades, a Backstory oh the Hollywood Blacklist*. New York 1997).

Prameny k analýze antikomunistického hnutí se zaměřují především na rozbor používané rétoriky. Z nich lze vysledovat hlavní motivy útoků proti následovníkům bolševického hnutí. Největší část dostupných materiálů opět pochází z provenience „Komise pro neamerickou činnost“. Jedná se o soubor nejrozšířenějších pamfletů či studií o působení komunistů na území Spojených států (*100 things you should know about communism series*. Washington 1949; *Report on the Communist Party of the United States as an advocate of overthrow of Government by force and violence*. Washington 1947; *The Shameful Years; Thirty Years of Soviet Espionage in the United States*. Washington 1952). Z dalších studií podobného druhu jsem vycházel z publikace Obchodní komory Spojených států (*Communist Infiltration in United States, Its Nature and How to Combat It*, Washington 1946). Velmi přínosná je taktéž výpověď Johna Edgara Hoovera, který se zařadil mezi hlavní architekty celého „honu na čarodějnice“ (*Investigation of un-American propaganda activities in the United States, H.R. 1884 and H.R. 2122*, Washington 1947). Pro analýzu vnímání komunistické hrozby americkou veřejností jsem čerpal hlavně z výsledků zveřejněných Gallupovým ústavem a ze sociologické studie Samuela A. Stouffera (*Communism, Conformity & Civil Liberties: A Cross Section of the Nation Speaks its Mind*. Gloucester 1963). Konečně posledním zdrojem informací se staly tematicky připravené edice pramenů o antikomunistickém hnutí (Fried, Albert: *McCarthyism, The Great American Red Scare, A Documentary History*, New York – Oxford 1997; Schrecker, Ellen: *The Age of McCarthyism A Brief History with Documents*. Boston – New York 1994).

Při popisu dějin americké komunistické strany jsem vycházel z materiálů její provenience. Na základě prostudování hlavních pamfletů, manifestů či teoretických prací významných představitelů hnutí jsem ilustroval četné „ideologické kotrmelce“. (Communist Party of America, *Manifesto and Program, Constitution, Report to The Communist International*, Chicago 1919; Workers Party of America, *Manifesto to the Workers of America*, Milwaukee 1922; Workers (Communist) Party of America, *The Fourth National Convention of Workers (Communist) Party of America, Report*

of the Central Executive Committee to the 4th National Convention held in Chicago, Illinois, August 21st to 30th 1925, Washington-Chicago 1925; Lovestone, Jay: America prepares the next war, New York 1928; Foster, William: Toward Soviet America, New York 1932; Browder, Earl: Democracy or Fascism, Report of The Central Committee to The Ninth National Convention of The Communist Party of U.S.A. and Speech in Reply to Discussion, New York 1936.) Specifický charakter komunistických stran, konkrétně důležitá role ilegální činnosti či navázání na moskevskou centrálu, vyžaduje porovnání „oficiálních“ pramenů s „neoficiálními“. Tomuto účelu posloužila edice dokumentů s komentáři připravená historiky Kelerem, Haynesem a Andersonem (*The Soviet World of American Communism*, New Haven – London 1998).

Odborná literatura ke všem hlavním fenoménům je velmi rozsáhlá a pochází pochopitelně z anglicky mluvícího světa. Následné představení postihne tedy jen ta nejzásadnější použitá historická díla. V případě dějin Spojených států amerických jsem čerpal především ze souhrnných prací autorů Morisona, Commagera a Leuchtenburga (*The Growth of the American Republic*, London – New York – Toronto 1969), dále Linka a Cattona (*American Epoch, A History of United States Since 1900, Volume II: Era of Total War and Uncertain Peace 1938–1980*, New York 1980) a Jamese Pattersona (*Grand Expectations, The United States 1945–1974*, Oxford – New York 1997). Pro 50. léta je k dispozici mimořádně komplexní práce Davida Halberstama (*Černobílé desetiletí, Padesátá léta a Spojené státy*, Praha 2002). Osobnostmi prezidentů 20. století se ve své knize zabýval Stephan Graubard (*Prezidenti, proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi*, Praha 2007). Téma studené války bylo zpracováváno hlavně na základě monografií Karla Durmana (*Popely ještě žhavé I. Válka a nukleární mír, 1938–1964*, Praha 2004), Johna Lewise Gaddise (*Studená válka*, Praha 2007), Petra Luňáka (*Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, Praha 1997) a Normana Friedmana (*The Fifty Years War: Conflict and Strategy in the Cold War*, Annapolis 2000). Zrod studeného konfliktu a postupný obrat Trumanovy administrativy detailně zachytil Melvyn Leffler (*A Preponderance of Power: National Security, the Truman Administration, and the Cold War*, Stanford – California 1992).

Základní definici amerikanismu lze nalézt v díle francouzského historika Alexise de Tocquevillea (*Demokracie v Americe*, Praha 2001), které i přes své stáří

představuje stále platné dílo. Další, dnes klasická politologická práce vzešla z pera Richarda Hofstadtera (*The American Political Tradition and the Men Who Made It*, New York). Vymezením amerikanismu se zabývá i úvodní část knihy Samuela Huntingtona (*Kam kráčíš, Ameriko? Krize americké identity*, Praha 2005) a také mimořádně povedená sociologická studie Seymoura Lipseta (*Dvousečná zbraň, rub a líc americké výjimečnosti*, Praha 2003). Základní uvedení do problematiky antikomunistického táboru poskytuje soubor studií editovaných autory Griffithem a Theoharisem (*The Specter, Original Essay on the Cold War and the Origins of McCarthyism*, New York 1974). Doposud jediné ucelené dějiny „Komise pro neamerickou činnost“ sepsal Walter Goodman (*The Committee, The Extraordinary Career of the House Committee on Un-American Activities*, New York 1968). Jen málo témat z 20. století vzbuzuje v USA tolik kontroverzí jako Federální vyšetřovací úřad a jeho šéf John Edgar Hoover. Objektivní zpracování dějin FBI představuje mimořádně náročný úkol. Za nejpodatnější dílo považuji monografii Rhodriho Jeffreys-Jonese (*The FBI, A History*, Yale – London 2007). Dějiny americké komunistické strany se v poslední době těší vzrůstajícímu zájmu historiků. Doposud nej kvalitnější obecnější díla vypracovali historici Klehra a Haynese (*The American Communist Movement, Storming heaven itself*, New York 1992) a Josepha R. Starobina (*American Communism in Crisis 1943–1957*, Berkley – Los Angeles – California 1972). Tématem komunistické infiltrace ve Washingtonu se zabýval Earl Latham (*The Communist Controversy in Washington, from New Deal to McCarthy*, Cambridge – Massachusetts 1966), ovšem zásadnější dílo o špionáži vzniklo až po odtajnění vládního projektu Venona. Za jejím zrodem stojí dvojice Haynes – Klehr (*Venona, Decoding Soviet Espionage in America*, Yale 2000). Tato kniha předkládá nová fakta o míře podvratné činnosti, čímž vybízí k přehodnocení některých dřívějších přístupů ke konceptu „honů na čarodějnice“.

Základní monografie o Hollywoodu přinášející uvedení do problematiky filmového průmyslu vypracoval kolektiv autorů Brodwell – Staiger – Thompson – Kristin (*The Classical Hollywood Cinema, Film Style & Mode of Production to 1960*, Columbia 1985) či Joel Finler (*Hollywood story*, London 2003). V knize o celosvětové kinematografii od Thomasové a Brodwella (*Dějiny filmu, přehled světové kinematografie*, Praha 2007) se nacházejí kapitoly pojednávající o Hollywoodu. Bližší vhled přináší řada *History of the American Cinema* sledující vývoj v jednotlivých desetiletích. Thomas Schatz sepsal dění ve 40. letech (*Boom*

and Bust, American Cinema in the 1940's, Berkeley – Los Angeles – London 1999) a Peter Lev zpracoval dekádu následující (*The Fifties, Transforming the Screen 1960–1959*, Berkley – Los Angeles – London 2003). Interakce filmu, společnosti a politiky se stala hlavní náplní sborníku studií, jež uspořádal Steven Ross (*Movies and American Society*, Oxford 2002). Doposud nejlepší i zároveň nejkomplexnější kniha o *blacklistingu* vzešla od dvojice autorů Ceplair – Englund (*The Inquisition in Hollywood: Politics in the Film Community, 1930–1960*, Berkley – Los Angeles – New York 1993). Jedná se o bohatě pramenně podložené dílo, které postihuje nejen „černou listinu“, ale také vývoj liberální komunity či popisuje hlavní „inkvizitory“. V nedávné době vyšla dokonce i monografie soustředící se výhradně na téma „černá listina“, jejímž autorem je Reynold Humphries (*Hollywood's Blacklists*, Edinburgh 2010). Výsledky před komisí a vše, co s nimi souviselo, lze detailněji nalézt například v knihách Victora Navaskyho (*Naming Names*, New York 1980) a Roberta Vaughna (*Only Victims, A Study of Show Business Blacklisting*, New York 1972).

První kapitola

Spojené státy americké v prvních letech studené války

V neděli 2. září 1945 se odehrál na palubě americké letadlové lodi *Missouri* dlouho očekávaný akt. Japonský ministr zahraničí Mamoru Šigemicu podepsal protokol o kapitulaci své země a spojenci ji v zastoupení generála Douglase MacArthura přijali. Poté přednesla ikona americké armády projev, v němž varovala před dalším střetem a vyzvala k hledání mírového soužití národů. „*Máme poslední šanci. Neuspějeme-li ve vytvoření širšího a spravedlivějšího zřízení, Armageddon bude přede dveřmi našich domovů.*“⁶ Tímto krátkým symbolickým obřadem netrvajícím déle než dvě desítky minut skončila druhá světová válka, doposud nejstrašnější konflikt v dějinách.⁷ Svět začínal pomalu počítat mrtvé. Boje si vyžádaly přes 70 milionů obětí, z toho přes 40 milionů z řad civilního obyvatelstva a šest milionů obětí holocaustu. Značná část Evropy i rozsáhlé oblasti Číny a Indonésie se ocitly v troskách. „Starý kontinent“ byl hospodářsky i lidsky rozvrácen. Koncentrační tábory pozvolna začaly vydávat hrůzná svědectví. Světová veřejnost „střízlivěla“ a bylo to střízlivění více než bolestné.⁸

Změnilo se rovněž velmocenské postavení. Velká Británie i Francie sice stály na straně vítězů, ale v průběhu několika poválečných let se stále zřetelněji ukazovalo, že se jedná pouze o nominální, ne o reálný status. Jedinými zeměmi, které mohly aspirovat na toto postavení, zůstaly Spojené státy americké a Sovětský svaz. Triumf protihitlerovské koalice v sobě skrýval hořkou skutečnost, jež zatím mnozí přehlíželi. Porážka nacistické třetí říše si vyžádala spojení s jiným totalitním režimem, a sice tím Stalinovým. Již v době podpisu japonské kapitulace v Tokijském zálivu bylo zřejmé, že jednání o poválečném uspořádání světa mezi vítěznými mocnostmi neproběhnou bez komplikací. Ani boje zdaleka všude neutichly. Například v Číně začal opět nabírat na intenzitě střet komunistů s Kuomintangem. Sovětské koncentrační tábory nepřestaly existovat, dále pokračovaly čistky v Sovětském svazu i jeho formujících se satelitech. Stačilo, aby uběhly pouhé tři roky, a svět proti sobě opět mířil zbraněmi. Skončený konflikt nevystřídal trvalejší mír, nýbrž vleklá

---

⁶ Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: *The Growth of the American Republic*. London – New York – Toronto 1969, s. 617.

⁷ Link, Artur S. – Catton, William B.: *American Epoch, A History of United States Since 1900, Volume II: Era of Total War and Uncertain Peace 1938–1980*. New York 1980, s. 560.

⁸ Roberts, J. M.: *Dvacáté století*. Praha 2004, s. 325–328.

studená válka.⁹ Zhodnotit výsledky druhé světové války je tedy mnohem komplikovanější, než se může na první pohled zdát. Za hlavní poražené nelze považovat jen státy „Osy“, ale částečně i celý Starý kontinent či evropskou civilizaci obecně.

Situace USA se od zbytku světa radikálně lišila. Pomineme-li ztráty na lidských životech, které v porovnání s jinými zeměmi nebyly příliš vysoké,¹⁰ vyšly z druhé světové války výrazně posíleny. Spojené státy se staly nejvýraznějším ekonomickým a hospodářským centrem, měly nejsilnější námořnictvo i letectvo, navíc disponovaly atomovou bombou. Většina obyčejných Američanů hodnotila účast své země v bojích pozitivně a považovala právě skončený konflikt za „dobrou válku“.¹¹ Po „hubenějších“ třicátých letech a následujícím období válečných omezení toužili po návratu prosperity ze „zlatých“ 20. let. Nicméně prozatím mezi lidmi i nadále přežíval příznak návratu hospodářské krize.¹² Velmi nejasná se jevila rovněž představa o budoucí roli USA ve světě. V poválečné euforii většina Američanů ochotně snila Rooseveltův sen o mírovém uspořádání národů a spolupráci se Sovětským svazem. Část si přála návrat k tradiční „pohodlné“ izolaci.¹³ Mocenské vakuum, jež vzniklo v západní Evropě i jiných částech světa, však začínalo být neúnosné. Daleko reálnější se zdála slova ministra války Stimsona o tom, že „*Amerika už nikdy nebude ostrov sám pro sebe*“.¹⁴

Na počátku září 1945 začínalo lidstvo psát novou kapitolu dějin v naději, že bude klidnější a méně krvavá než ta předcházející. Touhy a sny mnohých Američanů zakrátko daleko předčily jejich očekávání, ovšem totéž platí i o jejich obavách. První poválečná léta ve Spojených státech dostala řadu označení. Mezi ty nejvýstižnější patří „bipolární svět“, „éra hojnosti“ či „éra mccarthismu“. Tyto názvy v sobě skrývají řadu fenoménů, které vyžadují podrobnější rozbor. První dvě kapitoly se jimi budou zabývat.

---

⁹ Arendtová, Hannah: *O násilí*. Praha 2004, s. 10–11.

¹⁰ Ztráty USA: armáda – 416 800 mrtvých, civilní obyvatelstvo – 6000; Sovětského svazu: armáda – 11 000 000 mrtvých, civilní obyvatelstvo – 7 000 000 mrtvých; Německo: armáda – 3 500 000 mrtvých, civilní obyvatelstvo – 780 000 mrtvých; Velké Británie: armáda – 263 000 mrtvých, civilní obyvatelstvo – 92 700 mrtvých. The New Encyclopaedia Britannica, Volume 29, Chicago 1991, s. 1022–1024.

¹¹ Patterson, James T.: *Grand Expectations, The United States 1945–1974*. Oxford – New York 1997, s. 8.

¹² Tamtéž, s. 63.

¹³ Gallupův průzkum ze srpna 1946 prokázal, že 54 % Američanů věřilo v přátelské záměry SSSR. Durman, Karel: *Popely ještě žhavé I. Válka a nukleární mír, 1938–1964*, Praha 2004, s. 166.167. Srv. Gaddis, John Lewis: *Studená válka*. Praha 2007, s. 20.

¹⁴ Patterson, James T.: c.d., s. 82.

1. Rooseveltovo dědictví

Franklin Delano Roosevelt¹⁵ stál v čele Spojených států dlouhých dvanáct let. Ve vnitropolitických záležitostech se musel během svého prezidentství vypořádat především s velkou hospodářskou krizí, také proto vedl až do konce třicátých let víceméně izolacionistickou politiku. Tu, ovšem s narůstající intenzitou bojů v Evropě a po útoku Japonců na Pearl Harbor, vystřídal aktivní zapojení do protihitlerovské koalice. Již ze zmíněných skutečností vyplývá nutnost zabývat se nejprve odkazem FDR, protože jeho obrovský dosah na poválečné období je nesporný.

Josephus Daniels, člen Národního výboru Demokratické strany a v době první světové války ministr námořnictva, se o Rooseveltovi vyjádřil jako o „nejšikovnějším člověku, jakého kdy potkal“.¹⁶ Naopak generál Douglas MacArthur jej popsal jako člověka, který „nikdy neřekl pravdu, pokud si vystačil se lžít“.¹⁷ Roosevelt byl mužem odlišných tváří. Na jedné straně velký idealista a vizionář, na druhé pragmatický politik s pověstí chladnokrevného machiavelisty. Mezi jeho charakterové rysy patřila vrozená touha po moci či cílevědomost, kterou ještě významně posílila bolestná rekonvalescence po onemocnění dětskou obrnou.¹⁸ Během prezidentské kampaně v roce 1932 se prokázal jako nadaný řečník, jenž dokázal v neradostné době velké hospodářské krize vlévat prostým Američanům do žil optimismus.¹⁹ V inauguračním projevu pronesl jednu z dnes již legendárních vět: „Dovolte mi vyjádřit pevné přesvědčení, že to jediné, čeho se musíme bát, je strach sám.“²⁰ Velmi slavnými se rovněž staly „Hovory u krbu“,²¹ v nichž pravidelně hovořil o aktuálních problémech.²² Odhodlání a nasazení jakoby podtrhával jeho všudypřítomný úsměv. Roosevelt ovšem někdy podléhal jistému spasitelskému komplexu a pocitu omnipotence. Příliš nenaslouchal svým odborným poradcům a

---

¹⁵ Běžně se používá zkratka FDR.

¹⁶ Graubard, Stephen: *Prezidenti, proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi*. Praha 2007, s. 218.

¹⁷ Durman, Karel: c.d., s. 138.

¹⁸ Onemocnění u FDR propuklo v létě 1921. O rekonvalescenci se někdy vyprávěly hotové mýty. Během zimních měsíců odjížděl FDR na Floridu, kde se údajně nechával odnášet na pláž, aby se zde mohl celé hodiny plazit v písku. Nekonečné posilování horní části těla mu změnilo dané partie do takové míry, že by se za ně nemusel stydět ani vrcholový atlet. Budín, Stanislav: *F. D. Roosevelt*. Praha 1965, s. 41. Srv. Matějka, Jaroslav: *Machiavelistické etudy. Churchill, Roosevelt, De Gaulle, Hitler, Stalin*. Praha 2001, s. 67–68. Srv. Graubard, Stephen: c.d., s. 223–224.

¹⁹ Graubard, Stephen: c.d., s. 227–228. Srv. Heideking, Jürgen – Mauch, Christot: *Američtí prezidenti, 42 portrétů od George Washingtona po George W. Bushe*. Praha 2004, s. 366–367.

²⁰ Heideking, Jürgen – Mauch, Christot: c.d., s. 370.

²¹ *Fireside Chat*.

²² Graubard, Stephen: c.d., s. 229.

uchyloval se k nepromyšleným improvizacím,²³ což se zvláště negativně projevilo v zahraniční politice.²⁴ V roce 1940 se odhodlal k dalšímu kontroverznímu činu. Rozhodl se potřetí kandidovat do prezidentského úřadu, čímž porušil nepsanou tradici dvou volebních období. Pod heslem „*I WANT YOU F.D.R., STAY AND FINISH THE JOB!*“²⁵ bez větších potíží zvítězil, navíc o čtyři roky později triumf opět zopakoval.²⁶ Pro Republikánskou stranu se stal doslova přízrakem. Odsoudil ji k vleklé vnitřní krizi, která se postupem času stále více projevovala v agresivnější politické rétorice. Přesto Roosevelt bývá nejčastěji spojován především s tzv. „novým údělem“ a s působením v rámci Velké trojky během druhé světové války.

Poprvé byl termín *New Deal* veřejně použit při projevu FDR v Chicagu koncem ledna 1932, kdy ho demokraté nominovali svým kandidátem do voleb. Roosevelt „...slíbil všem Američanům nový úděl a vyslovil naději, že období volnomyšlenkářství, upadajících mravů a sobectví mezi lidmi a státy definitivně skončí. Měl se stát křižákem, který vrátí Ameriku Američanům.“²⁷ O žádném konkrétním řešení se nezmínil. Možná proto, že ani sám jasně nevěděl, co by se pod „novým údělem“ mělo skrývat. Konkrétní návrhy řešení většinou raději přenechával svému „mozkovému trustu“.²⁸ *New Deal* se nevyznačoval nějakou jednotnou koncepcí či ideologií, spíše šlo o obecné pojmenování činnosti administrativy nového prezidenta. Zvláště později se toto slovní spojení stalo synonymem pro vše, co jen trochu „zavánělo“ demokracii. „Nový úděl“ prošel dvěma fázemi, v nichž prokázal nesmírnou flexibilitu jeho tvůrců. V zásadě jej lze rozdělit na I. a II. *New Deal*. První, zhruba do června 1935, se snažil o bezprostřední odstranění dopadů

---

²³ Jedním z mála důvěrníků, kterým FDR naslouchal, byl Harry Hopkins.

²⁴ Durman, Karel: c.d., s. 85–87.

²⁵ Alsop, Joseph: *FDR 1882–1945. The life and times of Franklin D. Roosevelt*. London 1982, s. 184.

²⁶ I když FDR ve volbách roku 1940 a 1944 zvítězil, došlo přeci jen k určitým změnám v podpoře demokratického kandidáta. Nejlepší výsledek zaznamenal v roce 1936, kdy obdržel 27 752 612 hlasů (60,70 %) oproti 16 681 913 hlasů (36,40 %) republikánského kandidáta Landona. Následující prezidentské volby v roce 1940 přinesly Rooseveltovi přibližně stejný počet hlasů, naproti tomu republikáni zaznamenali vzestup cca o čtyři miliony voličů. Nejhorší výsledek zaznamenal o čtyři roky později. Pohoršil si na 25 602 505 hlasů (54,70 %) při 22 006 278 hlasech (44,50 %) pro republikánského kandidáta. Od vrcholu podpory v roce 1936 je tedy patrný úbytek podpory Roosevelta oproti pozvolna posilujícím republikánům. Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 847.

²⁷ Graubard, Stephen: c.d., s. 226.

²⁸ Rooseveltův poradní orgán složený z nejrozumnějších ekonomů či jiných profesních specialistů působící zejména během rané fáze jeho vlády. Mezi jeho členy patřili Adolf Berle, Benjamin V. Cohen, Thomas Gardiner Corcoran, Felix Frankfurter, Louis Howe, Raymond Moley, Basil O'Connor, George Peek, Charles William Taussig, Rexford Tugwell, Hugh S. Johnson.

krize na společnost i na hospodářství,²⁹ druhý obsahoval řadu sociálních reforem i další radikálnější návrhy na řešení vracející se krize v letech 1936–1937.³⁰ Rooseveltem podporované zákonodárství si získalo řadu příznivců, ale i odpůrců. Jednalo se zejména o tradičně „republikánský“ smýšlející lidi.³¹ Zvláštní pozornost si *New Deal* získal u „Komise pro neamerickou činnost“, jejíž představitelé ho podezírali z přílišné blízkosti komunismu, a to již na konci 30. let.³² Prezident se dostal rovněž do střetu s Nejvyšším soudem, který část zákonů prohlásil za protiústavní a zrušil je.³³ Šéf Bílého domu se pokusil zvýšit počet soudců ze stávajících devíti na patnáct, čímž by posílil svůj vliv v této instituci a částečně omezil moc „starých“ soudců. Tento krok vyžadoval změnu ústavy. V „bitvě“ s Nejvyšším soudem však své síly přecenil. Úcta k tradicím převládla i u některých demokratů a Rooseveltův návrh neuspěl. Rozhodně se ale nejednalo o bitvu úplně zbytečnou, protože soudci přece jen zaujali napříště vůči zákonům *II. New Dealu* vstřícnější postoj.³⁴

V čem spočívala revolučnost „Nového údělu“? Ač se názory na otázku, zda *New Deal* představoval nejefektivnější řešení hospodářské krize, liší, nezpochybnitelným faktem zůstává, že v době nejvyšší nouze poskytl lidem alespoň nějaké zabezpečení. Co bylo možná nejpodstatnější, vrátil lidem optimismus a víru v americkou výjimečnost. Zejména druhá část *New Dealu* přinesla částečný odklon od tradičního „drsného“ individualismu a neintervencionalismu v hospodářských

---

²⁹ Zejména tato první část *New Dealu* nepřinesla žádnou velkou revoluční změnu a znamenala spíše kontinuální pokračování amerického tradičního myšlení. Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 485. Do prvního *New Dealu* patří například: Zákon o regulaci zemědělství, *Agricultural Adjustment Act*, (AAA); Společnost pro zbožní úvěry, *Commodity Credit Corporation*, (CCC); Zákon o obnově průmyslu, *National Industrial Recovery Act*, (NIRA) Úřad pro správu údolí řeky Tennessee, *Tennessee Valley Authority*, (TVA) a další. Srv. Graubard, Stephen: c.d.; s. 229–231; Tindall, George B. – Shi, David E.: *Dějiny Spojených Států Amerických*. Praha 1996; s. 565–571.

³⁰ Druhý *New Deal* byl již mnohem radikálnější a přinesl částečný odklon od tradičního amerického individualismu. Nejvýznamnějšími zákony byly: *Social Security Act* – Zákon o sociálním zabezpečení, *Wagner Act* – Wagnerův zákon, *Works Progress Administration* (WPA) – Úřad pro rozvoj pracovních míst (Roosevelt se odklonil od politiky vyrovnaného federálního rozpočtu), Wagnerův a Steagallův federální zákon o bydlení a další. Srv. Tindall, George B. – Shi, David E.: c.d.; s. 574–585.

³¹ Nathan, Earl: *The Communist Controversy in Washington: From The New Deal to McCarthy*. Massachusetts 1968, s. 94.

³² Goodman, Walter: *The Committee, The Extraordinary Career of the House Committee on Un-American Activities*. New York 1968, s. 107

³³ Veta Nejvyššího soudu se týkala především zákonů prvního *New Dealu*, například AAA či NRA.

³⁴ Tindall, George B. – Shi, David E.: c.d., s. 573–574, 578.579.

záležitostech.³⁵ „FDR byl tak mezi elitou jedním z prvních, kdo pochopil, že v mimořádných podmínkách je scestné spoléhat jen na drsný individualismus s jeho bezmeznou vírou v léčivou sílu svobodného podnikání na trhu.“³⁶ Rooseveltovi se podařilo prosadit alespoň základní sociální opatření, což pro Spojené státy znamenalo velké novum. Díky „Wagnerovu zákonu“ se začalo organizovat skutečně silné odborové hnutí.³⁷ Navíc vznikla „Národní rada odborových vztahů“ hájící zájmy zaměstnanců.³⁸ Právě tato část legislativy se později stala jedním z hlavních cílů odpůrců *New Dealu*, kteří v ní viděli oporu moci americké komunistické strany. Demokratická strana ovšem získala étos pokrokářství, který dříve měli republikáni. Na druhou stranu rozhodně nelze považovat Roosevelta za socialistu. Jeho hlavní motivací bylo zachránit a ozdravit stávající kapitalistický systém.³⁹ Třicátá léta však přinesla výraznější příklon ke kolektivismu i větší vnímavost k sociálním problémům. Zároveň nastolila atmosféru větší poslušnosti k federální vládě. Nepřímo se vytvářel prostor pro jeden z podstatných vedlejších efektů politiky *New Dealu* – centralističtější řízení federální vlády a výrazné posílení prezidentského úřadu.⁴⁰ Výjimečná situace si pochopitelně žádala mimořádné zásahy federální vlády do celostátního dění.⁴¹ Zákonodárství „Nového údělu“ zavádělo nejružnější regulační opatření, která se dostala do střetu s tradiční liberalistickou zásadou *laissez faire*. Definitivní lék na velkou hospodářskou krizi však podle všeho přinesla až druhá světová válka.⁴²

Druhým zásadním odkazem Roosevelta byla zahraniční politika. Postupnému zařazování do protihitlerovského tábora věnoval stále více pozornosti na úkor domácích záležitostí. Zahraniční politika by se pro stručnost dala rozdělit na

---

³⁵ Heideking, Jürgen – Mauch, Chrystot: c.d., s. 369–371.

³⁶ Durman, Karel: c.d., Praha 2004, s. 86.

³⁷ Lipset dokonce píše: „...volební podpora prezidenta Roosevelta a politického programu Nového údělu představovala poprvé v dějinách Spojených států třídně uvědomělé využití volebního práva... Novému údělu se podle všeho podařilo to, k čemu se socialisté, IWW a komunisté nikdy nedokázali ani přiblížit: rozdělit společnost na základě třídní příslušnosti.“ Lipset, Seymour M.: *Dvousečná zbraň, rub a líc americké výjimečnosti*. Praha 2003, s. 104.

³⁸ *National Labor Relations Board* (NLRB). Čelní reprezentace byla volena, čímž se mělo zamezit prosazení kandidátů navázaných na zaměstnavatele. Na její půdě se rovněž řešily sporné záležitosti mezi samotnými odborovými organizacemi. Kennedy, David M.: *Freedom from Fear, The American People in Depression and War 1929–1945*. New York – Oxford 1999, s. 290.291.

³⁹ Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 524.

⁴⁰ Grant, Alan: *The American Political Process*, Aldershot-Brookfield 1986, s. 68–69.

⁴¹ Naopak předcházející administrativy republikánských prezidentů se přikláněly spíše k opačné tendenci, tedy zasahovat do dění států co nejméně.

⁴² Hofstadter, Richard: *The American Political Tradition and the Men Who Made It*. New York 1989, s. 411–443. Srv. Kennedy, David M.: c.d., s. 368–380.

dvě hlavní části, přičemž zásadní přelom přirozeně představoval útok na Pearl Harbor. Roosevelt v prvním období postupně omezoval tradiční izolacionismus a přibližoval Spojené státy ke spojencům, které prozatím alespoň materiálně podporoval formou „dohody o půjčce a pronájmu“.⁴³ Dalším důležitým, byť jen proklamativním krokem se stala tzv. Atlantická charta. Její signatáři deklarovali osmibodový program silně ovlivněný prezidentovým idealismem. Charta měla zajistit lepší budoucnost všem národům.⁴⁴ V druhém období se FDR zabýval především diplomatickými jednáními v rámci tzv. „Velké trojky“. Nejprve se zaměřoval na koordinaci vojenských akcí a společnou strategii spojenců. S blížící se porážkou států Osy se pak hlavně soustředil na budoucí poválečné uspořádání světa.⁴⁵

Charakter americké diplomacie se z části liší od té evropské, která výrazně inklinuje k tzv. „réalpolitice“ zapříčiněné dlouhodobým střetáváním kontinentálních velmocí a snahou o udržení rovnováhy sil. Spojené státy se naopak snažily vyhýbat velmocenským zápasům a soustředily se na upevňování postavení v Severní a Střední Americe. K šíření vlivu využívaly spíše hospodářské pronikání do okolních států – tzv. „dolarový imperialismus“. V případě krajní nutnosti se uchýlovaly ke krátkým vojenským zásahům na ochranu svých investic.⁴⁶ I po první světové válce, kdy se mohly postavit do role rozhodující velmoci, převládl v politických elitách názor o návratu k „pohodlné“ izolaci. Napadení Pearl Harboru, Rooseveltem označené za „den hanby“, zanechalo v americké veřejnosti skutečně hlubokou a bolestivou ránu, kterou bylo nutné odčinit.⁴⁷ Z bytostně izolacionistické země se rázem stal stát toužící po odplatě. Americká mentalita je poměrně typická ostrými

---

⁴³ *Lend-Lease Act* byl schválen 11. března 1941. Jeho fungování nejlépe popsal sám FDR: „Vážení pane, zahradní hadice mě stála 15 dolarů a vy mi musíte tuto částku zaplatit... Já však nechci 15 dolarů, chci jen, aby mi mou zahradní hadici po uhašení požáru vrátil.“ Po zahájení operace *Barbarossa* se FDR rozhodl rozšířit program materiální pomoci i o Sovětský svaz. Graubard, Stephen: c.d., s. 242–244.

⁴⁴ K slavnostnímu podpisu došlo 14. srpna 1941 na palubě lodi *Prince of Wales* u Newfoundlandu. USA a Velká Británie blíže proklamovaly právo národů na sebeurčení, odmítaly uznat územní změny, dále měly státy usilovat o všeobecný hospodářský i sociální pokrok, rovný přístup států k surovinám a obchodování, svobodu moří a oceánů. Požadavky Atlantické charty se podobaly tzv. „14bodovému programu“ prezidenta Wilsona. Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 546–547.

⁴⁵ Hofstadter, Richard: c.d., s. 446–452.

⁴⁶ Wanner, Jan: *Pevnost Amerika, Spojené státy a evropská válka 1939–1945*. Praha 2001, s. 41–45.

⁴⁷ Útok na Pearl Harbor odhalil nepochopitelné selhání amerických tajných služeb, které minimálně den předem věděly o zvýšené vojenské aktivitě Japonců v dané lokalitě. Graubard, Stephen: c.d., s. 247–250; Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 549–55.

protipóly. Na jedné straně stojí vyhraněný izolacionismus, na druhé velké válečné vypětí v dobách ohrožení a velká úcta k válečným veteránům. Spojené státy rovněž „nikdy“ neválčí jen z pouhé touhy po zisku. Ozbrojené střety získávají zpravidla určitý morální rozměr,⁴⁸ což následně způsobuje doslova „démonizování“ protivníků.⁴⁹ Naopak se objevuje silná tendence idealizovat spojence, ze kterých se zákonitě stávají „dobří hoši“ (*good guys*). Válčení Spojených států se v ideové sféře podobá „křížovým výpravám“, tedy pouze manichejskému boji dobra proti zlu.⁵⁰ V podobném boji přirozeně není příliš prostoru pro separátní mír. Američané zpravidla bojují až do bezpodmínečné kapitulace soupeře.

K výše zmíněným charakteristikám je ještě pochopitelně nutné přidat osobu hlavního tvůrce zahraniční politiky. V otázkách diplomacie má americký prezident tradičně velmi silný vliv a v případě Roosevelta to platilo několikanásobně. Během všech funkčních období *de facto* řídil směřování USA sám nebo se radil pouze s velmi úzkým okruhem spolupracovníků. Role *State departmentu* i státního tajemníka Cordella Hulla se ocitly na vedlejší koleji.⁵¹ V inkriminované době se FDR spoléhal především na svého dlouholetého spolupracovníka Harryho Hopkinse, dále na federálního ministra financí Henryho Morgenthaua, ale především sám na sebe.⁵² „K Rooseveltovu sebeklamu o nadřazenosti patřila i představa, že jen on sám je schopen postavit vztahy uvnitř válečné koalice na konstruktivní základy.“⁵³ Zahraniční politika se tak mnohdy ocitla na velmi chatrných základech způsobených špatnou informovaností odpovědných míst, spolehnutím se na několik mylných premis a lehkomyšlností šéfa Bílého domu.

Roosevelt sledoval čtyři hlavní cíle. Usiloval o pomoc spojencům, tedy Velké Británii, Sovětskému svazu a také Čankajškově Číně. Dále se snažil zajistit poválečnou spolupráci spojenců za účelem garance míru. S tím souvisel i třetí cíl, a sice vytvoření organizace, která by pomáhala s uspořádáním poválečného světa a

---

⁴⁸ V případě druhé světové války to byl důraz na zastavení expanze totalitních režimů, jmenovitě států „Osy zla“. V průběhu studené války, a tedy boji proti komunismu představoval například morální akcent boj proti ateismu. Patterson, James T.: c.d., s. 88.

⁴⁹ Federální vláda dokonce přistoupila ke koncentraci Američanů japonského původu žijících v USA. Přestěhováno a internováno bylo přibližně 100 000 obyvatel do tzv. „*relocation centers*“, některé z nich měly atributy koncentračních táborů. Bedford, Henry F. – Colbourn, Trevor: *The Americans, A Brief History since 1865*. New York 1976, s. 475–476. Srv. Graubard, Stephen: c.d., s. 247–249. Srv. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 512–515.

⁵⁰ Lipset, Seymour M.: c.d., s. 69–72. Srv. Friedman, Norman: *The Fifty Years War: Conflict and Strategy in the Cold War*. Annapolis 2000, s. 26.

⁵¹ Wanner, Jan: *Spojené státy...* s. 151.

⁵² Durman, Karel: c.d., s. 85–89.

⁵³ Tamtéž, s. 88.

fungovala jako další prvek ochrany proti jiné budoucí válce. V neposlední řadě měla pomoci také obnovit globální ekonomický systém rozbitý po velké hospodářské krizi. Všechny výše zmíněné mety politiky amerického prezidenta měly být „prodejné“ pro širokou americkou veřejnost, aby po válce nedošlo k návratu k tradičnímu izolacionismu jako po roce 1918.⁵⁴ Na první pohled bylo zřejmé, že se sice jednalo o cíle vznešené, ale zároveň značně idealistické. V prostředí „reálpolitiky“ šlo o plány velmi těžko dosažitelné. Prezident se ocitl v zajetí universalistických představ o lepším, svobodném světě garantovaném „novými“ velmocemi.

Dalším typickým příkladem idealismu FDR se stal plán jakýchsi čtyř „policejních států“, které by byly jako jediné vyzbrojeny a v duchu vzájemné spolupráce by garantovaly mír celému poválečnému světu. Mezi ony „čtyři policisty“ měly patřit Spojené státy, Velká Británie, Sovětský svaz a Čína.⁵⁵ Rooseveltova koncepce nereflektovala reálnou situaci a nebrala v úvahu řadu zásadních faktů. Britské impérium zdaleka nepředstavovalo silný stát, nehledě na jeho hospodářskou, finanční i lidskou vyčerpanost válkou. Ani Čínu, kterou zmítala dlouholetá občanská válka mezi komunisty a přívrženci Komintagu i boje s japonskou armádou, rozhodně nešlo považovat za velmoc, jež by byla po válce schopna chopit se této role. Geopolitické úvahy šéfa Bílého domu odrážely jeho představu o rozložení sil. Na Dálném východě chtěl vytvořit konkurenta tamější velmoci Japonsku, v západní Evropě naopak nepočítal s Francií.⁵⁶ Při rozhovorech v rámci Velké trojky až příliš spoléhal na intuici, improvizaci a věřil ve své idealistické koncepci.⁵⁷ Přehlížel, že v případě Sovětského svazu má co do činění se stejně totalitním státem jako třetí říše. Právě při těchto jednáních se Roosevelt dopouštěl největších chyb, protože podlehl mýtu o „hodném strýčku Joeovi“. Nutno dodat, že rozhodně nebyl jediným.⁵⁸ Nicméně uhranutí Stalinem se stalo jeho největší „Achillovou patou“. Paranoický kremelský

---

⁵⁴ Gaddis, John Lewis: c.d., s. 27.

⁵⁵ Graubard, Stephen: c.d., s. 251. Srv. Luňák, Petr: *Západ. Spojené státy a západní Evropa ve studené válce*. Praha 1997, s. 44–45.

⁵⁶ Osobní antipatie či přímo nepřátelství mezi americkým prezidentem a francouzským generálem De Gaullem byly „veřejným tajemstvím“. Roosevelt počítal pro „novou“ Francii spíše s vichistickým admirálem Darlanem a později s generálem Giraudem než s exilovým generálem. I později, když už byl vzestup generála De Gaulla nepopiratelný, nezměnil negativní stanovisko. Durman, Karel: c.d., s. 98–100. Srv. Luňák, Petr: c.d., s. 40–42.

⁵⁷ Luňák, Petr: c.d., s. 45–48.

⁵⁸ Obecně lze říci, že velká část vládních špiček i intelektuálů v USA podlehla „levě-liberálnímu snu o novém světě americko-sovětského dorozumění a bez břemene kolonialismu.“ Durman, Karel: c.d., s. 85. Srv. Heideking, Jürgen – Mauch, Chrystot: c.d., s. 373–377.

diktátor úspěšně navlékl masku „hodného strýčka“ či „zajatce politbyra“ a FDR mu ochotně uvěřil.

Rooseveltova politika vůči SSSR stála na třech pilířích, které se v průběhu války prakticky neměnily. Jeho doktrína zněla následovně: „1) *Nezradíme Vás, neboť bojujeme proti Hitlerovi se stejnou rozhodností; 2) neopustíme Vás ani při tvorbě míru; 3) naše spolupráce bude pokračovat i po válce.*“⁵⁹ Spojenci se obávali, že by mohlo dojít k dohodě mezi Německem a Sovětským svazem, podobně jako v srpnu 1939. Navíc hlavní tíhu bojů s nacisty nesli před otevřením druhé fronty Rusové. I proto zejména americká diplomacie velmi často ustupovala Kremlu ve většině jeho požadavků. Spojené Státy měly také eminentní zájem na tom, aby Sovětský svaz vyhlásil válku Japonsku. Americký prezident se proto až příliš jednoduše nechával přesvědčit o Stalinově upřímnosti a čestnosti – „...*velkorysost a vzájemná důvěra jsou nejlepší zárukou pevnosti koalice – za války i po ní.*“⁶⁰ Během některých vzájemných porad čas od času docházelo až k tragikomickým momentům, kdy se FDR snažil sovětskému vůdci zalíbit tím, že shazoval Churchilla. „*Winston tím více rudl a kabonil se, čím více se Stalin usmíval. Nakonec se Stalin z plných plic a srdečně rozesmál a poprvé za tři dny jsem se cítil dobře* (FDR – pozn. D. S.). *Vydrželo mi to po celou dobu Stalinova smíchu a tehdy jsem ho nazval strýčkem Joem.*“⁶¹

Stalin si byl své výhodné pozice dobře vědom a ke spojenecké koalici přistupoval naprosto pragmaticky. Kremelský diktátor se soustředil především na bezpodmínečný zisk Polska a rozšíření vlivu v jihovýchodní Evropě. Obecně usiloval o vytvoření jakéhosi bezpečnostního perimetru kolem SSSR. Zároveň se snažil o mocenský návrat na Dálný východ.⁶² Sovětský svaz se prakticky vracel do dřívějších hranic carského Ruska. Další prioritou bylo zajistit si rozhodující kontrolu nad Německem a jeho exploatací, čímž by se alespoň částečně nahradily škody způsobené nacistickým východním tažením. Sovětská diplomacie dokázala rovněž daleko lépe využívat válečných úspěchů a efektivněji je „přenášet“ za jednací stůl v debatách s FDR a Churchillem. Při prosazování svých požadavků Stalin taktéž vyčítal Američanům a Britům, že neustále odkládají otevření druhé fronty. Jak je již

---

⁵⁹ Wanner, Jan: *Spojené státy... Díl I: Pevnost Amerika*, s. 151.

⁶⁰ Durman, Karel: c.d., s. 96.

⁶¹ Graubard, Stephen: c.d., s. 257.

⁶² Jmenovitě se jednalo o pobaltské státy, Polsko, Maďarsko, Československo, Rumunsko, Bulharsko, Jugoslávii, jihozápadní Asii a Irán. Nálevka, Vladimír: *Kapitoly z dějiny studené války. I. Díl*. Praha 1997, s. 9–10.

na první pohled jasné, jeho politika se opírala o ryze pragmatické cíle zaměřené na aktuální zisky – zejména ty územní. Porovnáme-li strategické záměry a přístup obou státníků k „Velké trojce“, musíme konstatovat, že „kremelský Machiavelli“ si počínal úspěšněji. Rooseveltovy reálné zisky z jednání na konferencích v Teheránu a na Jaltě se nacházely pouze v rovině vágních, nic neřešících ideologických příslibů o poválečném uspořádání v duchu demokratických zásad.⁶³ Navíc FDR svou pozornost zaměřoval spíše na oblasti Pacifiku než na východní či jihovýchodní Evropu.⁶⁴ Stalin si naopak během konferencí definitivně zajistil vliv v Polsku i na velkých částech Balkánského poloostrova a mocenský návrat na Dálný východ.⁶⁵ „Drsnou“ politiku vůči spojencům mu mimo jiné umožňoval prakticky neomezený mandát, kdy se nemusel nikomu za svou zahraniční politiku zodpovídat.

Poslední dny americké hlavy státu se nesly ve znamení deziluze. Roosevelt byl rozčarován z postupu Sovětů v Polsku a Rumunsku.⁶⁶ Už i jemu začínalo docházet, že se přepočítal, a naplnění docházela spíše slova sovětského ministra zahraničí Molotova: „*Probudili se (Američané – pozn. D. S.), až když přišli o půlku Evropy.*“⁶⁷ Válka v Evropě se chýlila ke konci, ale boje v Pacifiku pokračovaly dále. V této prazvláštní, nejisté atmosféře odjel FDR do lázní ve Warm Springs, kde dne 12. dubna 1945 zemřel, aniž se dočkal pádu nacismu, proti kterému tvrdě bojoval.

Jedněmi považovaný za spasitele USA, druhými za úlisného machiavelistu, takové jsou dva vyhraněné názory na Franklina Delano Roosevelta. Pravda leží patrně někde uprostřed. Není pochyb o tom, že se FDR zařadil mezi jedny z velikánů dvacátého století. Na domácí scéně se pohyboval velmi pragmaticky, zatímco v zahraniční politice se utíkal k idealistickým, univerzalistickým koncepcím a improvizaci. Programem nazvaným *New Deal* se snažil vyvést Spojené státy z velké hospodářské krize. Zvláště v pozdější fázi se jím pokusil vytvořit sociálně

---

⁶³ Výsledek první konference „velké trojky“ v Teheránu lakonicky shrnul náčelník britského imperiálního štábu Brooke slovy: „*Špatné od začátku do konce. Winston nebyl na úrovni a Roosevelt byl ještě horší.*“ Ani další jednání v Jaltě nedopadla lépe. Roosevelt si na nich vymohl podepsání *Deklarace o osvobozené Evropě*, která se nesla v duchu Atlantické charty, ale Sověty prakticky k ničemu nezavazovala. Durman, Karel: c.d., s. 98. Srv. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 549–550.

⁶⁴ FDR počítal s jakousi patronací Sovětského svazu nad východní Evropou, nikoliv však s přímou kontrolou a omezením demokratického zřízení tamějších států. Leffler, Melvyn P.: *A Preponderance of Power: National Security, the Truman Administration, and the Cold War*. Stanford – California 1992, s. 33.

⁶⁵ Tamtéž, s. 122–127.

⁶⁶ Tamtéž, s. 137. Srv. Graubard, Stephen: c.d., s. 251.

⁶⁷ Wanner, Jan: *Spojené státy a evropská válka 1939–1945. Díl III., Zápas o Evropu*. Praha 2002, s. 71.

spravedlivější a zabezpečenější společnost, což se podařilo jen částečně. Diskutabilní zůstává rozhodnutí o porušení tradice dvou prezidentských období. Naopak za bezesporu pozitivní lze považovat jeho úsilí o aktivní zapojení do světového dění, zejména do protihitlerovské koalice. Na tomto poli ovšem udělal patrně největší chybu svého prezidentství, když hrubě neodhadl přístup ke Stalinovi. *Ad futuro* se i kvůli tomu vytvořily podmínky, jež napomohly zrodu studené války. Dědictví, jenž nečekaně „spadlo do klína“ Harry S. Trumanovi, bylo velmi problematické. To jak se s ním novopečený prezident vypořádal, ovlivnilo Spojené státy na několik příštích desetiletí, ale to již není příběh Franklina Delano Roosevelta.

2. „Malý muž z Missouri“

Když Roosevelt oznámil jméno kandidáta na post viceprezidenta pro nadcházející volby roku 1944, admirál William D. Leahy utrousil nelichotivou poznámku: „*Who the hell is Harry Truman?*“⁶⁸ O necelý rok později tento „neznámý“ složil přísahu a značně nervózně usedl do křesla šéfa Bílého domu. Podle Gallupova průzkumu mu tehdy sice vyjadřovalo podporu až 87 % lidí,⁶⁹ ale na řadu z nich působil v porovnání s „aristokratem“ z Hyde Parku jako pouhý provinční politik bez vnitřní jiskry. Navíc neoplýval sebedůvěrou a rozhodností. Na jedné z prvních konferencí s novináři po smrti FDR dokonce řekl: „*Hoši, modlíte-li se vůbec někdy, modlete se teď za mě.*“⁷⁰ Na Trumana čekaly mnohé nesnadné vnitropolitické i zahraniční problémy spjaté zejména s končící válkou, o dalších zatím latentních ani nemluvě. V nejisté atmosféře dubna roku 1945 si mnozí pokládali podobnou otázku, kterou již dříve vyslovil admirál Leahy: „Kdo je vůbec Harry Truman?“

Porovnáme-li oba státníky, zjistíme, že je spojovalo jen velmi málo. Truman pocházel z obyčejné farmářské rodiny z okolí Kansasu, zatímco FDR z „aristokratické“ rodiny z Hyde Parku. Roosevelt vystudoval práva na Harvardu, Truman, ač poměrně nadaný, si univerzitní vzdělání kvůli finančním důvodům nemohl dovolit. Franklin toužil po nejvyšším úřadě a svědomitě na tomto cíli pracoval. Harry se do vysoké politiky dostal díky demokratickému bossovi Tomu

---

⁶⁸ Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 651.

⁶⁹ Jenkins, Roy: *Truman*. Praha 1996, s. 74, 80.

⁷⁰ Durman, Karel: c.d., s. 138.

Pendergastovi, o prezidentský úřad rozhodně neusiloval, navíc se nepovažoval za dostatečně kompetentního k jeho výkonu. Od toho se odvíjel i způsob, jakým oba státníci přistupovali k řízení Bílého domu. „Aristokrat“ z Hyde Parku se spoléhal především na své schopnosti a odhad. Naopak „malý muž z Missouri“⁷¹ hojně spolupracoval se svým kabinetem, zároveň ochotně naslouchal nejrozumnějším poradcům. FDR proslul jako schopný „machiavelista“, jeho nástupce si získal renomé poctivého politika. Roosevelt byl impozantním řečníkem, Truman psal řadu projevů pouze do „šuplíku“; jeho rétorika postrádala „vnitřní jiskru“. První měl sebevědomí na rozdávání, druhý jím rozhodně neoplyval.

V samotném Trumanovi se střetávaly zajímavé paradoxy. Již jeho vzhled na některých fotografiích působil protikladně. Hlavu mu často zdobil výrazný až „cowboyský“ klobouk, který doplňovaly silné brýle. V jeho osobnosti se mísil typ tvrdě pracujícího farmáře a vášnivého knihomola. Dokázal zasvěceně hovořit o římských císařích i postarat se o dobytek na farmě. Podvědomě opovrhoval lidmi typu MacArthura či Pattona, na druhou stranu byl někdy až slepě loajálním člověkem. Jeho ambice nepřesahovaly hranice státu Missouri, přesto se stal prezidentem.⁷² Nikdy se zcela nezbavil provinčního, konzervativního myšlení, přesto ovlivnil zahraniční politiku jako málokterý americký státník. Muž, jenž ani netoužil stát se prezidentem, po sobě v Bílém domě zanechal znatelnou stopu, v konečném důsledku možná výraznější než „velký“ Roosevelt.

A) Spuštění „železné opony“

Truman se během svého prezidentství soustředil především na zahraniční politiku, v níž lze rozhodně spatřovat největší odkaz jeho následovníkům: Zde jeho dědictví přežívá dodnes. Prezident značnou měrou přispěl k tomu, že se Spojené státy postavily do pozice globální supervelmoci. Bez nadsázky ho lze považovat za jednoho z hlavních „architektů“ studené války.

Smrt FDR předznamenala konec Velké trojky a tím i snahy o udržení spolupráce velmocí za každou cenu. Cesta k definitivní korozi vztahů byla ještě dlouhá, úmrtím Roosevelta ale odešel i „duch Velké trojky“. Nový prezident rovněž

---

⁷¹ V podobném duchu se o Trumanovi vyjadřovali někteří jeho odpůrci. Taktéž odborná literatura používá zmíněné označení, a to především ve snaze naznačit odlišnost ve srovnání s Rooseveltem. Graubard, Stephen: c.d., s. 264–273. Srv. Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 618–619.

⁷² Jenkins, Roy: c.d., Praha 1996, s. 14–16.

usiloval o dohodu se Sovětským svazem, a to až do konce roku 1946, během jednání však nehodlal činit tak velké ústupky jako jeho předchůdce. V řadě záležitostí zaujal rozhodnější stanovisko, což znamenalo pro sovětské diplomaty novum. Až do vyhlášení tzv. „Trumanovy doktríny“ však nelze hovořit o ucelené diplomatické koncepci konfrontace s Moskvou.⁷³ V tomto období se americký prezident snažil o *modus vivendi* a pokračování spolupráce mezi oběma velmocemi. Dále si také uvědomoval, že má-li být funkční nově budovaná Organizace spojených národů, musí na jejím vzniku participovat Sovětský svaz.⁷⁴ To vše mu však nezabraňovalo vyjádřit výhrady vůči politice Kremlu ve východní Evropě i na Balkánu.⁷⁵ Zprvu věřil, že se dokáže se Stalinem dohodnout.⁷⁶ Usměrnovat ho chtěl především pomocí vyjednávání o případné půjčce, o níž SSSR jevil poměrně velký zájem, či tzv. „jadernou diplomacií“. Nicméně tyto formy nátlaku neuspěly.⁷⁷ S Trumanovým příchodem do Bílého domu rovněž začala pozvolna získávat vliv skupina elitních poradců, tzv. *The Establishment*, která později výrazně určovala ráz americké zahraniční politiky.⁷⁸

V poválečném období se rovněž radikálně zvýraznily ideologické protiklady obou režimů. Slib, že Sovětský svaz umožní ve své sféře vlivu uspořádání svobodných voleb, ostře kontrastoval s realitou, představa o pojetí tzv. „lidových demokracií“ se u obou států výrazně lišila. Americký individualismus, důraz na práva jednotlivce a ekonomický liberalismus se střetly s komunistickým kolektivismem, ohýbáním práv a řízeným hospodářstvím. Šířící se vliv Stalinova Ruska v Evropě sledující návrat do carských hranic i obecný vzestup popularity komunistických stran na západě postupně začínaly vyvolávat obavy z tzv. „domino efektu“. *„Úspěch na kontinentě by mohl povzbudit Stalinovy sympatizanty v Británii.*

---

⁷³ Tamtéž, s. 105.

⁷⁴ Založení OSN předcházela řada jednání, z nich vzešla později problematická tzv. jaltská formulace. Ta předpokládala jednomyslnost velmocí při hlasování v Radě bezpečnosti OSN ve všech kromě procedurálních záležitostech. Ustavující konference OSN probíhala v San Francisku od dubna do června 1945. Podle původní myšlenky se organizace měla stát mírovou institucí fungující na bázi spolupráce velmocí. Tato idea se čím dál tím více ukazovala být vzdálená reálným poměrům. Na půdě OSN se postupně vytvořily dva nepřátelské tábory stojící proti sobě. Bipolarita se nevyhnula ani „Rooseveltovu snu“. Jeden podstatný efekt ale OSN přinesla; Spojené státy se do nové organizace naplno zapojily a postupně se postavily do čela protikomunistického tábora. Nálevka, Vladimír: *Světová politika ve 20. století I*. Praha 2000, s. 188.189.

⁷⁵ Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 49.

⁷⁶ Truman si v době konference v Postupimi napsal do deníku: „*Se Stalinem se dokážu dohodnout...Je čestný, ale vychytralý jak peklo samo.*“ Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 53.

⁷⁷ Friedman, Norman: c.d., s. 47–49.

⁷⁸ Mezi její členy patřili: Henry Stimson, Robert Lovett, Robert McNamara, George Marshall, James Forrestal, Averell Harriman, Dean Acheson, George Kennan, John Foster Dulles, Dean Rusk. Patterson, James T.: c.d., s. 97–104.

*Úspěch v Británii by mohl ovlivnit Američany.*⁷⁹ Washingtonu se postupem času zdálo, že se zmíněné schéma beze zbytku naplní, nepřikročí-li k radikální změně zahraniční politiky. Otázkou zůstává, do jaké míry byly tyto obavy oprávněné.

Zahraniční politika Sovětského svazu v poválečné době se držela dvou Stalinových zásad. 1) Kremelský vůdce hodlal při jednáních se spojenci i nadále pokračovat v tvrdém kurzu. Vycházel přitom z předpokladu, že se Spojené státy zachovají podobně jako po první světové válce, tedy že brzy stáhnou svá vojska z Evropy a vrátí se k tradičnímu izolacionismu.⁸⁰ Trumana považoval jen za pokračovatele linie FDR, nikoli tvůrce vlastní strategie. Kremelský diktátor si navíc mohl dovolit vést agresivní politiku díky své neomezené vnitropolitické moci.⁸¹

2) Stalin se držel marxistické teze o nutném konfliktu západních států, který měla podpořit neutěšená sociální situace v Evropě. Počítal rovněž s tím, že se projeví typický rys protestantské etiky – „obchodnický reflex“. Lakonicky ho okomentoval výrokem: „*sami nám prodají oprátku, na které je oběsíme*“.⁸² Obecně řečeno sázel na „hloupost“ západu a naopak na velkou reputaci Sovětského svazu jako mírumilovného státu, který přináší nový sociálně spravedlivý řád.

Stalina výrazně ovlivňovaly úvahy předních geopolitiků, zejména Ivana Michajloviče Majského. Memorandum, předložené mocenským špičkám v lednu 1944, obsahovalo návrhy, jež měly zajistit mocenské posílení Sovětského svazu. Majskij v něm analyzoval tehdejší situaci a nabízel postup zcela v duchu „realpolitiky“. Za oblasti hlavní důležitosti považoval neutralizaci Německa, udržení hranic z roku 1941 a rozšíření vlivu do střední Evropy, na Balkán i na Dálný východ, přičemž otevřeně počítal s uznáním sfér vlivu spojenců.⁸³ Ve vztahu k Velké Británii a Spojeným státům doporučoval usilovat o mír, protože Sovětský svaz podle něj potřeboval minimálně deset let na obnovu země.⁸⁴ Ač se řada Stalinových kroků s Majského memorandem shodovala, rozhodně ho nelze přiliš

---

⁷⁹ Tamtéž, s. 25. V angličtině se také užívá termínu „bandwagon effect“.

⁸⁰ Durman, Karel: c.d., s. 166. Srv. Friedman, Norman: c.d., s. 30.

⁸¹ Ač bylo Rusko v katastrofálním stavu, nedopřával mu oddychu. „*Strana a soudruh Stalin chtějí pro národ jen dobro...Vzhledem k mezinárodnímu napětí musíme budovat rezervy, Anglie a Amerika nám hrozí válkou.*“ Durman, Karel: c.d., s. 157.

⁸² Tamtéž, s. 148.

⁸³ Za klíčové země počítal Německo, Polsko, Rumunsko, Bulharsko, Jugoslávii, Čínu. Do „sovětského orbitu“ přiřadil také Československo a Maďarsko. Naopak západní Evropu, Řecko, Itálii a Japonsko „přenechal“ spojencům. Na Turecko a Írán měl Sovětský svaz vyvíjet tlak a udržovat zde částečný vliv. Nálevka, Vladimír: *Z neznámých stránek historie*. Praha 2001, s. 73–77. Srv. Durman, Karel: c.d., s. 100–102.

⁸⁴ Nálevka, Vladimír: *Z neznámých...*, s. 78. Srv. Durman, Karel: c.d., s. 102–103.

přeceňovat. Konečné slovo měl vždy kremelský diktátor, jehož ovládaly touha po vybudování bezpečnostního perimetru SSSR a postupně sílící paranoia. Revizionistické teze o pouhých obranných reflexech Sovětského svazu jsou už jen na základě naznačených premis liché.

Na konferenci v Postupimi začala pozvolná koroze Velké trojky. Americký prezident a britský premiér i zde usilovali o dohodu se Sověty, ne o konfrontaci s nimi.⁸⁵ K dílčímu posunu ale přece jen došlo. Truman se na rozdíl od Roosevelta na jednání pečlivě připravoval a daleko více naslouchal odborným poradcům. I když byl přesvědčen „wilsonovcem“, záhy se rozhodl zaujmout vůči SSSR tvrdší postoj.⁸⁶ V hlavních otázkách nicméně konference nepřinesla žádné zásadní řešení. Jednání uvízla na mrtvém bodě, který překonal až Byrnesův balík „prozatímních kompromisů“, jenž přímé řešení hlavních problémů spíše odsouval do budoucnosti.⁸⁷ Prakticky jediným konkrétním výsledkem bylo ustavení Rady ministrů zahraničních věcí,⁸⁸ která se měla zabývat doposud nevyřešenými problémy. V zásadě zůstal nadále zachován „jaltský kurz“, jenž vyhovoval agresivnější politice Sovětského svazu.

Řešení poválečných problémů se ocitalo na mrtvém bodě. Konference RMZV v Londýně a Moskvě skončily fiaskem. Spojenečtí diplomaté, zvláště američtí, stále ještě usilovali o konsenzus se Sovětským svazem, kterému o dohodu nešlo. Stalin nabádal Molotova ke stále větší tvrdosti a neústupnosti. Jednání tak končila buď bez jakéhokoli řešení, či ústupky spojenců. Ač se kremelský vůdce rozhovorů přímo neúčastnil, jeho zásahy do nich byly zcela zásadní. Sovětského ministra zahraničí podrobně instruoval podle svých představ, jež sledovaly jen mocenské aspirace, nikoli snahu o konsenzus se spojenci.⁸⁹ První vážný spor se rozhořel na konferenci RMZV v Moskvě v prosinci 1945, jablkem sváru se stal

---

⁸⁵ Tamtéž s. 142. Srv. Luňák, Petr: c.d., s. 51.

⁸⁶ Wanner, Jan: *Spojené státy... Díl III., Zápas o Evropu*. Praha 2002, s. 258. K prvnímu výraznějšímu zajištění mezi Washingtonem a Moskvou došlo již v květnu 1945 poté, co Truman zastavil všechny dodávky do SSSR, které nebyly přímo určeny k válce na Dálném východě. Tamtéž, s. 260.

⁸⁷ Tamtéž, s. 263–264.

⁸⁸ Běžně se užívá zkratky RMZV.

⁸⁹ Z inkriminovaného období se zachovala korespondence mezi Stalinem a Molotovem. Kremelský vůdce často káral ministra zahraničí za přílišné ústupky. Sám si sice brzký střet se spojenci také nepřál, ale rozhodně prosazoval konfrontační a nátlakovou diplomacii. Nálevka, Vladimír: *Z neznámých...*, s. 103–117.

Írán.⁹⁰ Krize vrcholila v lednu 1946, kdy se problém sovětského pronikání na Střední východ internacionalizoval. Po složitých jednáních nakonec Stalin v dubnu 1946 ustoupil. V otázce Turecka prokázaly Spojené státy rovněž rozhodnost. Kremelský vůdce v této oblasti zjevně přecenil své síly a poprvé výrazněji narazil. Prognózy o ne-intervencionalismu USA se ukázaly liché. Od zimy do léta roku 1946 docházelo k pozvolné změně politiky vůči SSSR, jejímž propagátorem se stal podceňovaný Harry S. Truman. Šéf Bílého domu s rostoucí nelibostí sledoval smířlivý postup státního tajemníka Jamese F. Byrnesa a stále častěji naslouchal varováním Williama A. Harrimana.

Co přimělo prezidenta k obratu o 180 stupňů? Bezpochyby to byly neustálé obstrukce či nátlak sovětské diplomacie a probíhající krize na Blízkém a Středním východě. Již v lednu 1946 napsal Truman státnímu sekretáři: „*Když se Rusům nebude vzdorovat železnými pěstmi a silnými slovy, hrozí válka. Jediný jazyk, kterému rozumí, je počet našich divizí. Jsem unaven mazlením se Sověty.*“⁹¹ V napjaté atmosféře navíc dorazil v únoru 1946 do Bílého domu tzv. „Kennanův Dlouhý telegram“. Pracovník ambasády Spojených států v Moskvě v něm provedl rozbor nedávného Stalinova projevu.⁹² Sovětský diktátor v něm obvinil kapitalisticko-imperialistické monopoly ze zapříčinění druhé světové války a z přetrvávající agresivity, a proto vyzýval lid k usilovnějšímu zbrojení proti „západní agresi“.⁹³ Kennan apeloval na Bílý dům, aby přehodnotil vztah vůči SSSR, který podle něj v žádném případě neusiloval o *modus vivendi*, nýbrž o zabezpečení vlastního velmocenského postavení. Pokud Spojené státy neměly přijít o autoritu a *traditional way of life*, muselo dojít ke změně v diplomacii.⁹⁴ Depeše o 5540 slovech představovala „poslední kapku“ nutnou ke změně americké zahraniční politiky. Truman zadal svému politickému štábu vypracovat hlubší analýzu sovětsko-

---

⁹⁰ Molotov rezolutně odmítal stáhnout sovětská vojska ke dni 3. březnu 1946. Stalin měl údajně při jedné z předcházejících porad ukázat prstem na Kavkaz a prohlásit „*Tady se mi naše hranice vůbec nelíbí!*“ Proto nařídil nestahovat z oblasti vojska a dále požadoval, aby mu Turecko odstoupilo klíčové základny, jimiž by mohl kontrolovat úžiny. Na přelomu let 1945–1946 se rovněž začínala radikalizovat i řecká komunistická strana. Stalin předpokládal, že se zde Spojené státy nebudou angažovat, protože Blízký východ představoval zájmovou sféru Velké Británie. Srv. Nálevka, Vladimír: *Světová politika...*, s. 195. Srv. Gaddis, John Lewis: c.d., s. 36. Srv. Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 77–79, 110.

⁹¹ Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 657.

⁹² Graubard, Stephen: c.d., s. 279.

⁹³ Friedman, Norman: c.d., s. 57–58.

⁹⁴ Kennanův „Dlouhý telegram“ <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/coldwar/documents/episode-1/kennan.htm>.

amerických vztahů. Výsledná studie Clarka Clifforda a George Elseye, značně vycházející z „Dlouhého telegramu“, Kennanova varování nejen potvrdila, ale dokonce ještě zvýraznila.⁹⁵ Prezident si uvědomoval, že obdržel mimořádně „žhavý“ materiál, nicméně se rozhodl jeho východiska akceptovat, ačkoli věděl, že prosadit změnu zahraničního směřování nebude záležitostí jednoduchou ani rychlou.

Krátce po obdržení „Dlouhého telegramu“ přednesl Winston Churchill ve Fultonu projev, v němž zazněla dnes slavná věta: „*Od Štětína na Baltu po Terst na Jadranu spadla napříč kontinentem železná opona.*“⁹⁶ Bývalý britský premiér přesně charakterizoval situaci v Evropě a varoval před dalším posilováním sovětského vlivu. Ač byl projev realistický, jeho přímý dopad bývá často přeceňován.⁹⁷ Značná část americké inteligence stále ještě chtěla věřit v mírumilovnost Sovětského svazu, ani Truman se ostatně ještě neodvážil veřejně přitakat expremiérově řeči a odmítl ji komentovat.⁹⁸ Truman se zkrátka choval jako opatrný politik. Na „veřejný“ rozchod s Rooseveltovou politikou bylo ještě příliš brzy, byť první kroky již washingtonská administrativa učinila. Zatímco v březnu roku 1946 se ještě Truman zachoval zdrženlivě, v srpnu již prohlásil, že v otázce Turecka hodlá „jít až do konce“, tj. do otevřeného konfliktu.⁹⁹

V atmosféře začínající studené války spolu Západ a Východ stále obtížněji hledaly společnou řeč. Efektivnost konferencí RMZV byla přímo úměrná sovětské taktice „zdržování“ jednání. Poslední „velký společný podnik“ Velké trojky představovala Pařížská mírová konference, která probíhala od konce července do poloviny října 1946. Po dlouhých a složitých jednáních dosáhli zúčastnění akceptovatelné shody. Spojenci, hnáni touhou po co nejrychlejší dohodě, přistupovali na drobné ústupky. Pařížská „doporučení“ ještě projednala Rada ministrů zahraničních věcí v New Yorku, poté v únoru 1947 došlo k slavnostnímu podpisu mírových smluv. Závěrečný ceremoniál byl jakýmsi „epilogem“ úspěšné

---

⁹⁵ Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 130–138.

⁹⁶ Durman, Karel: c.d., s. 176.

⁹⁷ Luňák, Petr: c.d., s. 67–68.

⁹⁸ V osobní korespondenci napsal manželce a sestře: „*Myslím, že byl dobrý, nemohu však zatím Churchillův projev podpořit.*“ Graubard, Stephen: c.d., s. 279.

⁹⁹ Durman, Karel: c.d., s. 174. Srv. Eskalace napětí v Řecku, Turecku a na Blízkém východě byla způsobena do značné míry vzniklým mocenským vakuem. Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 123–125. Srv. White, John Kenneth: *Still Seeing Red, How the Cold War Shapes the New American Politics*. Boulder Oxford 1997, s. 26–28.

„spolupráce“ mezi spojenci a Sověty; vzájemné vztahy se ale, jak již víme, rychle ochlazovaly.¹⁰⁰

Mimořádně krutá zima na přelomu let 1946–1947 vyostřila sociální problémy napříč Evropou. Nad Tureckem i Íránem se stále vznášela sovětská hrozba. Velká Británie se hospodářsky zhroutila a nebyla s to podporovat řecký královský režim proti komunistickým partyzánům. V této neutěšené situaci požádaly Atény Spojené státy o pomoc.¹⁰¹ Prezident Truman již nehodlal dále čekat a rozhodl se „překročit Rubikon“. Dne 20. března 1947 odeslal Kongresu poselství, novináři později nazvané „Trumanova doktrína“,¹⁰² v němž žádal o poskytnutí materiální pomoci Řecku a Turecku. V ideové rovině prezident formuloval zásadu boje za zachování svobodné existence států: „...jsme ochotni pomoci svobodným lidem setrvat v jejich svobodných zřízeních i v národní integritě proti agresivním snahám, které se jim snaží vnutit totalitární režim... Věřím, že politika Spojených států musí podporovat svobodné lidi, kteří čelí snahám o utlačování ozbrojenými menšinami či vnějšímu nátlaku.“¹⁰³ Kongres zprvu na Trumanovu doktrínu reagoval chladně. Trvalo ještě tři měsíce, než ji díky podpoře republikánského senátora Vandenbergova schválil a uvolnil 400 milionů dolarů pro ohrožené země ve východním Středomoří.¹⁰⁴ Nutno dodat, že vyznění Trumanovy doktríny bylo nebezpečně obecné, protože *de facto* Spojené státy do budoucna zavazovalo k pomoci jakémukoli, byť sebemenšímu státu ohroženému komunistickou hrozbou.¹⁰⁵ Stalin poselství šéfa Bílého domu zprvu věnoval jen malou pozornost. Na podobná „nic neříkající“ univerzalistická prohlášení si již zvykl. Navíc věřil marxisticko-leninské teorii, podle níž kapitalistické státy neměly být schopny dlouhodobější spolupráce.¹⁰⁶ Kremelský vůdce ovšem podcenil výrazné změny v americké administrativě, kde se funkce ministra zahraničí ujal George C. Marshall.

Zaměstnanci *State Departmentu* zprvu nebyli změnou ve vedení příliš nadšeni, neboť nevěděli, co mají od bývalého generála očekávat. Marshall i na postu státního tajemníka prokázal mimořádný politický cit a inteligenci. Po převzetí ministerstva provedl reorganizaci, během níž se snažil nahradit byrokratickou

---

¹⁰⁰ Nálévka, Vladimír: *Světová politika...I.*, s. 201–205.

¹⁰¹ Luňák, Petr: c.d., s. 69–70.

¹⁰² Tamtéž, s. 73–74.

¹⁰³ Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 658.

¹⁰⁴ Wanner, Jan: *Spojené státy...*, s. 298. Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 142–146.

¹⁰⁵ Tindall, George B. – Shi, David E.: c.d., s. 637.

¹⁰⁶ Gaddis, John Lewis: c.d., s. 39.

komplikovanost vojenskou přímočarostí.¹⁰⁷ Nechtěl se uchýlit k velkým čistkám, nicméně provedené změny nevyhovovaly všem, čímž docílil odchodu části diplomatů typu C. Hulla či J. Byrnes.¹⁰⁸ Kontinuitu se mu podařilo zachovat tím, že svým zástupcem jmenoval vlivného diplomata Deana Achesona. Do čela Politického plánovacího štábu dosadil George Kennana – „otce“ strategie postupného zadržování komunismu. Marshallovou výhodou byla rovněž jeho nadstranickost, která mu poskytovala dostatek prostoru pro manévrování a nekompromitovala ho v očích té či oné strany. V neposlední řadě měl bývalý generál obrovskou autoritu u veřejnosti.¹⁰⁹

První diplomatická mise zavedla nového státního tajemníka do Moskvy na konferenci RMZV. Během cesty do sovětské metropole se zastavil v několika městech, kde na vlastní oči viděl, v jak bídě situaci se Evropa nachází. Moskevská jednání probíhala od začátku března do poloviny dubna 1947. Hlavním bodem agendy byla otázka poválečného uspořádání Německa. Rozhovory tradičně vyústily do slepé uličky, jež Sovětům vyhovovala. Marshalla zneklidňovala lehkovážnost Molotovova i Stalinova přístupu k řešení německé otázky, kterou považoval za zásadní.¹¹⁰ Na moskevské konferenci nabyl přesvědčení, že Sověti záměrně oddalují konkrétní řešení a jen čekají na vyhocení sociální situace.¹¹¹ Ihned po přiletu do vlasti zadal Kennanovi vypracovat plán na hospodářskou pomoc Evropě bez primárního ideologického podtextu. Ta měla být nabídnuta každému evropskému státu bez výjimky, dokonce i Sovětskému svazu. Prezident Truman s koncepcí plně souhlasil, ale trval na tom, aby projekt nebyl spojován s jeho osobou. Domníval se, že by mu mohl politicky uškodit jak v Kongresu, tak v očích těch lidí, kteří by ho mohli spojovat s jím formulovanou doktrínou.¹¹² Dne 5. června 1947 přednesl Marshall na Harvardově univerzitě projev, v němž představil základní kontury: „*Je logické, že Spojené státy by měly udělat, cokoli je v jejich silách, aby pomohly ozdravit světovou ekonomiku, bez které není možná politická stabilita a trvalý mír. Naše politika není namířena proti žádné zemi či doktríně, ale proti hladu, bídě,*

---

¹⁰⁷ Při nástupu do funkce své podřízené instruoval: „*Neřešte zdlouhavě problém, ale rozhodněte jej. Nechci, abyste tu posedávali a ptali se mě, co dělat. Chci, abyste mi sami řekli, co je třeba učinit a proč.*“ Wanner, Jan: *George C. Marshall*. Praha 1998, s. 295.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 294.

¹⁰⁹ Luňák, Petr: c.d., s. 70–72.

¹¹⁰ Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 151–154.

¹¹¹ Wanner, Jan: *George C...*, s. 300–304.

¹¹² Tamtéž, s. 305.

zoufalství a chaosu.“¹¹³ Zrodil se Marshallův plán, jehož prostřednictvím Kongres uvolnil na rekonstrukci Evropy téměř 13 miliard dolarů.¹¹⁴

Ačkoli se Marshallův plán vyhýbal protikomunistické rétorice a pomoc sliboval všem evropským státům bez ideologického rozdílu, stal se nejúčinnějším prostředkem proti rozšiřování komunismu.¹¹⁵ Jeho geopolitický moment představoval nezanedbatelný díl celé koncepce. Navíc se jím rovněž ještě zvýraznila pozice USA jakožto hospodářsky nejsilnější země.¹¹⁶ Hlavní síla, pomineme-li samotnou materiální pomoc, ovšem spočívala v jeho apolitičnosti a „bezprostřednosti“. Marshallův plán postavil Stalina před nepříjemné rozhodnutí, má-li povolit svým současným či budoucím satelitům přijmout nabídku americké pomoci, nebo jim ji zakázat. George Kennan správně předpokládal, že se Sověti nezachovají racionálně a ovládne je strach, aby si do své sféry vlivu „nevtáhli trojského koně“. Předběžných jednání v Paříži se účastnil i Molotov, který však ještě před koncem konference poslal do Moskvy krátký telegram „*Odmítněte*“.¹¹⁷ Sověti se dopustili chyby, protože dovolili Spojeným státům převzít iniciativu a získat v Evropě značný morální kredit.¹¹⁸

Američané sice zatím neměli vypracovanou ucelenou koncepci zahraniční politiky, ale od jara 1947 převzali hlavní zodpovědnost za boj proti komunistické expanzi. Základy nového diplomatického směřování byly položeny. Mezi jeho hlavní architekty patřili především George Kennan, George Marshall a Harry S. Truman. Začala se rodit politika „postupného zadržování komunismu“. Na opačné straně „železné opony“ reagovala Moskva na změnu americké zahraniční politiky zvýšením tlaku na své satelity. V září 1947 vzniklo v Moskvě „Informační byro komunistických stran“ – tzv. „Informbyro“, což byla centrální instituce celosvětového bolševického hnutí řízená stalinistou Ždanovem. Instrumentální tezi o individuální cestě k socialismu nahradila tvrdá komunizace podle sovětského vzoru. Na konci února 1948 proběhl v Československu komunistický převrat, jenž měl na Západě značný psychologický dopad.¹¹⁹ Iluze o mírumilovném Sovětském svazu se rychle rozplývala. Pod bezprostředním dojmem pražského převratu se Velká

---

¹¹³ http://www.oecd.org/document/10/0,3343,en_2649_201185_1876938_1_1_1_1,00.html.

¹¹⁴ Luňák, Petr: c.d., s. 79–88.

¹¹⁵ Jedinou výjimku tvořilo frankistické Španělsko, které se po druhé světové válce ocitlo v izolaci.

¹¹⁶ Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 162–165.

¹¹⁷ Durman, Karel: c.d., s. 183–184.

¹¹⁸ Friedman, Norman: c.d., s. 70–71.

¹¹⁹ Luňák, Petr: c.d., s. 91.

Británie, Francie, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko spojily do tzv. „Bruselského paktu“, považovaného později za předstupeň „Severoatlantické aliance“.¹²⁰ Formování NATO výrazně ovlivnila první berlínská krize,¹²¹ první skutečně vážný střet studené války. S jistou nadsázkou lze říci, že Stalin zkoušel, „co spojenci vydrží“, přičemž předpokládal, že tak vážnou eskalaci napětí nepřipustí. Washington se však vydal na další „křížovou výpravu“, a proto bylo nemyslitelné, aby Berlín padl. „*Zůstaneme v Berlíně. Tečka*“,¹²² prohlásil prezident Truman. Spojenci zřídili nepřetržitý letecký most, který zásoboval německé hlavní město všemi základními surovinami. Na letištích Tegel a Tempelhof přistávalo každé čtyři minuty jedno letadlo.¹²³ Jako demonstraci odhodlanosti přesunuli Američané do Německa dokonce letku tzv. „atomových bombardérů“ B-29.¹²⁴ Spojenci vynaložili velké úsilí, díky němuž západní sektory Berlína nepadly. Po bezmála jednom roce Stalin v červnu 1949 konečně blokádu odvolal.

Evropou se spouštěla železná opona, která ji rozdělila na dva nepřátelské tábory. Tento proces fakticky skončil vytvořením dvou německých států. V Evropě vznikly sféry vlivu, jež přetrvaly beze změn čtyřicet let. Na jedné straně stál Sovětský svaz a jeho satelity, na druhé Spojenými státy vedená „Severoatlantická aliance“. Jejím *raison d'être* byla společná obrana při napadení buď jen jednoho z členských států. Navíc se kvůli ní naplnila jedna z obav Stalina – proti Moskvě se postavil relativně jednotný blok vedený Washingtonem.

B) Trumanova domácí politika

Domácí záležitosti si Truman přirozeně nemohl dovolit opomíjet, ale věnoval jim obecně menší pozornost než zahraniční politice. Od prezidenta se především očekávala rychlá demobilizace a přechod na mírové hospodářství spojený se zajištěním pokračování prosperity. V sociálních programech víceméně pokračoval v myšlenkách „Nového údelu“, jež se snažil ještě rozšířit.¹²⁵ Trumanův *Fair Deal* narážel ovšem na silnou opozici v Kongresu, kvůli tomu zůstal jeho vliv jen částečný. Nezanedbatelnou stránkou jeho prezidentství představoval prakticky

---

¹²⁰ *North Atlantic Treaty Organization (NATO)*.

¹²¹ Durman, Karel: c.d., s. 186. Srv. Luňák, Petr: c.d., 93–94, 96–99. Srv. Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 217–218.

¹²² Durman, Karel: c.d., s. 286.

¹²³ Nálevka, Vladimír: *Světová politika...I.*, s. 250–254. Srv. Friedman, Norman: c.d., s. 77, 80.

¹²⁴ Luňák, Petr: c.d., s. 100.

¹²⁵ Patterson, James T.: c.d., s. 144.

neustálý střet s některými „tradičně“ smýšlejícími demokraty a především s konzervativní republikánskou opozicí. Stálé útoky GOP¹²⁶ na administrativu byly motivovány stupňující se frustrací z opakovaně prohrávaných prezidentských voleb. Truman výrazně ovlivnil i podobu fungování Bílého domu tím, že vytvořil vícero nových poradních orgánů i federálních institucí. V neposlední řadě se taktéž zasloužil o částečné odstranění přetrvávající rasové segregace. I na domácí scéně po sobě „malý muž z Missouri“ zanechal výraznou, dodnes přetrvávající stopu.

Poté, co Truman usedl do křesla šéfa Bílého domu, se podle tradice očekávalo, že zachová personální složení Rooseveltova kabinetu. Během několika měsíců ale nový prezident rekonstruoval značnou část vlády. Obklopil se starými přáteli z Missouri či Senátu, kteří někdy nebyli těmi nejpovolanějšími. Ministrem financí jmenoval poměrně schopného Freda Vinsona¹²⁷ a nedlouho po něm Johna Snydera, ministrem zemědělství Clintona Andersona. Ministerstvo práce převzal Lewis Schwellenbach, Ministerstvo spravedlnosti Thomas Clark a Ministerstvo války Robert Patterson. Nejproblematictější změna proběhla ve Státním departmentu. Úřad státního tajemníka Truman slíbil Byrnesovi. V prezidentově blízkosti se postupně objevily velmi silné osobnosti – například poradce Clark Clifford, v oblasti zahraniční politiky George Marshall, Dean Acheson, George Kennan a Averell Hartmann. V hospodářských záležitostech se spoléhal na Charlese Rosse či Samuela Rossenmana. Prezidentův kabinet nevynikal výjimečnou kvalitou personálního složení, zásadní ovšem byla změna přístupu k němu. Truman měl na rozdíl od FDR v úmyslu co možná nejintenzivněji s jednotlivými ministry spolupracovat, neboť byl přesvědčen, že Roosevelt trávil zbytečně mnoho času prací, kterou mohl svěřit kabinetu.¹²⁸ Prezident si vyhradil právo konečného rozhodnutí, ale vlastní projednávání a návrhy řešení raději přenechával odpovědným ministerstvům.

První dva roky byly pro Trumana velmi těžké a staly se pro něj obdobím bolestivého hájení. Ač se bezprostředně po převzetí úřadu těšil široké podpoře, popularita mu do podzimu 1946 poklesla na pouhých 32 %.¹²⁹ Proč došlo k tak velkému poklesu?

---

¹²⁶ *Grand Old Party* (GOP).

¹²⁷ Na jaře 1946 Truman Vinsona jmenoval vrchním soudcem Nejvyššího soudu.

¹²⁸ Graubard, Stehen: c.d., s. 273. Srv. Patterson, James T.: c.d., s. 137–140, 165–196. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 658–662.

¹²⁹ Jenkins, Roy: c.d., s. 74, 80.

Hospodářství Spojených států přecházelo z válečné do mírové výroby, což s sebou neslo řadu potíží, jež poškodily prezidenta v očích Američanů. Veřejnost tlačila na washingtonskou administrativu, aby zajistila co nejrychlejší demobilizaci. Bezprostředně po skončení druhé světové války bylo ve zbrani až 11 milionů vojáků, v době vypuknutí korejského konfliktu jich sloužilo v armádě pouze 600 000.¹³⁰ Ke zpětnému začlenění do běžného života měl vracejícím se mužům pomoci tzv. „*G. I. Bill of Rights*“, který veteránům přinesl řadu výhod. Především jim poskytoval finanční půjčky či umožňoval vzdělání.¹³¹ Přechod na mírové hospodářství probíhal v porovnání s ostatními zeměmi bez větších potíží. Docházelo ke zásobovacím potížím, byť ne katastrofálního rozsahu. V porovnání s potravinovou situací panující v Evropě byly problémy s nedostatkem potravin zanedbatelné. S mírnou nadsázkou lze říci, že se točily jen kolem nedostatečné velikosti steaků. Truman se rovněž obával hrozící inflace a brzkého zániku „Cenového kontrolního úřadu“,¹³² naopak republikáni usilovali o jeho rychlé zrušení či alespoň výrazné omezení. Po několika politických „bitkách“ v Kongresu Truman podlehl tlaku konzervativní koalice, a během podzimu 1946 mizela činnost OPA.¹³³ Další závažný problém představovaly množící se stávky průmyslových zaměstnanců, horníků, ale především železničářů. Prezident se nehodlal uchýlit k přílišným kompromisům, navíc pohrozil stávkujícím odvody do armády. Situace se definitivně uklidnila až s blížící se zimou roku 1946.¹³⁴

Velkou nepříjemnost pro Trumana představoval střet s posledními „rooseveltovcí“, s nimiž se na podzim 1946 definitivně rozešel. Prezident se stále rostoucí nelibostí sledoval Byrnesovo vedení zahraniční politiky, až ho konečně v létě 1946 vyzval k rezignaci. Bolestivější byl rozchod s ministrem obchodu Henrym Wallacem. Roztržka s vlivným demokratem známým silně levicovými názory propukla po jeho projevu v *Madison Square Garden*, v němž se výrazně

---

¹³⁰ Vojenští odborníci kritizovali příliš rychlý postup při demobilizaci. Generál Marshall o takto rychlém postupu řekl: „*To nebyla demobilizace, to bylo rozeznání.*“ Wanner, Jan: *George C...*, s. 316. Sám Truman o ní prohlásil: „*To už není demobilizace, to je dezintegrace našich ozbrojených sil.*“ Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 654.

¹³¹ Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 654–655.

¹³² *Office of Price Administration* (OPA).

¹³³ Jediné komodity, na které se ještě vztahovala regulační opatření i po zrušení OPA, byly rýže a cukr. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 658–659. Srv. Patterson, James T.: c.d., s. 144–146. Srv. Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 622. Další střet s konzervativní opozicí ještě prodělal v případě zákona o nezaměstnanosti (*Employment Act*), jenž přinášel jeho systematizaci. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 655–656.

¹³⁴ Patterson, James T.: c.d., s. 43–50.

odchýlil od oficiální politiky USA. Následná zmatečná situace vyústila ve Wallaceovo propuštění.¹³⁵ Hlavní negativní dopad spočíval v tom, že „nešťastný incident“ prezentoval vládu jako názorově nejednotnou a rozpačitou.

První dva roky v Bílém domě se Truman „velké politice“ učil, a proto některé zákony nebyly ideální. Republikáni s oblibou připomínali posměšné heslo: „*Chybovati jest trumanovské*.“¹³⁶ Všechny výše zmíněné záležitosti nakonec vyústily ve vítězství republikánů ve volbách do Kongresu na podzim roku 1946. Demokraté utrpěli první velkou porážku po čtrnácti letech, proto se ve straně začala proti Trumanovi formovat opozice. Naopak republikáni získali většinu v obou komorách Kongresu. Pro prezidenta se situace vyvíjela krajně nepříznivě.¹³⁷

„*Oded' se budu chovat podle svého a všichni ať jdou do háje*,“¹³⁸ napsal Truman v listopadu 1946 v jednom z dopisů rodině. Porážkou ve volbách se příliš netrápil, paradoxně mu spíše pomohla. Po rozchodu s posledními „rooseveltovcí“ se mu uvolnily ruce, takže konečně mohl začít prosazovat vlastní politiku. Ve vnitropolitických záležitostech přenechal iniciativu tzv. „80. Kongresu“ a věnoval se pouze činnosti, jíž si sám vybíral. Republikáni, povzbuzeni jasným vítězstvím, věřili, že se blíží chvíle, kdy se ujmou řízení země. S velkými nadějemi proto vzhlíželi k následujícím prezidentským volbám. Ve skutečnosti se pro GOP přeměnil úspěch ve volbách do Kongresu na „Pyrrhovo vítězství“. V následujících dvou letech si totiž Truman počínal suverénně. S některými rozhodnutími Trumana přitom nesouhlasila ani většina demokratů či členů vlády.¹³⁹ Neváhal se pustit do ostrého sporu s Kongresem, aby v zápětí s jeho pomocí prosadil jím podporované zákony. Právě činnost v tomto období prezidentovi pomohla dosáhnout nečekaného triumfu a jednoho z největších volebních překvapení 20. století.

Nejvážnější politický střet se odehrál při schvalování „Taft-Hartleyho zákona“,¹⁴⁰ jakési „odvety“ za stávky z let 1945–1946. Republikáni se snažili omezit vliv odborových hnutí, která pro ně tradičně představovala „trn v oku“. Celkovým pojetím se nově prosazovaný zákon značně odchyloval od stávajícího Wagnerova zákona. K nejkontroverznějším částem patřilo nařízení, které umožňovalo

---

¹³⁵ Na uvolněné místo poté Truman jmenoval Arvella Harimanna.

¹³⁶ Jenkins, Roy: c.d., s. 91.

¹³⁷ White, John Kenneth: c.d., s. 40–42.

¹³⁸ Jenkins, Roy: c.d., s. 94.

¹³⁹ K poměrně vzácné neshodě mezi Trumanem a Marshalllem došlo v otázce blízkovýchodní politiky. Prezident podporoval vznik Izraelského státu, státní tajemník zastával opačné stanovisko.

¹⁴⁰ *Taft-Hartley Act*.

prezidentovi vyhlásit osmdesátidenní čekací lhůtu na povolení stávky, jež by byla v rozporu s národními zájmy.¹⁴¹ Další problematické nařízení zakazovalo nutit nově přijímané zaměstnance ke vstupu do odborů. Podniky, zaměstnávající jen členy jedné odborové organizace, měly být uzavřeny. Předáci navíc museli složit přísahu, že nejsou komunisty.¹⁴² Návrh vyvolal mezi dělníky ostrou kritiku.¹⁴³ V červnu 1947 Truman zákon vetoval, protože ho považoval za ohrožení demokratického systému. Obě komory Kongresu však jeho veto přehlasovaly. V této kauze se proti němu postavila i většina vlády. Prezident ho sice nedokázal zrušit, ale získal zpět sympatie odborů na úkor Kongresu, respektive republikánů. Taft-Hartleyho zákon také někdy bývá vnímán jako jeden z prvních projevů studené války v domácích poměrech. Za přímý následek však lze bezesporu označit Trumanem vydané Výkonné nařízení č. 9835 ze dne 21. března 1947, které zavádělo program kontroly loajality federálních zaměstnanců. Ač ho levicová komunita zpětně interpretovala jako důležitý faktor napomáhající k vyvolání druhé vlny „strachu z rudých“, jednalo se o pochopitelný a ospravedlnitelný krok vzhledem k míře skutečné komunistické infiltrace. Celkem v něm byly prověřeny až 3 miliony zaměstnanců, přičemž o zaměstnání přišlo pouhých 300 lidí.¹⁴⁴

Další palčivou otázkou se stalo postavení afroameričanů, jež se nezlepšilo ani po druhé světové válce, třebaže „černí“ umírali v bojích stejně jako „bílí“. Válečná výroba si žádala velké množství pracovních sil. Následkem toho došlo ke stěhování černochů na sever USA do průmyslových center. O rovnoprávném postavení však stále nemohla být řeč. V roce 1946 se na jihu země navíc začaly množit rasově motivované útoky i vraždy.¹⁴⁵ Truman na vzniklou situaci reagoval ustavením „Prezidentské komise na ochranu občanských práv“.¹⁴⁶ Po desetiměsíční činnosti komise zveřejnila zprávu pod názvem „Na ochranu těchto práv“,¹⁴⁷ která apelovala na zrovnoprávnění obou skupin obyvatelstva. V únoru 1948 předložil Truman Kongresu desetibodový program navazující na zmíněný dokument a navrhoval

---

¹⁴¹ Graubard, Stephan: c.d., s. 292.

¹⁴² Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 624.

¹⁴³ Odboráři nový zákon přejmenovali na „otrokářský odborový zákon“ (*slave labor act*). Ve skutečnosti Taft-Hartleyho zákon nebyl zdaleka tak drakonický. Patterson, James T.: c.d., s. 51–52.

¹⁴⁴ *Executive Order No. 9835*. <http://www.uhuh.com/laws/donncoll/eo/1947/eo9835.txt>. Srv. Fried, Richard M.: *Nightmare in Red, The McCarthy Era in Perspective*. Oxford 1990, s. 68–69.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 625.

¹⁴⁶ *President's Committee on Civil Rights*.

¹⁴⁷ *To Secure These Rights*. Patterson, James T.: c.d., s. 149–150.

ustavit další orgány, jež by dohlížely na dodržování lidských práv. Šéf Bílého domu si dobře uvědomoval, že návrh má jen malé naděje na úspěch.¹⁴⁸ Kongres podle předpokladů převážnou část návrhů odmítl. Iniciativa za zlepšení lidských práv však upozornila na potřebu řešit tento problém. Dílčích úspěchů Truman přeci jen dosáhl v létě 1948, kdy prosadil zrovnoprávnění přístupu zaměstnanců do federálních institucí a zastavil segregaci v armádě. Protirasistická činnost mu získala řadu dalších sympatizantů, ale i odpůrců. Se záporným ohlasem se setkala u některých spolustraníků pocházejících z jihu Spojených států. Takzvaní „Dixiekraté“, vedení guvernérem Jižní Karolíny Jamesem S. Thurmondem, se soustředili na retardování prezidentem prosazované politiky.¹⁴⁹ Ve straně existovala ještě další frakce – „Američané za demokratickou akci“¹⁵⁰ – která představovala levé křídlo demokratů. Ani ta k Trumanovi nechovala velké sympatie.¹⁵¹

Ke shodnému postupu Trumana s „80. Kongresem“ došlo v záležitostech organizace vládní byrokracie. V atmosféře narůstajícího strachu z komunistického nebezpečí prosadili v létě 1947 „Zákon o národní bezpečnosti“,¹⁵² jenž nově uspořádal organizaci bezpečnostních složek. Vzniklo Ministerstvo obrany, které zastřešovalo fungování dříve samostatně působících vojenských složek armády, námořnictva a letectva. Nově vznikla též tzv. „Rada národní bezpečnosti“,¹⁵³ která měla vyhodnocovat a navrhopvat strategické plány ve vojenských, diplomatických a finančních záležitostech.¹⁵⁴ Z kompetence NSC se dále ustavila „Ústřední zpravodajská služba“,¹⁵⁵ jež měla koordinovat zpravodajskou činnost ministerstev a vládních agentur.¹⁵⁶ Daleko více však proslula jako špionážní organizace provádějící tajné operace po celém světě. Od srpna 1948 se CIA z návrhu George Kennana umožňovalo provádět špionáž i za železnou oponou. Z další spolupráce s „80. Kongresem“ vzešel tzv. „Zákon o posloupnosti“,¹⁵⁷ který nově uspořádal

---

¹⁴⁸ Dne 2. února 1948 si zapsal do deníku: „Posílám do Kongresu Zprávu občanských práv. Není pochyb o tom, že ji přijme stejně chladně jako Zprávu o stavu unie (již v lednu 1948 v ní Truman vyjádřil potřebu zlepšení práv černochů – pozn. D. S.), ale musí to být zveřejněno.“ Hillman, William: *The first publication from the personal diaries, private letters papers and revealing interviews of Harry S. Truman*. New York 1952, s. 134.

¹⁴⁹ Tindall, George B. – Shi, David E.: c.d., s. 641.

¹⁵⁰ *Americans for Democratic Action (ADA)*.

¹⁵¹ Patterson, James T.: c.d., s. 129.

¹⁵² *National Security Act*.

¹⁵³ *National Security Council (NSC)*.

¹⁵⁴ Graubard, Stephan: c.d., s. 291. Srv. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 656–657.

¹⁵⁵ *Central Intelligence Agency (CIA)*.

¹⁵⁶ Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 656–657.

¹⁵⁷ *Presidential Succession Act of 1947*.

nástupnictví po viceprezidentovi.¹⁵⁸ Republikáni v něm prosadili maximálně dvě možná prezidentská období. Frustrace z „fenoménu Roosevelt“ byla stále ještě živá. Truman se zasazoval rovněž o modernizaci a zefektivnění prezidentského úřadu. Opustil individualistický styl FDR a měnil Bílý dům v moderní institucionalizovaný úřad. Vytvářel nejrůznější poradní orgány, které mu umožňovaly vypořádávat se z širší řadou problémů; vznikla tak „Rada ekonomických poradců“ či „Komise pro atomovou energii“.¹⁵⁹

V atmosféře blížících se prezidentských voleb se počítalo s vítězstvím republikánského kandidáta, jímž se stal reformě smýšlející guvernér New Yorku Thomas E. Dewey. Podle průzkumu Gallupova ústavu vyjadřovalo na jaře 1948 stávající administrativě podporu pouhých 36 % lidí.¹⁶⁰ Demokratická strana navíc zápasila s vnitřní rozpolceností, a proto dlouho neměla jasno o svém kandidátovi.¹⁶¹ V primárkách nakonec přece jen zvítězil Harry S. Truman, ale jeho pozice se zdála slabá. Takřka všechny agentury předpovídaly vítězství republikánského kandidáta. Thomas Dewey tomuto klamu podlehl a v předvolební kampani se choval již jako vítěz. Jeho vystupování na veřejnosti působilo povýšeně, suše a někdy až „škrobeně“. Odmítl se vyjadřovat ke kontroverzním tématům, jakými byla domnělá infiltrace komunistů v demokratické administrativě. V zahraniční politice zastával opačný kurz než Truman, naopak v domácí se příliš od svého soka neodlišoval.¹⁶² Dewey zkrátka nepovažoval za nutné uchýlovat se k přílišnému populismu a zvolil seriózní, umírněnou kampaň.¹⁶³

Podceňovaný Truman se pustil do předvolebního boje s velkým elánem. Vyrazil na dlouhé turné po Spojených státech, pronášel řadu projevů, v nichž útočil především na „80. Kongres“.¹⁶⁴ Podařilo se mu poukázat na rozpor mezi moderně smýšlejícím Deweyem a konzervativními republikánskými senátory, které obviňoval z revizionismu. Ve svůj prospěch využil snahu o vetování „Taft-Harleyho zákona“,

---

¹⁵⁸ Mluvčí Sněmovny reprezentantů a předseda Senátu byli zařazeni v nástupnictví před Státního tajemníka.

¹⁵⁹ *Council of Economic Advisers, Atomic Energy Commission*. Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 626.

¹⁶⁰ Jenkins, Roy: c.d., s. 122.

¹⁶¹ Levicové křídlo ADA se snažilo přesvědčit ke kandidatuře dokonce generála Eisenhowera, ten však odmítl. Poté se snažili prosadit rooseveltovce Williama O. Douglase. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 662.

¹⁶² Konzervativní kruh republikánů kolem Roberta McCormicka považoval Deweye prakticky za demokrata „Nového údělu“, což nebylo daleko od pravdy.

¹⁶³ Halberstam, David: *Černobílé desetiletí, Padesátá léta a Spojené státy*. Praha 2002, s. 17–19.

¹⁶⁴ Patterson, James T.: c.d., s. 159.

což mu zaručilo podporu odborů. Dokázal se taktéž prezentovat jako zastánce *New Dealu*, navíc díky protirasistické činnosti získal hlasy černochů. Farmáři ze středozápadu ho považovali za „svého“ a rovněž se postavili na jeho stranu.¹⁶⁵ Za podporu vzniku státu Izrael si získal sympatie židovského obyvatelstva. Celkově lze říci, že se v předvolební kampani rozhodl ve srovnání s Deweyem pro mnohem aktivnější vystupování.

V době probíhajících voleb již republikánské noviny *Chicago Daily Tribune* sebevědomě vyhlášovaly vítězství Thomase Deweye. Navzdory všem prognózám se ale zrodilo velké překvapení. Pro Trumana se vyjádřilo přes 49 % voličů, čímž získal 303 volitelských hlasů proti 189 Deweyovým a poměrně s přehledem zvítězil.¹⁶⁶ Pro Trumana i demokraty to znamenalo skutečně obrovský triumf. Dokázali zvítězit po páté v řadě! Republikáni upadli do hluboké vnitrostranické krize. Reformně laděné křídlo bylo zatlačeno do pozadí, lidé typu Thomase Deweye se totiž až příliš podobali *New Dealerům*. Uvnitř GOP se prosadila konzervativní linie. Tábor reprezentovaný Robertem Taftem či Robertem McCormickem se na rozdíl od umírněného Deweye neváhal chopit ostré protikomunistické rétoriky namířené proti demokratům.¹⁶⁷ Z honů na sovětské špióny ve státní administrativě se postupně stávalo hlavní politické téma, které republikánům pomohlo z vleklé krize.

Po volebním triumfu se Truman pustil do prosazování domácího programu *Fair Deal*. Nově vytvořené federální projekty sledovaly cíl zlepšovat životní standard a dále posilovat vybudování co nejširší střední třídy.¹⁶⁸ Tyto myšlenky přednesl v lednu 1949 v tradičním projevu o stavu unie, v němž mimo jiné řekl: „*Během posledních šestnácti let naši lidé vytvářeli společnost, která nabízí nové příležitosti pro každého muže toužícího po svém dílu příjemných stránek života... Do budoucnosti ochráníme tyto hodnoty a principy a ještě více rozšíříme jejich výhody.*“¹⁶⁹ Sociální zákonodárství si v některých případech žádalo financování z federálního rozpočtu, což se ovšem dostávalo do střetu s tradičním americkým individualismem i nedůvěrou v podobné projekty obecně. Konzervativní opozice v Kongresu se přirozeně stavěla proti těmto návrhům, proto se nepodařilo zrealizovat

---

¹⁶⁵ Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 665.

¹⁶⁶ Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 847.

¹⁶⁷ White, John Kenneth: c.d., s. 69–78.

¹⁶⁸ Winkler, Allan M.: *The recent past, Readings on America Since World War II*. New York 1989, s. 61–63.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 81.

všechny plány Trumanovy administrativy. Mezi největší úspěchy „Spravedlivého údělu“ rozhodně pařil zákon na podporu bytové výstavby,¹⁷⁰ díky němuž vzniklo 810 000 bytů pro lidi s nízkými příjmy. Dále došlo obecně k posílení sociálního systému a v neposlední řadě také ke zvýšení minimální mzdy.¹⁷¹ Naopak se nepodařilo prosadit národní zdravotnické pojištění, řadu regionálních projektů typu *Tennessee Valley Authority* či tzv. „Brennanův plán“, jenž navrhoval reformu zemědělského systému.¹⁷²

Jeden z podstatných aspektů Trumanova vítězství v prezidentských volbách spočíval jednoduše také v tom, že se obyčejní lidé měli dobře. Jejich životní standard se zlepšoval, drobné problémy s přechodem na mírové hospodářství byly již minulostí, obavy z návratu hospodářské krize se nenaplnily. Většina populace toužila především po klidném, ničím nerušeném životě, v němž by mohla naplňovat „americký sen“. Severoamerická velmoc se ovšem ocitla v čele tábora bojujícího proti komunismu, což radikálně změnilo její postavení a angažovanost v celosvětovém měřítku. Pevnost nového postavení měla záhy podrobit první vážná zkouška, jež si vyžádala mnoho lidských životů. Tažení proti komunistům se zdaleka neprojevovalo jen v zahraniční politice, ale čím dál tím více se stávalo důležitým tématem i na domácí scéně.¹⁷³

3. Dvě „velké“ ztráty a „zapomenutá“ válka

Korejskému konfliktu předcházely dvě události, které ještě posilovaly obavy z komunistického nebezpečí mezi politickými elitami i veřejností v USA. Na první pohled měly stejného jmenovatele – americké ztráty.

Dne 1. října 1949 Mao Ce-tung oficiálně vyhlásil Čínskou lidovou republiku,¹⁷⁴ čímž skončil mnoholetý boj o moc. Komunisté jednoznačně porazili nacionalistickou stranu Kuomintang¹⁷⁵ vedenou generálem Čankajšekem, který se musel se zbytkem sil utéct na ostrov Formosa (Tchaj-wan). Zde se měl pod ochranou Spojených států připravovat na znovupřevzetí „Říše středu“. „Velký kormidelník“ zatím nasměroval svůj režim ke spolupráci se Sovětským svazem. „Ztráta“ Číny představovala pro americkou geopolitiku velmi nepříjemný fakt, protože ji

---

¹⁷⁰ *Housing Act*.

¹⁷¹ Patterson, James T.: c.d., s. 159. Srv. Winkler, Allan M.: c.d., s. 65.

¹⁷² Winkler, Allan M.: c.d., s. 66–67.

¹⁷³ White, John Kenneth: c.d., s. 55–65.

¹⁷⁴ Běžně se používá zkratka ČLR.

¹⁷⁵ Běžně se používá zkratky KMT.

považovala za svého spojence v daném regionu. Washingtonská podpora nacionalistům sahala hluboko do 30. let.¹⁷⁶ Díky mocné čínské lobby Kongres opakovaně uvolňoval nemalé finanční prostředky pro posílení pozice KMT.¹⁷⁷ Přestože strana oficiálně vládla v zemi již od 20. let, jednalo se spíše o správu formálního rázu nepřesahující hranice nejvýznamnějších měst. Naproti tomu Mao Ce-tung se zaměřil především na rolníky, kteří za „slib“ svobodné držby půdy přecházeli do komunistického tábora, čímž získával masovou podporu.¹⁷⁸ Režim KMT byl navíc těžkopádný, vnitřně nejednotný a zkorumpovaný.¹⁷⁹ „Uznávaný historik z Yaleské univerzity Gtiswold o něm (Čankajškově režimu – pozn. D. S.) psal jako o fašistické diktatuře, lišící se od německo-italského modelu jen lajdáctvím a nízkou efektivitou.“¹⁸⁰ Rooseveltova administrativa se přesto rozhodla uznat jeho legitimitu. Prezident přistupoval k Číně se stejným idealismem jako ke vztahu se Sověty. Doufal, že se Čankajšek brzy stane respektovaným vůdcem a partnerem pro posílení amerického vlivu na Dálném východě. George Kennan charakterizoval tuto politiku slovy: „*My, s naší sentimentalitou, těžkopádnými dobrými úmysly, s naší dychtivostí obchodovat či obracet na víru, s naší politickou naivitou...*“¹⁸¹ Šéf Bílého domu šel dokonce tak daleko, že počítal s Čínou jako s jedním ze „čtyř policistů světa“. Nicméně opak se pravdě blížil mnohem více. Čankajškův režim nejenže neposílil vliv USA na Dálném východě, ale stal se nepříjemným břemenem zahraniční politiky.¹⁸²

Truman praktikoval v Číně přes stále rostoucí nechuť stejnou politiku zděděnou od svého předchůdce. Nezbyvalo mu než věřit, že Čankajšek je jediný, kdo může zemi stabilizovat. Američtí vyslanci se naivně snažili vyjednat mír mezi nacionalistickou stranou a komunisty, který na čas zavládl v době společného boje proti Japonsku. S tímto záměrem poslal Truman do Číny i George Marshalla, který

¹⁷⁶ Wanner, Jan: *Pevnost Amerika...* Praha 2001, s. 71.

¹⁷⁷ Durman, Karel: c.d., s. 130–133.

¹⁷⁸ Čankajškův režim se navíc rolníkům sám rychle odcizoval. Generál Joseph Stilwell zaznamenal, jakým způsobem Kuomintang budoval armádu: „(Čankajškoví vojáci – pozn. D. S.) *dopadají na čínského rolníka jako hlad nebo záplavy, jenom pravidelněji – dvakrát za rok.*“ Tamtéž, s. 134.

¹⁷⁹ Truman se dokonce později o vládnoucím režimu vyjadřoval jako o nejzkorumpovanějším režimu, který kdy existoval.

¹⁸⁰ Durman, Karel: c.d., s. 133.

¹⁸¹ Kennan, George F.: *Memoirs 1950–1963*. Boston 1972, s. 55–57.

¹⁸² Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 683–688.

vystřídal na pozici zplnomocněnce generála Patricka Hurlyho.¹⁸³ Jeho snažení se podobalo „sisyfovské práci“, což si bývalý generál uvědomoval. Na sklonku roku 1946 se dokonce pustil do tvrdé kritiky způsobu vládnutí Kuomintangu i do Čankajška samotného. „*Vy jste porušil dohody, vy jste zmařil všechny plány. Říkalo se o vás, že jste moderní George Washington, ale teď už to nikdo říkat nebude.*“¹⁸⁴ Na počátku nového roku Marsahll odletěl do USA, aby vystřídal Byrnesa na pozici ministra zahraničí. Situaci v Číně vyhodnotil na základě svých poznatků takto: „*Upřímné pokusy o urovnání byly znovu a znovu torpédovány nesmiřitelnými elementy obou stran... Reakcionáři ve vládě viditelně počítají s podporou bez ohledu na jejich akce. Komunisté, neochotní ke kompromisu v národním zájmu, zřejmě spekulují s ekonomickým zhroucením...*“¹⁸⁵

V následujících měsících zájem americké diplomacie o Čínu klesal. Kuomintang mezitím ztrácel pozici za pozicí. K definitivnímu obratu došlo na konci roku 1948. Nacionalistická vláda a později i armáda se přesouvaly na Tchaj-wan. První říjnový den roku 1949 vyhlásil podceňovaný „knihovnick“ lidovou republiku. Otázkou zůstávalo, přidá-li k sovětskému bloku či nikoli. Stalin totiž podporoval čínské komunisty po dobu jejich zápasu o moc jen velmi pasivně. Vítězství dosáhli takřka bez jakékoliv pomoci SSSR, čímž se do budoucnosti vytvořil precedens, jenž mohl Mao Ce-tung využít a postavit se do role „asijského Tita“.¹⁸⁶ Nakonec se „Velký kormidelník“ přeci jen rozhodl ke spojení s Moskvou, a to jak z materiálních, i ideologických důvodů. K podpisu nové sovětsko-čínské spojenecké smlouvy došlo v polovině února 1950. Spojené státy se naopak postavily za tchajwanský režim a bezmála na třicet let odmítly navázat s ČLR oficiální diplomatické vztahy.

„Ztráta“ Číny vyvolala v USA velký ohlas. Politikové začali hledat viníky. Jedni považovali za hlavního „odpovědného“ Roosevelta, druzí Marshalla, jiní viděli za neúspěchem úředníky ministerstva zahraničí.¹⁸⁷ Čínská lobby doufala, že se co

---

¹⁸³ Reeves, Thomas C.: *The Life and Times of Joe McCarthy*. Lanham – New York – Oxford 1982, s. 219–220.

¹⁸⁴ Wanner, Jan: *George C...*, s. 291.

¹⁸⁵ Durman, Karel: c.d., s. 301.

¹⁸⁶ „*Naše názory nebyly vždy správné,*“ těmito slovy se omlouval Stalin čínské delegaci již v červenci 1949. Gaddis, John Lewis: c.d., s. 45.

¹⁸⁷ Wanner, Jan: *George C...*, s. 340. Srv. White, John Kenneth: c.d., s. 64–66.

nejdříve naskytne příležitost, jak obnovit ztracený vliv.¹⁸⁸ Do již tak napjaté atmosféry přišla na sklonku léta 1949 do USA další šokující zpráva. Poslední srpnové dny nasbíralo průzkumné letadlo vzorky z atmosféry s podezřele zvýšenou hladinou radioaktivity. Testy prokázaly, že jde o nutný následek pokusného výbuchu sovětské atomové bomby. Spojené státy ztratily jaderný monopol mnohem dříve, než předpokládaly. Zodpovědná místa si byla jista tím, že Sověti nemohou mít jadernou pumu dříve než v roce 1953. Truman musel pod tlakem okolností tuto neradostnou zprávu veřejně oznámit.¹⁸⁹ Mírná převaha se tak opět vrátila na stranu Sovětského svazu, protože ten disponoval silnějším konvenčním vojskem. Pro USA to znamenalo zahájení „závodů ve zbrojení“ a přistoupení k trvalému rozmístění sil v Evropě. Ztráta monopolu na A-bombu otevřela otázku vývoje další ještě ničivější zbraně. Truman po dlouhém uvažování dospěl k účelovému rozhodnutí. Dal souhlas s vývojem tzv. „superbomby“. „*Mohou ji Rusové vyvinout?*“ zeptal se Truman. *Všichni tři muži odpověděli, že ano. „V tom případě nemáme na výběr,“ řekl Truman. „Jdeme do toho.“*¹⁹⁰

Spolu se vzrůstajícím strachem americké veřejnosti z jaderné apokalypsy rostla i potřeba nalézt vysvětlení nedávných ztrát. K prozrazení tajemství na konstrukci atomové bomby se na počátku roku 1950 přiznal ve Velké Británii žijící vědec Klaus Fuchs. Republikánské noviny *The Chicago Tribune* v zápětí křičely: „*Rudí mají plány naší bomby!*“¹⁹¹ Během výsledků vyšlo skutečně na povrch, že Fuchs předával Sovětům informace o projektu Manhattan, kterého se účastnil. Britská justice jej za špionážní činnost odsoudila k čtrnáctiletému vězení.¹⁹² Jako jednoduché a „logické“ vysvětlení nedávných neúspěchů Spojených států se nabízeli špióni uvnitř americké administrativy. V zimě roku 1950 začínal nabývat na intenzitě fenomén masového „honu na čarodějnice“ v administrativě prezidenta Trumana.

Dobovým pozorovatelům rovněž muselo připadat, že se naplňuje teorie domina. Po Stalinově převzetí moci na Balkánu a ve východní Evropě přišel pražský převrat následovaný ztrátou Číny. Uplynulé události se odrazily ve zprávě NSC-68, jejímž autorem byl Paul Nitze, člen „Národního bezpečnostního výboru“. Dokument

---

¹⁸⁸ Messick, Hank: *John Edgar Hoover, A critical examination of the Director and of the continuing alliance between crime, business, and politics*. New York 1972, s. 113–114.

¹⁸⁹ Gaddis, John Lewis: c.d., s. 43.

¹⁹⁰ Halberstam, David: c.d., s. 51.

¹⁹¹ Reeves, Thomas C.: *The Life and Times of Joe McCarthy*. Lanham – New York – Oxford 1982, s. 222.

¹⁹² Halberstam, David: c.d., s. 50–52.

měl původně analyzovat důsledky sovětské atomové bomby na geopolitickou situaci, ale představené závěry obsahovaly daleko širší rámec. Nitze akcentoval teorii domina a vyzýval k mnohem důraznější politice zadržování komunistického nebezpečí, v této souvislosti rovněž vymezil obranný perimetr Spojených států.¹⁹³ Dále vyzval washingtonskou administrativu k navyšování rozpočtu na armádu i k výraznějšímu zbrojení. Vliv NSC-68 nelze přeceňovat, ale minimálně po zbytek Trumanovy administrativy hrál důležitou roli.¹⁹⁴ V nejisté atmosféře roku 1950 přišla v neděli 25. června do Washingtonu zpráva, že armáda Korejské lidově demokratické republiky¹⁹⁵ překročila 38. rovnoběžku. Začala válka, již se později dostalo přívzviska zapomenutá.

Severokorejský vůdce Kim Ir-sen zaštitěný Mao Ce-tungem získal Stalinovo posvěcení k zahájení vojenské akce, jejímž výsledkem mělo být sjednocení Koreje pod diktátem komunistické strany. Kremelský vůdce se během diskuzí nechal přesvědčit, že operace proběhne rychle a bez komplikací. Armádu KLTR navíc posilovaly sovětské dodávky zbraní, čímž se ještě zvyšovala její už tak velká převaha nad vojenskými silami jižního souseda.¹⁹⁶ Při plánování akce komunističtí vůdci počítali s pasivním postojem Spojených států. Mao Ce-tung v květnu 1950 bezpečně ujišťoval sovětskou diplomacii: „Američané nepůjdou do třetí světové války kvůli tak malému území.“¹⁹⁷ Pchjongjang dále argumentoval slabostí Li Syn-manova režimu, příznivými revolučními podmínkami i rozsáhlou pátou kolonou na území nepřítele. Sebevědomý Kim Ir-sen byl přesvědčen, že drží v ruce všechny trumfy; akce neměla podle neoptimističtějších plánů trvat více než několik dnů.

Moment překvapení a mohutnost útoku Kimovy armády, zejména divizí tanků T-34, jižního souseda dokonale zaskočily. Síly KLTR bez větších problémů rychle postupovaly hlouběji do území Korejské republiky. Zásadní předpoklad o pasivitě USA se ovšem nenaplnil. Truman sice choval jisté obavy z možné eskalace

---

¹⁹³ Ten obsahoval podle Nitze v exponovaných zónách Řecko, Turecko, Írán, Japonsko, Tchaj-wan i Jižní Koreu. Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 359–360.

¹⁹⁴ Durman, Karel: c.d., s. 311.312. Srv. Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 355–360. Srv. Friedman, Norman: c.d., s. 343.

¹⁹⁵ Běžně se používá zkratka KLTR.

¹⁹⁶ Durman, Karel: c.d., s. 321–322.

¹⁹⁷ Nálevka, Vladimír: *Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti, korejská válka 1950–1953*. Praha 2009, s. 32. Přesvědčení čínského vůdce mělo jisté opodstatnění, protože státní tajemník Dean Acheson v projevu v lednu 1950 odmítl garantovat bezpečnost státům, které se nenacházely v bezpečnostním perimetru USA, přičemž do něj nezařadil Jižní Koreu. Pozornost Spojených států se prozatím obecně soustředila spíše na Evropu a Japonsko, Jižní Korea měla být pouze izolována od komunistických států. Friedman, Norman: c.d., s. 149, 151–152. Srv. Leffler, Melvyn P.: c.d., s. 361–363.

až k třetí světové válce, ale zároveň měl strach z dominového efektu. Na jedné z porad bezprostředně po zahájení války prohlásil: „*Korea je Řecko Dálného východu. Když budeme teď dostatečně tvrdí, jako jsme byli před třemi lety v Řecku, neudělají žádný další krok.*“¹⁹⁸ Obrana jihokorejského státu se rychle hroutila. Americký prezident proto záhy pověřil generála Douglese McArthura, aby se pod jeho velením do bojů zapojily i americké ozbrojené síly, jejichž bojeschopnost však z počátku války nebyla zdaleka ideální.¹⁹⁹ Neméně důležité události se odehrály na půdě Organizace spojených národů. Severoamerické velmoci se podařilo prosadit rezoluci, na jejímž základě se začaly formovat jednotky určené k obraně proti komunistické agresi. Jádrem sil OSN celkem pochopitelně tvořila americká armáda.²⁰⁰

Pro Washington se zpočátku situace nevyvíjela příznivě. Severokorejská armáda neustále tlačila na obránce, kterým nezbývalo než ustupovat směrem k Pusanu. Teprve začátkem srpna se poměr sil začal mírně vyrovnávat.²⁰¹ Sebejistotu ovšem rozhodně neztrácel generál MacArthur – vrchní velitel jednotek OSN v Koreji. V krizovém momentu prosazoval značně riskantní vylodění u Inčonu a následný rychlý útok na Soul. Dne 15. září začala i přes výhrady generálního štábu operace *Chromite*, jejíž úspěch byl obrovský. Překvapivý protiútok nepřítele dokonale zaskočil a způsobil mu vážné ztráty, které vyústily v chaotický ústup.²⁰² Vzniklá situace přinesla dva protichůdné efekty. MacArthur povzbuzený nedávným triumfem hodlal překročit 38. rovnoběžku a vojensky sjednotit Korejský poloostrov. Naopak Stalin zesílil tlak na Mao Ce-tunga, aby se ČLR přímo zapojila do probíhajících bojů.²⁰³ Zatímco jednotky OSN postupovaly k řece Jalu, na opačném břehu se připravovala na protiútok čínská lidová armáda, která nedostatečnou vybavenost kompenzovala lidskou silou. Schylovalo se k dalšímu velkému zvratu probíhajícího konfliktu.

---

¹⁹⁸ Truman, Margaret: *Harry S. Truman*. New York 1973, s. 461.

¹⁹⁹ Halberstam, David: c.d., s. 73–74.

²⁰⁰ Nálevka, Vladimír: *Stalinova hra...*, s. 37–39. Rezoluce úspěšně prošla i díky faktu, že SSSR se demonstrativně neúčastnil žádných jednání v OSN, protože protestoval proti neuznání ČLR Spojenými státy. Oficiálně se nejednalo o vojenskou akci, nýbrž pouze o policejní akci z pověření OSN. Truman během jedné konference zdůrazňoval: „*Nejsme ve válce.*“ Patterson, James T.: c.d., s. 213.

²⁰¹ Halberstam, David: c.d., s. 79.

²⁰² Nálevka, Vladimír: *Stalinova hra...*, s. 48–52.

²⁰³ Stalinovi patrně nebylo proti mysli zatáhnout ČLR do korejského konfliktu a zaměstnat ho touto „okrajovou“ záležitostí. *De facto* tím kremelský vůdce oslaboval pozici Maa v rámci komunistického bloku. Tamtéž, s. 53–54.

Ještě v polovině října 1950 MacArthur během schůzky na ostrově Wake přesvědčoval Trumana, že „američtí hoši budou do Vánoc doma“. Zároveň vylučoval možnost čínské intervence. Generál, oslepen majestátem své osoby, ovšem hrubě neodhadl reálnou situaci. Přehlížel varování zpravodajských služeb, podceňoval sílu Číny a její obavy z vývoje na Korejském poloostrově.²⁰⁴ S rozkazy Washingtonu si MacArthur taktéž nedělal příliš těžkou hlavu. Již v polovině října se menší jednotky ČLR začaly objevovat za hraniční řekou Jalu. V plné síle však udeřila dobrovolnická armáda až v průběhu listopadu. Neustálé přívaly vojáků se podle pamětníků podobaly rozbouranému moři při přílivu, na což nebyli Američané připraveni.

MacArthur se zachoval typicky. Nadále se zabýval plánováním posledního, „rozhodujícího“ úderu, zatímco vzniklou hrozbu nepochopitelně bagatelizoval. Nakonec přeci jen pochopil vážnost situace a přiznal: „*Čelíme naprosto nové válce.*“²⁰⁵ Odmítal převzít zodpovědnost za vzniklou situaci a kritizoval Trumanovu administrativu z nedostatku podpory. V kritické chvíli dokonce vážně uvažoval o použití jaderných zbraní nehledě na možné následky rozšíření konfliktu.²⁰⁶ Poslední měsíc roku 1950 byl obzvlášť kritický jak pro Bílý dům,²⁰⁷ tak pro vojenské jednotky OSN, které se pod nekončícím náporem stahovaly zpět k 38. rovnoběžce. K jistému příslibu zlepšení však přeci jen došlo. Na scéně se objevil nový muž – generál Matthew Bunker Ridgway. Po smrti generála Walkera ho prezident jmenoval velitelem osmé armády. Jednalo se o vynikajícího bojového velitele, jenž neztrácel kontakt s realitou přední linie; i proto si získal respekt řadových vojáků.²⁰⁸ Na rozdíl od MacArtuhra netrpěl narcismem a nevytvářel kolem sebe „dvůr nohsledů“. Odhodlání i obrovské nasazení nového velitele se začalo pozvolna pozitivně promítat do bojů. V průběhu prvních měsíců nového roku se mu podařilo zkoordinovat ústup, během něhož využíval palebné převahy, čímž působil Číňanům velké ztráty. Navíc proběhlo i několik protiofenzív, díky nimž se podařilo udržet 38. rovnoběžku. Tyto úspěchy postupně zmenšily možnost použití atomové bomby na minimum.²⁰⁹

---

²⁰⁴ Halberstam, David: c.d., s. 86–88, 101–103.

²⁰⁵ Truman, Margaret: c.d., s. 494. Srv. Durman, Karel: c.d., s. 333–334.

²⁰⁶ Ani prezident Truman nevylučoval na okamžik možnost použití A-bomby, což potvrdil na konferenci s novináři 30. listopadu 1950. Tamtéž, s. 495–496.

²⁰⁷ Přelom roků 1950 a 1951 se stal patrně nejtěžším obdobím Trumanova prezidentství.

²⁰⁸ Mezi mužstvem získal Ridgway přezdívku „*Old Iron Tits*“ (Starý železný kozy) podle dvou granátů neustále upevněných na košili. Ve skutečnosti se jednalo pouze o granát a příruční lékárničku. Halberstam, David: c.d., s. 108–109. Srv. Patterson, James T.: c.d., s. 226–227.

²⁰⁹ Halberstam, David: c.d., s. 108–110. Srv. Nálevka, Vladimír: *Stalinova hra...*, s. 74–75.

MacArthur sledoval Ridgwayovo počínání s velkou nelibostí, protože jeho pověst utrhla porážkou na řece Jalu vážný šrám. Stárnoucího generála stále více ovládala ješitnost a touha vybojovat poslední velké vítězství. Nesouhlasil se strategií omezeného konfliktu prosazovanou Státním departmentem, naopak se častěji utíkal k agresivní rétorice požadující rozšíření bojů i na území Číny. Stupňující se nedisciplinovanost a rozpory s prezidentem vyvrcholily na jaře 1951 poté, co překazil příležitost k vyjednávání o příměří.²¹⁰ Truman už nadále nehodlal MacArthuovi tolerovat podobné výstřelky. V soukromí jednomu senátorovi dokonce řekl: „*Ukážu tomu zkurvysynovi, kdo je šéf. Kdo si myslí, že je – bůh?*“²¹¹ Na veřejnosti však musel vystupovat se vši vážností a opatrností, jelikož odvolání „modly“ americké armády představovalo mimořádně citlivou záležitost. Oficiálně k němu došlo dne 11. dubna. Na post vrchního velitele sil OSN v Koreji prezident jmenoval Mattewa Ridgwaye. Vzápětí se strhla vlna rozhořčení namířená proti Bílému domu,²¹² již hojně využívala konzervativní opozice. Návrat „velkého hrdiny“ do vlasti se přeměnil v pompézní divadlo zakončené patetickým projevem v Kongresu. Zatímco republikáni pěli ódy přirovnávající MacArthura takřka až k polobohu, Truman zhodnotil vystoupení cynickou poznámkou: „*Stoprocentní hovadiny.*“²¹³ Nic se ovšem nezměnilo na skutečnosti, že v Koreji nadále pokračoval krvavý konflikt.

V dubnu a květnu 1951 se Čínská lidová armáda pokusila o další velký průlom, nicméně ani dvě velké jarní ofenzívy nepřinesly kýžený efekt. Fronta se stabilizovala podél 38. rovnoběžky a během následujících měsíců se „kyvadlová“ válka přeměnila v zákopovou.²¹⁴ Nastal tím *status quo ante bellum*, jenž si vyžádal životy nejméně dvou milionů lidí. K dílčím „šarvátkám“ sice občas docházelo, ale nikdy se již neopakovala tažení ze začátku konfliktu. Boj se začal stále více přesouvat za jednací stůl. Rozhovory komplikovaly četné obstrukce ze strany komunistického táboru či nesplnitelné požadavky vznášené vůči americké diplomacii, proto se nejednou uvízlo na mrtvém bodě. Ústředním problémem se stala především otázka válečných zajatců. Truman nehodlal přistoupit na povinnou

---

²¹⁰ Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 710–712.

²¹¹ Patterson, James T.: c.d., s. 227.

²¹² Gallupův průzkum prokázal podporu MacArthuovi až 69 %, naopak za prezidenta se postavilo jen 29 % Američanů. Truman, Margaret: c.d., s. 515–517. Srv. Patterson, James T.: c.d., s. 230.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Nálevka, Vladimír: *Stalinova hra...*, s. 84–85.

repatriaci všech čínských a severokorejských vojáků, naopak prosazoval princip svobodné volby. V zákulisí rovněž figuroval Stalin, který chválil komunistické vyjednavče za tvrdý kurz bránící brzké dohodě příměří.²¹⁵ Na konci listopadu došlo v Pchamundžomu k uzavření křehkého příměří, to však nevydrželo déle než měsíc. Rok 1952 naplno prokázal bezvýchodnost situace. Na předních frontových liniích docházelo k menším či větším střetům. Američané přecházeli k intenzivnějším leteckým útokům, diplomatické řešení se ocitlo ve slepé uličce. Ani jedna ze stran nehodlala učinit ústupek, jenž by vedl k uzavření trvalejšího příměří. Jediný, komu vzniklý pat vyhovoval, byl Stalin.²¹⁶

4. „Eisenhower – muž, který přináší mír“

Korejský konflikt se velmi výrazně promítl i do vnitřních záležitostí Spojených států. Poslední rok Trumana v Bílém domě byl chaotický, deprimující a velmi nevďečný, všude ho pronásledoval ho přízrak války.²¹⁷ Navíc se blížily prezidentské volby, v nichž měl demokratický kandidát Adlai Stevenson nezáviděníhodnou pozici. V opačné situaci se naopak nacházel Dwight D. Eisenhower nominovaný republikány. Ike si, jako jeden z velkých hrdinů druhé světové války, získal ve Spojených státech aureolu válečného hrdiny. V období probíhajících honů na komunisty představoval rozhodně nejpřijatelnější alternativu, protože o nominaci se ucházeli také mnohem konzervativnější Robert Taft a dokonce Douglas MacArthur.²¹⁸ Na doporučení poradců si po vítězství v primárkách vybral za viceprezidenta proslulého bojovníka „Komise pro neamerickou činnost“ Richarda Nixona, čímž uspokojil pravé křídlo strany. Navzdory příznivým prognózám nehodlal zopakovat chybu Thomase Deweye, proto se do kampaně vrhl s velkým elánem. Nezdráhal se využít ani nového nastupujícího média a natočil několik krátkých spotů. Američané tak mohli na svých televizních přijímačích sledovat

---

²¹⁵ V telegramu z listopadu 1951 Mao Ce-tungovi napsal: „*Považujeme za správné, že byla zvolena pružná taktika vyjednávání, která důrazem na tvrdý kurz cíleně brání jeho rychlému ukončení. (válečného stavu – pozn. D. S.).*“ Stalinovi vyhovovalo prodlužování konfliktu i to, že se pozornost Spojených států soustředila na relativně „bezennou“ část světa, zatímco Sovětský svaz měl díky tomu větší manévrovací prostor v evropských záležitostech. Postupem doby byli ochotni přistoupit k mírovému jednání i Mao Ce-Tung a Kim Ir-sen, ale kremelský diktátor neoblomně trval na svém. Tamtéž, s. 89–91.102. Srv. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 714–715.

²¹⁶ Durman, Karel: c.d., s. 335–338.

²¹⁷ Graubard, Stephen: c.d., s. 304.

²¹⁸ Eisenhower byl dlouho vnímán jako nadstranický. V GOP měl tehdy nejsilnější pozici Robert Taft – „*Mr. Republican*“. V „primárkách“ se proto odehrál prudký vnitrostranický boj. Srv. White, John Kenneth: c.d., s. 85–89.

v hlavním vysílacím čase Eisenhowera hovořícího o aktuálních tématech. Prezentoval se jako „*Ike likvidující korupci, Ike voják, ve skutečnosti však muž volící mír, a Ike, který zbaví vládu komunistů.*“²¹⁹ Neoddělitelnou součástí předvolebního boje se stala otázka komunistické infiltrace v USA. McCarthy se nezdřáhal zaútočit ani na George C. Marshalla, jehož obviňoval ze zrady. Ač Eisenhower s útokem senátora z Wisconsinu vnitřně nesouhlasil, neodvážil se veřejně postavit na obranu generála, kterému vděčil za celou kariéru. Obava ze střetu s hlavním „inkvizitorem“ a touha po křesle v Bílém domě ho přiměly k mlčení.²²⁰

Volební výsledky tentokrát nepřinesly žádné překvapení. Republikánský kandidát dosáhl podpory přes 55 % při zisku 442 volitelských hlasů, což ho s přehledem učinilo 34. prezidentem Spojených států.²²¹ Většina populace toužila především po národní bezpečnosti spojené s klidem i prosperitou. Eisenhower tyto požadavky v kampani reflektoval a během svého osmiletého pobytu v Bílém domě se je také snažil naplňovat. Spojené státy skutečně pod Ikovým vedením zažily na první pohled mimořádně pokojné období. Pod povrchem zdánlivě nehybné společnosti však zrála řada neřešených konfliktů. Představa o „klidné éře“ se stala spíše zbožným přáním než realitou. Jakou byl Eisenhower osobností? Stal se skutečně oním mužem, jenž přinesl mír?

V lednu 1953 usedl do křesla šéfa Bílého domu nový muž, jenž se však v mnohém podobal svému předchůdci. Eisenhower i Truman pocházeli z přibližně stejně skromných sociálně postavených rodin ze střední části Spojených států. Rozhodně nevyrůstali se „stříbrnou lžičkou u úst“ jako Franklin Delano Roosevelt, proto jejich cesta za úspěchem představovala naplnění ideálu o *selfmademanovi*. Oba lze považovat za patrioticky smýšlející s velkou úctou k prezidentskému úřadu, zároveň i za poměrně morálně založené jednotlivce. Rozhodující zlom jejich života byl spjat s druhou světovou válkou. Zatímco Truman pozvolna stoupal vstříc nejvyšší politice, podobně úspěšně si počínal Eisenhower v armádě. Ikeovu ranou kariéru není možné označit za oslnivou. Vojenskou akademii ve West Pointu dokončil jako průměrný absolvent, přímých bojů v prvním světovém konfliktu se nezúčastnil. Ani ve 20. a 30. letech výrazněji nepostupoval. Po dvou zahraničních

---

²¹⁹ Halberstam, David: c.d., s. 217. Srv. Patterson, James T.: c.d., s. 257–259.

²²⁰ Durman, Karel: c.d., s. 386–387. Srv. Graubard, Stephen: c.d., s. 320–321. Srv. Halberstam, David: c.d., s. 237–239. Srv. White, John Kenneth: c.d., s. 74–85.

²²¹ Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 847.

angažmá se stal členem MacArthurovy „Komise pro válečné plánování“,²²² kde se zařadil mezi jednoho z důvěrníků legendárního generála. V roce 1935 s ním odjel na Filipíny v rámci mise výcviku tamějších ozbrojených složek. Právě zde ho zastihla zpráva o nacistickém napadení Polska. Ve snaze dostat se blíže k velkým událostem usiloval o brzký návrat do Spojených států.²²³ Mužem, kterému Eisenhower vděčil za pozdější kariéru, byl George C. Marshall. Po napadení Pearl Harboru si ho zavolal náčelník generálního štábu, aby se vyjádřil k nastalé krizové situaci, načež ho jmenoval náčelníkem sekce pro Dálný východ a Filipíny ve „Válečné plánovací divizi“.²²⁴ Marshall v něm rozpoznal především velký organizační talent, proto s ním dál úzce spolupracoval a postupně mu pomáhal vzhůru. Od roku 1942 velel americkým jednotkám v Evropě. Významně se podílel na přípravě všech hlavních operací včetně té nejdůležitější s označením *Overlord*. Během tohoto působení se ocital v častých střetech s britským velením, kritizovali ho i někteří američtí vysocí důstojníci. I když nevynikal jako geniální stratég, ale spíše coby koordinátor se smyslem pro konsenzus, což představovalo rovněž ceněný atribut. V závěru světového konfliktu se těšil všeobecné popularitě i respektu jako málo jeho kolegů.²²⁵ Podobně jako novopečený prezident Truman měl taktéž Eisenhower hrát v poválečném období důležitou roli.

Mezi lety 1945–1952 zastával několik zásadních funkcí, například post náčelníka generálního štábu či velitele vojsk nově zformované NATO. Ovšem největší výzva přišla s kandidaturou do prezidentského úřadu. Pro Eisenhowera to nebyla první nabídka k účasti v nejvyšší politice. Již v roce 1948 ho lákali demokraté i republikáni, ale prozatím odmítl. Ještě tehdy nebylo úplně jasné, ke které z politických stran se přiklání: Přesvědčením tíhl spíše ke konzervativismu, ale zároveň schvaloval aktivní účast Spojených států ve světě. S blížícím se koncem Trumanovy administrativy rostla snaha části vyjednavců GOP přimět Ikea ke kandidatuře do nejvyšší funkce. Co ho definitivně přimělo k rozhodnutí o přijetí není doposud jasné. Důležitý faktor patrně představovala hrozba, že v případě vítězství Roberta Tafta by se USA mohly vrátit k izolacionismu, naopak Truman za ní viděl touhu po moci a egoismus. Svou úlohu rovněž mohla sehrát skutečnost, že do

---

²²² *War Police Commission*.

²²³ Graubard, Stephen: c.d., s. 307–311. Srv. Heideking, Jürgen – Mauch, Chrystot: c.d., s. 395.396. Srv. Halberstam, David: c.d., s. 231–236.

²²⁴ *War Plans Division*. Wanner, Jan: *George C...*, s. 110–112.

²²⁵ Graubard, Stephen: c.d., s. 312–322. Srv. Patterson, James T.: c.d., s. 246.

primárek se přihlásil Douglas MacArthur, s nímž se nerozešel v nejlepším.²²⁶ Ať tak, či onak Eisenhower nakonec souhlasil a ve volbách zvítězil.

Jestliže se v některých momentech podobal život Trumana a Eisenhowera, totéž nelze tvrdit o způsobu, s nímž nejvyšší úřad vykonávali. Ike nastoupil do funkce v 62 letech a stal se posledním prezidentem narozeným v 19. století. Na rozdíl od skromného životního stylu svého předchůdce působil aristokratickým dojmem. Hojně si dopřával pohodlí a luxusu, navíc se rád obklopoval zámožnou společností. Hodně času věnoval relaxaci, obzvláště se zamiloval do golfu.²²⁷ Ve veřejnosti dokonce vznikl dojem, že za něj *de facto* zemi řídí jiní. Jednalo se však o mylnou představu. Eisenhower jednak sdílel ideu o prospěšnosti limitovaného zasahování federální vlády do vnitrostátních záležitostí, ale také upřednostňoval „zákulisní“ kontrolu. Od svých poradců a ministrů očekával předkládání takřka hotových návrhů, přičemž sám si vyhrazoval právo na definitivní rozhodnutí. Vše navíc doplňoval promyšlenou manipulací s lidmi.²²⁸ Další významný pilíř republikánské administrativy tvořila snaha vyhnout se kontroverzním problémům nebo je alespoň řešit tak, aby nepoškozovaly image hlavy státu. Ike často volil „zlatou střední cestu“ za účelem zachování *statutu quo* ve společnosti.²²⁹ Padesátá léta zosobněná paternalistickým prezidentem proto na první pohled působí dojmem nehybnosti a konzervativismu.

Prvořadý úkol nové administrativy představovalo rychlé ukončení korejského konfliktu. Dohodu o příměří z velké části podmiňovala změna vládních špiček supervelmocí, přičemž ta podstatnější proběhla v Sovětském svazu. Nové komunistické elity přehodnotily Stalinovu taktiku úmyslného prodlužování války. Navíc *State Department* byl při absenci strategie na vojenské vítězství ochoten přistoupit na mírové řešení. Ani dřívější spor o zajatce se neukázal jako nepřekonatelný, v červnu 1953 komunistické státy ustoupily nátlaku OSN a repatriace povolily. Oba korejské státy se přes protesty ocitly v roli pouhých pozorovatelů a nakonec jim nezbylo než přijmout výsledek dojednaný Washingtonem a Moskvou.²³⁰ Příměří podepsané dne 27. července 1953

---

²²⁶ Graubard, Stephen: c.d., s. 322–324. Srv. Heideking, Jürgen – Mauch, Chrystot: c.d., s. 398–399. Srv. Halberstam, David: c.d., s. 198–200. Srv. Patterson, James T.: c.d., s. 250–251.

²²⁷ Durman, Karel: c.d., s. 387–388. Srv. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 724–726.

²²⁸ Durman, Karel: c.d., s. 388. Srv. Heideking, Jürgen – Mauch, Chrystot: c.d., s. 399–400.

²²⁹ Patterson, James T.: c.d., s. 266.

²³⁰ Nálevka, Vladimír: *Stalinova hra...*, s. 122–126. Srv. Durman, Karel: c.d., s. 373–374.

v Pchanmundžomu víceméně jen potvrzovalo „krvavý pat“, demarkační linie kopírovala 38. rovnoběžku.²³¹ Historik John Lewis Gaddis o tomto ujednání napsal: *„Jediným jednoznačným výsledkem korejské války byl precedens, který ustavila: že mohlo dojít ke krvavému a dlouhodobému ozbrojenému konfliktu za účasti států, které vlastnily nukleární zbraně – a ty se dokázaly vyvarovat jejich použití.“*²³²

Harry Truman s Deanem Achesonem tvořili skvělou dvojici hlavy státu a státního tajemníka a podobný „nerozlučný“ pár představovali Eisenhower a John Foster Dulles. Nový muž v čele *State Departmentu* se řadil k tradičním členům republikánské strany s tím rozdílem, že zastával jiný pohled na zahraniční politiku, s níž byl velmi dobře obeznámen. Na první pohled působil jako zbožný puritán bez smyslu pro humor. Jeho politický styl se vyznačoval přímočarostí, útočností a silným antikomunismem.²³³ V řadě věcí se sice od svého šéfa lišil, ale zároveň ho doplňoval. K údivu mnohých vzájemná spolupráce fungovala dobře. David Halberstam jejich vztah komentoval následovně: *„Možná Eisenhower vnímal Dullese jako jakýsi nárazník mezi sebou a republikánskou pravicí, možná oceňoval, že z něj snímá řadu ošemetných problémů a vytváří tak pro média a demokraty iluzi o hodném Ikeovi a zlém Fosterovi.“*²³⁴ Společným dílem obou mužů se stal tzv. *New Look*, tedy změna koncepce zahraniční politiky. Od jimi kritizovaného defenzivního postoje zadržování komunismu měly Spojené státy přejít k ofenzivě – podpoře osvobozování a vytlačování vlivu Sovětského svazu. Novou strategii doplňovala vojenská doktrína tzv. „masivní odpovědi“. Severoamerická velmoc v ní deklarovala nasazení atomových zbraní v případě konfliktu podobného tomu korejskému.²³⁵ Změna vedení studené války sledovala i hospodářský aspekt. Vyrážování konvenční armády bylo redukováno ve prospěch posilování „levnějšího“ jaderného arzenálu. Dullesem praktikovaný tzv. *brinkmanship*, tedy balancování na pokraji války, spolu s vidinou nukleární apokalypsy měly jednak Sověty dostat pod tlak, ale zároveň fungovat jako prevence před vznikem lokálních střetů. V konečném důsledku se jednalo o sázku na „velmocenský pat“.²³⁶

---

²³¹ Nálevka, Vladimír: *Stalinova hra...*, s. 127–129.

²³² Gaddis, John Lewis: c.d., s. 55.

²³³ Patterson, James T.: c.d., s. 282–283.

²³⁴ Halberstam, David: c.d., s. 356.

²³⁵ Durman, Karel: c.d., s. 389–392. Friedman, Norman: c.d., s. 193–195.

²³⁶ Halberstam, David: c.d., s. 361–362. Srv. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 766–772.

Agenda mezinárodních událostí „Eisenhowerovy éry“ měla k idyle velmi daleko, i když během osmi let k žádnému zapojení americké armády do přímých střetů nedošlo. Navzdory ideovým proklamacím Ike sledoval především cíl zaručit Spojeným státům klid. Bylo-li přeci jen zapotřebí intervence, hojně využíval služeb CIA vedené bratrem státního tajemníka Allanem Dullesem. Po úspěšných akcích v Íranu a Guatemale se na ni spoléhal ještě více. Zpravodajská organizace totiž nabízela relativně levné řešení, které navíc příliš nezatěžovalo Bílý dům negativní publicitou.²³⁷ Vztah se Sovětským blokem se i přes několik krizí přeci jen zlepšil.²³⁸ Obě velmoci dokázaly zasednout za jednací stůl a minimálně o některých problémech diskutovat. „Velmocenský pat“ v Evropě potvrzený nečinností USA během „Maďarské krize“ způsobil, že pozornost Moskvy i Washingtonu se začala obracet na třetí svět, jenž se dal „do pohybu“. Na nástup emancipačního hnutí obě strany částečně chybně nahlížely optikou studené války. Naopak fatálního podcenění se dopustila Eisenhowerova administrativa v případě Kuby. Zdání klidu se záhy po nástupu Johna Fitzgeralda Kennedyho rozplynulo i díky problematickému dědictví po Ikeovi.

Vnitrostátní záležitosti obsahovaly podobný rozpor. Eisenhowerova činnost korespondovala s jeho myšlenkovým přesvědčením. Odborná literatura ho označuje buď jako „moderní republikánství“, či „dynamický konzervativismus“. Základní východiska pro domácí politiku tvořily především dvě zásady. Zaprvé, „limitované“ pojetí praktikování prezidentského úřadu, a zadruhé, snaha o vyrovnaný rozpočet, s čímž souviselo omezování federálních výdajů.²³⁹ Navzdory této střízlivé fiskální politice ho nelze označit za jakéhosi „reakcionáře“ bojujícího proti *New Dealu*. Poměrně výstižný se zdá dobový vtip liberálů, kteří Eisenhowera překřtili na Eisenhowera.²⁴⁰ Ikeovi ztěžovaly situaci ještě další okolnosti. Jeho pozice v GOP nebyla jednoznačná, protože strana se rozdělila na dvě křídla, přičemž jedno stálo za prezidentem a druhé vyznávalo „tradiční“ konzervativismus. Od roku 1955 navíc kontrolovali většinu v Kongresu demokraté vedení velmi schopným Lyndonem Johnsonem. I kvůli těmto skutečnostem měl Eisenhower omezený manévrovací

---

²³⁷ Durman, Karel: c.d., s. 403–407, 508–509.

²³⁸ Mezi nejvýraznější krize patřily střet v Tchaj-wanské úžině či aféra se sestřeleným výzvědným letadlem U2 nad územím SSSR.

²³⁹ Heideking, Jürgen – Mauch, Chrystot: c.d., s. 400. Srv. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 739.

²⁴⁰ Patterson, James T.: c.d., s. 270.

prostor.²⁴¹ Během celých 50. let se mu nepodařilo nalézt fungující řešení na problémy v zemědělství, jež trpělo nadprodukcí. Naopak se zasadil o snížení státní dotace na cenu potravin. Vládní program na výstavbu levných domů se redukoval ve prospěch soukromého sektoru. Ike nepodpořil ani snahu o „socializaci“ zdravotnictví, dokonce váhal s finanční podporou školství. Jediný velký nově nastartovaný federální projekt představovala výstavba celostátní dálniční sítě. Dále administrativa prosadila několika opakovanými přídávky k „Zákonu o sociálním zabezpečení“ rozšíření jeho působnosti na větší počet lidí.²⁴²

Značný vnitrostátní problém tvořilo rovněž porušování některých ústavních práv v souvislosti s pronásledováním „rudých“. V této oblasti republikánský prezident přistoupil jen k polovičnímu řešení. Po nástupu do úřadu sice souhlasil s odstraněním *l'enfant terrible* antikomunistického hnutí Joea McCarthyho, ale neusiloval o redukci zmíněné politiky jako celku. Naopak již v dubnu 1953 vydal Výkonné nařízení č. 10450, které zavádělo ještě přísnější a širší stupeň kontroly loajality, než dříve zavedl Truman.²⁴³ Navíc o tři roky později vyjádřil podporu spuštění programu FBI s názvem COINTELPRO, jenž umožňoval použití odposlechů při sledování lidí znamenajících hrozbu pro národní bezpečnost.²⁴⁴ Prvořadý cíl pochopitelně představovali následovníci CPUSA.²⁴⁵ Intenzita tažení proti „rudým“ pozvolna klesala především zásluhou měnící se mezinárodní situace, nikoliv přímou zásluhou prezidenta. O usměrňování „inkvizitorů“ v rámci ústavních pořádků se naopak výrazněji zasazoval předseda Nejvyššího soudu Earl Warren jmenovaný Eisenhowerem do funkce v říjnu 1953. Zejména v druhé půlce 50. let se snažil opětovně obnovit autoritu pátého dodatku a nadále sledoval linii omezování pole působnosti antikomunistů.²⁴⁶ Daleko zásadnější následky ovšem vyvolalo rozhodnutí v případě „Brown vs. Školská rada Topaky“ vydané dne 17. května 1954. Warren se zasadil o zrušení rasové segregace ve vzdělávacím systému na základě rozporu s 14. dodatkem. Negoval tím doposud praktikovanou zásadu „rovnocenní, ale oddělení“. Kauza se proměnila v symbol počátku boje za úplné

---

²⁴¹ Graubard, Stephen: c.d., s.

²⁴² Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 743–750. Graubard, Stephen: c.d., s. 333, 340. Srv. Patterson, James T.: c.d., s. 271–273.

²⁴³ *Executive Order No. 10450.*

<http://www.archives.gov/federal-register/codification/executive-order/10450.html>. Srv. Patterson, James T.: c.d., s. 263–264.

²⁴⁴ Viz s. 80.

²⁴⁵ *Communist Party of United States of America (CPUSA).*

²⁴⁶ Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 753–757.

odstranění rasové nespravedlnosti v USA, zároveň se kvůli ní uvedla do pohybu celá řada souvisejících problémů.²⁴⁷ Eisenhower se k této otázce stavěl rozpačitě. Sám byl zvyklý na „černobílý“ svět, navíc pochyboval o úspěšnosti podobného procesu řízeného „shora“. Svou volbu Warrena do čela justice dokonce v soukromí označoval za velkou chybu. Za nastartovaný proces se proto veřejně nepostavil a vyjadřoval se spíše pro pozvolnou nápravu, což v dané situaci nic neřešilo.²⁴⁸

Hodnocení Eisenhowerova působení v Bílém domě je rozporuplné. Brzy se podařilo zajistit zdánlivý klid jak na zahraniční, tak domácí scéně. V mnoha ohledech měl Ike ulehčenou pozici, protože Spojené státy zažívaly trvalý hospodářský růst. Sklony administrativy k nehybnosti a nechuť pouštět se do řešení složitých otázek však kontrastovaly s prudkými změnami uvnitř společnosti. Chudnoucí venkovská populace se přesouvala do metropolí, kde vznikaly „problémové“ čtvrti, naopak střední třída utíkala do rostoucích předměstí. Školství i věda stagnovaly. Navíc o slovo se začala pomalu hlásit nová generace. Konzervativní hodnoty 50. let, zosobněné stárnoucím generálem s podmanivým úsměvem, se dostaly do ostrého konfliktu, který vyústil až v odmítnutí „světa rodičů“. „Časovanou bombu“ představovala černošská otázka nastartovaná Brownovým případem. Vzhledem k objektivním i subjektivním příčinám Eisenhower samozřejmě vše vyřešit nemohl, ovšem pasivní přístup situaci jen zhoršoval. „Stará“ politická garnitura se zkrátka pohybovala v univerzu první poloviny 20. století a nedokázala plně reflektovat novou realitu. První šok přišel již na počátku října 1957, kdy Sověti úspěšně vypustili první družici do kosmu. Náskok v raketové technice vzbudil obavy o možné vychýlení rovnováhy v jaderném arzenálu ve prospěch SSSR. Zatím stranou hlavního zájmu dokončoval Fidel Castro svou revoluci na Kubě. „Poklidná“ atmosféra 50. let se s příchodem nové dekády až příliš rychle změnila v „neklidnou“.

5. Éra hojnosti

Druhá světová válka si vyžádala řadu výjimečných regulačních nařízení omezujících běžný život. Do zbraně bylo povoláno přes jedenáct milionů mužů, což s sebou pochopitelně přineslo nepřímě ovlivnění dalších desítek milionů rodinných

---

²⁴⁷ Tamtéž, s. 752–753.

²⁴⁸ Durman, Karel: c.d., s. 463–465. Srv. Patterson, James T.: c.d., s. 388–394.

příslušníků.²⁴⁹ Není divu, že po kapitulaci Japonska zasáhla Spojené státy vlna optimismu, euforie a touhy po požitcích. Všichni si přáli co možná nejrychlejší normalizaci života. Trvale přítomným fenoménem několika následujících desetiletí se stal rychlý přírůstek obyvatelstva – tzv. *baby boom*. Například mezi lety 1940 až 1950 vzrostl počet obyvatel o zhruba 19 milionů.²⁵⁰ Světový konflikt navíc zapříčinil nevídané oživení americké ekonomiky. Zásadní skutečnost představovalo to, že se prosperita Spojených států výrazně přenesla i na střední třídu. Mzdy se oproti předválečnému stavu v průměru zdvojnásobily, osobní úspory činily až 30 miliard dolarů.²⁵¹ Hrubý domácí produkt se vyšplhal z původních 227,7 miliard dolarů za rok 1940 na 355,2 miliard v době končící světové války a nadále strmě stoupal.²⁵² Příjmy většiny rodin se zvýšily. Jestliže v roce 1935 jen každá šestá rodina dosáhla na příjem přes 2000 dolarů za rok a pouhých 6 % na příjem nad 3000 dolarů, o patnáct let později již tři čtvrtiny rodin vydělávaly nad 2000 dolarů ročně a polovina dokonce nad 3000 dolarů.²⁵³ Ve Spojených státech se jako v první zemi na světě vytvořila skutečně silná střední vrstva. Průměrný Američan měl nyní na dosah ruky možnosti, o nichž se mu dříve ani „nesnilo“.

Po dlouhých 16 letech lidé toužili po klidném, spořádaném „rodinném štěstí“ v duchu *american way of life*, jež si pamatovali ze „zlaté“ éry 20. let. Velkým snem obyčejných Američanů se stal vlastní dům. „*Jak to slibovaly nekonečné hollywoodské filmy, dům reprezentoval jeho naplnění, spokojenost: sebejistí tatkové, energické maminky a radostné děti, které chodí do dobrých škol...*“²⁵⁴ Kvůli velké hospodářské krizi se výstavba bytů radikálně snížila. S blížícím se koncem války se tento stav stával hrubě nevyhovujícím. Rostla zejména poptávka po levných malých domech v přiměřené vzdálenosti od metropolí. Právě v poválečné době vznikala první obrovská předměstí.²⁵⁵ Bytová výstavba rychle narůstala, navíc její „raketové“

---

²⁴⁹ Celkový počet obyvatel USA k roku 1940 činil takřka 132 000 000 lidí. Goldfield, Erwin D: *Statistical Abstract of the United States 1960, 81 st Annual Edition*. Washington 1960, s. 5.

²⁵⁰ V roce 1950 činil počet obyvatel zhruba 151 500 000 lidí. Tamtéž.

²⁵¹ Bedford, Henry F. – Colbourn, Trevor: c.d., s. 486.

²⁵² Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 566–569.

²⁵³ Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 619. Srv. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 572. Srv. Patterson, James T.: c.d., s. 311–313.

²⁵⁴ Halberstam, David: c.d., s. 127.

²⁵⁵ Nejznámějším stavitelem předměstských obytných částí města byl William Levitt. Stal se průkopníkem stavby malých levných domků, které si mohl dovolit takřka každý. Vypracoval i nové technologické postupy stavby domů, jenž připomínaly „pásovou výrobu“. Jeho obytným čtvrtím se rychle začalo přezdívat „*Levittown*“. Tamtéž, s. 127–132.

tempo ještě umocňoval federální zákon o bydlení z roku 1949.²⁵⁶ Ten podporoval výstavbu téměř jednoho milionu domů pro lidi s malými příjmy. Stát se navíc zaručil za hypotéky a kryl je až do výše 90 %.²⁵⁷ Slavná firma *Levitt & Sons* nabízela základní vysoce účelný typ domku za pouhých 7990 dolarů, přičemž k nastěhování stačilo podepsat smlouvu a zaplatit první měsíční splátku, která činila 58 dolarů. Do roku 1970 žilo již více Američanů v předměstích než v centrech měst. Americký sen o vlastním domě se proměnil v realitu.

Statusice nových domácností bylo zapotřebí vybavit ledničkami, pračkami, mixéry, rádií etc., což stimulovalo průmyslové podniky vyrábějící spotřební zboží. Další žádanou komoditu představovala televize, která se neuvěřitelně rychle zařadila mezi běžné součásti domácností a přinesla revoluci v zábavním průmyslu. Objevovaly se první soutěže či situační komedie.²⁵⁸ Nového nastupujícího média rovněž začali využívat i politici. Svého času se mezi hojně sledované zařadily živé přenosy ze slyšení tzv. „Kefauverova výboru“, jenž bojoval proti korupci. Konečně i v Eisenhowerově prezidentské kampani sehrály svůj part televizní spoty podporující republikánského kandidáta.²⁵⁹ Jen málo co ovlivnilo americkou, a konečně i světovou kulturu tak jako tento vynález. Revoluci zažil i způsob nakupování. Díky dostupnosti širokého sortimentu zboží začaly vznikat velké samoobslužní řetězce, kde lidé mohli nakoupit vše nejpotřebnější. Proměňovaly se i stravovací návyky. Na obecné „zrychlování“ celé společnosti nejlépe zareagovaly nové nastupující typy restaurací, tzv. *fast foody*. Průkopníky se staly restaurace McDonald's vedené bratry McDonaldovými a manažerem Rayem Krocem. Nezbytnost pro většinu rodin z *Levittownu* představovalo auto. Lidé již nevyhledávali pouze účelnost vozidel zosobněnou legendárním „Fordem K“: I automobilový průmysl zažívající velký „boom“ výrazněji ovládla móda. Trend udávala především společnost *General Motors* a její hlavní designér Harley J. Earl. Novou éru automobilismu ve Spojených státech symbolizovaly modely *Cadillac* inspirované tělem žraloka.²⁶⁰ Podobně jako na přelomu 19. a 20. století zachvátila Ameriku „zlatokopecká horečka“, tak nyní na přelomu čtvrté a páté dekády vládla v USA „nákupní horečka“.

---

²⁵⁶ *The National Housing Act*.

²⁵⁷ Tindall, George B. – Shi, David E.: c.d., s. 653–654.

²⁵⁸ Winkler, Allan M.: c.d., s. 95.

²⁵⁹ Halberstam, David: c.d., s. 179–184; 213–219.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 115–125.

Obyvatele Spojených států okouzila „úžasná“ poválečná prosperita. „*Nikdy nebyli Američané, ani žádní jiní lidé, tak všeobecně a okázale bohatí,*“ napsal americký historik Carl Degler.²⁶¹ Většina lidí si do značné míry mohla splnit svůj „americký sen“ o šťastném, úspěšném životě. Společnost v USA se jako první přeměňovala v konzumní a materialistickou, což s sebou přineslo řadu specifík generace okouzlené „érou hojnosti“. Americká konzumní společnost 50. let vykazovala vysokou úroveň disciplinace, mnohem vyšší než „květinová“ generace následující dekády. Válka v Koreji sice vyvolávala v lidech velkou nechuť, ale nikdy nepřerostla v masové protesty, jako tomu bylo v případě konfliktu ve Vietnamu. Poválečná léta lze s jistým zjednodušením charakterizovat jako období „blahobytu a úzkosti“.

Kvůli nastupujícímu konzumnímu způsobu života se lidé ocitli pod permanentním tlakem po spotřebě. Na trhu se objevovaly stále modernější a „ještě lepší“ výrobky, které díky kupní síle obyvatelstva nacházely odbyt. Docházelo tak k novému jevu – „krátké životnosti zboží“.²⁶² Společnost, poprvé bombardovaná reklamami v nebyvalém množství, snadno podlehla touze po uspokojování všech svých materiálních potřeb, zdaleka ne jen těch základních. Nákupní horečky ještě umocňovaly tradičně nízko úročené půjčky. „*Nikdy předtím nedlužilo tolik lidí tolik peněz tolika lidem. Čas pohřbil puritánské vidění nemorálnosti v životě na úvěr a bohabojnosti v životě spořivém.*“²⁶³ Velká část veřejnosti se dostala ať už vědomě, či nevědomě do závislosti na splácení nejrůznějších půjček a hypoték, což kladlo důraz na stálé, dobře placené zaměstnání. Navíc s velkým nárůstem pracovních míst v terciálním sektoru začali lidé trávit v práci delší dobu než dříve. Objevila se tendence chápat práci jako jistou formu zábavy a jednu z nejdůležitějších náplní života.²⁶⁴

Formující konzumní společnost nedílně doprovázel vznik konformní kultury, jež v padesátých letech propagovala zejména konzervativní „rodinné štěstí“. Pod „nánosem“ sci-fi, westernů či historických eposů se často skrývalo sdělení upozorňující na hrozbu ztráty *american way of life*. Typickou metaforou zla se stal

---

²⁶¹ Winkler, Allan M.: *c.d.*, s. 87.

²⁶² *Ephemerality of goods*. Winkler, Allan M.: *c.d.*, s. 89.

²⁶³ Tindall, George B. – Shi, David E.: *c.d.*, s. 653.

²⁶⁴ Riesman, David: *Osamělý dav*. Praha 2007, s. 180–181. Srv. Lipset, Seymour M.: *c.d.*, s.

přirozeně komunismus.²⁶⁵ Na předměstí se „valily“ davy mladých lidí toužících po spokojené, „moderní“ domácnosti. Americký sociolog David Riesman nazval střední vrstvy Spojených států jako „vnějškově řízenou společnost“. V její charakteristice vystihl několik zásadních vlivů směřujících k uniformizaci mas. *„Vzdělání, volný čas, služby, to vše souvisí se zvýšenou spotřebou slova a obrazu dodávaných novými hromadnými sdělovacími prostředky... Vztah k vnějšímu světu i k sobě samému je rostoucí měrou prostředkován hromadnými sděleními... Všem vnějškově řízeným lidem je společné to, že zdrojem řízení pro jednotlivce jsou jeho vrstevníci.“*²⁶⁶ Takto popsané myšlení vedlo k vnitřní potřebě porovnávání s okolím, poté k následné touze po souladu a úspěšném zařazení mezi většinu. Ačkoliv by se mohlo zdát, že se tento způsob myšlení dostal do rozporu s americkým individualismem, není tomu tak. Riesman napsal: *„...nevidíme žádný důvod, proč by individualismus musel působit na mravní svazky pouze rušivě, naopak: jedná se o nedílnou součást národních hodnot... Jednotlivci si musí uchovat své ideologické vazby i v situaci, kdy se okolní svět proměňuje. Morálka zakotvená ve vědomí individuální odpovědnosti se proto musí neustále přizpůsobovat rytmu společenských proměn.“*²⁶⁷ Do popředí se dostalo konzervativní pojetí *american way of life*, jehož archetyp představovala spořádaná „bílá“ rodina bydlící v *Levittownu* v novém moderně zařízeném domě, před nímž stál poslední model *cadillacu*. Žena, jež se během války musela na čas zapojit do pracovního procesu, se měla vrátit k roli vzorně pečující hospodyně.²⁶⁸ Jediným živitelem a nepopiratelnou hlavou rodiny byl otec. Tuto představu hojně podporoval i Hollywood, tradiční centrum konformní kultury. Velkého oživení se rovněž dočkala nejružnější náboženská hnutí propagující křesťanský konzervatismus chápáný jako součást každé pravé „americké“ rodiny.²⁶⁹

Spojené státy jako první země světa dosáhly zformování konzumního typu společnosti se všemi jejími klady i zápory. V myšlení produktivní generace 50. let byla ještě příliš živá vzpomínka na nedávnou neklidnou dobu, proto nyní zdaleka nejvíce toužila po klidu, prosperitě a hmotném zaopatření. *„...Američané začali oslavovat kult konformity, aby se spokojili s pohodlnou homogenní existencí a aby*

²⁶⁵ Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: *The Specter, Original Essay on the Cold War and the Origins of McCarthyism*. New York 1974, s. 242–245, 250–251.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 76–77.

²⁶⁷ Lipset, Seymour M.: c.d., s. 287–288.

²⁶⁸ Tindall, George B. – Shi, David E.: c.d., s. 655–656.

²⁶⁹ Náboženství je v americkém myšlení úzce propojeno s politikou, proto za jeho oživení částečně mohla studená válka prezentovaná jako boj křesťanství proti komunistickému ateismu. Link, Artur S. – Catton, William B.: c.d., s. 566–569.

*pokračovali ve fanatickém požadování osobní bezpečnosti.*²⁷⁰ Na počátku studené války se USA ocitly v defenzívě. Po ztrátě jaderného monopolu existovalo potenciální nebezpečí sovětského útoku atomovými zbraněmi na velké aglomerace. Hrozba nukleární apokalypsy se stala strašákem na další dvě desetiletí. Kvůli bipolaritě se každý, byť sebemenší konflikt mohl rychle internacionalizovat a přerůst ve zničení civilizace. Tyto zmíněné projevy výraznou měrou přispěly k obětování ústavních principů ve prospěch garance bezpečnosti.

---

²⁷⁰ Winkler, Allan M.: c.d., s. 94.

Druhá kapitola

Amerikanismus versus komunismus

Studená válka s sebou přinesla řadu střetů. Spojené státy se předháněly se Sovětským svazem o pozici nejsilnější vojenské síly či nejvlivnějšího politického hráče na světě. Předháněly se ve vědecké vyspělosti, notoricky známý se stal mimo jiné závod v dobývání vesmíru. Střet se ovšem přenesl do daleko širších rovin, například do filmů, literatury, sportu, dokonce i na šachovnicová pole. Zkrátka mnoho oblastí prožívalo své malé „studené konflikty“. V ideologické rovině se proti sobě postavily dva naprosto odlišné „ismy“ – komunismus a amerikanismus. Bez jejich přiblížení nelze plně pochopit tehdejší dobu. Pozornost se zaměří především na myšlenkový systém severoamerické velmoci, přičemž bolševismus bude popisován především prostřednictvím vývoje tamější komunistické strany.

1. Amerikanismus

„Komise pro neamerickou činnost“, „Aliance filmového průmyslu pro zachování amerických hodnot“²⁷¹ a „Americká legie“ patřily bezesporu mezi jedny z hlavních iniciátorů tzv. hollywoodského *blacklistu*. Již pouhé názvy odkazují na ideu uchování správných národních hodnot a rovněž z nich implicitně vyplývá jistá obava z jejich možné degradace či dokonce ztráty. Všechny zmíněné organizace vynaložily skutečně velké úsilí, aby se tak nestalo, i proto muselo proběhnout ve filmovém průmyslu očištění od komunistického „nebezpečí“. Křížové tažení proti této „hrozbě“ v sobě zahrnovalo silný prvek víry v americké ideály. Antikomunistická politika se svým charakterem spíše podobala boji proti kacírství než zápasu dvou moderních ideologií. To zapříčiňovalo až náboženské vyznávání amerikanismu radikálně patriotickým táborem.²⁷² V případě Spojených států nelze mluvit o nacionalismu „evropského střihu“, nýbrž o zcela specifickém a velmi komplexním myšlenkovém systému, jehož přiblížení je pro pochopení *blacklistu* nezbytné.

Nejrůznějších definic amerikanismu²⁷³ se nachází poměrně hodně jak v odborné literatuře, esejích, úvahách, tak i v kultuře obecně. Například sociolog a

---

²⁷¹ *Motion Picture Alliance for the Preservation of American Ideals* (MPA).

²⁷² Huntington, Samuel P.: *Kam kráčíš, Ameriko? Krize americké identity*. Praha 2005, s. 56.

²⁷³ Tento termín je poměrně vágní, běžně se jím míní i následující významy, jež lze považovat za synonymní: *american way of life*, patriotismus, či tradiční americké hodnoty.

politolog Martin S. Lipset ho charakterizoval následovně: „*Americké krédo lze shrnout pěti slovy: svoboda, rovnost, individualismus, populismus a laissez faire.*“²⁷⁴ Dílo „Občanská neposlušnost“ významného intelektuála 19. století Henryho Davida Thoreaua je zmíněných atributů plné. Autor k nim navíc přidal ještě náboženský rozměr a akcentoval nadřazenost uvažování jednotlivce nad „špatné“ zákony.²⁷⁵ Herbert Hoover ve svém filozoficky laděném pamfletu z roku 1922 vyzdvihoval individualismus jako klíčovou složku národní ideologie.²⁷⁶ Konečně za jistou definici pravých hodnot lze považovat i patriotická umělecká díla jako film D. W. Griffitha *The Birth of a Nation* (David W. Griffith Corp.) z roku 1915 či píseň Franka Sinatry s názvem *The House I Live In, That's America To Me* a mnoho dalších. Nicméně existuje určitý základ, s nímž panuje všeobecná shoda.

Za určující tradice, z nichž amerikanismus vyrůstá, je považována Hobbesova filozofie uspořádání společnosti a protestantismus, respektive kalvinismus.²⁷⁷ Silně idealističtí a nábožensky založení „otcové poutníci“ začali budovat puritánská společenství s přesvědčením, že si je Bůh vyvolil k vybudování „Nového Jeruzaléma“.²⁷⁸ Paralelně se ovšem rozvíjely „kalvínská“ etika práce a demokratický způsob správy osad i celých provincií. Ty stály na víře v lidskou svrchovanost, principech zastupitelské vlády, respektování svobod jednotlivce či deklarování rovnosti. Ač by na první pohled měly stát náboženská dogmatika a liberální politické uspořádání v opozici, v případě amerikanismu tomu tak není, naopak se vzájemně podporují.²⁷⁹ Společenská smlouva z roku 1620 tyto premisy jen potvrzuje: „*My, jejichž jména následují, kteří jsme pro slávu Boží, rozšíření křesťanské víry a cti své vlastní začali budovat první kolonii na tomto odlehlém pobřeží, jsme se nyní dohodli na vzájemné a slavnostní shodě a před Bohem, že se spojíme v útvar politické společnosti s cílem vládnout si a pracovat k ušlechtilosti svých úmyslů; na základě této smlouvy hodláme vydávat zákony, úřední listiny, nařízení a vytvářet podle potřeby úřady; slibujeme, že se jim podřídíme a že jich budeme poslušni.*“²⁸⁰

---

²⁷⁴ Lipset, Seymour M.: c.d., s. 18.

²⁷⁵ Thoreau, Henry D.: *Občanská neposlušnost*. Praha 1994, s. 19–41.

²⁷⁶ Hoover, Herbert: *American Individualism*. New York 2005, s. 1–63.

²⁷⁷ Hofstadter, Richard: c.d., s. 5. Srv. Tocqueville, Alexis de: *Demokracie v Americe*. Praha 2001, s. 38.

²⁷⁸ Tocqueville, Alexis de: c.d., s. 30.

²⁷⁹ Hofstadter, Richard: c.d., s. 7–8, 12–13.

²⁸⁰ Tocqueville, Alexis de: c.d., s. 32.

Pozvolné vytváření národní identity skončilo zhruba v 60. letech 18. století, přičemž válka o nezávislost umožnila společenským elitám třinácti kolonií vznést politické požadavky na suverenitu.²⁸¹ Státotvorný proces vyvrcholil dne 17. září 1787 představením Ústavy Spojených států, která se stala bezesporu nadčasovým produktem předních amerických intelektuálů své doby.²⁸² Zmíněný dokument se skládá z preambule následované sedmi články přesně vymezujícími pravomoci uložené zákonodárným, výkonným a soudním institucím.²⁸³ Idea, podle níž se měl začít budovat politický systém, vycházela z teorie „vyrovnané vlády“, tedy víry v pochopení fungování vesmírného řádu, jenž lze následně transformovat i do uspořádání státu.²⁸⁴ V tomto pojetí si orgány moci nekonkurují, nýbrž se navzájem udržují v rovnováze, čímž způsobují i stabilitu celého zřízení.²⁸⁵ Ústavu záhy obohatila „Listina práv“ obsahující deset dodatků.²⁸⁶ Díky ní se měla každému jednotlivci zaručit nezcizitelná individuální práva, svoboda, ochrana osobního vlastnictví a rovnost příležitostí k sociálnímu vzestupu. Po sémantické stránce se text drží striktně sekulární rétoriky používající převážně jen právnické vyjadřování. Toto tvrzení jde vztáhnout rovněž na celé politické zřízení. „Otcové zakladatelé“ pečlivě dbali na důsledné oddělení státotvorných a právních prvků od ostatních vlivů. Jejich ambice představovala „pouze“ snaha vytvořit prostor, jenž by každému Američanovi zaručil ochranu a svobodu volně nakládat se svým životem. Ač se to může zdát paradoxní, politický systém Spojených států je bytostně sekulární, prosazující přísné oddělení církve od státu.²⁸⁷ Tento fakt ovšem nestojí v opozici proti náboženství jako takovému. Představuje-li politický systém USA pomyslné „tělo“ amerikanismu, pak jeho duší je protestantismus, který vytváří jádro celé kultury.²⁸⁸

---

²⁸¹ Huntington, Samuel P.: c.d., s. 117–120.

²⁸² Tocqueville, Alexis de: c.d., s. 85. Od konce roku 1787 začal ratifikační proces, který byl završen dne 29. května 1790, kdy ústavu schválil poslední stát Rhode Island. Tindall, George B. – Shi, David E.: c.d., s. 132–135.

²⁸³ Text Ústavy Spojených států

http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_transcript.html.

²⁸⁴ Tato idea pochází již od antických filozofů Aristotela a Polybia. V době osvícenecké ji oživil především Izák Newton. Hofstadter, Richard: c.d., s. 11.

²⁸⁵ Jako vyrovnávací prvek mezi větví zákonodárnou a výkonnou slouží moc soudní, jež se tradičně ve Spojených státech těší velké úctě.

²⁸⁶ *Bill of rights*. Listina práv, schválená dne 15. prosince 1791, se soustředí především na ochranu či vymezení individuálních práv a svobod (Dodatek I. –IV.), dále práva na spravedlivý soudní proces (Dodatek V. –VIII.). Dodatky IX., X. se po té zabývají postavením Ústavy vůči ostatním zákonům a právního vztahu Unie k jednotlivým státům. V současnosti je v platnosti celkem 27 dodatků. Poslední vešel v platnost dne 5. července 1992.

http://www.archives.gov/exhibits/charters/bill_of_rights_transcript.html.

²⁸⁷ Huntington, Samuel P.: c.d., s. 91.

²⁸⁸ Tamtéž, c.d., s. 70

I v dnešní postmoderní době se ve Spojených státech hlásí ke křesťanství mnohem více lidí než v kterékoliv jiné zemi západní civilizace. Liší se rovněž i praktikování náboženství, to lze považovat za daleko fundamentalističtější se sklony k chilianismu.²⁸⁹ Další specifikum představuje stálá vnitřní nejednotnost křesťanských denominací. Žádná z církví si nedokázala získat pozici většinové, což do značné míry zapříčinil kongregacionalistický způsob správy.²⁹⁰ Zmíněná roztržičnost a existence velkého množství nejrozličnějších sekt však nebrání hlásání jednotné morálky. Tohoto fenoménu si povšiml již Alexis de Tocqueville: „*Ve Spojených státech existuje nesčetné množství sekt. Liší se navzájem kultem, jimž je třeba Stvořitele uctívat, ale všechny se shodují, pokud jde o povinnosti lidí k sobě navzájem. Každá sekta tedy uctívá Boha svým způsobem, ale všechny sekty hlásají ve jménu Boha stejnou morálku.*“²⁹¹ Ta vychází z velké části z kalvinistického pohledu na člověka jako na bytost s přirozenými sklony ke zlu a sobectví. Na druhou stranu Američané trpí jistým mesiánským komplexem, který v nich posiluje víru, že jsou Bohem vyvolený národ k šíření svobody, demokracie a křesťanství.²⁹² Součástí národní identity se stalo puritánství stojící na naznačeném ideovém rozporu, což se promítlo do moralistického nazírání na sebe sama i do vidění světa dělící věci pouze na dobré či zlé.²⁹³ Obrovská míra svobody, jež občanům poskytuje ústava, přirozeně kompenzuje náboženská víra. „*Tak tedy zatímco zákon dovoluje americkému lidu dělat všechno, náboženství mu brání chtít všechno a všeho se odvážit.*“²⁹⁴

Za nedílný prvek amerikanismu lze rovněž považovat práci, jejíž étos je v USA mimořádně vysoký, ovšem i tato součást má své kořeny v náboženství. Samuel Huntington napsal: „*Etika práce je hlavním rysem protestantské kultury a americké náboženství bylo od svých prvopočátků náboženstvím práce. V jiných kulturách jsou primárními nositeli společenské prestiže a legitimacy dědičnost, třídní původ, sociální*

---

²⁸⁹ Podle průzkumu provedeného na počátku 90. let 20. století se ve Spojených státech přihlásilo ke křesťanství až 94 % populace oproti 70 % ve Velké Británii a 67 % v Německu. Lipset, Seymour M.: c.d., s. 66–68. Srv. Huntington, Samuel P.: c.d., s. 95–97.

²⁹⁰ Jedinou výraznější výjimku představuje katolická církev, jež se řídí episkopálním systémem. Ta byla dlouhou dobu považována za nedemokratickou, a tedy neamerickou. S přílivem katolických přistěhovalců docházelo k dílčím střetům, následně se však i ona musela z části amerikanizovat. Huntington, Samuel P.: c.d., s. 99–102. Srv. Lipset, Seymour M.: c.d., s. 69.

²⁹¹ Tocqueville, Alexis de: c.d., s. 221.

²⁹² Hofstadter, Richard: c.d., s. 5. Srv. Dawson, Christopher: *Bohové revoluce*. Praha 1997, s. 56–57.

²⁹³ Huntington, Samuel P.: c.d., s. 76–77, 82. Na sklon kupjatým mravům a cudnosti v severoamerickém státě rovněž upozornil i Tocqueville. Tocqueville, Alexis de: c.d., s. 514–515.

²⁹⁴ Tocqueville, Alexis de: c.d., s. 222.

*postavení, etnická příslušnost a rodinný původ. V Americe je to práce.*²⁹⁵ Spolu s pevně zakořeněnou vírou v zodpovědnost za sebe či nejbližší rodinu se stala touha po blahobytu morální hodnotou, cílem lidského snažení i vášní zároveň.²⁹⁶ Jako prostředky pro dosažení materiálního zabezpečení slouží především osobní iniciativa, volný trh, individualismus a soukromé podnikání. Tradiční amerikanismus v této sféře přisuzuje státu minimální úlohu, která se zredukovala na primární stanovení pravidel volné soutěže následované právním dohledem nad jejím dodržováním.²⁹⁷ Díky již zmíněné rovnosti příležitostí²⁹⁸ by každému občanovi Spojených států mělo být umožněno vstoupit bez překážek na trh. Uspěje-li, záleží jen na schopnostech každého jedince, proto se za nezbytnou vlastnost považuje silný individualismus, někdy přezdívaný „drsný“. Od 30. let 19. století se v americké kultuře poprvé objevuje fenomén „selfmademana“, který se ještě zvýraznil za prezidentství Abrahama Lincolna.²⁹⁹ Zmiňovaný komplex hodnot včetně nedůvěry občanů k federálním zásahům do hospodářství způsobily, že se v USA nerozvíjel sociální systém podobně jako v Evropě. Spojené státy v tomto ohledu výrazně pokulhávaly. Nutno dodat, že až do velké hospodářské krize ani příliš necítily potřebu jej budovat. Navíc ani sami Američané nikdy nepřekypovali nadšením k federálně přerozdělovaným dávkám.³⁰⁰ Péči o nejpotřebnější zastávaly spíše náboženské organizace či nejrůznější dobrovolnické spolky nezávislé na Washingtonu. I na tomto poli se upřednostňovaly především osobní aktivita a důvěra v sílu komunity.³⁰¹

Vzhledem k nestálosti hranic a častým změnám bydliště se u Američanů nikdy nevyvinula pevná vazba na konkrétní teritorium. Během 19. století se kvůli přistěhovalectví ztrácela z národní identity rovněž etnická složka. Boj za odstranění segregace v 60. letech 20. století pak učinil konec i rasovému akcentu. Nejstálější složky amerikanismu tedy tvoří víra ve výše nastíněné hodnoty.³⁰² Samuel Huntington upozornil na dva důležité fenomény. 1) Od momentu svého zformování

---

²⁹⁵ Huntington, Samuel P.: c.d., s. 78. Srv. Hofstadter, Richard: c.d., s. 73. Odborníci rovněž poukazují na vysokou efektivitu práce Američanů oproti zbytku světa. Huntington, Samuel P.: c.d., s. 76–82. Srv. Lipset, Seymour M.: c.d., s. 58–61.

²⁹⁶ Tocqueville, Alexis de: c.d., s. s. 464–467. Lipset, Seymour M.: c.d., 64–70; 76–78.

²⁹⁷ Tento systém se prosadil zejména za tzv. „jacksoniánské éry“. Hofstadter, Richard: c.d., s. 70–80.

²⁹⁸ V americkém pojetí rovnosti se jedná především o volný přístup ke vzdělání, rovnost před zákonem, možnost svobodně nakládat se statky, svobodně vstupovat na trh, ne o majetkovou rovnost.

²⁹⁹ Huntington, Samuel P.: c.d., s. 77–78. Srv. Hofstadter, Richard: c.d., s. 133–136.

³⁰⁰ Lipset, Seymour M.: c.d., s. 76–81.

³⁰¹ Tamtéž, s. 74–76.

³⁰² Huntington, Samuel P.: c.d., s. 48.

zůstaly základní teze víceméně beze změn. 2) Nově vzniklý myšlenkový systém se již tehdy těšil poměrně širokému obecnému souhlasu.³⁰³ Aby se jedinec stal „správným“ občanem Spojených států, musí se do značné míry ztotožnit s tradičními americkými hodnotami. Rozhodně nelze brát všechny teze za absolutní či všeobecně platné, nicméně hluboká víra v ně se prokázala i v 50. letech 20. století, i když ve značně v hysterické podobě.

A) Krize a nový vzestup amerikanismu

Pro Američany představuje jednu z nejakcentovanějších hodnot úspěch, a to zejména finanční. Za měřítko osobních kvalit se pokládá schopnost materiálně zabezpečit sebe i nejbližší.³⁰⁴ Velká hospodářská krize znamenala pro Spojené státy opravdu závažnou ránu srovnatelnou jen s občanskou válkou, zpochybnila totiž jeden z pilířů národní identity – zásadu *laissez faire* a celý komplex hodnot, který se na něj navazuje.

Prezident Hoover nejprve nebral krizi příliš vážně, naopak předpokládal brzké ozdravení trhu. Americkou ekonomiku považoval v zásadě za zdravou a za vzniklé hospodářské potíže obviňoval zahraniční státy. Navíc sdílel pevnou víru v individualismus, proto odmítal výraznější zásahy federální vlády do nastalé situace.³⁰⁵ Ta se ovšem nezlepšovala, naopak se spíše rapidně zhoršovala. Nejzásadnější chybou se stalo ignorování problému nezaměstnanosti, která v roce 1933 dosáhla závratné výše 25 %.³⁰⁶ Pocit zoufalství rychle narůstal paralelně s nelibostí vůči tehdejšímu šéfovi Bílého domu. V takto pohnuté době se koncem července 1932 odehrál neslavně proslulý incident, během něhož se armáda střetla s vlastními veterány protestujícími ve Washingtonu. Celá aféra mu definitivně „zlomila vaz“.³⁰⁷ Vzniklá deziluze, která otřásla vírou v americké hodnoty, přetrvávala značnou část 30. let a silně zapůsobila na tehdejší intelektuály, umělce i prosté občany. Mnozí z nich začali kritizovat příliš „drsný“ individualismus, „nečinnost“ federální vlády či neřešení nezaměstnanosti. Dobovou atmosféru přesně zachytilo filmové zpracování románu Johna Steinbecka „Hrozny hněvu“, jež popisuje strastiplnou pouť rodiny hledající práci. V závěru hlavní hrdina Tommy

---

³⁰³ Tamtéž, s. 75.

³⁰⁴ Lipset, Seymour M.: c.d., s. 50–51.

³⁰⁵ Hofstadter, Richard: c.d., s. 382–399. Srv. Kennedy, David M.: c.d., s. 43–82.

³⁰⁶ Kennedy, David M.: c.d., s. 163–166.

³⁰⁷ Tindall, George B. – Shi, David E.: c.d., s. 560–561.

(Henry Fonda) pronesl výrok plný hořkosti a beznaděje: „*Přemýšlel jsem také o nás, o našich lidech žijících jako prasata, o dobré bohaté zemi, která leží ladem, jeden člověk třeba má milion akrů, ale 100 000 farmářů hladoví. Zajímalo by mě, jestli se celý národ dá dohromady a zakřičí.*“³⁰⁸ S příchodem Roosevelta do prezidentského úřadu a poté zejména s nástupem tzv. *II. New Dealu* začaly i Spojené státy budovat alespoň základní kostru sociálního systému.³⁰⁹ Poměry se sice pozvolna zlepšovaly, ale pachut’ „hořkých“ dnů přetrvávala. Jedna obyčejná Američanka vzpomínala: „*Lidé mluví o starých dobrých časech. Tyhle nemohly být „staré dobré“, když člověk chtěl pracovat a nemohl.*“³¹⁰

Zkušenost velké hospodářské krize přiměla část obyvatelstva k větší pozornosti vůči sociálním problémům. Část intelektuálů a umělců se pod dojmem událostí případně i vlastních zkušeností přiklonila k socialistickým idejím. Mnozí z nich začali číst spisy Karla Marxe plné tezí o konci kapitalismu. Ti nejradikálnější dokonce uvěřili utopii o jediném sociálně spravedlivém státě, jenž se „rozvíjel“ v Sovětském svazu. Velký vliv na ně měly komunisty deklarované zásady o rovnosti ras a pohlaví, v tomto smyslu se přibližovaly myšlenkám progresivního hnutí. Nikdy však nedošlo k výraznějšímu opuštění tradičních hodnot, spíše se prokázalo silné americké morální vnímání problémů. Když šlo o kritiku, jednalo se především o „drsný“ individualismus a přílišnou nerovnost ve společnosti. Liberálové, ba ani značná část sympatizantů s komunismem neusilovali o změnu politického uspořádání Spojených států, souhlasili jen s větším zapojením federální vlády do života lidí ve smyslu zaručení alespoň minimálních jistot pro každého občana.³¹¹

Druhým zásadním tématem pro levicově orientované Američany se stal vzestup radikalismu v Evropě. Za jeho největší projev považovali občanskou válku ve Španělsku. V červenci 1936 se pokusila vojenská junta vedená konzervativními generály Sanjurjem, Molou a Frankem o puč proti republikánské vládě. Pokus o rychlý převrat se záhy proměnil ve vleklou občanskou válku. Na stranu nacionalistů se rychle přidalo nacistické Německo a fašistická Itálie, naopak Velká Británie spolu s Francií prosadily na půdě Společnosti národů politiku neintervence. Washington

---

³⁰⁸ 20th Century Fox, *The Grapes of Wrath*, DVD, 2004

³⁰⁹ Viz s. 20–22.

³¹⁰ Tekel, Studs: *Hard Times, An Oral History of the Great Depression*. New York – London 2005, s. 99.

³¹¹ Kennedy, David M.: c.d., s. 368–380. Srv. Klehr, Harvey: *The Heyday of American Communism, The Depression Decade*. New York 1984, s. 69–84. Srv. Lipset, Seymour M.: c.d., s. 37–41, 188–191.

zaujal k vzniklé situaci podobné stanovisko, jež potvrdil „zákon o neutralitě z roku 1937“, ³¹² nicméně to nezabraňovalo velkým americkým korporacím v obchodování s „vládou“ v Burgasu. Republikánským silám vyjádřily podporu jen Mexiko a Sovětský svaz, jenž poskytoval vojenský materiál. Komunisté se také chopili organizování tzv. „interbrigád“, které se staly symbolem mezinárodní solidarity ohroženému španělskému režimu. ³¹³ Ač byla pomoc SSSR více než diskutabilní a podle všeho Stalin sledoval spíše vlastní cíle než bezprostřední pomoc Madridu, Moskva díky ní získala obrovský kredit včetně étosu jediného bojovníka proti fašismu. ³¹⁴

Španělská otázka vyvolala mezi americkými levicovými intelektuály vlnu zájmu. Vznikla řada spolků na podporu ohroženého režimu či boje proti fašismu obecně. Někteří se dokonce zapojili přímo do probíhající občanské války. ³¹⁵ Zklamání z postoje Washingtonu jen posilovalo náklonnost vůči SSSR, který se stal „osamoceným ochráncem“ demokratických idejí. Chtěl-li se někdo otevřeně postavit proti fašistické hrozbě, zdánlivě jediný možný způsob představovalo vyjádření podpory Sovětskému svazu. Není divu, že právě v tomto období se těšila komunistická strana v USA největší podpoře, rovněž i členská základna dosáhla svého vrcholu. ³¹⁶ Mezi umělci v Hollywoodu došlo k ojedinělému zformování široké liberální platformy – Lidové fronty. Ta podporovala nejružnější progresivní myšlenky, jež se snažily revidovat část tradičních amerických hodnot. Komunisté v ní hráli přirozeně důležitou roli, ovšem zásadnější prvek představoval dobový entuziasmus antifašistického hnutí. O to neuvěřitelnější se zdála zpráva, která dorazila do Spojených států koncem září 1939. Sověti podepsali s nacistickým Německem pakt o vzájemném neútočení. Doslova nepochopitelné se stalo skutečností, hlavní odpůrce fašismu s ním uzavřel smír. Američtí komunisté

---

³¹² *Neutrality act of 1937*. Kennedy, David M.: c.d., s. 399–409.

³¹³ Nálevka, Vladimír: *Světová politika...I*, s. 111–123.

³¹⁴ Nacismus a fašismus vnímala tehdejší levicová inteligence jako dvojčata, ovšem při bližší analýze ideologií, jejich kořenů i cílů je nutné „krajně pravicové“ systémy oddělovat. Taktéž Francův režim nelze považovat za identický a označovat ho obecně za „fašistický“. Pouze Německo představovalo totalitární zřízení, jehož podstatu tvořila univerzální „čistá“ rasa. Itálie zastávala radikální nacionalismus a Španělsko silně tendovalo k revizionismu, obě praktikovaly autoritativní způsob vlády. Spojenectví těchto „fašistických“ států bylo z velké části účelové a netvořilo jednotný blok. Arendtová, Hannah: *Původ totalitarismu I. –III*. Praha 1996. Srv. Novák, Miroslav (ed.): *Komunismus a fašismus*. Praha 2002

³¹⁵ Do španělské občanské války se zapojilo v rámci interbrigády *The Lincoln Battalion* zhruba 2800–3300 Američanů. Bojů se například zúčastnil i Alvah Bessie, jeden z desíti předvolaných do Washingtonu v roce 1947 – tzv. *Hollywood Ten*. Klehr, Harvey: c.d., s. 450.

³¹⁶ Klehr, Harvey: c.d., s. 219–222, 278–280.

disciplinovaně poslechli změnu linie nařízenou Moskvou a přesunuli se k prosazování pacifistického kurzu. Lidová fronta se rozpadla. Ač ještě proběhlo několik více či méně úspěšných pokusů o její obnovu, už nikdy nedosáhla síly z doby před Paktem Molotov-Ribbentrop.³¹⁷

Napadením Sovětského svazu se Stalin ihned vrátil k „odloženému“ antifašismu. Rovněž americká komunistická strana usilovala o rehabilitaci v očích veřejnosti. Její vedení provedlo další názorový „přemet“. Nejprve přirozeně opustilo neutrální politiku a po útoku na Pearl Harbor se začalo výrazněji hlásat i k patriotismu. Současně došlo k otupení antikapitalistického hrotu, který nahradily teze o možném mírovém soužití obou velmocí – tzv. „browderismus“.³¹⁸ Během éry „Velké trojky“ se sbližování se SSSR stalo na čas i vládní politikou. Podporu spojenci ve společném válečném úsilí vyjádřil i filmový průmysl, který vytvořil několik lehce prosovětských filmů například *Mission to Moscow* (Warner Bros), *Songs of Russia* (MGM) či *North Star* (The Samuel Goldwyn Company, RKO).³¹⁹ Mnohem závažnější skutečnost představoval fakt, že druhá světová válka vyvolala obecně velmi silnou vlnu patriotismu. Po „hořkých“ 30. letech se opětovně posílilo vlastenecké cítění napříč celou společností, rovněž hospodářské problémy pozvolna mizely. Víra v americkou výjimečnost a tradiční hodnoty se zkrátka dočkaly „renesance“, o níž se navíc pečlivě starala válečná propaganda. Spojené státy opět se vším všudy stály na straně „dobra“.

B) Antikomunismus

Specifickou, vypjatou formu amerikanismu představoval rovněž antikomunismus, který rozhodně nelze považovat za vynález studené války, ta ho pouze akcelerovala. Jeho kořeny sahají již do konce druhé dekády 20. století. Nedlouho poté, co se bolševici chopili moci v Rusku, propukly obavy z šíření revoluce i na území Spojených států. Narůstající vlnu tzv. „strachu z rudých“³²⁰ posilovalo ještě založení americké komunistické strany a poválečné zmatky v hospodářství. Vše umocnila v červnu 1919 hrstka levicových radikálů, která se

---

³¹⁷ Viz s. 106–107.

³¹⁸ Tato politika praktikovaná do konce druhé světové války je pojmenována po tehdejším generálním tajemníkovi americké komunistické strany Earlu Browderovi.

³¹⁹ Schatz, Thomas: *Boom and Bust, American Cinema in the 1940's (History of the American Cinema, Vol. 6)*. Berkeley – Los Angeles – London 1999, s. 276–277.

³²⁰ *The First Red Scare*.

neúspěšně pokusila zavraždit několik politiků dopisovými bombami.³²¹ Do čela hysterického pronásledování levicových revolucionářů se postavil Alexander Palmer. Hnutí se zaměřilo zejména na rozdmýchávání nenávisti vůči odborářům a na prosazování „stoprocentního amerikanismu“.³²² Palmerovo konzervativní tažení ztratilo dech až v září 1920. Zanechalo po sobě stovky pronásledovaných lidí z nižších sociálních vrstev, částečné narušení svobody slova, tlak na regulaci přistěhovalectví a nové vyostření rasismu.³²³ Následující „zlatá“ 20. léta se nesla ve znamení *traditional american way of life*, proto antikomunismus nepředstavoval zásadní politické téma. Přesto ani jeden z republikánských prezidentů nehodlal Sovětský svaz diplomaticky uznat.

Konzervativní pravice se vždy ostře vymezovala vůči komunismu, ale její výraznější „probuzení“ přišlo spolu s Rooseveltovým *II. New Dealem*. Sociálně laděnou legislativu, zejména „Wagnerův zákon“, jakousi *magnum chartu* odborového hnutí v USA, považovali tradičně smýšlející Američané za nebezpečnou odchylku. Navíc již tehdy podezírali demokratickou administrativu z infiltrace komunistů.³²⁴ V květnu 1938 proto byla ustavena „Komise pro neamerickou činnost“, do jehož čela se postavil demokratický senátor Martin Dies. Hlavní náplň nové instituce tvořilo nejen vyšetřování komunistické činnosti v USA, ale rovněž aktivity krajní pravice. Předseda HUACu věřil v existenci silné páte kolony, jež ohrožovala vnitřní bezpečnost plánovanými sabotážemi.³²⁵ Hledání domnělého „trojského koně“ věnoval značnou část svého úsilí. Po napadení Pearl Harboru se k okruhu zájmů komise přidala ještě otázka japonské „špionáže“. Hlavní motiv vyšetřování však vyplýval z Diesovy nostalgické lásky ke „staré dobré“ Americe přelomu 19. a 20. století a jejím tradičními hodnotám. Proto útočil na regulační opatření v hospodářství během druhé světové války, prosazoval drakonický přístup k přistěhovalcům a

---

³²¹ Explodovaly pouze dvě bomby, jedna z nich zavraždila služku senátora z Georgie, druhá vybuchla u domu generálního prokurátora Alexandra Palmera. Tindall, George B. – Shi, David E.: c.d., s. 521.

³²² Na křížovém tažení se podílely organizace *National Security League*, *American Defense Society*, *American Protective League*, *National Civic Federation* a nově se formující *American Legion*. Winkler, Allan M.: c.d., New York 1989, s. 43.

³²³ Donner, Frank J.: *The Age of Surveillance, The Aims and Methods of America's Political Intelligence system*. New York – Toronto 1980, s. 32–39. Srv. Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: c.d., s. 5–7.

³²⁴ Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: c.d., s. 21–22. Srv. Griffith, Robert: *The Politics of Fear, Josef R. McCarthy and the Senate*. Amherst 1987, s. 30–32. Srv. White, John Kenneth: c.d., s. 32–38. Srv. Nathan, Earle: c.d., s. 94. Srv. Schrecker, Ellen: *The Age of McCarthyism A Brief History with Documents*. Boston – New York 1994, s. 12.

³²⁵ Goodman, Walter: c.d., s. 104–112.

podnikal řadu výpadů proti odborům. Vše v zájmu zachování *statutu quo*.³²⁶ Nutno dodat, že část odborné literatury zdůrazňuje jeho silnou náklonnost ke krajně pravicovému hnutí či ho považuje za rasistu.³²⁷ Texaskému senátorovi se podařilo vytvořit silnou organizaci s poměrně velkým polem působnosti. *Ad futuro* vzniklo několik precedentů především v oblasti překračování zákonem stanovených kompetencí.³²⁸

Další významnou konzervativní sílu tvořila katolická církev. Vatikán představoval již jen z ideologických důvodů tradičního odpůrce SSSR. Komunismus, striktně materialistický myšlenkový systém, bojoval proti náboženství jako takovému. Ateismus se stal dokonce jedním z jeho pilířů. Navíc v poválečné době k tomu přibyla otázka proticírkevní politiky Sovětů ve formujícím se východním bloku.³²⁹ Katolicismus zastával ve Spojených státech roli tradičního obránce konzervativní morálky. Hlavní výtky vůči *New Dealu* nepramenily z nesouhlasu se sociálně progresivní legislativou, ale především z diplomatického uznání Sovětského svazu. Kritika ještě zesílila poté, co Roosevelt ve vyjednávání nepřiměřeně ustupoval Stalinovi.³³⁰

Mezi čelní antikomunisty patřil otec John F. Cronin. Náhled na sovětskou ideologii prezentoval v pamfletu „Problém amerického komunismu v roce 1945“³³¹ a poté ve zprávě „Komunistická infiltrace ve Spojených státech“.³³² Při jejich tvorbě měl přístup k materiálům „Komise pro neamerickou činnost“ i „Federálního vyšetřovacího úřadu“,³³³ což dokládá užší vazby v antikomunistickém hnutí. Zvláště posledně jmenovaný dokument vyšel ve vysokém nákladu a vyvolal poměrně velký

---

³²⁶ Útočil například na Radu válečné ekonomiky, *Board of Economic Warfare* (BEW), či opakovaně na odborovou organizaci s názvem Kongres průmyslových organizací (*Congress of Industrial Organizations* – CIO). Goodman, Walter: c.d., s. 126–135, 163.

³²⁷ Humphries, Reynold: *Hollywood's Blacklists*. Edinburgh 2010, s. 77–78. Srv. Goodman, Walter: c.d., s. 89–90.

³²⁸ Viz s. 148–151. Srv. Fried, Richard M.: c.d., s. 46–49.

³²⁹ Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: c.d., s. 20–28.

³³⁰ V případě „katolického“ antikomunismu je nutné rozlišovat mezi konzervativním a liberálním proudem. „Liberálové i konzervativci se inspirovali učením církve, ačkoli oba si vybrali jinou tradici. Liberálové vycházeli ze sociálních encyklik; konzervativci se omezili na katolické antikomunistické polemiky. V tomto případě velké množství konzervativních myšlenek nepocházelo přímo z církevního učení, nýbrž z konzervativní americké politiky.“ Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: c.d., s. 22–24, 35.

³³¹ *The Problem of American Communism in 1945*.

³³² *Communist Infiltration in United States*. Za údajného autora byl nejprve považován Francis P. Matthews, předseda „Komise Obchodní komory pro socialismus a komunismus“ (*Chamber Committee on Socialism and Communism*), a to z praktických důvodů, aby zpráva nebyla spojována s katolicismem. Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: c.d., s. 80.

³³³ *Federal Buearau of Investifation* (FBI).

ohlas. Byla v něm zdůrazněna expanzivní povaha SSSR spojená s vytvářením „pátých kolon“ na území cizích států. Naprosto typická byla závěrečná výzva: „*Chce-li Amerika zůstat silná a svobodná, musí se ochránit před pronikáním systému, který je zcela nepřátelský vůči jejím ideálům.*“³³⁴ Ještě mnohem radikálnější stanovisko zaujímal politický vůdce katolického antikomunismu kardinál Francis Spellman. Americký historik Donald F. Crosby o něm napsal: „*Jeho přesvědčení bylo prosté: Komunismus je zlo, katolicismus a Amerika jsou dobro, proto se musí katolicismus a Amerika spojit v boji proti ateistickému komunismu.*“³³⁵ Po spuštění železné opony se stal posedlý otázkou bolševické špionáže a subverze na území Spojených států. Významnou úlohu sehrály také nátlakové organizace, které se ochotně připojily ke „křížovému tažení“ proti „rudým“. Mezi nejznámější se řadili „Rytíři z Columbusu“ či „Katoličtí váleční veteráni“.³³⁶ Podobné skupiny se soustředily především na bojkotování nejrůznějších akcí, jež jen trochu „zaváněly“ komunistickými ideami. Dále hlásaly patriotismus a snažily se šířit osvětu, jak poznat a odhalit následovníky Sovětského svazu.

Výrazným elementem se stala i „Obchodní komora Spojených států“,³³⁷ jejíž konzervativní křídlo představovalo tradičního odpůrce všeho „levicového“ ve Spojených státech. Velkou měrou se zasloužilo o rozpoutání „prvního strachu z rudých“. Dále se dlouhodobě stavělo proti odborovému hnutí. Antikomunistické lobby taktéž oddalovalo diplomatické uznání SSSR a poté s nelibostí sledovalo reformy *New Dealu*. Dokonce i během éry „Velké trojky“ neustále prosazovalo tvrdý postup proti Sovětům.³³⁸ V Obchodní komoře samozřejmě existovala i liberální frakce, která akceptovala Rooseveltovu politiku a nebránila se ani možnému prohlubování obchodních styků s Ruskem.³³⁹ Velké stávky v letech 1945–1946 spolu se začínající studenou válkou ji ovšem zatlačily do pozadí. Mezi nejvlivnější „architektů“ vypjatého antikomunismu komory patřili Francis P. Matthews a Emerson P. Schmidt. Oba muži sdíleli apokalyptické vidění sovětské ideologie ohrožující vnitřní bezpečnost USA. Koncem roku 1945 dostali z pověření předsedy

---

³³⁴ U.S. Chamber of Commerce, *Communist Infiltration in United States, Its Nature and How to Combat It*. Washington 1946, s. 38. Srv. Schrecker, Ellen: c.d., s. 14. Srv. Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: c.d., s. 81–82.

³³⁵ Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: c.d., s. 29.

³³⁶ *Knights of Columbus, Catholic War Veterans*. Tamtéž, s. 31–34.

³³⁷ *United States Chamber of Commerce*.

³³⁸ Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: c.d., s. 74.

³³⁹ Za nejznámějšího představitele této orientace je považován Henry Dexter White, později obžalovaný ze špionáže.

Erica Johntsona na starost vypracovat zprávy o hrozbě socialismu v Evropě a jeho vlivech na Spojené státy.³⁴⁰ Na konečné podobě se podílel především otec John Cronin, jeho spoluúčast byla však nejprve zamlčena. Již zmíněný dokument „Komunistická infiltrace ve Spojených státech“ vyšel na začátku října 1946.³⁴¹ Obchodní komora neusilovala jen o pouhou osvětu amerického obyvatelstva, zároveň tlačila na Trumanovu administrativu, aby zavedla tvrdší domácí kurz, zejména programy na kontrolu loajality federálních zaměstnanců.

Ke „křížovému tažení“ se rovněž připojila „Americká legie“, jež přispěla k vytvoření hysterické atmosféry. Silný mandát ji zaručovala členská základna dosahující výše až 3 milionů lidí, proto se s ní muselo počítat jak na lokální úrovni, tak i ve vysoké politice.³⁴² Zmíněná organizace se zformovala během první poloviny roku 1919 a již ze základních stanov vyplývala jasná orientace. V preambuli ústavy se píše: „*Pro Boha a vlast se sdružujeme za těmito účely: obhajovat a bránit Ústavu Spojených států amerických; udržovat právo a pořádek; pečovat a zvěčnit stoprocentní amerikanismus...*“³⁴³ Již od samého počátku byl jasně označen za hlavního nepřítele komunismus: „*Před branou civilizované Evropy číhá vlk. Jestli se dostane dovnitř, nic ho nezastaví před tím, aby nás uchvátil. Tato válka (první světová válka – pozn. D. S.) nás tak úzce spojila s Evropu, že jsme v jistém smyslu jedno a totéž. Přestože nás odděluje oceánem, ten, kdo napadne naše bratry, jako by napadl i nás. Musíme se zbavit ideje, že vzdálenost představuje rozdíl... Vlk, kterého jsem zmínil, je zběsilý. Je to bolševik. Šílí hladem a ne jen po těle, ale také po duši...*“³⁴⁴ Nedílnou součástí aktivit se samozřejmě stala péče o veterány včetně politického lobování za jejich zvýhodňování. Dále legionáři pečovali o paměť na válečné hrdinství či se starali o silně patriotickou výchovu mládeže. V době nástupu „druhé strachu z rudých“ se „Americká legie“ přirozeně podílela na antikomunistické činnosti a díky svému vlivu se stala neopomenutelnou nátlakovou skupinou. Filmovému průmyslu přinášelo značné potíže zejména bojkotování snímků, na nichž participovali herci s komunistickou či levicovou minulostí.³⁴⁵ Na

---

³⁴⁰ Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: c.d., s. 78.

³⁴¹ Tamtéž, s. 80–82. Publikáční činnost Obchodní komory Spojených států tím rozhodně neskončila. I v následujících letech vzešla z její provenience řada antikomunistických pamfletů.

³⁴² Rumer, Thomas A.: *The American Legion, An Official History 1919–1989*. New York 1990, s. 276–283, 358–361.

³⁴³ Wheat, George S.: *The Story of The American Legion*. New York 1919, s. 194.

³⁴⁴ Tamtéž, s. 182.

³⁴⁵ Viz s. 171–172, Srv. Fried, Richard M. c.d., s. 78.

úrovni vysoké politiky se soustředila na podporu legislativy prosazující přísné vnitrostátní bezpečnostní programy.³⁴⁶

Zcela nezastupitelnou úlohu v celém hnutí sehrál FBI, proto mu bude věnována bližší pozornost. Za založení organizace se považuje rok 1908, kdy prezident Theodore Roosevelt zřídil vyšetřovací oddělení v rámci Ministerstva spravedlnosti. Předchůdce podobné instituce však lze sledovat již od 70. let 19. století. Zásadním úkolem během této „prehistorie“ se stal především boj proti jižanskému rasismu. Koncem první dekády získala nově zformovaná skupina označení „Úřad vyšetřování“ a měla se už zaměřit i na kriminalitu na federální úrovni, mravnostní poklesky, finanční podvody či později na obchod s „bílým masem“.³⁴⁷ Pozvolný nárůst síly v druhém desetiletí výrazně akcelerovala první světová válka a zejména tzv. „první strach z rudých“ vedený Mitchellem Palmerem. Specifické události daly podnět k rozšíření pole působnosti, k němuž ještě nově přibýlo hlavně sledování podezřelých živlů znamenajících potenciální riziko pro národní bezpečnost. *Ad futuro* se pro úřad prokázala životaschopnost komunistického tématu.³⁴⁸ V této době postupně stoupala hvězda Johna Edgara Hoovera, který se po sedmiletém působení propracoval v květnu 1924 do vedoucí pozice. Téhož roku ovšem generální prokurátor omezil kompetence pouze na vyšetřování kriminální činnosti. Na tomto poli se novému šéfovi podařilo zneškodnit několik známých zločinců, například George Kulometa Kellyho, Kate „Ma“ Barterovou či Johna Dillingera, čehož Hoover využíval k zvyšování své publicity. Populární se stalo vyhlásování tzv. „nepřátel číslo jedna“. Kromě získání étosu tzv. *G-menů* FBI prošel do začátku druhé světové války celkovou modernizací a profesionalizací.³⁴⁹ Navzdory hospodářské krizi se dokázal udržet v dobrém finančním stavu.

Klíčové posílení v oblasti kompetencí korespondovalo s nárůstem napětí v Evropě. Zvyšující se aktivita zahraničních agentů na území Spojených států vyvolala potřebu silné kontrašpionážní agentury. Při diskuzích s odpovědnými místy

---

³⁴⁶ Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: c.d., s. 9–15. Srv. Fried, Richard M. c.d., s. 106–110.

³⁴⁷ *Bureau of Investigation*. Zásadním mužem iniciujícím založení zmíněné instituce byl generální prokurátor Charles J. Bonaparte. Vznik takto orientovaného federálního orgánu paradoxně korespondoval s progresivním hnutím prvních dvou desetiletí 20. století. Jeffreys-Jones, Rhodri: *The FBI, A History*. Yale – London 2007, s. 17–55.

³⁴⁸ Jeffreys-Jones, Rhodri: c.d., s. 65–80. Srv. Donner, Frank J.: c.d., s. 32–39.

³⁴⁹ Označení *G-men* se stalo součástí mytologie FBI. Údajně ho měl vykřiknout při zatýkání George Kelly jako zkráceninu „Government men“. Po několika změnách názvů se v červenci 1935 konečně přejmenovala organizace na *Federal Bureau of Investigation*. Jeffreys-Jones, Rhodri: c.d., s. 89–91. Srv. Messick, Hank: c.d., s. 38–55, 61–74.

padly dva zásadní názory. 1) Pro efektivní boj s fašismem a komunismem je nezbytné používat tajné metody. 2) Americký demokratický systém vzhledem ke svému charakteru umožňuje snadné pronikání těchto živlů.³⁵⁰ Prezident Roosevelt se nechal přesvědčit a FBI, ne ovšem jako jedinému, přiznal právo vyšetřovat záležitosti spojené se špionážní činností v zájmu zvýšení národní bezpečnosti. Do značné míry se jednalo o opodstatněné opatření, byl jím však vypuštěn pověstný „džin z láhve“. Přímá účast USA v druhé světové válce Hooverův úřad příliš neposilnila, protože se ocitl stranou hlavního zahraničně-politického dění.³⁵¹ Postavení na vnitrostátní úrovni se odehrávalo v opačných intencích. V průběhu 40. a na počátku 50. let probíhal doslova boom sledování. Mezi hlavní podezřelé živly patřili příznivci sovětské ideologie.³⁵² Do roku 1953 bylo prověřeno až 6 milionů lidí, množství agentů se vyšplhal k počtu zhruba 6500, přičemž dalších přibližně 5000 lidí se stalo placenými informátory.³⁵³ Šéf FBI postupně zaujal radikální protilevicové a krajně konzervativní stanoviska, což zaměření na „rudé“ jen umocňovalo. Činnost organizace sice vzbuzovala obavy zvláště u liberálně smýšlejících lidí, kteří někdy propadali tzv. „strachu z gestapa“, u široké veřejnosti se ale až do 70. let těšila poměrně značné popularitě.³⁵⁴ Tažení proti sověty řízené subverzi na území USA zaujalo Hooverův úřad natolik, že kvůli ní přehlížel ostatní problémy, zvláště nárůst síly mafie. Vzhledem k množství získaných materiálů a výjimečnému postavení na domácí scéně představoval šéf FBI patrně ústřední postavu celého antikomunistického tábora.³⁵⁵

---

³⁵⁰ Jeffreys-Jones, Rhodri: c.d., s. 103–106. Srv. Donner, Frank J.: c.d., s. 56–60.

³⁵¹ Federální vyšetřovací úřad se během druhé světové války nepodílel na nejdůležitějších tajných operacích, rovněž jeho participace na vojenské špionáži byla minimální. Velký limit pro Hoovera představovala skutečnost, že se neúčastnil schůzek Spojeného zpravodajského výboru (*Joint Intelligence Committee*, JIC). V tomto smyslu byla řada jiných zpravodajských služeb daleko vlivnějších. Federální vyšetřovací úřad dostal „jen“ povolení k rozšíření činnosti na území Latinské Ameriky. Jeffreys-Jones, Rhodri: c.d., s. 110–119.

³⁵² Již dříve se Hoover zabýval podobným sledováním. Od poloviny 20. let vedl složky na nejružnější jedince obsahující kompromitující materiály, které se daly využít k vydírání politiků. Jednalo se zejména o sexuální delikty. Později se tato praxe proměnila v obsesi. Již tehdy jeho pozornost poutala také levicová komunita. Kontroverzních služeb tehdy ještě „Úřadu vyšetřování“ občas využívali ke svému prospěchu oba republikánští prezidenti Coolidge i H. Hoover. Taktéž Roosevelt byl v kontaktu s FBI. Právě on ho pověřil v kontextu řady stávek ke sledování činnosti komunistické strany. Například ani v politickém boji s izolacionisty, konkrétně se senátorem Geraldem P. Nyeem a dalšími, FDR nepohrdl pomocí zmiňované organizace. Jeffreys-Jones, Rhodri: c.d., s. 121–125. Srv. Donner, Frank J.: c.d., s. 52–56. Srv. Messick, Hank: c.d., s. 23–37.

³⁵³ I v druhé půlce 50. let probíhaly další útoky proti komunistické straně. V roce 1956 bylo Hooverem prosazeno spuštění programu COINTELPRO (*constraintintelligence program*) i proti CPUSA. Jeffreys-Jones, Rhodri: c.d., s. 170. Srv. Donner, Frank J.: c.d., s. 104–107, 181–195.

³⁵⁴ Jeffreys-Jones, Rhodri: c.d., s. 138–142, 149–150.

³⁵⁵ Donner, Frank J.: c.d., s. 138–176.

Souhrnné označení rozebíraného období jako „éry mccarthismu“ je ovšem značně zjednodušující. Senátor z Wisconsinu představoval jen jakéhosi „nejhlasitějšího pěšáka“. Výše představené organizace tvořily osu celého „křížáckého“ hnutí, nikoliv však jednotný tábor.³⁵⁶ Každá z nich částečně sledovala své konkrétní zájmy, občas dokonce docházelo ke vzájemné rivalitě. Spojovala je však víra v tradiční americké hodnoty, jež se snažily ochránit za každou cenu. Hlavní „architekti“ sdíleli apokalyptické vidění komunismu, což bylo v případě stalinismu bližší realitě než u sympatizantů se Sovětským svazem. Inkvizitoři ovšem značně zveličovali možnosti ohrožení vnitřní bezpečnosti Spojených států. Explicitním vyjádřením této obavy se stala jejich posedlost hledáním špiónů. Radikální patrioti vycházeli z přesvědčení, že to, co je americké, se dá přesně definovat. Popření části z komplexu „národních hodnot“ nebo jiný výklad neshodující se s konzervativním pojetím dotyčného činil nedůvěryhodným. Kvůli tendencím k moralizování vlastním americkému myšlení v sobě nesl radikální antikomunismus i silný prvek konformismu a prosazování zásad puritánské slušnosti. Konzervativní kruhy natolik milovaly „starou dobrou“ Ameriku z doby před první světovou válkou, že se všemi prostředky snažily udržet při životě umírající pořádky. Nastalé změny ovšem byly tak výrazné, že se jejich snažení rovnalo donquijotskému boji. Padesátá léta se mohou zdát na první pohled jako černobílá, ale pod pokličkou konformity se již dávno vydal „na cestu“ Jack Kerouac i mnozí další.

D) „Tail-Gunner Joe“

Veřejnost i velká část starší odborné literatury označuje za hlavní postavu honů na „rudé“ Josepha McCarthyho. Vzhledem k velké „proslulosti“ senátora z Wisconsinu je nutné ho alespoň představit a naznačit, v čem spočívala jeho výjimečnost. Jak již z předcházejícího textu vyplývá, nelze ho v žádném případě označit za tvůrce či ústřední postavu antikomunistického hnutí. To ostatně existovalo dlouho před ním i po něm.

Joseph Raymond McCarthy se narodil dne 14. listopadu 1908 ve státě Wisconsin poblíž města Appleton. Pocházel z poměrně chudé, zato silně katolické přistěhovalecké rodiny.³⁵⁷ Joe rozhodně nevyrostal v idylických podmínkách, ale

---

³⁵⁶ Fried, Richard M. c.d., s. 84–86.

³⁵⁷ Oshinsky, David M.: *A Conspiracy So Immense, The World of Joe McCarthy*. New York – London 1983, s. 2–8.

přizpůsobil se. Jeho sourozenci na něj později vzpomínali jako na ambiciózního, hyperaktivního jedince, který na sebe rád strhával pozornost. Velmi často se pral s místními chlapci, později dokonce sám o sobě rád říkával, že „je rváčem z postranní uličky“.³⁵⁸ Další z blízkých o něm prohlásil: „*Joe byl jako ostatní děti, kromě toho, že byl vždy o tři kroky před nimi. Poté, co se naučil chodit, Joe vždy věděl, jak se o sebe postarat.*“³⁵⁹ Špatné sociální postavení rodiny mu neumožnilo pokračovat ve studiu, proto musel po absolvování osmé třídy odejít ze školy a pomáhat otci na farmě. Brzy se však rozhodl postavit na „vlastní nohy“.³⁶⁰ Po prvotních neúspěšných pokusech se nakonec prosadil v místním obchodě s potravinami, kde se rychle vypracoval až na manažera prodejny. Na počátku velké hospodářské krize se kvůli pracovním povinnostem přestěhoval do města Manawa. Zlepšení životních podmínek mu umožnilo zapsat se na *Little Wolf High School*.³⁶¹ Čtyřletý studijní program zvládl za devět měsíců a díky skvělým výsledkům ze závěrečných zkoušek se dostal na jezuitskou *Marquette University* ve městě Milwaukee. Během pobytu na univerzitě si počínal rovněž poměrně úspěšně. Trénoval box, byl dokonce zvolen prezidentem svého ročníku, navíc si ještě stihl přivydělávat. Studium završil v roce 1935, kdy získal právnický diplom, poté si otevřel vlastní praxi.³⁶²

V druhé polovině 30. let se McCarthy pokusil o vstup do komunální politiky. Za Demokratickou stranu se ucházel o místo prokurátora v okrese Shawano, ale ve volbách prohrál.³⁶³ V roce 1939 si již počínal úspěšněji. Porazil stávajícího staršího soudce Edgara V. Wernera a získal místo nestranického soudce na desátém soudním obvodu. V předvolební kampani prokázal svoji silnou stránku. Za pomoci tisku se mu podařilo zkompromitovat Wernera, jehož obvinil z klamání veřejnosti o svém pravém věku.³⁶⁴ Dokázal dokonale využít novinářské touhy po senzacích ve svůj prospěch, což později hojně opakoval. V novém úřadě si McCarthy počínal stylem jemu vlastním. Veřejnost udivoval rychlostí, s jakou řešil případy.

---

³⁵⁸ Halberstam, David: c.d., s. 58.

³⁵⁹ Reeves, Thomas C.: c.d., s. 4.

³⁶⁰ Rovere, Richard H.: *Senator Joe McCarthy*. New York 1970, s. 79–80.

³⁶¹ Oshinsky, David M.: c.d., s. 9–11. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 6–10.

³⁶² Thomas C. Reeves uvádí domněnku, že úroveň vzdělání na Marquette University byla nedostatečná a McCarthyho neadekvátně připravila na pozdější zodpovědné pozice, jež zastával. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 18.

³⁶³ Oshinsky, David M.: c.d., s. 17–18. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 27–31. Srv. Rovere, Richard H.: c.d., s. 87–89.

³⁶⁴ Oshinsky, David M.: c.d., s. 21–22. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 19–26.

Nedostatek důkazů nahrazoval větší tvrdostí při výsleších. Řada afér zaváněla přinejmenším kontroverzí. Joe obecně přistupoval k řešení problémů s přímočarostí boxera. Nikdy se příliš neohlížel na okolí, ke všemu přistupoval s přeháněnou suverenitou.³⁶⁵ Během působení ve zmíněné funkci se u něj rozvinuly dvě záliby, jež se později proměnily v závislosti. Již během studií na univerzitě hrál vášnivě poker a ve svém koníčku dále pokračoval.³⁶⁶ Druhá vášeň se mu stala i osudnou – alkohol. Právě v té době začal nadměrně pít.

Po vstupu Spojených států do války se McCarthy přihlásil k námořnictvu, i když mu jeho funkce dovoľovala vyhnout se vojenské službě. Jedním z důvodů pro toto rozhodnutí byla i prostá kalkulace, že mu angažmá v armádě pomůže v budoucí politické kariéře.³⁶⁷ Po absolvování základního výcviku v březnu 1943 ho velení přidělilo již v hodnosti kapitána k „*dive-bomber squadron*“ (VMSB-235) do jižního Pacifiku, kde sloužil jako zpravodajský důstojník.³⁶⁸ Přímou se účastnil 10 či 11 nepříliš nebezpečných leteckých operací. Tvrdil, že je absolvoval na pozici zadního střelce, za což si měl vysloužit přezdívku „*Tail-Gunner Joe*“.³⁶⁹ Během vojenské služby se zranil, ne však v boji, ale při slézání z žebříku uklouzl a zlomil si nohu.³⁷⁰ Jako zpravodajský důstojník byl poměrně schopný, nicméně později své zásluhy značně přeceňoval a využíval je k politické propagaci své osoby.³⁷¹ Jako „velký válečný hrdina“ tvrdil, že absolvoval až 32 leteckých misí a víceméně banální úraz dolní končetiny prezentoval jako bojové zranění. Z armády vystoupil v dubnu 1945.

K vyličení „portrétu“ McCarthyho je nutné zmínit několik dalších charakteristik jeho povahy. David Halberstam napsal: „...ochota zavděčit se bývala až dojemná. Nic nemiloval víc, než aby mohl být jedním z party kluků, co spolu mluví.“³⁷² Touha po publicitě a úspěchu patřily mezi výrazné charakteristické rysy Joeovy temperamentní osobnosti. Kamkoliv přišel, snažil se na sebe strhávat

---

³⁶⁵ Oshinsky, David M.: c.d., s. 24–31. Srv. Rovere, Richard H.: c.d., s. 90–91. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 34–35.

³⁶⁶ Postupně se vypracoval ve výborného hráče. Jeden z jeho soupeřů o něm prohlásil: „*Ten soudce si užíval zvyšování vkladu, až nakonec všichni ze strachu položili. Nikdo nedokázal říci, jestli bláfoval.*“ Reeves, Thomas C.: c.d., s. 39.

³⁶⁷ Reeves, Thomas C.: c.d., s. 42–43.

³⁶⁸ Reeves, Thomas C.: c.d., s. 45–47.

³⁶⁹ Chlubil se tím, že během tří bojových misí v jeden den vystřelil až 4700 projektilů, čímž chtěl demonstrovat nebezpečnost operací. Vystřelené náboje ovšem nemířily na japonského nepřítele. Ve skutečnosti Joe pátil na úplně jiné cíle, což nejlépe vystihovalo „ocenění“, které dostal od mužstva: „*za zničení největšího počtu kokosových palm v celém Pacifiku*“. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 51. Srv. Rovere, Richard H.: c.d., s. 94–96.

³⁷⁰ Reeves, Thomas C.: c.d., s. 51.

³⁷¹ Oshinsky, David M.: c.d., s. 30–33. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 52–61.

³⁷² Halberstam, David: c.d., s. 59.

pozornost. Často se rovněž choval velice hrubě až vulgárně, jindy zas až „podezřele“ kamarádsky.³⁷³ Rodinní příslušníci a nejbližší přátelé o něm vždy tvrdili, že byl velmi sebevědomým člověkem, který věří v to, co dělá. *„Abyste pochopili McCarthyho, podotknul jednou bez žertů Andrew Parnell, musíte přijmout to, že je pevně přesvědčen, že mluví s Bohem!“*³⁷⁴ Joe pocházel z katolické rodiny, ale náboženství chápal poněkud svérázně. Zjednodušeně řečeno se mu zredukovalo na nedělní mši, křest, svatbu a pohřeb.³⁷⁵ Víra v „Boha“ se mu stala dalším prostředkem k přesvědčení o vlastní výjimečnosti. Nutno dodat, že až do doby působení v Senátu byl skutečně mimořádně sebevědomým jedincem.

Návratem do vlasti začalo pro McCarthyho období budování politické kariéry. Veškerou pozornost ovšem upřel k volbám do „80. Kongresu“. Nejprve se utkal v republikánských primárkách s Robertem La Follette.³⁷⁶ Ten, ačkoliv úřad senátora zastával nepřetržitě po dobu téměř 21 let a navíc pocházel ze slavné rodiny, nedokázal porazit neznámého „veterána z Pacifiku“. Taktéž ve státních volbách McCarthy bez větších problémů zvítězil nad demokratickým kandidátem Howardem J. McMurrayem.³⁷⁷ V Senátu se postupem času zařadil mezi známé a častěji vystupující řečníky, avšak za cenu občasné kontroverze. *„Pokaždé, když se postavil na stupínek a promluvil, následovaly potíže. Nařčení kolegové ho obviňovali ze lhaní, manipulování a z hraní hry odporující oceňovaným tradicím Senátu.“*³⁷⁸ Nicméně až do projevu ve Wheelingu výrazněji nevyčníval nad ostatní. Co se týče politické orientace, celkem přirozeně se přidal k republikánskému pravicovému křídlu.³⁷⁹

Dne 9. února 1950 pronesl Joe McCarthy ve Wheelingu projev před dámským republikánským klubem z *Ohio County* v rámci oslav narození Abrahama Lincolna. Senátor z Wisconsinu neříkal vůbec nic nového, pouze zopakoval již známá „klišé“. Upozornil na nebezpečné rozšiřování vlivu Sovětského svazu, jež kladl za vinu „nelojálním“ pracovníkům Státního departmentu, kteří podle něj

---

³⁷³ Halberstam, David: c.d., s. 59. Srv. Oshinsky, David M.: c.d., s. 12. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 110.

³⁷⁴ Reeves, Thomas C.: c.d., s. 110.

³⁷⁵ Oshinsky, David M.: c.d., s. 11–12.

³⁷⁶ Rodina La Follettů pařila k americké „nejvyšší šlechtě“. Od roku 1900 byl vždy alespoň jeden z členů tohoto mocného klanu v Senátu. Politickou orientací se tradičně řadili k „pokrokářům“. Mnozí v nich viděli namísto „Rooseveltovců“ tvůrce moderního amerického politického národa.

³⁷⁷ Reeves, Thomas C.: c.d., s. 106–108.

³⁷⁸ Oshinsky, David M.: c.d., s. 54.

³⁷⁹ Reeves, Thomas C.: c.d., s. 126. Srv. Oshinsky, David M.: c.d., s. 53–54.

zradili zájmy Spojených států. Kriticky se vyjadřoval také o Deanovi Achesonovi jakožto prototypu východního pobřeží. Uprostřed projevu ovšem řekl: „*Držím v ruce seznam 57 případů jednotlivců, kteří se ukázali být buď členy, či sympatizanty komunistické strany, ale stále pomáhají určovat naši zahraniční politiku.*“³⁸⁰ Toto tvrzení představovalo jedinou inovaci a patrně rozhodlo o tom, že se McCarthy stane „nejhlasitějším inkvizitorem“. Bezprostřední reakce na projev byly zatím jen omezené. Noviny *Wheeling Intelligencer* otiskly následujícího dne části jeho řeči. Joe vycítil příležitost a rozhodl se pokračovat v blafování.³⁸¹ Během následujících sedmi dnů několikrát zopakoval svá obvinění, přičemž různě měnil počet podezřelých na seznamu komunistických agentů. Sázka na jedinou kartu vyšla. Spekulací se postupem času chytalo více novinářů a McCarthy se rychle stával známým po celých Spojených státech.³⁸²

Během čtyřleté kariéry coby hlavní bojovník proti „rudým“ nedělal McCarthy prakticky nic jiného než na počátku. Vznášel nejasná obvinění, která za pomoci tisku zveřejňoval. Jména potenciálních podezřelých mu předával šéf FBI Hoover, aniž by se on sám zapojil do skutečného vyšetřování.³⁸³ Když někdo zpochybnil způsob senátorovy činnosti, obratem ho označil za podezřelého z náklonnosti ke komunistické straně. Například demokrat Milliard Tyndings napadl jeho tvrzení s tím, že se jedná o podvody a smyšlenky. Joe jednoduše zareagoval okamžitým nařčením ze spolupráce s CPUSA. Tyndingosovi nepomohla ani dlouholetá reputace solidního politika a ve volbách do Kongresu v roce 1950 propadl.³⁸⁴ *Ad futuro* se ustavil precedens, že McCarthy dokáže zkompromitovat kohokoliv. Situaci mu usnadňovaly poměry v GOP, která již nutně potřebovala větší úspěch. Vůdce konzervativního křídla strany Robert Taft, jenž vycítil vhodnou příležitost, ho

---

³⁸⁰ O přesném počtu lidí na domnělém seznamu panují nejasnosti, protože i sám McCarthy ho neustále měnil. Fried, Albert: c.d., s. 78–80. Srv. Schrecker, Ellen: c.d., s. 212. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 224–238.

³⁸¹ Příznačná je epizoda, kdy jeden novinář nařkl McCarthyho, že jeho obvinění jsou jen politické „kecy“. Joe se na něj rozkřičel: „*Poslouchej, ty bastarde, něco ti řeknu! Jen chci, abys věděl, že mám kýbl plný sraček a použiju je tam, kde to pro mě bude nejlepší.*“ Reeves, Thomas C.: c.d., s. 227–233.

³⁸² Bayley, Erwin R.: *Joe McCarthy and the press*. Wisconsin 1981, s. 20–34. Srv. Oshinsky, David M.: c.d., s. 109–114. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 227–233.

³⁸³ Během působení v Kongresu pracoval v „Komisi pro vládní operace“ (*Committee on Government Operations*) a v „Permanentním senátním podvýboru pro vyšetřování“ (*Senate Permanent Subcommittee on Investigations*). Zásadní informace dostával McCarthy především ze zdrojů FBI. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 203.204, 245.246. Srv. Jeffreys-Jones, Rhodri: c.d., s. 157–159.

³⁸⁴ Griffith, Robert: c.d., s. 100–114. Srv. Oshinsky, David M.: c.d., s. 156–157, 168–172, 214–225. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 287–346.

nabádal: „*Když jeden případ nebude fungovat, tak přijď s dalším.*“³⁸⁵ Republikáni našli ve wisconsinském senátorovi vhodného „strašáka“ na opozici. Spíše než antikomunistický bojovník typu Richarda Nixona se podobal „pouličnímu rváči“. Politické špičky ho využívaly k tomu, aby se příliš nekompromitovaly v očích veřejnosti. Senátor Bricker z Ohia mu jednou řekl: „*Joe, ty jsi doopravdy hajzl, ale někdy je dobré mít po ruce nějakého hajzla na špinavou práci.*“³⁸⁶

Z McCarthyho se v honbě za palcovými titulky postupně stávala neřízená střela. Během předvolební kampaně v roce 1952 zaútočil i na generála Marshalla. Eisenhower se neodvážil zastat se svého bývalého nadřízeného, jemuž vděčil za kariéru.³⁸⁷ Republikánské špičky tolerovaly jeho aktivity do té doby, dokud z nich měly prospěch. Po Ikeově úspěchu začalo McCarthyho působení GOP spíše zatěžovat. Jeho útoky byly navíc stále agresivnější. Začátkem února 1953 zaútočil poprvé na vlastní stranu kvůli jmenování Charlese E. Bohlena novým velvyslancem v Moskvě.³⁸⁸ Následně napadl dokonce americkou armádu, čímž se ovšem pustil do soupeře nad své síly. Na začátku následujícího roku proběhly tzv. *army hearing*, jež mu zásadním způsobem zničily veřejnou pověst.³⁸⁹ Proces odsunu Joea dokončil v prosinci Senát, který schválil rezoluci obviňující McCarthyho z pohrdání a zneužití pravomocí. Taktéž dřívější spojenci i tisk už o něj přestali mít zájem.³⁹⁰ Zlomený „inkvizitor“ odešel do ústraní a naplno propadl alkoholismu. O tři roky později zemřel na selhání jater.³⁹¹

McCarthy se stal symbolem celého antikomunistického hnutí, ačkoli v něm zdaleka nehrál nejdůležitější roli. Klíčovou úlohu zaujímal spíše John Edgar Hoover, „Komise pro neamerickou činnost“ či jiná radikálně patriotická uskupení. Joe se díky svému „boxerskému“ politickému stylu a touze po publicitě rychle prodral dopředu. Ze všech „inkvizitorů“ sice křičel nejhlasitěji, ale mezi „profesionály“ typu Richarda Nixona se nikdy nezařadil. Po zvolení Eisenhowera do prezidentského úřadu začala jeho důležitost pro GOP klesat, navíc střetem s armádou se značně zkompromitoval. V roce 1954 již nikomu z rozhodujících politických elit nevadilo, že Joe zmizel ze scény. Tím skončila tzv. „éra mccarthismu“, nikoliv však

---

³⁸⁵ Winkler, Allan M.: c.d., s. 56.

³⁸⁶ Halberstam, David: c.d., s. 237.

³⁸⁷ Griffith, Robert: c.d., s. 191–195.

³⁸⁸ Tamtéž, s. 201–203. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 468–476.

³⁸⁹ Oshinsky, David M.: c.d., s. 417–471. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 509–637.

³⁹⁰ Oshinsky, David M.: c.d., s. 472–494. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 509–637.

³⁹¹ Oshinsky, David M.: c.d., s. 502–506. Srv. Reeves, Thomas C.: c.d., s. 668–671.

antikomunismus jako takový. McCarthy nicméně výrazně přispěl k vytvoření nejisté atmosféry ve Spojených státech na počátku studené války.

C) Antikomunistická rétorika

Antikomunistická rétorika začala z amerického diskurzu pozvolna mizet až s rozpadem „říše zla“, do té doby zůstávala s různou intenzitou jeho stálou součástí. Na vrcholu se ocitla během prvních deseti poválečných let, s mírnější recidivou za Reaganova prezidentství. Porovnájí-li se dobové pamflety, osvětové příručky vysoce patriotistických organizací či výpovědi tzv. „přátelských“ svědků,³⁹² vyplýne na povrch shodné jádro jejich argumentace. Komunismus se šíří po celém světě, Spojené státy nevyjímaje. Jeho přívrženci se tajně infiltrovali do nejrozličnějších sfér běžného života i strategických odvětví s cílem provést vládní převrat a nastolit diktaturu proletariátu.³⁹³ Samozřejmě mnohé lze vysvětlit atmosférou začínající studené války, která vyvolala zvláštní klima přející extrémním interpretacím. Nejde si ovšem nevšimnout existence dlouhodobě přítomného pocitu vnějšího ohrožení USA u části politických elit. Ve vyhocené podobě se v amerických dějinách periodicky objevuje tendence po omezování svobody jednotlivce a větší státní kontrole na úkor garance národní bezpečnosti. Antikomunistická rétorika a její argumenty si vyžadují hlubší analýzu, už jen z důvodu přiblížení dobového klimatu.

Používanou rétoriku lze bezesporu označit za apologetickou. Jak již bylo řečeno, amerikanismus se vždy nacházel v úzké návaznosti na křesťanství. Dále vyznával víru v individualismus a rovnost příležitostí k dosažení vlastního úspěchu. Porovnájí-li se komunistická dogmata se zmíněnými zásadami, jedná se o zjevnou antitezi.³⁹⁴ Vše, čeho se radikální patrioti obávali, zosobňovala sovětská ideologie. Používaná rétorika proto neponechávala žádný prostor k diskuzi. Jasně oddělovala „dobro“ USA od „zla“ SSSR. V zajetí černobílého vidění se dokonce objevila i

---

³⁹² Termín „friendly witness“ označoval svědky, kteří byli ochotni spolupracovat s HUACem a poskytnout jí výpověď, v níž odpověděli na všechny dotazy komise.

³⁹³ U.S. Chamber of Commerce, *Communist Infiltration...*, s. 10–28. Srv. House Committee on Un-American Activities, *100 things you should know about communism series*, 2nd printing, Washington 1949, s. 5–6. Srv. House Committee on Un-American Activities, *The Shameful Years; Thirty Years of Soviet Espionage in the United States*, 82nd Cong., 2nd sess., Washington 1952, s. 3–63.

³⁹⁴ Tohoto momentu si samozřejmě byli dobře vědomi i radikální patrioti a v osvětové literatuře ho nezapomněli zdůraznit. „Víte, jak dnes vypadají Spojené státy. Chcete-li pravý opak, měli byste se přidat ke komunistům. Ale dříve než tak uděláte, zapamatujte si, že ztratíte vaši nezávislost, váš majetek a vaši svobodu myslí.“ ³⁹⁴ House Committee on Un-American Activities, *100 things...*, s. 9.

myšlenka formulovaná například Johnem Edgarem Hooverem: „...není žádných pochyb o tom, že každá dvojaká loajalita různých podob k jakékoliv jiné zemi je vážnou hrozbou pro bezpečnost tohoto státu.“³⁹⁵ Šéf FBI tím jinými slovy řekl, že každý, kdo nevyjadřuje plnou loajalitu Spojeným státům, pro ně představuje potenciálního nepřítele. Tato teze obsahovala silnou míru stigmatizace, protože oficiální propaganda vykreslovala domácí komunisty jako zrádce, podvodníky, lháře s naprosto morálně zkaženým charakterem. Za jejich jediný cíl „inkvizitoři“ pokládali ovládnutí společnosti. V jednotlivých následovnicích viděli jen disciplinované vykonavatele rozkazů z Moskvy.³⁹⁶ Kvůli tomu je ani nepovažovali za americké občany, nýbrž za agenty cizího státu. Proto se na ně ani nevztahovala všechna práva garantovaná ústavou a Listinou základních práv.³⁹⁷ Samozřejmě součástí tvořilo zdůrazňování náboženského rozměru střetu – tedy konflikt křesťanství s ateismem. Antikomunistická rétorika zkrátka demonizovala vše, co jen zdánlivě zavánělo „rudou“. Na druhou stranu opěvovala Spojené státy jako spasitele. Radikální patrioti, obávající se rozpínavosti SSSR, se upínali k mesiánskému poslání USA jakožto jediné síly s to zachránit svět.³⁹⁸

Studená válka byla sice studená, co se týkalo přímého vojenského střetnutí mezi oběma velmocemi, ale v propagandistické rovině se vedla na obou stranách barikády se vši intenzitou. Absence jasně rozpoznatelného nepřítele na „domácí frontě“ podněcovala k hledání čarodějnic, přičemž Leninova teze o profesionálních revolucionářích vše umocňovala. Krajně amerikanistickému táboru rozhodně nechyběly teoretické znalosti o komunismu. Za velké znalce platili například otec John F. Cronin, herec Adolphe Menjou či „všudypřítomný“ John Edgar Hoover. Poměrně reálně odhadli skutečnou povahu režimu a existenci totalitních prvků v SSSR. Nicméně měli tendenci chápat celou ideologii až příliš dogmaticky, zvláště

---

³⁹⁵ House Committee on Un-American Activities, *Investigation of un-American propaganda activities in the United States, H.R. 1884 and H.R. 2122*, 80th Cong., 1st sess., Washington 1947, s. 47.

³⁹⁶ House Committee on Un-American Activities, *Report on the Communist Party of the United States as an advocate of overthrow of Government by force and violence*, 80th Cong., 2nd sess., Washington 1948, s. 80–83.

³⁹⁷ House Committee on Un-American Activities, *100 things...*, s. 16. Srv. House Committee on Un-American Activities, *The Shameful Years...*, s. 1–2. Srv. U.S. Chambre of Commerce, *Communism: Where...*, s. 38–39.

³⁹⁸ „Přes všechny chyby jsou dnes Spojené státy americké světlem a nadějí světa.“ House Committee on Un-American Activities, *100 things...*, s. 62. Srv. U.S. Chambre of Commerce, *Communism: Where Do We Stand Today?*, Washington 1952, s. 4–11.

v případě disciplinovanosti jednotlivých následovníků vůči Moskvě.³⁹⁹ Víra v expanzivní povahu komunismu prováděného hrstkou profesionálních revolucionářů se stala jednou z hlavních premis „inkvizitorů“. Ostatně to dokládá první bod z osvětové příručky, jenž lze pokládat za jakési základní vymezení: „*Co je komunismus? Systém, kterýmž chce malá skupina lidí vládnout světu.*“⁴⁰⁰

Aktuálnost nebezpečí ze strany profesionálních revolucionářů zdůraznil John Edgar Hoover ve své výpovědi dne 26. března 1947 před Komisí pro neamerickou činnost. Řekl: „*Velikost strany je relativně nedůležitá,*⁴⁰¹ *a to kvůli entuziasmu a železné disciplíně, již se řídí. V této souvislosti by mohlo být zajímavé sledovat, že v roce 1917, kdy bolševici svrhli ruskou vládu, připadalo na jednoho komunistu 2277 lidí. Dnes ve Spojených státech připadá na jednoho komunistu 1814 lidí.*“⁴⁰² Dále šéf FBI zdůraznil, že největší nebezpečí nepředstavují oficiální členové strany, ale spíše „tajní komunisté“,⁴⁰³ sympatizanti a následovníci tzv. *fellow travelers*.⁴⁰⁴ Jejich zásadní výhoda spočívala v možnosti pracovat skrytě, čímž se jim otvíralo široké pole působnosti k rozšiřování vlivu CPUSA.⁴⁰⁵ Jako zásadní prostředek pro tuto aktivitu sloužila podle Hoovera propaganda. „*Komunisté vyvinuli jeden z nejlepších propagandistických strojů, který svět doposud poznal. Jsou schopni proniknout a infiltrovat do mnoha respektovaných a vážených veřejných médií.*“⁴⁰⁶ Podvratná činnost, získávání nových členů, infiltrace do vedoucích pozic etc. se měly uplatňovat zejména ve dvou oblastech. Zaprvé, v postupném ovládnutí nejrůznějších odborových organizací, a to jak v klíkových průmyslových odvětvích, tak i médiích.

---

³⁹⁹ House Committee on Un-American Activities, *Report on the Communist...*, s. 1–43. Srv. House Committee on Un-American Activities, *Hearings Regarding the Communist Infiltration of the Motion Picture Industry*, 80th Cong., 1st sess., Washington 1947, s. 92–93, 99–106. Srv. House Committee on Un-American Activities, *Investigation of un-American...*, s. 33–39.

⁴⁰⁰ House Committee on Un-American Activities, *100 things...*, s. 5.

⁴⁰¹ Podle Hooverem sdělených informací byla početní základna oficiálně přihlášených členů komunistické strany následující: New York 30 000, California 8 553, Illinois 6 500, Ohio 3 838, Oregon 3 654, Washington 2 752, New Jersey 2 487 a Michigan 2 135. House Committee on Un-American Activities, *Investigation of un-American...*, s. 37.

⁴⁰² Tamtéž, s. 37–38.

⁴⁰³ Angličtina používá termín *undercover communist*.

⁴⁰⁴ Podle dobové terminologie zní definice tohoto termínu následovně: „*Někdo, kdo souhlasí s cíly strany a slouží i jejím zájmům v jednom nebo více směrech, aniž by byl držitelem stranické legitimace.*“ House Committee on Un-American Activities, *100 things...*, s. 15.

⁴⁰⁵ Tato zkratka se používá od roku 1928. Postupná proměna názvu komunistické strany v USA: *Communist Party of America* a *Communist Labor Party of America* (1919), *United Communist Party of America* (1921), *Communist Party of America* a *Workers Party of America* (1922), *Workers (Communist) Party of America* (1925), *Communist Party of the United States* (1928), *Communist Political Association* (1944), *Communist Party of the United States of America* (1945).

⁴⁰⁶ House Committee on Un-American Activities, *Investigation of un-American...*, s. 38.

Zadruhé, působením skrze tzv. *front organizations*.⁴⁰⁷ Podle dobového slovníku se jednalo o organizace založené nebo ovládnuté k tomu, aby propagovaly stranickou linii v prostředí, v němž by se za jiných okolností komunisté neprosadili. Za jejich nejčastější výskyt byly považovány především spolky, jež se věnovaly progresivním aktivitám.⁴⁰⁸

Přesvědčení o existenci tajně působící sekty, jejíž členové představují disciplinované loutky v rukách Moskvy a usilují o převrat následovaný nastolením totalitního režimu, vyvolávalo v konzervativním křídle politických elit doslova hysterii. Částečně se šířila i mezi obyvateli Spojených států, a to zejména v prvních fázích studené války.⁴⁰⁹ Jediným možným způsobem, jak bojovat proti komunistické hrozbě na domácí frontě, se stal „Komisí pro neamerickou činnost“ nastíněný třístupňový postup: detekce, odhalení, soudní stíhání.⁴¹⁰ Zmíněné schéma teoreticky angažovalo všechny složky společnosti i státu. Efektivní vyhledávání agentů bylo nemyslitelné bez přispění „správných“ občanů, kteří měli příslušným úřadům hlásit podezřelá individua. Nezastupitelný element v celém procesu pochopitelně představoval FBI, jenž shromažďoval potřebné údaje pro další stadium. V něm hrála prim především HUAC, jejímž hlavním úkolem se stalo usvědčit podezřelé ze členství či sympatií ke CPUSA. V závěrečné fázi měla přijít na řadu jurisdikce podpořená patřičnými zákony umožňující adekvátně naložit s „nepřítelem“. ⁴¹¹ Rozpoznání, usvědčení a posléze odsouzení komunisté mohli být následně uvěznění či deportováni ze Spojených států. Prostým Američanům se konečně neustále doporučovala ostražitost před „hrozícím“ nebezpečím: „*Mějte na paměti fakta. Zůstávejte v pozoru. Pracujte tak tvrdě proti komunistům, jako oni pracují proti*

---

⁴⁰⁷ Jedná se o do češtiny špatně přeložitelný termín, jenž nemá adekvátní domácí ekvivalent. Dal by se překládat jako frontová, přední či předvojová organizace.

⁴⁰⁸ Za podobné organizace byly například považovány: *American Committee for Protection of Foreign Born*, *American Slav Congress*, *American Youth for Democracy*, *Civil Rights Congress*, *Congress of American Women* aj. House Committee on Un-American Activities, *100 things...*, s. 14. Srv. U.S. Chamber of Commerce, *Communism: Where...*, s. 33–34. Seznam podezřelých organizací vypracoval v roce 1947 generální prokurátor Thomas C. Clark. Postupem času byl ještě neustále rozšiřován a k listopadu 1950 obsahoval již 197 organizací. Schrecker, Ellen: c.d. s. 168–172.

⁴⁰⁹ K tomuto jevu výrazně přispěla zejména ztráta atomového monopolu, tedy i virtuální hrozba jaderného útoku na Spojené státy.

⁴¹⁰ House Committee on Un-American Activities, *100 things...*, s. 16.

⁴¹¹ Jednalo se především o Smithův zákon (*The Alien Registration Act* či *Smith Act*) z roku 1940, McCarranův zákon o vnitřní bezpečnosti (*The Internal Security Act*, užívá se i názvu *Subversive Activities Control Act* či *McCarran Act*) z roku 1950 a Zákon o kontrole komunistů (*The Communist Control Act*) z roku 1954 a další. Fried, Richard M.: c.d., s. 109–118. Srv. Fried, Albert: c.d., s. 85–88.

vám.“⁴¹² Politické elity „strachu z rudých“ propadly, ale v případě široké veřejnosti je situace komplikovanější.

E) Lidový antikomunismus?

Antipatie proti sovětské ideologii nepředstavovaly nic nového. Objevily se již bezprostředně po říjnové revoluci a staly se jednou z výrazných konstant. Gallupovy průzkumy⁴¹³ prováděné mezi lety 1936–1941 naznačují, že nadpoloviční většina americké veřejnosti se přikláněla k antikomunismu, tedy k odmítání zmiňovaného myšlenkového systému jako celku. Například ve studii z dubna roku 1937 by 61 % populace upřednostnilo raději fašismus.⁴¹⁴ Kontinuitu tohoto postoje potvrzuje i další průzkum provedený na jaře 1941, kdy se 64 % dotázaných vyjádřilo pro restriktivní opatření proti komunistické straně a 5 % dokonce pro uvěznění jejích členů.⁴¹⁵ Éra „Velké trojky“ pochopitelně přinesla dílčí změnu trendu, i když ne úplnou. Spolu s koncem bojů druhé světové války a začátkem nového „studeného“ konfliktu došlo k plynulému navázání na dřívější antikomunistické postoje.

Již necelý rok po porážce států „Osy zla“ americká společnost vykazovala výrazné antisovětské postoje. Zmíněný trend přetrvával i po zbytek 40. let. V průměru téměř dvě třetiny populace se vyslovovaly pro nejružnější omezování veřejného působení komunistů, přístupu k vybraným zaměstnáním⁴¹⁶ či je

---

⁴¹² House Committee on Un-American Activities, *100 things...*, s. 20. Srv. U.S. Chambre of Commerce, *Communist Infiltration...*, s. 33–37. Srv. U.S. Chambre of Commerce, *Communism: Where...*, s. 40–45.

⁴¹³ V roce 1935 vznikl ústav pro výzkum veřejného mínění – Gallupova organizace (*The Gallup Organization*). Jejím zakladatelem byl George Gallup, jenž se na území Spojených států stal jedním z prvních propagátorů této činnosti. V zájmu co největší objektivity odmítal provádět výzkumy sponzorované zájmovými skupinami. Od roku 1936 začal provádět celostátní průzkumy mínění o nejružnějších aktuálních tématech ze sociální, politické i hospodářské oblasti. <http://www.gallup.com/corporate/21364/George-Gallup-19011984.aspx>.

⁴¹⁴ Gallupův průzkum, 6. dubna, 1937. Text otázky: „*Kdybyste si měli vybrat mezi fašismem a komunismem, co byste zvolili?*“ Fašismus, 61 %; komunismus, 39 %. Takřka se stejným výsledkem dopadla i studie na velmi podobnou otázku z následujícího roku. Gallupův průzkum, 21. června, 1938. Text otázky: „*Co si myslíte, že je horší, komunismus, nebo fašismus?*“ fašismus, 42 %; komunismus, 58 %.

⁴¹⁵ Gallupův průzkum, 10.–15. dubna, 1941. Text otázky: „*Kdyby bylo na vás, co byste udělali s komunistickou stranou v této (USA) zemi?*“ Podniknout represivní opatření, 64 %; Uvěznit, 5 %; Neudělat nic 8 %.

⁴¹⁶ Gallupův průzkum, 26.–31. července, 1946. Text otázky: „*Mělo by být americkým komunistům povoleno pracovat ve veřejných službách této země?*“ Ano, 17 %; Ne, 69 %; Bez názoru 14 %. Srv. Gallupův průzkum, 28. března – 2. dubna, 1947. Text otázky: „*Mělo by být Američanům, kteří jsou členové komunistické strany, zakázáno pracovat ve veřejných službách, nebo by měli mít stejná práva na zaměstnání ve vládních pozicích?*“ Mělo by být zakázáno, 67 %; Měli by mít stejná práva, 19 %. Srv. Gallupův průzkum, 6.–11. března, 1949. Text otázky: „*Myslíte si, že komunisté by měli být, nebo neměli být odstraněni z pracovních pozic v americkém průmyslu, který by byl důležitý ve válečné době?*“ Měli, 87 %; Neměli, 7 %; Bez názoru, 6 %.

považovaly za neloajální vůči Spojeným státům.⁴¹⁷ Navíc tři čtvrtiny obyvatel USA je nepovažovaly za dobré křesťany.⁴¹⁸ Statistika poskytující zajímavý dobový vhled se ptala: „*Co si myslíte, že by mělo být uděláno s komunisty v této zemi?*“ Získané výsledky měly následující podobu: „*Zabít nebo uvěznit, 36 %; Zakročit proti nim za účelem deaktivace, 16 %; Pečlivě je pozorovat, 7 %; Nedělat nic, 16 %; Bez názoru, 25 %.*“⁴¹⁹ Ještě výrazněji se prosadily zmiňované tendence po vypuknutí konfliktu v Koreji. Průzkum provedený krátce po jeho začátku prozradil znatelnější příklon k represivním formám řešení problému s domácími členy CPUSA. K radikálnějšímu postoji proti nim se přihlásilo až 81 % populace.⁴²⁰ Ani v následující době strach neopadal, ba naopak spíše rostl. Zatímco v roce 1951 vyjádřilo 78 % Američanů značné obavy z komunismu, v průběhu třech let jejich počet vyrostl až na 94 %.⁴²¹ Doba „druhé strachu z rudých“ propukla naplno. Nutno dodat, že průzkumy zohledňovaly pouze míru nebezpečnosti bolševické ideologie jako jednoho odděleného problému, proto je nelze prezentovat jako absolutní obavy společnosti.

Po tzv. „Hissově případu“, výpovědích Elizabeth Bentley a vystoupení Josepha McCarthyho se akcentovalo téma proniknutí komunistických špiónů do federálních institucí. Téměř tři čtvrtiny obyvatel byly přesvědčeny o tomto druhu

⁴¹⁷ Gallupův průzkum, 26.–31. července, 1946. Text otázky: „*Myslíte si, že Američané náležející ke komunistické straně jsou loajální k USA, nebo SSSR?*“ Loajální k USA, 23 %; Loajální k SSSR, 48 %; Bez názoru, 29 %. Srv. Gallupův průzkum, 28. března – 2. dubna, 1947. Text otázky: „*Myslíte si, že Američané náležející ke komunistické straně jsou loajální k USA, nebo SSSR?*“ Loajální k USA, 18 %; Loajální k SSSR, 61 %; Bez názoru, 21 %. Srv. Gallupův průzkum, 24.–29. října, 1947. Text otázky: „*Myslíte si, že komunisté v USA se řídí rozkazy z Moskvy?*“ Ano, 62 %; Ne, 13 %; Bez názoru 25 %. Srv. Gallupův průzkum, 30. července – 4. srpna, 1948. Text otázky: „*Kdyby začala válka s Ruskem, myslíte si, že by komunisté ve Spojených státech pomohli své zemi, nebo by se snažili působit proti Spojeným státům?*“ Pomohli by USA, 8 %; Pracovali by proti nim, 73 %; narukovali by do armády, 4 %; Bez názoru, 15 %.

⁴¹⁸ Gallupův průzkum, 22.–28. července, 1949. Text otázky: „*Myslíte si, že člověk může být dobrý křesťan a zároveň člen komunistické strany?*“ Ano, 11 %; Ne, 77 %.

⁴¹⁹ Gallupův průzkum, 14.–19. června, 1946. Srv. Na stejnou otázku byl proveden průzkum o dva roky později. Gallupův průzkum, 8.–13. května, 1948. Nic, toto je demokratická země, 8 %; Neměli by být podporováni, měli by být jinak učeni, 3 %; Nechat je blouznit, ale hlídat je, 1 %; Zakročit proti nim, 14 %; Nepouštět je k vládním pozicím, 3 %; Snažit se jich zbavit, 12 %; Deportovat je, 22 %; Zastřelit je nebo pověsit, 4 %; Uvěznit je, 3 %; Postavit je mimo zákon, 8 %; Různé, 5 %; Neví, jak odpovědět, 16 %.

⁴²⁰ Gallupův průzkum, 30. července – 4. srpna, 1950. Text otázky: „*Co by mělo být uděláno se členy komunistické strany ve Spojených státech v případě války s Ruskem?*“ Dát je do internačních táborů, 22 %; Uvěznit je 18 %; Poslat je pryč ze Spojených států, exil, 15 %; Poslat je do Ruska 13 %; Zastřelit nebo oběsit, 13 %; Sledovat je, přinutit je registrovat, 4 %; Nic, každý má svobodu myšlení, 1 %; Různé, 9 %; Bez názoru 10 %.

⁴²¹ Gallupův průzkum, 9.–14. prosince, 1951. Text otázky: „*Zde je zajímavý experiment. Zjistíte, že čtverce vyjadřuje vaše citění ohledně komunismu.*“ 5,78 %. Srv. Gallupův průzkum, 31. srpna 1952. 5,81 %. Gallupův průzkum, 9.–14. října, 1953. 5,89 %. Srv. Gallupův průzkum, 19.–24. březen, 1954. 5,94 %.

infiltrace. Na druhou stranu pozici senátora z Wisconsinu rozhodně nešlo považovat za zvláště pevnou.⁴²² Za alarmující lze spíše pokládat obecně pasivní postoj Američanů k některým základním lidským svobodám. Ideje jako právo na veřejný projev, názor, myšlení, soukromí se ocitly mimo centrum pozornosti na úkor touhy po zajištění bezpečí.⁴²³ Od federálních orgánů se vyžadovalo především vytvoření podmínek pro naplnění *american way of life*. Z tohoto důvodu vyjadřovala společnost podporu drakonickým zákonům, jež komunisty omezovaly, či dokonce ostrakizovaly. Veřejnost se však do „honů na rudé“ nechtěla příliš aktivně zapojovat. Mnozí toužili začít si konečně budovat vlastní štěstí, proto se přiklonili minimálně na veřejnosti ke konformitě. O obranu ideálů osobních svobod se už příliš nezajímali.

Drtivá většina Američanů se na ideologické rovině radikálně postavila proti bolševismu. Vyjádřila víceméně i souhlas s nastoleným postupem federálních institucí. Na druhou stranu není možné přeceňovat míru aktivního zapojení k celému „hnutí“. Všichni obyvatelé Spojených států rozhodně nepropadali paranoidním představám, že za každým rohem číhá „rudá“ hrozba.⁴²⁴ Z uvedených průzkumů veřejného mínění ovšem lze vyzorovat obecný konsenzus s postihem proti odhaleným sympatizantům či členům CPUSA. Podle studie z roku 1954, tedy v jednom z vrcholných období „honů na čarodějnice“, označilo až 80 % obyvatelstva za věc, jež se nejvíce bojí, osobní a rodinné problémy. Naopak méně než 1 % se vyslovalo přímo pro komunismus a problém „ohýbání“ lidských práv.⁴²⁵ Drtivá většina lidí také nepředpokládala, že se jejich život v příštích letech zhorší. To, čeho

---

⁴²² Gallupův průzkum, 9.–14. prosince, 1954. Text otázky: „*Myslíte si, že jsou v současné době ve vládě ve Washingtonu komunisté?*“ Ano, 74 %; Ne, 10 %; Bez názoru, 16 %. Gallupův průzkum, 4.–9. června, 1950. Text otázky: „*Jaké jsou vaše názory na obvinění senátora Josepha McCarthyho, že ve State Departmentu se nacházejí komunisté?*“ Oprávněnost nebo víra v obvinění – touží po tom, aby nás zbavil komunistů a má pravdu. Věřím, že tam jsou komunisté, 45 %; Částečný souhlas – musí být nějaký relevantní základ na jeho obviněních, ale jsou velmi přehnaná. Vypadají pravdivě, ale bohužel byla zveřejněná, etc., 16 %; Neoprávněná, nepravdivá – McCarthy je chátra a buřič hledající osobní slávu. Usiluje o znovuzvolení, nevěřte tomu, obvinění jsou nepodložené lži, 31 %; Možná má pravdu, možná ne – někdy si myslím, že tam jsou, někdy si nejsem jist, 8 %.

⁴²³ Gallupův ústav, Národní výzkumné centrum pro veřejné mínění (*National Opinion Research Center*), květen – červenec 1954, Text otázky: „*Myslíte si, nebo nemyslíte, že by vláda měla mít právo odposlouchávat soukromé telefonní hovory za účelem získat důkazy proti komunismu?*“ Ano, 65 %; „*Rád bych se vás zeptal na pár otázek o muži, který se přiznává, že je komunista. Předpokládejme, že by dotyčný chtěl promluvit ve vaší komunitě. Mělo by mu to být dovoleno?*“ Ne, 68 %; „*Připustíme, že tento komunista napíše knihu, která je ve vaší veřejné knihovně. Někdo z komunity navrhne, aby byla ona kniha vyřazena. Podpořili byste to?*“ Ano 66 %; „*Kdyby komunista pracoval jako zpěvák v rádiu, měl by být vyhozen?*“ Ano, vyhozen, 64 %; „*Měl by být usvědčený komunista uvězněn?*“ Ano, 51 %; „*Mělo by mu být odebráno americké občanství?*“ Ano, 77 %.

⁴²⁴ Patterson, James T.: c.d., s. 184–185.

⁴²⁵ Stouffer, Samuel A.: *Communism, Conformity & Civil Liberties: A Cross Section of the Nation Speaks its Mind*. New Brunswick – New Jersey 1992. s. 60–61.

se u sovětské ideologie nejvíce obávali, nepředstavovaly sabotáže ani špionáž, nýbrž strach z jejího šíření mezi Američany.⁴²⁶ „Éra mccarthismu“ či „druhého rudého strachu“ nebyla v žádném případě černobílá.

Ke specifickému ovzduší bezpochyby přispěl dlouhodobý trend politizace kultury. Ten započal již v 30. letech a během druhé světové války ještě zesílil.⁴²⁷ Dobovou hysterii ve vyhrocené podobě nejlépe zachytila díla „rudými“ přímo posedlá – například filmy *Iron curtain* (20th Fox), *My son John* (Rainbow Productions, Paramount), *The Red Menace* (Republic Pictures), *I Married a Communist* (RKO) či rádiová show vysílaná v letech 1952–1954 s názvem *I was a communist for FBI*.⁴²⁸ Zarážející je překvapivě malá úcta k ústavou garantovaným právům. Antikomunistická rétorika se stala jednou z nejdůležitějších dobových komponent, nikoliv však absolutní. Pronikla na stránky tiskovin, do vln rádiového či televizního vysílání, na stříbrné plátno, rovněž do hlav části politických elit. Nikdy se jí ovšem nepodařilo vyvolat masově následované hnutí ve formě projektované radikálními patrioty. Za velmi výstižný lze považovat výrok obyčejného člověka z Michiganu: „*Mojí největší starostí je, jak uživit rodinu. Máme teď nový dům, snad ho vůbec budeme schopni zaplatit. Nestarám se o věci jako politika, protože máme lidi, kteří jsou placeni, aby se jimi zabývali.*“⁴²⁹

2. Komunistické hnutí v USA

Sovětská utopie přitahovala pozornost mnohých „západních“ intelektuálů, protože nabízela lákavou alternativu proti kapitalistickému systému. Propracovaný ideologický systém v sobě obsahoval dva výrazné propagandistické prvky – nastolení sociální rovnosti a vytvoření „lepšího světa“ odstraněním stávajících státních uspořádání. Bolševický sen o spravedlivé společnosti však neoddělitelně obsahoval míru teroru, jež lidstvo doposud nepoznalo. Miliony mrtvých, totalitní režim, násilně kontrolované satelity, to vše představovalo jeho nezbytnou součást. „Strašidlo komunismu“ obcházelo Spojenými státy s různou intenzitou více než sedm desetiletí. Stalo se tak výrazným fenoménem, že ovlivnilo životy několika generací Američanů. Přitom v době největšího rozkvětu čítala CPUSA maximálně

---

⁴²⁶ Stouffer, Samuel A.: c.d., s. 156–164.

⁴²⁷ Whitfield, Stehen J.: *The Culture of the Cold War*. Baltimore – London 1996, s. 9–10.

⁴²⁸ Zmíněná rádiová show představuje spojení všech uvedených fenoménů, lze říci, že se jedná o dogmatické pojetí antikomunismu. Poslech tohoto díla poskytuje skvělý příklad dobově vypjaté rétoriky. <http://www.archive.org/details/IWCFBI>

⁴²⁹ Stouffer, Samuel A.: c.d., s. 61.

100 000 následovníků, což lze považovat za zanedbatelnou marginálii. Jací vůbec byli její členové? Stali se dogmatickými komunisty s železnou disciplínou, nebo spíše „pomýlenými hlupáky“? Představovali skutečně tak velkou hrozbu pro Spojené státy, či se jednalo o zcela uměle navozené obavy radikálními patrioty?

A) „Bouřlivé“ zakladatelské období

Americké komunistické hnutí se začalo pozvolna formovat po bolševickém převratu v Rusku, přičemž své kořeny nalézalo v tamějším socialistickém hnutí. Léta 1918–1919 představovala obecně velmi neklidné období. Jedním z hlavních zahraničněpolitických témat se stalo šíření rudé revoluce, což se odrazilo i na domácí scéně. Spojené státy navíc prožívaly přechod na mírovou výrobu spojený s nestálostí hospodářství. K neklidné situaci přispěly i dlouhodobější stávky, které dosáhly svého vrcholu v prvním poválečném roce. Kvůli nim například došlo k paralyzování celého ocelářského průmyslu v Seattelu, které se následně rozšířilo i na důlní odvětví.⁴³⁰ Ve vzniklé atmosféře plné nejistoty se na přelomu srpna a září 1919 zrodily hned dvě strany hlásící se k idejím bolševismu. Levé křídlo „Americké socialistické strany“⁴³¹ vedené Johnem Reedem a Benjaminem Gitlowem se po neúspěšném pokusu o převzetí jejího vedení odštěpilo, čímž vznikla „Komunistická odborová strana“.⁴³² Větší část komunistických přívrženců s plánem nesouhlasila a okamžitě založila konkurenční „Komunistickou stranu Ameriky“.⁴³³ Mezi hlavní osobnosti nové platformy patřili Luis Fraina či Charles Emil Ruthenberg. Oba politické celky se hlásily ke Kominterně, rovněž shodně považovaly za svůj jediný cíl uskutečnění revoluce a nastolení diktatury proletariátu.⁴³⁴

Výrazným prvkem raného období komunistického hnutí byl silný vliv imigrantů. Dokonce až dvě třetiny z nich ani nemluvily anglicky, zatímco rodilí Američané představovali spíše minoritu. CLP se snažila profilovat jako domácí politická síla bez rozhodujícího vlivu cizinců. Naopak CP prosazovala internacionalismus,⁴³⁵ ten ovšem způsobil, že se sama strana záhy rozdělila do

---

⁴³⁰ Jednalo se o největší stávky v dějinách USA vůbec. Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: c.d., s. 420–421.

⁴³¹ *Socialist Party of America* (SPA).

⁴³² *Communist Labour party* (CLP).

⁴³³ *Communist Party of America* (CP).

⁴³⁴ *Communist party of America, Manifesto and Program, Constitution, Report to The Communist International*, Chicago 1919, s. 14–17, 26–36.

⁴³⁵ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: *The American Communist Movement, Storming heaven itself*. New York 1992, s. 36–38.

dalších třech frakcí. Nejvlivnějším elementem se stala zformovaná tzv. „Cizojazyčná frakce“ v níž hráli hlavní roli Rusové. Na druhém místě se ocitl „Anglický mluvící blok“ a konečně nejslabší pozici zastávala „Michiganská socialistická strana“, která ovšem brzy zanikla.⁴³⁶ V létě 1919 v USA naplno propukl první „strach z rudých“, jenž přetrvával celé dva roky. Ač měly obě komunistické strany na stávkách a bombových atentátech minimální podíl, dostaly se do hledáčku Mitchela Palmera. Hrozící represe zapříčinily, že CP i CLP přešly do „podzemí“ a postihl je výrazný úbytek členstva.⁴³⁷ Situace se navíc dále zkomplikovala v dubnu 1920 dalším rozpadem CP, štěpení víceméně sledovalo jazykovou linii.⁴³⁸ Ve Spojených státech tak dokonce existovaly tři komunistické strany najednou.

Kominternu kritizovala stávající rozštěpenost a tlačila na sjednocení. To částečně proběhlo v květnu 1920, kdy se sloučila CLP a „Anglická“ CP, čímž vznikla „Sjednocená komunistická strana“.⁴³⁹ K dokončení tohoto procesu došlo ovšem až o rok později po dalším nátlaku Moskvy. Shromáždění ve Woodstocku dalo vzniknout jednotné politické platformě, jež si ponechala jméno *Communist Party of America*. Obě znesvářené celky otupily hroty dřívějších sporů a rovnoměrně si rozdělily nové funkce.⁴⁴⁰ Lenin rovněž nařídil, aby došlo k prozatímnímu utlumení radiální revoluční rétoriky spolu s přechodem k veřejnému politickému způsobu fungování.⁴⁴¹ Američtí komunisté měli vyjít z „podzemí“ na „povrch“. K tomuto účelu založili v prosinci 1921 novou „Dělnickou stranu Ameriky“,⁴⁴² jejíž manifest oplýval výzvami k ustavení masové, otevřené organizace. „*Naše důležité cíle – revolucionizovat široké masy, zvětšit proletářské třídní uvědomění, učinit z pracujících vládnoucí třídu – čehož můžeme dosáhnout pouze na co největším otevřeném poli.*“⁴⁴³ Pozměněný kurz se však nesetkal s plným pochopením. Řada členů s ním nesouhlasila, protože dávala přednost setrvávání v ilegalitě. Nedávno sjednocené straně hrozilo další rozštěpení, které pomohl uklidnit jednak nátlak

---

⁴³⁶ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 22–25.

⁴³⁷ Největší škody zaznamenala anglická frakce C.P.

⁴³⁸ Oba nově vzniklé celky se prohlašovaly za Komunistickou stranu Ameriky. „Anglická“ CP se formovala pod vedením C. E. Ruthenberga a Jeye Lovestona. V „neanglické“ CP se staly hlavními osobnostmi Nicholas Hourwich a Alexander Bittelman.

⁴³⁹ *United Communist Party* (UCP).

⁴⁴⁰ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 32–33.

⁴⁴¹ V této době rovněž docházelo k pozvolné konverzi vlivného odborového předáka Williama Z. Fostera ke komunistickému hnutí.

⁴⁴² *Workers Party of America* (WPA).

⁴⁴³ Oproti dřívějšímu manifestu se jedná o zjevnou korekci rétoriky, rovněž o prozatímní taktické „opuštění“ Leninovy teze o profesionálních revolucionářích. *Workers Party of America, Manifesto to the Workers of America*, Milwaukee 1922, s. 8.

Kominterny, a především shromáždění konané v srpnu 1922 na farmě v Bridghamu.⁴⁴⁴ Křehkou rovnováhu prozatím udržovala nová vůdčí osobnost – veterán Maďarské republiky rad John Pepper. Komunisté sice nadále prožívali frakční boje, ale už jen v rámci jedné platformy. Taktéž název zůstával proměnlivý. Po dílčích korekcích se v roce 1929 ustálil v podobě Komunistická strana Spojených států amerických (CPUSA).⁴⁴⁵

V následujícím období se komunisté snažili zapojit do odborového hnutí a získat nad některými organizacemi kontrolu. Taktéž se snažili aktivně zapojit do tehdejšího politického dění. Dílčí úspěchy sice zaznamenali, ale jejich vliv rozhodně nelze přeceňovat. Výraznější posilování komplikoval další vnitřní frakční boj. Proti sobě stály především dvě kliky. První vedl Fostre a Cannon, druhou Ruthenberg spolu s Pepperem.⁴⁴⁶ Na čtvrtém sjezdu konaném v Chicagu na konci srpna 1925 se jasná většina přikláněla k prvně jmenovanému táboru, ovšem do sporů se vložila Kominternu prostřednictvím svého agenta Sergeje Guseva. Ten považoval za spolehlivějšího partnera spíše menšinovou frakci, jejíž lidé prozatím získali rozhodující funkce. Vzniklý stav trval až do roku 1927, kdy Ruthenberg zemřel.

Obecné trendy v komunismu se nevyhnuly ani „pobočce“ ve Spojených státech. Od poloviny dvacátých let procházela i místní strana nucenou bolševizací. Stalin nařídil zvětšení centralizace, tedy utužení ústřední role Moskvy, od čehož si sliboval posílení svého dominantního postavení.⁴⁴⁷ Struktura tehdy ještě „Dělnické strany Ameriky“ se tradičně dělila podle jazykového kritéria, což vyhovovalo specifickému imigrantskému charakteru. Bolševizace to měla odstranit a podle předpokladů napomoci pevnějšímu zakořenění komunistického vlivu na dělnictvo. Úvodník statě z Chicagského sjezdu ke zmíněnému problému poznamenal: *„Bez skutečně centralizované struktury, založené na dělnících z továren, strana nemůže být mobilizována k akci a rovněž stranická usnesení nemohou být uskutečněna jednomyslně a efektivně.“*⁴⁴⁸ Za jediný povolený vzor byl přijat sovětský model

---

⁴⁴⁴ Klika „likvidátorů“ v čele s Ruthenbergem a Lovestonem zastávala novou oficiální linii. Klika „hus“ vedená Gitlowem a Wagenknechtem byla pro setrvání v podzemí.

⁴⁴⁵ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 36–38.

⁴⁴⁶ Na „bitevním“ poli ještě existovala menší třetí klika, v jejímž čele byl Ludwig Lore.

⁴⁴⁷ Nálevka, Vladimír: *Světová politika...I*, s. 74.

⁴⁴⁸ Workers (Communist) Party of America, *The Fourth National Convention of Workers (Communist) Party of America, Report of the Central Executive Committee to the 4th National Convention held in Chicago, Illinois, August 21st to 30th 1925*, Washington – Chicago 1925, s. 82. Srv. Tamtéž, s. 63–64.

VKS(b).⁴⁴⁹ Nově zavedené organizační uspořádání určilo za rozhodující post funkci generálního tajemníka, formálnější pozici získal „Ústřední výkonný výbor“.⁴⁵⁰ V době, kdy nezasedal, ho zastupoval menší, tzv. „Politický výbor“ (Politbyro). Na celostátní úrovni se WPA postupně dělila od největších distriktů, subdistriktů k sekcím a podsekcím až konečně k nejmenším buňkám.⁴⁵¹ Proces bolševizace se negativně projevil na členské základně. Ta se zmenšila o více než polovinu na pouhých 7 213 lidí a nadále zůstávala velmi nízká. Až do konce 20. let nepřesáhla výrazněji hranici 10 000 následovníků.⁴⁵² Paralelně s procesem bolševizace probíhal taktéž v rámci americké komunistické strany boj proti trockistické herezi.⁴⁵³

Ruthenbergovou smrtí se opětovně rozhořel vnitřní boj o nástupnictví mezi konkurenčními frakcemi. Z něj nakonec vzešel vítězně Jay Lovestone, i když většinu v Ústředním výkonném výboru ovládala konkurenční Fosterova klika. Nový šéf se ovšem zaštitil autoritou Kominterny, v níž se k němu přiklonil generální tajemník Nikolaj Bucharin, a následně se mu podařilo získat převahu i v CEC. Tento muž bývá spojován s tezí tzv. „amerického excepcionalismu“. Ač ji rozhodně nepřijímal absolutně, přeci jen považoval za nutné zvolit odlišnou strategii ve jménu úspěšné revoluce a nastolení diktatury proletariátu. „Zlatá dvacátá léta“ interpretoval jako krátkodobou stabilizaci kapitalismu, jemuž předvídal nevyhnutelnou krizi, a obecně výrazně akcentoval agresivní povahu USA.⁴⁵⁴ V pronikání do odborů se komunisté nově uchýlili ke strategii zdvojování již existujících organizací, avšak jejich vliv v nich byl i nadále spíše okrajový, navíc s ní nesouhlasili ani všichni členové strany, proti byl například William Foster.⁴⁵⁵

Blížící se desáté narozeniny nezastihly americkou komunistickou stranu v ideálním rozpoložení. Stalinovy machiavelistické hrátky postihly na sklonku 20. a v průběhu 30. let mimo jiné i dosavadního spojence Nikolaje Bucharina obviněného z „pravicových úchylek“. Sovětský vůdce se totiž uchýlil k další, již několikáté ideologické korekci. Nově prosazoval kolektivizaci venkova, s níž šéf Kominterny

---

⁴⁴⁹ Všesvazová komunistická strana (bolševiků).

⁴⁵⁰ *Central Executive Committee* (CEC), později Ústřední výbor (*Central Committee*) či Národní rada (*National Board*).

⁴⁵¹ Oficiální materiály Dělnické strany Ameriky používají termín *shop nuclei*, do češtiny velmi těžko přeložitelný. Používá se taktéž název pobočka či klub. Workers (Communist) Party of America, *The Fourth National*..., s. 88–91. Srv. Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 53–54.

⁴⁵² Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 54.

⁴⁵³ Klehr, Harvey: c.d., s. 7–8, 30–31.

⁴⁵⁴ Lovestone, Jay: *America prepares the next war*. New York 1928.

⁴⁵⁵ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 46–47.

nesouhlasil, proto musel být z pragmatických důvodů odstraněn.⁴⁵⁶ Zmíněný spor se výrazně promítl do poměrů v CPUSA, protože dosavadní vedení mělo s Bucharinem úzké vazby. Lovestone se pokusil manévrovat tím, že se zřekl dřívějších názorů a přislíbil plnou loajalitu Stalinovi. Na jaře 1929 se dokonce vydal intervenovat se svými přívrženci do sovětské metropole, ale Stalin ho nehodlal vzít na milost. Americkým komunistům nařídil, aby se ho zbavili i s jeho přívrženci Benjaminem Gitlowem a Bertramem D. Wolfem. Převzetím kontroly ve straně naopak pověřil konkurenční Fosterovu kliku.⁴⁵⁷ Na zmíněném případě se plně odhalila závislost CPUSA na Moskvě. Ač měl Lovestone poměrně silnou podporu, nepomohla mu ani „pouť do Canossy“. Vyobcovaným členům nezbylo nic jiného než založit opoziční uskupení s názvem „Komunistická strana (většinová skupina)“.⁴⁵⁸ Nová strana se i nadále hlásila k radikálně levicovým ideálům, silně však kritizovala tehdejší poměry v celosvětovém bolševickém hnutí. Na domácí půdě po znovusjednocení vyžadovala větší závislost na rozhodnutích Kominterny.⁴⁵⁹ Závěr „zlatých 20. let“ zastihl americké komunisty v dalším, již několikátém schizmatu. Tuto nejednotnost lze obecně považovat za jeden z nejcharakterističtějších znaků amerického komunismu první dekády. Brzy však měly přijít události, které přinesly novou dynamiku.

Velká hospodářská krize způsobila ve Spojených státech obrovské celospolečenské otřesy. Tehdejší události se zdánlivě shodovaly se Stalinovými tezemi o zostřujícím se třídním boji a poskytovaly základnu pro Kominternou ražený ultrarevolucionářský kurz.⁴⁶⁰ Komunistům se otevřelo velké pole působnosti s možností rozšířit svůj vliv. Strana se ovšem nacházela ve špatném stavu zapříčiněném vyloučením Lovestona a jeho následovníků. Navíc část členstva se

---

⁴⁵⁶ Nálevka, Vladimír: *Světová politika...I*, s. 70–76. Srv. Truckem, Robert C.: *Stalin u moci, revoluce shora 1928–1942*. Praha 1995, s. 64–65, 74–76, 104–110, 164–178.

⁴⁵⁷ K Fosterově klice dále patřili například Max Bedacht a William Weinstone. Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 48–50.

⁴⁵⁸ *Communist Party (Majority Group)*.

⁴⁵⁹ Benjamin Gitlow obviňoval z rozštěpení především Stalina a tehdejší vedení CPUSA. „*Naše skupina nerozštěpila stranu. Vedení Komunistické internacionály se Stalinem v čele je zodpovědné za úmyslné rozdělení Komunistické strany USA. Současné vedení pouze uskutečnilo instrukce obsažené v Dopisu Výkonného výboru Komunistické internacionály Americko komunistické strany...Jsme přesvědčeni, že jednota připraví cestu k napravení linie Komunistické internacionály a strany, která se prokázala jako velmi nebezpečná pro komunistické hnutí.*“ Gitlow, Benjamin: *Some plain words on Communist unity*. New York 1932, s. 14. Srv. Tamtéž, s. 16–18. Hnutí zaniklo až koncem roku 1940.

⁴⁶⁰ Během nového kurzu – tzv. třetí periody – mělo podle Stalina dojít k prohlubujícím se meziimperialistickým rozporům, které měly vyvrcholit až v další válku. Rovněž prosazoval rozvázání dosavadních aliancí se sociálními stranami, jež považoval za největšího nepřítele. Nálevka, Vladimír: *Světová politika...I*, s. 70–76. Srv. Foster, William: *Toward Soviet America*, New York 1932, s. 5–6, 25–33, 211–220.

nacházela v neustálé nejistotě nad možnou kritikou z Moskvy.⁴⁶¹ Cílem jejich úsilí neměla být pomoc postiženým hospodářskou krizí, ale získávání masy pro státní převrat a nastolení sovětského společenského řádu. To jasně vyjadřoval William Z. Foster ve svém díle *Toward Soviet America: „Světový kapitalistický systém je v úpadku. Nikdo a nic ho nemůže zachránit.“*⁴⁶² Jeho všeobecná krize se prohlubuje; masy získávají revoluční uvědomění; mezinárodní revoluční síly se spojují... Pod vedením Komunistické internacionály se pracující celého světa organizují, aby ukončili dlouhý, dlouhý věk ignorance a otroctví, jehož posledním stadiem je imperialistický kapitalismus...“⁴⁶³

Nejvýraznější činností prvních let krize se stalo zapojení do organizace nejrůznějších stávek a protestů, které nezdávka přerůstaly v bitky s policií. Mezi nejvýznamnější patřily například střety na Mezinárodní den nezaměstnanosti v New Yorku v březnu 1930 nebo několik „hladových pochodů“. Ten nejkrvavější se odehrál u sídla Fordovy společnosti na jaře roku 1932, kdy přišli o život čtyři lidé. Nutno dodat, že CPUSA nebyla jediná veřejně angažující se síla. Na podobných akcích se podílela i řada jiných organizací snažících se navíc o přímou pomoc potřebným.⁴⁶⁴ Komunisté ovšem „křičeli“ nehlasitěji, čímž se postavili do role neradikálnějších odpůrců kapitalistického systému. Nabízeli tím jednoduchou a okamžitou alternativu i způsob, jak vyjádřit nespokojenost. Radikálním postojem získali poměrně velkou publicitu, na druhou stranu si vysloužili stigma velmi podezřelého partnera.⁴⁶⁵

Další pole, na němž se CPUSA snažila prosadit, představovalo zároveň jeden z nejpálčivějších problémů tehdejších Spojených států – nezaměstnanost. Komunisté se mimo jiné v zimě 1931 výrazně podíleli na založení „Národního výboru pro kampaň za pojištění v nezaměstnanosti“.⁴⁶⁶ Nová platforma se snažila shromáždit masovou podporu k prosazení odpovídající legislativy v Kongresu, nicméně ani zde se straně prozatím nepodařilo získat větší vliv. Teprve v druhé půlce téhož roku se na

---

⁴⁶¹ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 59.

⁴⁶² V originálu je použito následující fráze: „All king's horses and all king's men cannot...“ Jedná se o odkaz na staré pořekadlo: „Humpty Dumpty sat on a wall, Humpty Dumpty had a great fall. All the king's horses and all the king's men, Cannot put Humpty together again.“ Z důvodu srozumitelnosti jsem zvolil parafrázi. Opie, Iona – Opie, Peter: *The Oxford Dictionary of Nursery Rhymes*. Oxford 1997, s. 213–215.

⁴⁶³ Foster, William: c.d., s. 343.

⁴⁶⁴ Wittner, Lawrence S.: *Rebels Against War, The American Peace Movement 1941–1960*, New York – London 1969, s. 4–13. Srv. Klehr, Harvey: c.d., s. 64–68.

⁴⁶⁵ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 63–64.

⁴⁶⁶ *National Campaign Committee for Unemployment Insurance*.

scéně objevil Herbert Benjamin, muž, jenž se dokázal úspěšně postavit do čela masověji organizovaných akcí. Právě pod jeho vedením se lidé vydávali na výše zmíněné „hladové pochody“. V průběhu třicátých let působil jako čelní představitel v komunisty dominovaných „Radách nezaměstnaných“.⁴⁶⁷ Ty usilovaly o zvyšování platů dělníků nebo pořádaly stávky.⁴⁶⁸ V odborovém hnutí praktikovala CPUSA strategii zdvojování již existujících organizací. Dále usilovala o vytvoření nové centrály – „Jednotné ligy odborových svazů“.⁴⁶⁹ Nicméně během celé éry Stalinovy třetí periody se její snažení nesetkalo se znatelnějším výsledkem ve formě trvalejšího zakořenění mezi dělnictvem.⁴⁷⁰ Nezdar se jasně projevil na jaře roku 1935, kdy se TUUL rozpadl.

Díky výjimečným dobovým podmínkám se komunistické straně přeci jen podařilo posílit vliv. Během první půlky 30. let vzrostl i přes značnou fluktuaci počet členů až k 50 000,⁴⁷¹ rovněž se nově zvětšil podíl v Americe narozených členů a to až k 40 %, stále ovšem přetrvávala dominance dvou skupin – Židů a Finů. Prozatím nedošlo k výraznějšímu rozšíření v rámci celých Spojených států. CPUSA nadále zůstávala soustředěná především v regionech kolem měst New York, Chicago, Detroit, Cleveland a San Francisco.⁴⁷² Bolševickému hnutí se nově podařilo nalákat více příslušníků z řad inteligence a umělců. K nejznámějším sympatizantům patřil například John Dos Passos. Dále získali část studentstva, jež se shromažďovalo v organizacích „Liga mladých komunistů“ nebo „Národní studentská liga“.⁴⁷³ Nárůst

---

⁴⁶⁷ *Unemployed Councils*. V roce 1936 došlo k jejich sloučení s Aliancí pracujících (*Workers Alliance*), jež se nacházela pod patronací Socialistické strany. Do čela nově vzniklé organizace se sice postavil člen SP David Laser. Herbert Benjamin se ujal funkce výkonného ředitele. Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 62, 89. Srv. Klehr, Harvey: c.d., s. 105–106, 283–297.

⁴⁶⁸ Kennedy, David M.: c.d., s. 222. Srv. Leab, Daniel: *United We Eat: The Creation and Organization of the Unemployed Councils in 1930*. *Labor History* 8, 1967, s. 300–315. Srv. Klehr, Harvey: c.d., s. 38–48, 49–64, 281–304.

⁴⁶⁹ *Trade Union Unity League (TUUL)*. Klehr, Harvey: c.d., s. 38–48, 118–134.

⁴⁷⁰ Mezi výraznější stávky, na nichž se komunisté podíleli, patřily například protesty zemědělských dělníků v Kalifornii v letech 1930–1933. Vedení se ujal *Cannery and Agricultural Workers Industrial Union*, jehož někteří předáci byli členy CPUSA. Další stávky se uskutečnily koncem roku 1933 v New Persey. Tentokrát se vzbouřili pracující organizovaní v *National Textile Workers Union*. Konečně největší akce proběhly následujícího roku v San Francisu, kdy námořní dělníci vedení Harrym Bridgesem vyšli do ulic. Nutno dodat, že ani v nich komunisté zdaleka nehráli hlavní roli.

⁴⁷¹ Browder, Earl: *Democracy or Fascism, Reaport of The Centram Committee to The Ninth National Convention of The Communist Praty of U.S.A. and Speech in Reply to Discussion*. New York 1936, s. 36. Srv. Klehr, Harvey: c.d., s. 91–92.

⁴⁷² Starobin, Joseph R.: *American Communism in Cisis 1943-1957*. Berkley – Los Angeles – California 1972, s. 23.

⁴⁷³ *Young Communist League (YCL); National Student League (NSL)*. Klehr, Harvey: c.d., s. 305–324.

následovníků z řad černošského etnika způsobila aféra „chlapců ze Scottsboro“.⁴⁷⁴ Komunisté se rozhodně postavili na obranu devíti Afroameričanů obžalovaných ze znásilnění. Případu navíc využili k vlastní propagaci jako síly bojující za lidská práva a rovnoprávnost.⁴⁷⁵ Straně mimo jiné pomohla skutečnost, že se vnitřně stabilizovala. Intenzivní frakční boj charakteristický pro „zakladatelské období“ se již neopakoval. Během první třetiny 30. let se do role stranického vůdce postupně propracoval doposud nepřiliš známý Earl Browder. V dřívější neklidné době stál víceméně mimo hlavní střety, což se ve výsledku ukázalo jako velká výhoda oproti ostatním kandidátům. Jeho schopnost dojít ke kompromisům a systematická administrativní práce mu získaly širokou podporu, díky čemuž se na postu generálního tajemníka udržel až do roku 1945.⁴⁷⁶

S nástupem Hitlera k moci se objevilo další velké téma – expanze pravicového radikalismu. V září 1933 založili komunisté „Americkou ligu proti válce a fašismu“,⁴⁷⁷ ta zaznamenala poměrně velký úspěch v počtu členů. Přihlásilo se k ní dokonce několik milionů sympatizantů. Nutno dodat, že se z velké části jednalo pouze o „papírové“, nikoliv aktivní následovníky. Do nově vzniklé platformy se připojilo mnoho různých organizací, to se ovšem ukázalo jako limitující, protože komunisté se s některými dostávali do konfliktů. Následná roztržka vyústila v jejich odchod z ligy.⁴⁷⁸ Mezi ně patřila například Socialistická strana, což bylo přirozeně způsobeno stávající politikou sociálfašismu.

Hodnocení působení CPUSA v první polovině 30. let je rozporuplné. Hlavní cíle vytyčené linií Kominterny američtí komunisté pochopitelně nesplnili. Nepodařilo se jim postavit do čela zrevolucionizované masy pracujících. Odmítání spolupráce se sociálnědemokratickými stranami zapříčinilo izolaci v rámci levicového tábora a znemožňovalo širší zapojení do veřejného dění. Dogmatické dodržování Stalinových tezí lze považovat za výrazný limit. Nehledě na krach TUUL se straně po vyloučení Lovestona podařilo vnitřně „ozdravit“, což představovalo

---

⁴⁷⁴ Jednalo se o aféru z roku 1931. Devět mladých černochů z Alabamy bylo obviněno ze znásilnění „bílých“ žen. Ve vyhrocené atmosféře soud poslal osm z nich na smrt. Případ vzbudil velký ohlas mezi liberální komunitou, která napadala regulérnost procesu.

⁴⁷⁵ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 73–74.

⁴⁷⁶ Klehr, Harvey: c.d., s. 21–24, 62, 86–95.

⁴⁷⁷ *American League Against War and Fascism*. Na konci 30. let se název změnil na *American League for Peace and Democracy*. Klehr, Harvey: c.d., s. 305–323.

⁴⁷⁸ Ottanelli, Fraser M.: *The Communist Party of the United States: From the Depression to World War Two*. Toronto-Biggleswade 1991, s. 173–174. Srv. Wittner, Lawrence S.: c.d., s. 14, 20. Srv. Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 107–117, 204, 205, 320.

nespornou výhodu pro následující události, které CPUSA vynesly na vrchol její popularity.

B) Vzestupy a pády

Léta 1935–1939 se bezesporu stala nejúspěšnější etapou v historii CPUSA. Základní prvek tvořilo pozměnění ideologické linie. Moskva musela pod vlivem událostí přehodnotit teze o příbuznosti sociálnědemokratických stran s fašismem a nacismem. Navíc bulharský komunista Georgi Dimitrov obžalovaný ze založení požáru Říšského sněmu představoval jednou z prvních ikon boje proti ustavující se totalitní moci v Německu. Právě on přesvědčoval sovětského vůdce o nutnosti přehodnotit dosavadní politický kurz. K jeho revizi došlo na VII. kongresu Kominterny v letních měsících roku 1935. Za hlavního nepřítele byla jednoznačně označena extrémní pravicová hnutí. Komunistické strany dostaly příkaz k účasti v širokých lidových antifašistických frontách a k prozatímnímu pozastavení radikální revoluční rétoriky. Nově vytvářené aliance měly v konečném důsledku pomoci v obraně SSSR. Stalin novou linii akceptoval, ale přijal ji spíše z pragmatických důvodů než z osobního přesvědčení.⁴⁷⁹ Pro následovníky bolševického hnutí mimo Sovětský svaz se ovšem otevřelo obrovské pole působnosti.

Američtí komunisté zprvu reagovali na změnu ideologické linie chladně. „Nový úděl“ stejně jako sociálnědemokratické hnutí stále spojovali s fašismem. Ještě v době prezidentských voleb, v nichž FDR usiloval o znovuzvolení, se o něm vyjadřovali poměrně kriticky.⁴⁸⁰ Postoj k Rooseveltovi se výrazně změnil až v roce 1937 po tzv. „karanténním projevu“.⁴⁸¹ Náznak podpory systému kolektivní bezpečnosti přivedl CPUSA k dočasné alianci s prvním mužem Bílého domu. Ta s drobnějšími výchyly vydržela až do uzavření paktu Molotov-Ribbentrop.⁴⁸² Obecně lze říci, že komunisté prozatím otupili „revoluční hroty“. Dřívější útoky proti kapitalistickému systému vystřídal pacifismus a varování před nárůstem fašismu

---

⁴⁷⁹ Truckem, Robert C.: c.d., s. 268-269.

⁴⁸⁰ Kominternu americkým komunistům nařídila, aby svůj přístup k FDR „změkčila“ a příliš neohrožovala jeho znovuzvolení. Ač proti Rooseveltovi nejprve vystupovali značně kriticky, především kvůli snahám prosadit svou *Farmer-Labor Party*, příkazy z Moskvy poslechl. Browder, Earl: c.d., s. 9–21. Srv. Keler, Harvey – Haynes, John Earl – Anderson, Kyrill M.: *The Soviet World of American Communism*. New Haven – London 1998, s. 33–35. Klehr, Harvey: c.d., s. 167–173.

⁴⁸¹ Projev zazněl v Chicagu dne 5. října 1937. Roosevelt v něm mimo jiné řekl: „...začne-li se šířit epidemie, společenství se dohodne a uzavře pacienty do karanténního prostoru, protože se chce uchránit před šířením nákazy.“ Celkově ale řeč sklídila odmítavé reakce. Graubard, Stephen: c. d., s. 232.

⁴⁸² Klehr, Harvey: c.d., s. 186–206.

doma i v zahraničí. Earl Browder se nyní vyjadřoval následovně: „*Tábor válečnického fašismu je velký a nebezpečný. Vede ho Hitlerův fašismus, nejkrvavější a nejbestiálnější reakce, kterou kdy svět poznal... V každé kapitalistické zemi se organizují síly, podporované a inspirované monopolisty z finančního kapitálu. Tam, kde zatím nejsou u moci, se připravují s plným nasazením, nelítostností i demagogií, aby se chopily vlády. Ve Spojených státech tento tábor vede republikánská strana se svými spojenci...*“⁴⁸³ Úplnou novinku představovalo zařazení patriotismu do slovníku amerických komunistů, které vystřídalo dosud striktní internacionalismus. Dřívější rétorika popírající parlamentární demokratický systém kontrastovala s odkazem na politickou tradici Spojených států. „*Komunistická strana není konspirativní organizací, je otevřenou revoluční stranou navazující na tradici let 1776 a 1861; je to jediná organizace, která se pro svůj program a činnost může oprávněně nazvat „syny a dcerami“ americké revoluce. Komunisté se nehlásí k anarchismu ani terorismu.*“⁴⁸⁴ Změněný postoj vzbuzoval iluzi, že CPUSA prosazuje progresivní myšlenky a stala se jakýmsi „amerikanismem 20. století“. Mnozí uvěřili „lidské tváři“ bolševismu, paradoxně právě v té době Stalin konstruoval monstrprocesy ve straně i armádě.

Po váhavých začátcích se naplno rozvinula Moskvou určená taktika. Komunisté víceméně pokračovali v dřívějším kurzu, přičemž boj proti krajně pravicovému radikalismu zaujal ústřední roli. Opuštění tezí o sociálfašismu jim ovšem umožnilo začlenit se do širokého levicového a liberálního tábora.⁴⁸⁵ „Lidová fronta“ se stala bezesporu nejvlivnějším sociálně-progresivním hnutím 30. let. Aktivně se snažila angažovat v mnohých nejpálčivějších dobových problémech. Řadily se k ní desítky nejrůznějších organizací sahajících od těch, které se soustředily na zahraničněpolitické otázky, dále přes spolky obhajující lidská práva až k pozoruhodně vlivné platformě umělců. Rozhodně ne všechny se ocitly pod přímou kontrolou komunistů, rovněž ani většina sympatizantů se nehlásila mezi členy strany.⁴⁸⁶ V době počátků studené války se nicméně řada skupin objevila buď na „Seznamu podvratných organizací generálního prokurátora“,⁴⁸⁷ nebo *blacklistech*. Na

⁴⁸³ Browder, Earl: c.d., s. 6.

⁴⁸⁴ Browder, Earl: c.d., s. 42. Srv. Truckem, Robert C.: c.d., s. 269.

⁴⁸⁵ Klehr, Harvey: c.d., s. 207–222.

⁴⁸⁶ Denning, Michael: *The Cultural Front, The Laboring of American Culture in the Twentieth Century*. London – New York 1998, s. 8. Srv. Klehr, Harvey: c.d., s. 252–280.

⁴⁸⁷ *Attorney General's List of Totalitarian, Fascist, Communist, Subversive, and Other Organizations* Schrecker, Ellen: c.d., s. 168–172.

Lidovou frontu nelze nahlížet jen jako na uskupení s vedoucím postavením CPUSA, protože představovala daleko svébytnější celek. Americký historik Michael Denning poznamenal, že pro plné pochopení je nezbytné zabývat se rovněž její politickou a kulturní nadstavbou, sociálním vymezením, stejně jako ideologickými formami.⁴⁸⁸ Komunisté v ní představovali důležitý element, ne však zásadní. Nešlo jim o dlouhodobé vytvoření progresivní aliance, nýbrž o posílení vlastního vlivu v intencích linie vytvořené VII. kongresem Kominterny.

Klíčovou entitou „Lidové fronty“ se stal „Kongres průmyslových organizací“.⁴⁸⁹ Pod vedením Johna L. Lewise se již od roku 1934 začala vydělovat část odborů z doposud majoritní „Federace amerických odborů“.⁴⁹⁰ Proces nakonec vyvrcholil v listopadu 1936, kdy vznikla zcela nová, konkurenční centrála. Zformovaná platforma zaznamenala v následující době poměrně velký úspěch. Do začátku 40. let se jí podařilo vybudovat silnou pozici mezi pracujícími v kovodělném, strojírenském i lodním průmyslu. Značného vlivu dosáhla zejména mezi lidmi řadícími se k tzv. *new working class*,⁴⁹¹ což se odrazilo v geografickém vymezení toho, kde CIO hrálo hlavní roli. Jednalo se o průmyslové regiony kolem newyorské metropole, dále sever a středozápad Spojených států. Poslední oblast se nacházela v Kalifornii. Komunistům se naskytla jedinečná příležitost, jak po nezdaru TUUL posílit svou pozici i na tomto poli. Členové CPUSA se aktivně zapojili do odborové činnosti. V některých organizacích se jim podařilo soustředit větší počet spolustraníků, v jiných se probojovali do čelních pozic a *de facto* je tak ovládali. Řada odborářů svou bolševickou politickou příslušnost z taktických důvodů skrývala, čímž dalším způsobem tajně přispívala k nárůstu komunistického vlivu. Díky tomu se pod kontrolou CPUSA ocitly velmi významné organizace „Sjednocení automobilových dělníků“ či „Sjednocení elektrotechníků, rádioví a strojní dělníci“.⁴⁹² Člen strany Harry Bridges byl dokonce jmenován oblastním ředitelem CIO na celém

---

⁴⁸⁸ Denning, Michael: c.d., s. 6.

⁴⁸⁹ *Congress of Industrial Organizations* (CIO).

⁴⁹⁰ *American Federation of Labor* (AFL).

⁴⁹¹ Do počátku 30. let se v USA utvořila vrstva pracujících, jež se formovala následkem migrace milionů lidí ze zemědělských periferií celého světa do průmyslových center na severu a středozápadu Spojených států, paralelně probíhalo i stěhování černošského etnika z jihu do zmíněných regionů. Vznikla tím početná etnicky i kulturně heterogenní entita imigrantského charakteru. Ve velkoměstech dosahovala tato *new working class* podílu až dvou třetin z celkového počtu obyvatelstva. Denning, Michael: c.d., s. 7, 20. Srv. Kennedy, David M.: c.d., s. 13–15.

⁴⁹² *United Auto Workers, United Electrical, Radio and Machine Workers*.

západním pobřeží. Na konci 30. let se nacházelo až 40 % veškerých odborů v blízkém napojení na stranu.⁴⁹³

Rostoucí přitažlivost komunistického hnutí nepůsobila jen na dělníky v odvětvích těžkého průmyslu. Pod vlivem idejí „Lidové fronty“ vznikl specifický umělecký proud, jenž se věnoval především životu lidí řadících se k tzv. *new working class*. Vzniklá díla upozorňovala na jejich sociální problémy, dále se zabývala otázkami týkajícími se lidských práv, rasové rovnosti a samozřejmě antifasismu. V třicátých letech se zintenzívnila kulturní reciprocita mezi newyorským divadelním prostředím a hollywoodskými studiemi. Nejen že se na stříbrném plátně objevily sociálně laděné filmy, ale zároveň se formovalo širší hnutí levicově a liberálně smýšlejících umělců i obyčejných dělníků pracujících ve filmovém průmyslu.⁴⁹⁴ Následně se mezi nimi a „Bridgisovou“ CIO vytvořily silné vazby. Entuziasmus vůči nové linii se promítl do uskupení typu „Hollywoodská protinacistická liga“ či místní sekci „Spojeného výboru antifasistických uprchlíků“.⁴⁹⁵ Ač podoba, v jaké existovala Lidová fronta, nepřesáhla ani pět let, vznikl pod jejím vlivem specifický dobový duch, jenž se výrazně odrazil i na takovém kultovním díle jako *Citizen Kane* (Mercury Productions) Orsona Welles.⁴⁹⁶

Během éry „Lidové fronty“ se CPUSA ocitla na vrcholu. V roce 1938 se k ní hlásilo 82 000 lidí, přičemž mnoho dalších se řadilo mezi sympatizanty.⁴⁹⁷ Podařilo se jí zařadit do širokého progresivního hnutí tvořeného liberály a levicově smýšlejícími, což straně propůjčilo legitimitu. Značný étos získala především díky boji proti fašismu. Tyto postoje jí propůjčily atraktivitu, navíc lidem také nabízela možnost, jak vyjádřit nesouhlas s tehdejší zahraniční politikou USA. Motivaci pro vstup do komunistického hnutí charakteristicky vyjádřil americký režisér John Berry, který se později ocitl na *blacklistu*: „Cítil jsem nespravedlnost. Byl jsem silně vnitřně pohnut, například když jsem šel k řece a viděl veterány žijící v boudách a chatrčích,

---

⁴⁹³ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 82-83. Srv. Keler, Harvey – Haynes, John Earl – Anderson, Kyrill M.: c.d., s. 53–58. Klehr, Harvey: c.d., s. 261–279.

⁴⁹⁴ Ross, Steven J.: *Movies and American Society*. Oxford 2002, s. 129–156.

⁴⁹⁵ *Hollywood Anti-Nazi League, Joint Anti-Fascist Refugee Committee*.

⁴⁹⁶ Viz s. 132–134.

⁴⁹⁷ Klehr, Harvey: c.d., s. 366–381. Srv. Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 85–86.

*lidi prodávající jablka. A jak jsem řekl, španělská občanská válka pro mě byla enormně důležitá.*⁴⁹⁸ O to nepochopitelnější se zdály události, jež měly záhy přijít.

Dne 23. srpna 1939 došlo k podpisu tzv. „Paktu Molotov-Ribbentrop“. Z dříve zneprátelených států se stali spojenci. Zásadní změna zahraniční politiky Sovětského svazu se zdála zcela nepochopitelná vzhledem k dosavadnímu radikálnímu antifašismu. Ideologický „přemet“ postavil příznivce bolševického hnutí do těžké pozice, protože jej museli ospravedlnit. V dnech bezprostředně následujících se Earl Browder snažil dohodu interpretovat jako velký mírový čin, jenž sebral nacismu „vitr z plachet“. Po německém napadení Polska, k němuž se v polovině září přidala i Rudá armáda, se komunisté přiklonili ke zdůvodňování akcentující bezpečnostní zájmy SSSR.⁴⁹⁹ Koncem září dostal generální tajemník CPUSA přesné instrukce z Kominterny, jak bouřlivé události v Evropě vysvětlovat: *„Současná válka je imperialistická a stejně reakcionářská pro všechny válčící kapitalistické síly. Nejedná se o boj mezi demokracií a fašismem, ale o střetnutí mezi reakčními imperialisty z Německa a reakčními imperialistickými státy Anglie, Francie a Polska...“* Invazi Rudé armády Moskva zdůvodňovala jako *„...záchranu 11 milionů lidí z kapitalistického pekla...“* Amerických komunistů se nejvíce dotkly pokyny pro další činnost: *„...neohroženě, jak se patří na bolševiky, bojujte proti válce, ničte pověst valčících i neválčících států, stejně jako koncentrujte sílu proti diktatuře buržoazie v jejich vlastních zemích... v neutrálních zemích (zejména v USA) prezentujte buržoazii jako prospěcháře a kořistníky války a držte vztyčený prapor proletářského internacionalismu.“*⁵⁰⁰ Strana opět prokázala disciplínu a bezezbytku poslechla, ovšem za cenu velkých škod.

Získané úspěchy rychle mizely. Opuštění dřívějšího antifašistického postoje CPUSA zasadilo „Lidové frontě“ fatální ránu, která zapříčinila rozpad liberálně-levicové alianci. Tu už se poté nikdy nepodařilo v plné síle obnovit. Komunisté přecházeli od antifašistické rétoriky k pacifismu. Nejvýraznějším hlasatelem nového kurzu se stala organizace „Americká mírová mobilizace“.⁵⁰¹ Ne vždy probíhalo zavádění určené linie snadno. Například „Hollywoodská protinacistická liga“ tak učinila až pod nátlakem stranického ústředí. Následná korekce se projevila i

---

⁴⁹⁸ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: *Tender Comrades, a Backstory oh the Hollywood Blacklist*. New York 1997, s. 61.

⁴⁹⁹ Klehr, Harvey: c.d., s. 386–395.

⁵⁰⁰ Keler, Harvey – Haynes, John Earl – Anderson, Kyrill M.: c.d., s. 82–83.

⁵⁰¹ *American Peace Mobilization*.

přejmenováním na nic neříkající „Hollywoodskou komisi pro demokratickou akci“.⁵⁰² Paul Jarrico, jeden z čelních představitelů ligy, o tomto období řekl: „...komunistická strana již zde (v Hollywoodu – pozn. D. S.) nikdy po paktu Hitler-Stalin nezískala vliv, který měla předtím. Nestalo se tak ani poté, co byl Sovětský svaz napaden a strana se vrátila zpět k antifašismu. Vajíčko již jednou prasklo, mýtus o komunistické inteligenci byl nenávratně popřen... Nemyslím si, že se strana ještě někdy plně uzdravila jak celonárodně, tak i v Hollywoodu...“⁵⁰³

Kominterna dále nařídila rozchod s Rooseveltovou administrativou, což bylo zvláště nepříjemné pro Earla Browdera, který o toto spojení stál.⁵⁰⁴ Když v roce 1940 FDR usiloval o třetí znovuzvolení do prezidentského úřadu, komunisté jeho snahu výrazně kritizovali. Uskutečněné změny postojů se projevy i v poklesu členské základny, ta se dostala na úroveň 44 000 až 50 000 následovníků.⁵⁰⁵ Na druhou stranu pozice uvnitř „Kongresu průmyslových organizací“ zatím nadále zůstávala poměrně silná. Částečně to způsobovala skutečnost, že nejvyšší představitel CIO John L. Lewis sdílel rovněž protiválečné postoje. Nejbolestivější ztrátou se ovšem stala ztráta důvěryhodnosti americké komunistické strany v očích dřívějších spojenců. *Salto mortale* z konce srpna 1939 totiž naplno odhalilo závislost CPUSA na zahraniční politice Sovětského svazu.⁵⁰⁶

Pacifistický kurz vydržel pouze do června 1941, kdy wehrmacht zahájila operaci Barbarossa. Stalin po prvotním psychickém zhroucení vyzval v projevu z počátku července k „velké vlastenecké válce“. Vše se mělo podřítit jedinému cíli – ubránění Sovětského svazu před nacistickými silami. Kominterna ihned nařídila okamžitý obrát o 180 stupňů. Všechny komunistické strany vyzývaly k zapojení do probíhajících bojů druhé světové války.⁵⁰⁷ Lehkost, s níž bolševici měnili své postoje, lze ilustrovat na drobné úpravě názvu, kdy se z pacifistické *American Peace Mobilization* stala ze dne na den proválečná *American People's Mobilization*.⁵⁰⁸

---

⁵⁰² *Hollywood Committee for Democratic Action*.

⁵⁰³ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 335–336. Srv. Klehr, Harvey: c.d., s. 396–409.

⁵⁰⁴ Keler, Harvey – Haynes, John Earl – Anderson, Kyrill M.: c.d., s. 74–75. Srv. Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 92–93.

⁵⁰⁵ Pokles členů CPUSA byl způsoben i odchodem 7 500 imigrantů z důvodu neplatného amerického občanství. Komunistická strana se kvůli nim nechtěla dostat do potíží, proto je raději vyloučila. V reakci na pakt se počet opustivších odhaduje na přibližně 13%. Keler, Harvey – Haynes, John Earl – Anderson, Kyrill M.: c.d., s. 72–73.

⁵⁰⁶ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 94. Srv. Starobin, Joseph R.: c.d., s. 23–24.

⁵⁰⁷ Truckem, Robert C.: c.d., s. 497–498.

⁵⁰⁸ Americká lidová mobilizace. Z důvodů názornosti byly přenechány názvy organizací v angličtině.

Taktéž v Hollywoodu vznikla obdobná organizace s názvem „Mobilizace hollywoodských spisovatelů“.⁵⁰⁹ Po vstupu Spojených států do bojů proti „Ose zla“ otupila CPUSA v oficiální rovině většinu antikapitalistických hrotů a snažila se naopak plně podporovat válečné úsilí. Dokonce kritizovala hrozící stávky v průmyslových odvětvích.⁵¹⁰ Brzy se rovněž začala formovat „Velká trojka“. Stalin jako projev dobré vůle rozpustil v roce 1943 Kominternu, ale ta ve skutečnosti spíše jen přešla pod byrokratický aparát sovětské komunistické strany. Její činnost pokračovala víceméně stejně i nadále.⁵¹¹ Navenek vše zdánlivě nasvědčovalo tomu, že se dva protikladné systémy přeci jen přibližují.

Během éry „Velké trojky“ postupně převládl v komunistické straně směr, jemuž se obvykle říká browderismus, či tzv. „teheránská doktrína“. Propagátorem nové ideologie se stal generální tajemník CPUSA. Pod vlivem tehdejších specifických událostí nakonec dospěl nakonec k přesvědčení: *„Kapitalismus a socialismus započaly v hledání cesty k mírové koexistenci a spolupráci na světě.“*⁵¹² Přiklonil se k tezi o smíření s kapitalistickým systémem ve Spojených státech, navíc se vyslovoval pro poválečnou kooperaci a společnou snahu o budování lepšího světa pro pracující.⁵¹³ V pamfletu s názvem „Teherán a Amerika“⁵¹⁴ mimo jiné uznal smysluplnost zdejšího bipartijního politického systému, přičemž některé použité formulace hraničily až s popřením statusu vlastní strany. Browder dokázal své teze bez problémů prosadit v celé CPUSA. Výraznější kritika zazněla jen od Williama Fostera a Samuele Darcyho, s ní si ovšem dokázal lehce poradit, což jen demonstrovalo jeho suverénní postavení. Z Moskvy přišlo prozatím jen varování. Georgi Dimitrov ve zprávě z března 1944 vyjádřil rozpaky nad „teheránskou doktrínou“ a vyzval k větší opatrnosti. *„Nezacházíš příliš daleko v přizpůsobování se pozměněné mezinárodní situaci? Vede to až k popření teorie a praxe třídního boje a nutnosti pracující třídy mít vlastní nezávislou politickou stranu.“*⁵¹⁵

K radikální změně charakteru CPUSA, před níž varoval Dimitrov, skutečně došlo na tzv. „Ustavujícím sjezdu“ koncem května 1944. Strana byla v současné

---

⁵⁰⁹ *Hollywood Writers Mobilization.*

⁵¹⁰ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 97. Srv. Starobin, Joseph R.: c.d., s. 59.

⁵¹¹ Komunikace mezi CPUSA a Moskvou probíhala čile i po roce 1943. Keler, Harvey – Haynes, John Earl – Anderson, Kyrill M.: c.d., s. 91.

⁵¹² Starobin, Joseph R.: c.d., s. 55.

⁵¹³ Wittner, Lawrence S.: c.d., s. 57.

⁵¹⁴ Browder, Earl: *Tehran and America.* New York 1944, s. 2–48.

⁵¹⁵ Keler, Harvey – Haynes, John Earl – Anderson, Kyrill M.: c.d., s. 105–106.

podobě rozpuštěna a namísto ní vznikla „Komunistická politická asociace“.⁵¹⁶ Charakter nového hnutí odpovídal „teheránským tezím“. V preambuli ústavy stálo, že CPA „je bezpartijní organizace Američanů opírající se o dělnickou třídu, navazující na tradice Washingtona, Jeffersona, Paina, Jacksona a Lincolna za změněných podmínek vytvořených moderní průmyslovou společností. Hledá efektivní uplatnění demokratických principů pro řešení dnešních problémů...“⁵¹⁷ Za *raison d'être* si určila organizace vzdělávání následovníků, legitimní účast na politickém dění v zájmu pokroku a ochrany Spojených států i samotných občanů. Do nejvyšší prezidentské funkce plénum samozřejmě zvolilo Earla Browdera. Tímto momentem se ocitl na vrcholu, jeho idea triumfovala. V době pomalu končících bojů v Evropě se CPA nacházela v dobrém stavu. Počet následovníků hnutí se zvýšil na cca 60 000 lidí. Bolševikům se navíc částečně podařilo získat zpět ztracený étos. V Kongresu průmyslových organizací kontrolovali jeden z největších odborů – „Sjednocení elektrotechničtí, rádioví a strojní dělníci“ – včetně několika menších. Celkově měli vliv až na 1 370 000 dělníků, což představovalo jednu čtvrtinu všech členů CIO.⁵¹⁸

Další radikální zvrat na sebe nenechal dlouho čekat. V dubnu 1945 vyšel článek jednoho z čelních francouzských komunistů Jacquesa Duclose. Jeho obsah odsuzoval „teheránskou doktrínu“ o mírovém soužití mezi kapitalismem a komunismem a rozpuštění CPUSA. Kritizoval ji i za špatné pochopení ideologických základů učení. „Popravdě řečeno, podle našeho názoru nic neospravedlňuje rozpuštění americké komunistické strany. Browderovy analýzy kapitalismu ve Spojených státech nevynikají moudrou aplikací marxismu-leninismu. Předpovědi očekávající mizení třídního konfliktu v USA nekorespondují s rozumným marxisticko-leninským pochopením situace.“⁵¹⁹ Naopak o Fostrovi se text vyjadřoval pochvalně, zdůrazňoval jeho opozici v době „odpadnutí“. Útok podle všeho připravovali již dlouho dopředu Stalin a Dimitrov, přičemž Duclos posloužil jako pouhý prostředník. Na odstranění Browdera byl zaangažovaný i někdo uvnitř americké strany, jež poskytl detailní podklady pro vyhotovení článku.⁵²⁰ Do Spojených států dorazil text až následujícího měsíce a způsobil opravdové „zemětřesení“. Národní výbor CPA

---

⁵¹⁶ Communist Political Association (CPA).

⁵¹⁷ Communist Political Association, *Constitution of the Communist Political Association*, New York 1944, s. 3.

⁵¹⁸ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 100–102.

⁵¹⁹ Duclos, Jacques: *On the Dissolution of the Communist Party of the United States*. New York 1946, s. 9.

⁵²⁰ Keler, Harvey – Haynes, John Earl – Anderson, Kyrill M.: c.d., s. 94–106. Srv. Starobin, Joseph R.: c.d., s. 79–83.

nejprve odňal Browderovi výkonnou moc, která následně přešla na úzký sekretariát vedený Fosterem. Na mimořádném červencovém sjezdu se rychle rozhodlo o rozpuštění CPA a opětovném ustavení CPUSA. Samozřejmě nechyběl bolševický rituál obvinění z revizionismu a dalších „hříchů“. Vše dovršilo oficiální vyloučení v únoru následujícího roku.⁵²¹

Po odstranění Earla Browdera se do čela strany postavil William Foster. Jeho zdravotní stav mu ovšem znemožňoval, aby se jejího řízení plně ujal, proto se zaměřil především na kontrolu ideologické linie. Skutečným organizačním vedením byl pověřen od roku 1946 jakožto nový generální tajemník Eugene Dennis. Se změnou stranických špiček přirozeně došlo k opuštění dosavadního „teheránského kurzu“. Vrátily se leninské teze o imperialismu coby posledním stadiu kapitalismu, renesance se rovněž dočkalo i pěstování Stalinova kultu. Události proběhlé v červnu a červenci 1945 hluboce ovlivnily podobu amerického komunistického hnutí na celou dekádu.⁵²² Pod vlivem kritiky za dřívější postoje se CPUSA nyní snažila o co nejčistší, nejmilitantnější a nejdogmatictější dodržování ideologické linie. Spojeným státům předvídala značné hospodářské potíže během přechodu na mírovou výrobu. V zahraničněpolitických záležitostech se otevřeně vyjadřovala pro podporu sovětských zájmů.⁵²³ V nastíněném rozpoložení se strana nacházela v době, kdy měla čelit doposud největší výzvě. Po několik následujících let museli komunističtí příslušníci čelit útokům „inkvizitorů“, kteří se snažili minimalizovat jejich veřejné působení. Krizi ovšem prohloubil i vnitřní vývoj v sovětském táboře. Na levicové intelektuály a umělce zapůsobilo nejen odhalení části Stalinových zločinů na XX. sjezdu KSSS, ale především krvavý zásah v Budapešti v listopadu 1956. Hollywoodský scenárista Paul Jarrico se o své komunistické minulosti vyjádřil následovně: *„Myslel jsem si, že Sovětský svaz byl předvoj století bojující za lepší budoucnost pro celý svět, včetně Spojených států. Jak jsem zjistil, byla to ovšem iluze. Nestal jsem se kvůli ní neloajálním, ale spíše hlupákem. Tak jsem se nakonec cítil. Ne že jsem byl podveden, nýbrž že jsem se podvedl sám.“*⁵²⁴ Nutno dodat, že podobné stanovisko nezůstalo ojedinelé.

---

⁵²¹ Starobin, Joseph R.: c.d., s. 84–106.

⁵²² Starobin, Joseph R.: c.d., s. 83, 121–122

⁵²³ Tamtéž, s. 124–129, 148–152.

⁵²⁴ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 336.

C) Špionážní činnost amerických komunistů

Kdyby zůstalo pouze u výše nastíněného vývoje amerického komunistického hnutí, jednalo by se o hrubě nedostatečný popis. Pod záštitou oficiální politické strany probíhala totiž čilá špionážní činnost, jejíž závažnost nelze přehlížet. Na její aktéry přitom značná část inteligence nazírala dlouho pod dojmem McCarthyho „boxerských praktik“, čímž značně podceňovala jejich odpovědnost. Ze skutečných viníků se staly ve většině pouhé cíle dobové hysterie. Po pádu železné opony se pomalu začaly zpřístupňovat některé ruské archivy, které přispěly k odhalení míry ilegálních zpravodajských aktivit. Zásadní změnu v dosavadním přístupu také přineslo odtajnění projektu Venona zachycujícího kódovanou komunikaci mezi Moskvou a CPUSA.⁵²⁵ Kombinace obou zmíněných pramenů zapříčinila nutnost důkladného přehodnocení celého konceptu „honů na čarodějnice“, protože američtí komunisté rozhodně nebyli jen nevinnými a pomýlenými oběťmi.

Projekt Venona probíhal pod patronací „Národní bezpečnostní agentury Spojených států amerických“,⁵²⁶ která působila jako jedna ze složek americké armády. Již na počátku druhé světové války se podařilo zachytit několik podezřelých zpráv ruské provenience, nicméně přednost dostalo prozatím zaměření na státy „Osy zla“. Změna přišla v únoru 1943, kdy generál Carter Clarke získal oprávnění ke sledování sovětské diplomatické komunikace. Jeho oddělení brzy prokázalo intenzivní napojení na tajné složky a rovněž zaznamenalo první úspěchy v prolomování kryptografického kódu. V následujících třech letech se na projektu podílelo množství analytiků, matematiků i lingvistických odborníků, takže již na konci roku 1946 se bezpečně prokázala špionáž na americkém atomovém výzkumu. Ne všechny zprávy se podařilo zachytit, rozluštit a následně vhodně interpretovat. Činnost ztěžoval používaný jazyk obsahující plno kódových označení i krycích jmen.⁵²⁷ Z důvodů co největšího vytěžení informací ze získaných zpráv začala NSA v poválečném období spolupracovat nejprve s FBI, následně s CIA. Vzhledem k nesmírné důležitosti byl projekt zabezpečen nejvyšším stupněm utajení. O jeho existenci nevěděl dokonce ani prezident Truman. Když v roce 1980 program Venona skončil, poskytl k zpracování až 3000 zpráv, přičemž lze předpokládat, že se jednalo

---

⁵²⁵ Projekt byl oficiálně odtajněn až v roce 1995.

⁵²⁶ *National Security Agency of the United States of America* (NSA). Na počátku druhé světové války organizace nejprve fungovala pod názvem *Army's Signal Intelligence Service*.

⁵²⁷ Haynes, John Earl – Klehr, Harvey: *Venona, Decoding Soviet Espionage in America*. Yale 2000. s. 33–35. Srv. Jeffreys-Jones, Rhodri: c.d., s.150–154.

pouze o část z celkového počtu.⁵²⁸ Na jejich základě vznikl seznam špiónů obsahující 349 krycích jmen, z nichž se podařilo přesně identifikovat 171 osob. Mimochodem pod přezdívkou „Liberál“ se skrývala totožnost Julia Rosenberga.⁵²⁹ Spolupráce bezpečnostních složek pomohla zničit komunistickou ilegální síť působící na území Spojených států, to ovšem neospravedlňuje hysterii na počátku studené války. Někteří inkvizitoři se snažili *a posteriori* dohnat to, co bylo zameškáno v době vrcholící špionážní aktivity.

Nedílnou součástí komunismu představuje ilegální činnost, což vyplývá z fundamentů bolševické ideologie. První rovina souvisí s problematickým právním statutem jeho politických stran, do něhož je postavilo úsilí o svrnutí stávajících zřízení. Následné vládní zásahy zapříčinily přechod do „podzemí“, čímž hnutí ztratila možnost otevřeně působit a nabývala podob „sekt“. Druhá rovina zmíněného fenoménu má spojitost se špionáží, tu aktivně rozvíjela i CPUSA.

Až do počátků 30. let lze považovat špionážní činnost amerických komunistů za minimální. Kominterna nařídila zřízení tajného oddělení, jež mělo dohlížet především na vnitřní bezpečnost. Chaos zakladatelského období a vnitřní frakční boj ani straně neumožňovaly výraznější rozvoj ilegální zpravodajské činnosti. Moskva ovšem na CPUSA opakovaně tlačila, aby se na tomto poli více angažovala.⁵³⁰ Josef Peters, známý profesionální revolucionář, byl proto pověřen přebudováním a oživením tohoto ne příliš funkčního aparátu. Po návratu z výcviku v sovětské metropoli se pustil do reorganizace. Kromě kontrolní funkce se výrazněji zaměřil na vytváření tajných buněk ve státním byrokratickém aparátu, který díky *New Dealu* zažíval značný nárůst. Záhy se ve Washingtonu začala formovat tzv. „Wareova skupina“, do níž patřili mladí právníci a ekonomové působící v rámci „Zákona o regulaci zemědělství“ (AAA). Jejich primárním účelem se nestala špionáž pro SSSR, svou podobou spíše připomínala politický klub, jenž předával informace vedení CPUSA. Mezi nejznámější členy se řadili Harold Ware, dále Alger Hiss, George Silvermaster, Lee Pressman, Victor Perlo i Whittaker Chambers. V polovině 30. let

---

⁵²⁸ Haynes, John Earl – Klehr, Harvey: c.d., s. 34–35.

⁵²⁹ Seznam nezahrnoval sovětské zpravodajské důstojníky pod diplomatickým krytím, tudíž celkový počet špiónů působících na území Spojených států byl ještě vyšší. Tamtéž., s. 339–370.

⁵³⁰ Haynes, John Earl – Klehr, Harvey: c.d., s. 57–60. Srv. Latham, Earl: *The Communist Controversy in Washington, from New Deal to McCarthy*. Cambridge, Massachusetts 1966. s. 78–82.

skupina zanikla, respektive se transformovala na malé odděleně působící buňky v různých federálních institucích.⁵³¹

V roce 1938 vystřídal Peterse na pozici vedoucího tajného oddělení CPUSA Rudy Baker. Na rozdíl od svého předchůdce úzkostlivě dbal, aby jeho osoba zůstávala v naprostém utajení i před většinou členstva strany. V čele zmíněného aparátu vydržel až do konce druhé světové války, právě během ní dosáhla špionážní aktivita vrcholu. Výjimku nepředstavovala ani éra „Velké trojky“, spíše naopak. Mezi ním a Kominternou probíhala neustálá komunikace. Řešila se v ní koordinace zpravodajské činnosti, způsoby předávání ukradených materiálů či zasílání finančních prostředků. Kontakt s Moskvou probíhal nejen prostřednictvím rádiového spojení, ale takéž přímou spoluprací s agenty sovětských výzvědných služeb pobývajících na území Spojených států. V inkriminované době v jejich čele působil důstojník KGB Vasilij Michajlovič Zubilin.⁵³² Tajné oddělení CPUSA se zabývalo dále například ilegálním obstaráváním amerických cestovních pasů, které byly velmi ceněné pro celosvětové uznání zahraničními autoritami. Stranické špičky včetně Earla Browdera o všech zmiňovaných aktivitách věděly, byť se jich přímo nezúčastňovaly. Historikové Haynes a Klehr však zdůraznili: „...*neexistovala žádná výrazná dělící čára mezi činností CPUSA v politice, odborovém hnutí či v jiných oblastech a jejím pomáhání na sovětské špionáži.*“⁵³³

Třicátá léta představovala jakousi přípravnou fázi, během níž se vytvářela základní síť buněk a navazovaly se kontakty s informátory. Následující dekáda z těchto úspěchů těžila. Rozsáhlá konspirativní činnost probíhala ve federálních institucích. Základ jí položila tzv. „Wareova skupina“, ze které vznikly dvě sítě špiónů. 1) „Perlova skupina“ měla kontakty především v „Radě válečné výroby“.⁵³⁴ 2) „Silvermasterova skupina“ působila v širším okruhu. Zvláště cenná byla spolupráce s vysoce postaveným úředníkem na federálním Ministerstvu financí Harrym Dexterem Whitem a Lauchlinem Curriem pracujícím dokonce v Bílém domě jako poradce prezidenta Roosevalta.⁵³⁵ Paralelně s nimi fungovala ještě další buňka, jejíž akce řídili nejprve Jakob Golos, poté Elizabeth Bentley. Ta kromě jiného

---

⁵³¹ Haynes, John Earl – Klehr, Harvey: c.d., s. 64. Srv. Latham, Earl: c.d., s. 107–122.

⁵³² „Výbor státní bezpečnosti“, Комитет государственной безопасности (KGB). Na území Spojených států působila kromě KGB ještě „Hlavní správa rozvědky“, Главное Разведывательное управление Генерального штаба Вооружённых Сил России (GRU). Její hlavní činnost probíhala spíše ve 30. letech.

⁵³³ Haynes, John Earl – Klehr, Harvey: c.d., s. 46.

⁵³⁴ *War Production Board.*

⁵³⁵ Haynes, John Earl – Klehr, Harvey: c.d., s. 116–164. Srv. Latham, Earl: c.d., s. 159–183.

sloužila jako spojovací prvek všech menších i větších ilegálních entit. Dalšími ze známých agentů ve Washingtonu byli například Laurince Duggan a Alter Hiss, oba zaměstnaní na *State Department*.⁵³⁶ Za největší kořist špionáže lze bezesporu považovat ukradení jaderného tajemství z Los Alamos. Na něm se podílelo hned několik nezávislých skupin najednou. Hlavními zdroji v týmu vědců se stali Theodore Hall spolu s Klausem Fuchsem, mezi inženýry pak David Greenglass. Významnou úlohu v organizaci celé tajné operaci skutečně sehráli manželé Julius a Ethel Rosenbergovi, později mylně považováni za pouhé oběti antikomunistické hysterie.⁵³⁷

Ne každý člen CPUSA či sympatizant se podílel na špionáží činnosti, nicméně mnozí ano. Někteří tak činili z ideologického přesvědčení a entuziasmu vůči „prvnímu socialistickému státu na světě“, jiní například kvůli vydírání. Obecně je lze rozdělit do třech hlavních skupin. První tvořili mladí idealisticky zaměřeni *New Dealeri*, kteří se připojili ke komunistickému hnutí a následně Sovětům předávali citlivé vládní materiály. Do druhé spadali američtí veteráni z interbrigád. Ti se po nezdaru bojů ve Španělsku snažili podporovat zájmy SSSR alespoň formou ilegální zpravodajské činnosti. Konečně v poslední skupině se přirozeně nacházeli příslušníci tajného aparátu strany.⁵³⁸ Špionáž prováděná na území Spojených států byla skutečně hojná a zasahovala do mnoha klíčových oblastí v politice, průmyslu či armádě. Moskva se díky ní dostala k řadě cenných informací, které pomohly k vybudování silného poválečného postavení.⁵³⁹ „Hon na čarodějnice“ obsahoval pravdivý základ ospravedlňující poválečné akce proti komunistům. V případě čistek uvnitř filmového průmyslu se však jednalo o hysterii vyvolanou dobovou atmosférou. Hollywoodští „rudí“ nepředstavovali pro Spojené státy žádné reálné nebezpečí.

D) „Hollywoodský“ komunismus

Za zcela legitimní úvahu lze považovat otázku, zda byli hollywoodští následovníci komunistické strany regulérní dogmatictí bolševici, či jen naivní, sociálně smýšlející umělci. Ač tamější buňka patřila k menším, získala v rámci CPUSA zcela mimořádné postavení, jež nemělo obdoby. Její příslušníci se vymykali

---

⁵³⁶ Haynes, John Earl – Klehr, Harvey: c.d., s. 93–115, 164–207. Srv. Latham, Earl: c.d., s. 161–199.

⁵³⁷ Haynes, John Earl – Klehr, Harvey: c.d., s. 304–330.

⁵³⁸ Tamtéž, s. 333–334.

⁵³⁹ Durman, Karel: c.d., s. 331.

nad zbytek řadového členstva. I nejvyšší funkcionáři k nim zpravidla volili zvláštní přístup. V čem spočívala ona výjimečnost? Jak vůbec vypadala pobočka v centru americké kinematografie a jaký byl její charakter?

K založení zvláštní pobočky komunistické strany v Los Angeles – tzv. „hollywoodské studiové sekce“ – došlo až v polovině 30. let. Za pozdní vznik mohl jednak chaotický vývoj CPUSA, ale také ideologické limity upřednostňující jiné sféry. Po posvěcení projektu ústředním vedením inicioval její založení Stanley Lawrence. Kontaktoval několik členů CPUSA pracujících ve filmovém průmyslu, s nimiž začal plán uskutečňovat.⁵⁴⁰ Nová buňka měla od počátku zcela mimořádný status. Nepodléhala autoritě místních nadřazených složek, nýbrž přímo nejvyšším funkcionářům v New Yorku, konkrétně šéfovi kulturního oddělení Victoru J. Jeromeovi.⁵⁴¹ Záhy poté, co se John Howard Lawson v roce 1937 natrvalo přestěhoval do Kalifornie, zaujal nejvyšší funkci ve zmiňované studiové sekci. Zároveň se stal i jejím skutečným vůdcem oddaným zájmům strany. Řemeslně velmi schopný scenárista až slepě věřil komunistickému „snu“, aniž by si připouštěl konfrontaci bolševických tezí s realitou. Lawson v sovětské ideologii spatřoval pokračování americké revoluční tradice. Ač byl sám jedním z nejrigidnějších, ani on se nepodobal „leninskému revolucionáři“. Připomínal spíše radikálního idealistu typu Thomase Paina. Naznačený princip lze považovat za obecně platný pro celou komunitu. Mezi významné členy se řadili také Paul Jarrico, Herbert Biederman, Richard Collins či Lester Cole.⁵⁴² K dalším výrazným osobnostem podílejícím se na vnitřním životě pobočky patřil John Weber. Do Hollywoodu ho CEC vyslal v roce 1938 již jako zkušeného stranického profesionála zběhlého v organizační činnosti i výuce marxismu.⁵⁴³ Působil však zároveň i jako exponent ústředního vedení. Jmenovaní muži hráli ústřední roli uvnitř studiové sekce.

Vzhledem k centralistickému charakteru CPUSA kopírovala i hollywoodská studiová sekce v základních rysech vývoj strany. Genezi lze rozdělit na čtyři klasické mezní etapy. 1) Největší síla hnutí byla spjata s érou Lidové fronty. 2) Šok v podobě paktu Molotov-Ribbentrop nastolil dočasný posun do pacifistických pozic. 3)

---

⁵⁴⁰ Konkrétně se jednalo o Johna Brighta, Roberta Taskera, Jeffa Kirbeho a Samuele Ornitze.

⁵⁴¹ Billingsley, Kenneth Lloyd: *Hollywood Party, How Communism Seduced the American Film Industry in the 1930s and 1940s*. Roklin 1998, s. 51–53. Srv. McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 145.

⁵⁴² Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 65. Cogley, John: *Report on blacklisting: 1 Movies*, New York 1956, s. 30–31. Srv. McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 688–689.

⁵⁴³ Billingsley, Kenneth Lloyd: c.d., s. 64–65. Srv. McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 685.

Napadení Sovětského svazu zapříčinilo návrat k dřívějším antifašistickým postojům i vyjadřování plné podpory vojenského zapojení Spojených států do probíhajícího konfliktu. 4) Poválečné období přineslo revizi browderismu a především útok ze strany „inkvizitorů“.⁵⁴⁴ V tomto ohledu se nejednalo o výjimku, nýbrž o potvrzení obecného schématu. Hollywoodská pobočka dokázala během sledovaného období dosáhnout jen velmi sporných výsledků. Přidalo se k ní jen 300 členů. Počet lidí zapojených do některé z tzv. *front organizations* se pohyboval na konci 30. let maximálně v řádu několika tisíc. Například k nejméně úspěšnému uskupení první éry Lidové fronty, „Hollywoodské protinacistické lize“, se přihlásilo zhruba 4000 následovníků.⁵⁴⁵ Kromě vnějších příčin, o nichž bude řeč níže, marnily úsilí o větší rozšíření „ideové kotrmelce“. Zvláště u idealistické umělecké komunity hrál ústřední roli antifašismus, jenž v mnohých případech představoval hlavní důvod pro vstup. Sovětské usmíření s Německem znamenalo podstatný otřes, po němž se již nepodařilo navázat na dřívější úspěchy.

Výlučnost hollywoodské studiové sekce přirozeně podmiňovalo zcela specifické prostředí filmového průmyslu. Založení pobočky v centru výroby masově konzumované zábavy nabízelo CPUSA nevídané pole působnosti. Podle Johna Webera viděl CEC důležitost Hollywoodu takto: „*Představoval významný zdroj financí, ale ne jen to. Zastávali názor, že oni (komunističtí tvůrci – pozn. D. S.) mohou ovlivnit obsah snímků.*“⁵⁴⁶ Jednou z tradičních konstant amerického komunismu tvořil prvek utajení. Vzhledem k charakteru centra kinematografie a existenci obecného stigma „rudých“ se museli příslušníci studiové sekce uchýlit do ještě větší ilegality než ostatní straníci. Efektivní funkčnost sekce totiž přirozeně podmiňovalo to, aby si její členové udrželi stávající pracovní pozice ve studiích. Jen tehdy mohli přispívat k naplnění zájmů hnutí.⁵⁴⁷ Tato skutečnost byla jedním z důvodů, proč hollywoodská pobočka udržovala kontakty jen s newyorským ústředním vedením. Další podstatný moment představoval fakt, že celá regulérní část losangeleské strany byla hojně infiltrována informátory z FBI. Ti měli o tamějším hnutí poměrně podrobný přehled.⁵⁴⁸ Přísné utajení osvobozovalo členy od některých stranických povinností, které by umožňovaly prozrazení pravé politické příslušnosti.

---

⁵⁴⁴ Cogley, John: c.d., s. 60–65, 72–73.

⁵⁴⁵ Tamtéž., s. 36–38. Srv. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 65.

⁵⁴⁶ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 685.

⁵⁴⁷ Cogley, John: c.d., s. 28. Srv. McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 688.

⁵⁴⁸ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 369, 431, 688. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s.

Jednalo se například pochopitelně o účast na manifestačních akcích, veřejnou agitaci či placení povinných příspěvků.⁵⁴⁹ Jako vedlejší efekt zmiňovaného tajného statusu se rozvíjel určitý romantický rozměr následování komunismu.⁵⁵⁰

Ve srovnání se zbytkem členské základny americké komunistické strany se příslušníci hollywoodské pobočky řadili přirozeně k nejlépe společensky postaveným. Většina z nich nepatřila mezi „staré“ následovníky CPUSA. Přicházeli až během druhé půlky 30. let, což odráželo obecný trend přílivu bílých límečků, intelektuálů i umělců do hnutí.⁵⁵¹ Zajímavý aspekt odhaluje rozdělení podle profese ve filmovém průmyslu. Ceplair a Englund ve své monografii uvádějí, že se ve studiové sekci nacházelo zhruba 145 scenáristů, 50 až 60 herců, dále od 15 do 20 režisérů či producentů a 50 nebo více pracujících v různých animačních odděleních.⁵⁵² Proč nejsilnější skupinu tvořili spisovatelé, není doposud úplně jasné. Za jejich převahou mohla stát charismatická osobnost Johna Howarda Lawsona a jeho působení v dané talentové gildě.

Prosazení ve filmovém prostředí vyžadovalo značné nároky na inteligenci a „řemeslnou“ zdatnost jednotlivců. V hollywoodské pobočce bylo proto velké množství silných osobností, s nimiž nešlo tak lehce manipulovat. Ústřednímu vedení se kvůli tomu nikdy nepodařilo tamější členy plně bolševizovat.⁵⁵³ Především v myšlenkové rovině se o kolektivismu nedalo hovořit. Někteří členové mezi sebou vedli střety o správném pochopení a interpretaci marxismu. Například jakési „pravicové“ křídlo vedl Paul Jarrico, zatímco „levicové“ John Howard Lawson.⁵⁵⁴ Závažnější aféru podnítil Albert Maltz. V roce 1946 uveřejnil článek, v němž kritizoval postulát o naprostém podřízení umění politickým cílům. Po kritice kolegů však „herezi“ nakonec odvolal.⁵⁵⁵ Studiová sekce částečně vytvářela vlastní, „odlehčenou“ verzi komunismu. John Weber řekl: *„Problém byl, že i vůdčí hollywoodští komunisté měli špatné pochopení marxismu – Jack Lawson, Lester*

---

⁵⁴⁹ Hollywoodští komunisté poskytovali CPUSA peníze prostřednictvím různě pravidelných darů, ty bylo obtížnější vysledovat. Billingsley, Kenneth Lloyd: c.d., s. 65. Srv. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 67.

⁵⁵⁰ John Cogley tento jev považoval i za jednu z příčin, proč se lidé z Hollywoodu k CPUSA vůbec přidávali. „...aspekt „pláště a dýky“ komunistické strany výrazně působil na romantismus, který v první řadě přiváděl mnoho lidí do strany.“ Cogley, John: c.d., s. 28.

⁵⁵¹ Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: c.d., s. 86.

⁵⁵² Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 65–66.

⁵⁵³ Cogley, John: c.d., s. 25–26.

⁵⁵⁴ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 334–335.

⁵⁵⁵ Billingsley, Kenneth Lloyd: c.d., s. 290–298. Srv. McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 343–344.

*Cole, takřka všichni... Mínili to dobře, tvrdě pracovali, dělali nejlépe, jak uměli, a zaslouží si uznání za to, co dokázali. Byli ovšem také bezpodmínečně hluboce zabráně vlastními kariérami jako spisovatelé... nebyli hlubocí myslitelé či marxisté a nemohli použít marxistické ideje do amerického života tak, jak by měly být použity.*⁵⁵⁶

Vnitřní život studiové sekce probíhal vzhledem k jejímu „konspiračnímu“ charakteru odděleně v rámci malých skupin čítajících maximálně dvě desítky lidí. Rozdělení mělo sledovat talentové gildy, ovšem v praxi se běžně dohromady stýkali lidé z odlišných profesí. Setkání se uskutečňovala pravidelně jednou za týden na střídavých místech. Většinou se jednalo o byty samotných členů. Hlavní náplň zpravidla tvořily diskuze o koordinaci nejrůznějších aktivit a rozebírání tehdejších událostí. Nezbytnou součástí byly také teoretické debaty nebo marxistické přednášky. Podle svědectví vše probíhalo většinou v neformální přátelské atmosféře. Početnější veřejné akce se odehrávaly u některých prominentních levicových osobností filmového průmyslu či pod záštitou frontových organizací, účastnila se jich proto i širší liberální komunita z Hollywoodu. Jednalo se například o společenské večírky a dobročinné nadace.⁵⁵⁷

Charakter hollywoodské studiové sekce kolísal mezi exkluzivním klubem „lepší společnosti“ a pronásledovanou sektou. Jednalo se o poměrně sevřenou komunitu, která vzájemně spolupracovala. Spjovalo je zkreslené chápání komunismu, v němž viděli možnost, jak bojovat proti dobové nespravedlivosti ve Spojených státech i ve světě. Naopak v Sovětském svazu hledali progresivní alternativu. V univerzalistických koncepcích bolševické ideologie objevili zdánlivé navázání na revoluční ideály otců „zakladatelů“, proto je považovali pokračovatele „toho dobrého“ z amerikanismu. Pod rouškou utajení pracovali ve velkých studiích, aniž by dokázali výrazněji ovlivnit obsah filmů. Pro newyorské vedení tak představovali především cenný zdroj financí. V rámci „Lidové fronty“, chápané s jejím kulturním aspektem, se jim podařilo přinést do kinematografie některé nové postupy. Zároveň se díky nim objevilo na stříbrném plátně více sociálně laděných děl. Některé veřejné aktivity proklamující progresivní myšlenky našly širší ohlas – zejména ty ve spojitosti s antifašismem. Největším limitem se stalo kopírování oficiální stranické linie, jež mnohé úspěchy negovalo. Členům hollywoodské

---

⁵⁵⁶ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 689.

⁵⁵⁷ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 66–67. Srv. McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 331–332.

pobočky chyběl revoluční zápal, nechtěli ničit, nýbrž reformovat. V tomto ohledu je nelze považovat za „pravé“ komunisty. Jednalo se o sociálně senzitivní, politicky aktivní jedince, kteří podleli klamu sovětské ideologie. Po rozchodu s CPUSA zhodnotil Paul Jarrico své dřívější působení takto: *„Komunistická strana (CPUSA – pozn. D. S.) nebyla revolucionářská organizace, alespoň ne v období, kdy jsem v ní byl. Byla to reformní organizace. Za mého působení většinu času představovala „ocas“ liberálně-demokratického hnutí.“*⁵⁵⁸ V případě „hollywoodského“ komunismu se jedná s největší pravděpodobností o přijatelné tvrzení, ovšem v celostátním měřítku je to problematičtější.

---

⁵⁵⁸ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 348.

Třetí kapitola

Hollywoodský blacklist

Kinematografii lze bezesporu považovat za jeden z nejvlivnějších kulturních činitelů 20. století. Během velmi krátké doby se z mladého média stala zábava, kterou konzumovaly miliony lidí. Spojené státy záhy zaujaly roli nejdůležitějšího centra. Tamější produkce začala brzy nabývat charakteru, který ji přibližoval ostatním průmyslovým odvětvím, což představovalo největší rozdíl oproti zbytku světa. Jednoduše řečeno, američtí tvůrci považovali film spíše za výrobek určený pro trh než za umělecké dílo. Díky masové návštěvnosti se brzy ustavil mezi elitami konsenzus o jeho obrovském působení na smýšlení populace.⁵⁵⁹ Oba zmíněné fenomény spolu se specifiky amerikanismu se hluboce promítly do podoby americké kinematografie. Vzniklý tzv. „hollywoodský styl“ se mimo jiné vyznačoval vyhýbáním kontroverzním tématům včetně politických a sociálních problémů. Taktéž často obsahoval *happy end*. Od druhé půlky 30. let začala ovšem v Hollywoodu probíhat politizace tvorby. Objevili se umělci zastávající progresivní teze, jež se dostávaly do střetu s klasickým konceptem. Řada z nich navíc sympatizovala nebo se hlásila ke komunistickému hnutí. Nutno dodat, že se mnohdy jednalo o velmi talentované jedince. Narůstající mezinárodní napětí v poválečné době výrazně ovlivnilo domácí poměry. Pro politické elity se stal zvláště příznačný „strach z rudých“, respektive touha po jejich odhalení a izolování od ostatních. Výsledný střet naznačených okolností, ať už spolu přímo souvisejících, či nikoliv, zapříčinil vznik *blacklistu*. Rozhodně se však nejednalo o ojedinělý jev. Ostatní obory měly také své „černé listiny“, ta hollywoodská ale byla specifická tím, že se na ní objevili všeobecně známí a veřejně působící lidé.⁵⁶⁰

Definice *blacklistu* je velmi jednoduchá, rovněž ani jeho fungování nepředstavovalo nic složitého. Paul Buhle a Dave Wagner ho charakterizovali následujícím způsobem: „*Termín obecně používaný pro popis těch několika stovek členů filmového průmyslu, kteří byli jmenováni během slyšení mezi lety 1947–1951 a bylo jim zabráněno pracovat, dokud neposkytli vyšetřovatelům „přátelskou“*

---

⁵⁵⁹ Ross, Steven J.: c.d. , s. 6–8.

⁵⁶⁰ U.S. Chambre of Commerce, *Communism: Where...*, s. 25–26.

výpověď“.⁵⁶¹ „Černá listina“ ovšem skrývala řadu nejrozumnějších fenoménů. Pozornost zaměříme především na objasnění toho, jak vůbec mohlo dojít k jejímu vzniku a jaké okolnosti figurovaly v pozadí. Naznačený přístup si přirozeně vyžaduje nahlížet na celou problematiku v širších souvislostech.

1. Vývoj Hollywoodu do roku 1945

Od konce 90. let 19. století se začal na území Spojených států rozvíjet filmový průmysl. První studia se nejprve budovala v průmyslových městech New Yorku, New Jersey či Chicagu. Osvětlovací technika tehdy ještě prakticky neexistovala, prozatím ji nahrazovaly prosklené střechy ateliérů. Tomuto účelu ovšem nevyhovovalo podnebí tehdejších průkopnických center. Do roku 1910 se většina produkčních společností usadila na západním pobřeží USA v Los Angeles v části pojmenované Hollywood. Filmaři zde mohli počítat s ideálními celoročními světelnými podmínkami, navíc krajina nabízela autentické přírodní scenérie vhodné pro oblíbené westerny. V tehdejší době už byla vynalezena základní kinematografická technika. Jejího spravování se ujala nově ustavená „Filmová patentní společnost“.⁵⁶² Pouze společnosti, jež dostaly licenci od MPPC, směly točit či promítat filmy. Vydobytá pozice hraničila s oligopolním postavením na domácím trhu. Ne všichni ovšem akceptovali vzniklý stav, část z nich se odtrhla a vytvářela nezávislá uskupení. Jednou z prvních se stala „Nezávislá filmová společnost“⁵⁶³ Carla Laemmle. Mezi oběma tábory došlo následně k řadě soudních sporů, které nakonec převážily v neprospěch MPPC. Navíc od roku 1915 ji vláda Spojených států začala posuzovat jako trust a zakročila proti ní.⁵⁶⁴ Nic již nebránilo v dalším vytváření struktury hollywoodského filmového průmyslu.

O obrovské popularitě nového druhu zábavy svědčí rychlý nárůst počtu promítacích sálů, k němuž došlo v letech 1905–1910. Největší boom zažily tzv. „nickelodeony“ – prostě zařízené sály určené výhradně pro „stříbrné plátno“. Vstup na představení činil většinou pouze jeden „niklák“, od toho je odvozen i samotný

---

⁵⁶¹ Buhle, Paul – Wagner, Paul: *Blacklisted, The Film Lover's Guide to the Hollywood Blacklist*. New York 2003. s. XVIII.

⁵⁶² *Motion Picture Patents Company* (MPPC). Společnost vznikla v roce 1908 po dohodě firmy *American Mutoscope & Biograph* spolu s Thomasem Alvou Edisonem. Kontrolovala produkci, distribuci i promítání filmů.

⁵⁶³ *Independent Motion Picture Company*.

⁵⁶⁴ Thomas, Kristin – Brodwell, David: *Dějiny filmu, přehled světové kinematografie*. Praha 2007, s. 47–49. Srv. Finler, Joel W.: *Hollywood story*. London 2003, s. 12.

název. Nízká cena lákala mnoho lidí, proto se z nich brzy stala masově vyhledávaná kratochvíle nejširších společenských vrstev v celých Spojených státech.⁵⁶⁵ Ač prozatím většina filmů pocházela ze zahraniční provenience, zaujala Severní Amerika pozici největšího trhu na světě. Vzniklý stav silně znepokojoval konzervativní kruhy, jež novou formu zábavy kritizovaly za údajnou nemorálnost a dekadenci. Taktéž se obávaly možného vlivu na myšlení jednotlivců. Z těchto důvodů začaly vznikat cenzurní organizace bojující za očistu obsahu děl. Nejednalo se o akce řízené federální vládou, nýbrž o spontánní proces na úrovni měst a států. Členové MPPC, toužící po zlepšení image, například založili „Národní dozorčí radu“.⁵⁶⁶ Fenomén cenzury doprovázel americký filmový průmysl takřka od prvpočátků. Paralelně již také probíhala výstavba „lepších“ kin poskytujících luxus pro bohatší část obyvatelstva, která se snažila distancovat od „lidových“ vrstev.⁵⁶⁷ Nickelodeony výrazně napomohly šíření kinematografie v USA, *ad futuro* položily základy, na nichž se později ustavila dominance domácí produkce. Ostatně řada hollywoodských bossů začínala jako jejich provozovatelé.

S utichnutím bojů první světové války pozvolna končilo formativní období americké kinematografie. Konflikt rozbil dosavadní mezinárodní charakter filmu, teprve kvůli němu se rozdělil do specifických národních „škol“. Hlavním zásobovatelem světového trhu byla až doposud Evropa, což se ovšem vlivem devastujících bojů změnilo. Nově se na toto místo postavily právě Spojené státy a díky dlouhodobé prosperitě se na něm udržely i do budoucna.⁵⁶⁸ Základní charakter, jenž se vytvořil do roků 1918–1919, přetrvával s dílčími změnami minimálně po několik následujících desetiletí. Určité rysy se staly dokonce trvalými. Předně došlo k ustálení charakteristické formy amerických filmů. Zmíněný „hollywoodský styl“ hrál dominantní roli až hluboko do 60. let. Za jeho hlavní zásadu lze předně uvést vyprávění příběhu, a to co možná nejjednoznačnějším způsobem. Děj měl plynout lineárně s kauzálně navazujícími událostmi. Nezanedbatelnou součástí představovalo také morální poučení. Srozumitelnost převažovala nad estetickou stránkou děl, což z filmů činilo umění určené pro širokou střední třídu.⁵⁶⁹ Nutno dodat, že tyto prvky nejsou ojedinělé jen v kinematografii, ale objevují se v celé americké kultuře.

---

⁵⁶⁵ Finler, Joel W.: c.d., s. 14.

⁵⁶⁶ *National Board of Review*.

⁵⁶⁷ Ross, Steven J.: c.d., s. 15–41. Srv. Thomas, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 45–49.

⁵⁶⁸ Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 63–64.

⁵⁶⁹ Brodwell, David – Staiger, Janet – Thompson, Kristin: *The Classical Hollywood Cinema, Film Style & Mode of Production to 1960*. Columbia 1985, s. 3–83.

Podobné tendence si všiml například již Alexis de Tocqueville v kapitole věnované divadlu.⁵⁷⁰

Výsledkem druhého zásadního procesu probíhajícího v Hollywoodu se stalo vytváření tzv. „studiového systému“. Po oslabení monopolního postavení MPPC došlo ke slučování menších nezávislých produkčních a distribučních firem do větších životaschopnějších celků. Tímto způsobem se začaly formovat tzv. *majors*.⁵⁷¹ Za jeden z nejcharakterističtějších znaků se považuje vertikální integrace, tedy praxe, kdy v rámci jedné společnosti probíhala jak samotná výroba, tak i následný prodej. V průběhu druhé dekády 20. století působilo v Hollywoodu již několik podobných studií. Pod vedením Carla Laemmleho vznikl *Universal*. Spoluprací Adolpha Zukora, Jesse L. Laskyho a Williama Wadswortha Hodgkinsona se postupně zformovala *Paramount Picture Company*, jež se zároveň ujala role nejsilnějšího hráče. Na trhu rovněž figurovali bratři Jack a Harry Warnerové, kteří založili *Warner Bros*. Dále se ustavila i *Fox Film Corporation* Williama Foxe. Prozatím ještě odděleně působily tři menší firmy, Metro, Goldwyn a Meyer, ty se ovšem později spojily do MGM. V zimě 1919 se k nim přiřadila společnost *United Artists* představující jistou alternativu, protože poskytovala větší tvůrčí svobodu oproti ostatním. Svá díla v ní vydávali někteří slavní umělci, například Douglas Fairbanks, David W. Griffith, Mary Pickfordová či Charlie Chaplin. V témže roce byla ještě založena firma *Cohn-Brandt-Cohn Film Sales*, jež se stala základem budoucí *Columbia Picture*. Ta ale až do konce 20. let fungovala spíše v pozadí. Systém velkých studií vynikal velkou efektivitou a tím pomohl americké kinematografii získat výsadní postavení. Nikde ve zbytku světa se ho nepodařilo v plné míře napodobit.⁵⁷²

Americká kinematografie se jako první přeměňovala ve výkonný průmysl. Probíhala hlubší specializace řemesel v procesu natáčení filmů. Již existující profese se dále zdokonalovaly. Velký rozvoj zažila například scenáristika, střih, kamera, větší důležitosti nabyla výroba dekorací.⁵⁷³ Zásadní inovaci představovalo budování nových zatemněných ateliérů, s čímž se spojoval pokrok v osvětlovací technice. Dále se zvyrazňovala vedoucí role režisérů na „place“, zatímco rostla zodpovědnost producentů za celkové dílo. Průmysl připomínal pásovou výrobu zavedenou

---

⁵⁷⁰ Tocqueville, Alexis de: c.d., s. 430–433.

⁵⁷¹ Tento termín se běžně používá pro označení velkých studií v Hollywoodu.

⁵⁷² Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 76. Srv. Brodwell, David – Staiger, Janet – Thompson, Kristin: c.d., s. 128–139. Srv. Finler, Joel W.: c.d., s. 44–47, 72, 88, 114, 140, 188, 208, 228.

⁵⁷³ Finler, Joel W.: c.d., s. 19.

v ostatních odvětvích, což charakterizovalo i tzv. „centrální produkční systém“.⁵⁷⁴ Ze základů položených v prvních dvou desetiletích mohla naplno těžit dekáda následující.

Během „zlatých“ 20. let prožíval Hollywood trvalou konjunkturu. Do podnikání v mladém odvětví se plně zapojila i newyorská burza, čímž se objem investic postupně vyšplhal až k 850 milionům dolarů.⁵⁷⁵ Výraznou strategií velkých studií ve zmiňovaném období se stalo vytváření vlastního řetězce kin, které jim zajišťovalo stálý finanční příjem. Nové prostředky umožňovaly navyšovat rozpočty jednotlivých filmů.⁵⁷⁶ Největší síti promítacích sálů se mohly pochlubit zejména společnosti *Paramount* a *Metro-Goldwyn-Mayer*.⁵⁷⁷ Další způsob, jak zvýšit zisky, představovaly honosné filmové paláce i pro několik tisíc lidí či dražší premiérová kina. Ve 20. letech vyvinuly hlavní hollywoodské firmy systém tzv. „vázaného prodeje“, jenž měl maximalizovat příjmy na úkor konkurence. Princip zmíněné distribuční praxe spočíval v tom, že k žádaným velkofilmům si majitelé kin mimo řetězce *majors* museli přikoupit zároveň i několik nízkorozpočtových, „béčkových“ snímků. Studia objevila jednoduchý způsob, jak najít odbyt i pro méně žádaná díla, čímž se minimalizovaly ztráty.⁵⁷⁸ Výše naznačené praktiky postupně posilovaly dominantní postavení několika hollywoodských společností, z nichž se vykristalizovala tzv. „osmička“. Ta se dále dělila na *majors* a *minors*, přičemž kritérium příslušnosti k té či oné skupině představovalo vlastnictví řetězce kin. K „Velké trojce“ prozatím patřily *Paramount*, *MGM* a *First National Exhibitor's Circuit*.⁵⁷⁹ K „malé pětce“ se řadily *Universal*, *Fox*, *Warner Bros*, *Producers Distributing Corporation* a *Film Booking Office*.⁵⁸⁰ Poslední dvě jmenované firmy představovaly víceméně efemérní celky menší důležitosti, které se nedočkaly konce 30. let.

---

⁵⁷⁴ Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 77–78. Srv. Brodwell, David – Staiger, Janet – Thompson, Kristin: c.d., s. 134–137.

⁵⁷⁵ Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 152.

⁵⁷⁶ Řetězce kin nespádaly přímo pod velká studia, vlastnily je dceřiné společnosti na ně navázané. Například na *Paramnout* byla navázána společnost *Pramount-Publix*. Tamtéž, s. 152. Srv. Finler, Joel W.: c.d., s. 30–31, 36–37.

⁵⁷⁷ Běžně se používá zkratka *MGM*. Společnost vznikla v roce 1924 spojením třech menších studií. Jejím vlastníkem byl Marcus Loew, proto někdy bývá uváděna i pod označením *Loew's MGM*.

⁵⁷⁸ Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 152–153.

⁵⁷⁹ Vznikla v roce 1917 jako uskupení spojující lokální vlastníky kin. *First National Exhibitor's Circuit* se v následujících letech stala značnou silou. Pokusila se dokonce expandovat i v produkci. Ač se tento záměr nezdařil, vznikla ostatním studiím krátkodobě konkurence, která se stala impulzem pro jejich vlastní prohlubování vertikální integrace.

⁵⁸⁰ Význam této firmy spočíval zejména v tom, že se později stala součástí mnohem důležitější společnosti *RKO*.

Mladé médium se postupně dostávalo do centra pozornosti. Hvězdy stříbrného plátna se rychle proměnily ve sledované osobnosti. Započatý trend ještě umocňovaly množící se skandály.⁵⁸¹ Některé filmy z počátků 20. let zachycovaly pro puritány nepřijatelné kontroverze jako pašování alkoholu, divoké večírky či eroticky laděné scény. Konzervativní kruhy proto zintenzívnily volání po přísnější morální kontrole Hollywoodu i obsahů jednotlivých děl. V roce 1922 vznikla organizace „Americká filmová společnost producentů a distributorů“ se sídlem ve Washingtonu,⁵⁸² která se zmíněného úkolu měla zhostit. Vedením byl pověřen významný republikánský politik William Harrison Hays. Ten tlačil na hlavní producenty, aby došlo k nápravě situace. Později ve 20. letech se zasadil o vytvoření pobočky uvnitř MPPDA pojmenované „Komise pro vztahy se studií“.⁵⁸³ Ta následně vydala seznam „*Dont's and Be Carefuls*“. Snaha o výraznější regulaci obsahu se prozatím minula účinkem, protože studia se naučila zákazy a doporučení obcházet.⁵⁸⁴ Cenzurní opatření prováděná se souhlasem hollywoodských bossů skrývala motivaci vyhnout se podobné činnosti prováděné federálními institucemi. Haysova agentura se nezabývala pouze kontrolní činností. Působila částečně jako středisko pro sběr informací o domácím a zejména zahraničním trhu. Na něm poté pomáhala vyjednávat lepší podmínky pro export americké kinematografie. Rovněž se jí podařilo díky lobby v Kongresu zřídit na ministerstvu obchodu pobočku určenou pro podporu prodeje amerických děl.⁵⁸⁵ Dosavadní neúspěšný pokus o očistu stříbrného plátna se nestal posledním. Hlavní útok proti „zkaženosti“ měl teprve přijít.

Proces vytváření odborového hnutí ve filmovém průmyslu představuje další důležitý fenomén, jenž ovlivnil poměry v Hollywoodu. Jeho hlavní náplň představoval jednak boj za tradiční požadavky o zvýšení platů či zlepšení pracovních podmínek, ale také přiznání kreditů za účast na tvorbě jednotlivých děl. Zaměstnanci velkých studií tvořili velmi rozdílnou skupinu lidí. Patřili k nim herecké hvězdy, režiséři, kameramani, stejně jako maskéři či obyčejní dělníci stavící kulisy. Někteří byli nepostradatelní a jiní ano, od čehož se odvíjela jejich síla při vyjednávání o smlouvách s vedením. Nekvalifikované profese se ocitaly v nevýhodném postavení, proto se dříve organizovaly do větších celků ve snaze tento deficit vyrovnat. Naopak

---

⁵⁸¹ Finler, Joel W.: c.d., s. 16–17.

⁵⁸² *Motion Picture Producers and Distributors of America* (MPPDA). V roce 1945 se název pozměnil do podoby „Americká filmová asociace“ (*Motion Picture Association of America*, MPAA).

⁵⁸³ *Studio Relations Committee*.

⁵⁸⁴ Ross, Steven J.: c.d., s. 15–41, 98–103, 120–124.

⁵⁸⁵ Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 155.

specializovanější, tzv. „talentová“ řemesla se spíše formovala do gild. Celková organizační struktura odborů v Hollywoodu však zůstávala hluboko do 30. let nevyvinutá.⁵⁸⁶

Výraznější impulz přinesla první světová válka, která obecně napomohla intenzivnější organizaci práce, filmový průmysl nevyjímaje. Studioví bossové tento fakt museli vzít na vědomí i kvůli třem velkým stávkám proběhlým do roku 1921. Vyjednáváním s novým partnerem byla prozatím pověřena Haysova agentura.⁵⁸⁷ Důvod ke konfliktům nepředstavovaly vždy nutně spory se zaměstnavateli, ale často se paradoxně jednalo o boj odborových organizací mezi sebou o kompetence nad jednotlivými profesemi. Do poloviny 20. let se na scéně objevily tři silné celky. „Mezinárodní bratrstvo elektrotechniků“⁵⁸⁸ spolu se „Spojeným bratrstvem tesařů a truhlářů“⁵⁸⁹ získaly kontrolu nad většími konstrukčními pracemi. „Mezinárodní aliance divadelních jevištních pracovníků“⁵⁹⁰ si nárokovala patronaci nad činnostmi spojenými s bezprostředním natáčením filmů. Všechny se nacházely pod jurisdikcí „Federace amerických odborů“. Paralelně s postupující specializací či rozvojem techniky rostl počet odborných řemesel participujících na procesu výroby, proto se objevovaly stále nové rozepře o to, kdo se chopí jejich kontroly. K určitému uklidnění situace došlo v listopadu 1926 díky smlouvě známé jako *Studio Basic Agreement*. Devět hlavních filmových společností na jejím základě uznalo pět největších odborů, s nimiž se uvolilo projednávat hromadné kontrakty.⁵⁹¹

Vývoj platformy tzv. „talentových oborů“ se vyvíjel rozdílným způsobem: Jeho impulz nevzešel „zdola“, nýbrž „shora“. Během podzimu roku 1927 inicioval Louis Mayer založení „Filmové akademie umění a věd“,⁵⁹² jež sdružovala pět hlavních specializovaných profesí: producenty, režiséry, scénáristy, herce a techniky. Tato organizace se mimo jiné rozhodla pravidelně oceňovat mimořádné filmové počiny. K prvnímu slavnostnímu předávání došlo dne 16. května 1929. Hlavní cenu

---

⁵⁸⁶ Ross, Murray: *Labour Relations in Hollywood*. *Annales of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 254, The Motion Picture Industry, November 1947, s. 57-8. Srv. Brodwell, David – Staiger, Janet – Thompson, Kristin: c.d., s. 311.

⁵⁸⁷ Perry, Louis B – Perry, Richard S.: *A history of the Los Angeles labor movement, 1911–1941*. Berkeley 1963, s. 318–319.

⁵⁸⁸ *International Brotherhood of Electrical Workers (IBEW)*.

⁵⁸⁹ *United Brotherhood of Carpenters and Joiners*.

⁵⁹⁰ *International Alliance of Theatrical Stage Employees (IATSE)*.

⁵⁹¹ Kromě třech již jmenovaných odborů uznali studioví bossové ještě *International Brotherhood of Painters and Paperhangers* a *American Federation of Musicians*. Ross, Murray: c.d., s. 58. Srv. Perry, Louis B – Perry, Richard S.: c.d., s. 319–327.

⁵⁹² *Academy of Motion Picture Arts and Science*.

za nejlepší dílo v letech 1927–1928 tehdy získal snímek *Wings* (Paramount) režiséra Williama Wellmana. O poznání skromnější ceremoniál, než je tomu v současné době, začal psát historii tzv. „Oskarů“.⁵⁹³ Akademie se rozhodně nepodobala uskupení typu IATSE. Jednalo se o jakýsi elitní klub, navíc bez výraznějších nástrojů umožňujících efektivní nátlak. Naopak spíše tendovala k hájení zájmů studií, což se plně prokázalo během hospodářské krize, kdy se zasadila o nepřiměřenou redukci platů. Zhruba po šesti letech existence kvůli tomu ztratila značnou část kreditu a vybídla tím některé umělce k nové odborové aktivitě.⁵⁹⁴

Za nejradikálnější proměnu, již hollywoodský průmysl zažil, lze patrně považovat přechod od němého k mluvenému filmu. Novou éru kinematografie odstartoval v říjnu 1927 muzikálově laděný *The Jazz Singer* z „dílny“ bratří Warnerů. Tím začal několikaletý proces, během něhož postupně přecházela všechna hlavní studia na zvuk.⁵⁹⁵ Záhy se objevilo hned několik konkurenčních systémů. Jednalo o dvě odlišné formy zápisu: buď na fonografickou desku, nebo na filmový pásek, který nakonec díky svým přednostem zvítězil. *Majors* se obávali možných budoucích komplikací s kompatibilitou, jež mohly zapříčinit problémy v distribuci i finanční ztráty. Již v únoru 1927 proto došlo k podpisu tzv. *Big Five Agreement*, v níž se studia zavázala k přijetí pouze jednoho zvukového systému, který navíc bude zároveň i nejvýhodnější.⁵⁹⁶ Následujícího roku padlo rozhodnutí pro firmu *Western Electric*. Konkurenční *Radio Corporation of America*, jejíž systém *Photophone* neuspěl, se nehodlala vzdát. Ředitel David Sarnoff koupil *Film Booking Office* a síť vaudevillů *Keith-Albee-Orpheum*, čímž vytvořil novou vertikálně integrovanou společnost *Radio-Keith Orpheum*.⁵⁹⁷ S nástupem zvuku se také rozhořel spor mezi odbory o kompetence nad novým odvětvím.⁵⁹⁸

Během rané fáze mluveného filmu se musel Hollywood vypořádat s řadou obtíží zapříčiněných nedokonalostí prvních přístrojů. Například zvuk se mohl zaznamenávat jen na jedinou stopu, proto se přistoupilo k současnému natáčení

---

⁵⁹³ <http://www.oscars.org/index.html>.

⁵⁹⁴ Ceplair, Larry – Englund, Steven: *The Inquisition in Hollywood: Politics in the Film Community, 1930–1960*. Berkley – Los Angeles – New York 1993, s. 18–20. Srv. Perry, Louis B. – Perry, Richard S.: c.d., s. 337–345.

⁵⁹⁵ Systém umožňující synchronizované promítání obrazu se zvukem byl vynalezen dříve. Na trh jej uvedla již v roce 1925 společnost *Western Electric*, ale velká studia se zatím chovala opatrně. S výraznějším experimentováním začali nejprve příslušníci *minors*. Již zmíněné *Warner Bros* následoval *Fox*.

⁵⁹⁶ Finler, Joel W.: c.d., s. 20–21.

⁵⁹⁷ Běžně se užívá zkratka RKO. Finler, Joel W.: c.d., s. 168–169.

⁵⁹⁸ Střetly se zejména IATSE a IBEW. Perry, Louis B. – Perry, Richard S.: c.d., s. 328–331.

dialogů a scénické hudby. Mikrofony neumožnily směrové snímání, zachycovaly tedy i ruch z běžících kamer. Provizorně se vše vyřešilo jejich umístěním do speciálních odhlučňených kabin. Ani citlivost nevykazovala velkou výkonnost, herci proto chodili na hodiny dikce. Při samotných scénách museli mluvit pomalu a zřetelně.⁵⁹⁹ Některé zmíněné obtíže humorně karikoval i muzikál *Singing in the Rain* (MGM). Za vše stačí připomenout scénu zachycující nepřekonatelné potíže hlavní záporné hrdinky Liny (Jean Hagenová) se správným odříkáním scénáře na ukrytý mikrofon. Naznačené problémy ovlivnily i samotný styl, který se zprvu zdál v porovnání s němými filmy mnohem statičtější.⁶⁰⁰ Tento nedostatek se někdy odstraňoval dabingem v postprodukci nebo se kvůli dynamice obětovala přesná synchronizace zvuku s obrazem. Na významu získala nově řada profesí, mezi nimi mimo jiné výrazně vzrostla důležitost scenáristů. Nová technika byla sice zpočátku příliš těžkopádná a obtížně manipulovatelná, ale přinesla velký posun vpřed.⁶⁰¹

Na počátku 30. let se hollywoodský průmysl ustálil do podoby, v níž přetrvával několik následujících dekád. Dominantní postavení na trhu výrazně upevnila tzv. „osmička“, která ovšem prodělala několik změn. Předně se rozdělila na tzv. „velkou pětku“ a „malou trojku“. Hlavní rozdíl mezi nimi spočíval i nadále v kontrole vlastního řetězce kin a taktéž ve větší zahraniční distribuci.⁶⁰² K *Majors* se stále řadily dvě největší firmy Paramount spolu s MGM. Nově se mezi nimi objevila společnost Williama Foxe výrazně expandující s nástupem mluvených filmů. V roce 1935 se dostala do finančních problémů, jež ji přinutily ke sloučení s menší *Twentieth Century*, čímž vznikla *20th Century Fox*. V jejích službách začal poté působit slavný producent Darryl F. Zanuck.⁶⁰³ Mezi „velké“ se také proboujelo studio *Warner Bros* posílené investicemi do zvukové techniky. Vzestup vlivu prokázalo převzetím většinového podílu ve *First National*. Nejslabším členem „pětky“ se stalo RKO nepřetržitě bojující s ekonomickými obtížemi.⁶⁰⁴ Jako první mezi *Minors* figurovaly společnosti *Universal* následovaná *Columbia*. Obě se z části soustředily především na produkci „béčkových“ filmů, rovněž představovaly jakousi

---

⁵⁹⁹ Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 202–208.

⁶⁰⁰ Brodwell, David – Staiger, Janet – Thompson, Kristin: c.d., s. 301–308.

⁶⁰¹ Tamtéž.

⁶⁰² Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 221–222.

⁶⁰³ Finler, Joel W.: c.d., s. 89, 98–99, 115, 141–142.

⁶⁰⁴ Tamtéž, s. 229–230.

„přestupní stanici“ výše. Firma *United Artists* sice patřila také k „malé trojce“, ale její pozice slábla.⁶⁰⁵

Studiový systém prokázal životaschopnost i za velké hospodářské krize, s níž se s různou intenzitou potýkali všichni členové „osmičky“. Některé společnosti se dostaly do bankrotu a prošly nucenou reorganizací, to postihlo především *Paramount*, *Fox*, *Warner Bros*, *Fox* a *RKO*. Část z nich se kvůli tomu dostala pod přímou kontrolu *Wall Streetu*.⁶⁰⁶ Naopak *MGM* a *Columbia* si udržely trvalé, byť v porovnání s předchozím obdobím nevelké zisky. Všeobecné ekonomické problémy přinutily filmové společnosti k úsporám, které se projeví především ve snižování rozpočtů jednotlivých děl. V rámci zefektivnění hollywoodského průmyslu se nově prosazoval tzv. *producer-unit system*. Jeho hlavní princip spočíval v tom, že celá výroba se odehrávala jen v rámci samostatné skupiny řízené pouze jedním producentem. Zmíněný postup měl podle některých názorů ušetřit náklady až o 40 %.⁶⁰⁷ Rovněž provozovatelé kin se potýkali s krizí. Klesající příjmy z promítání museli kompenzovat druhotnými službami – například prodejem občerstvení. Řadu krachů zaznamenaly především honosné filmové paláce. I navzdory nepříznivým okolnostem prožíval Hollywood další rozvoj, a to zejména v prohlubující se specializaci spojené se zdokonalováním technického vybavení. Definitivní uzdravení přinesla až druhá světová válka.

Kvůli finančním potížím se snažila některá studia upoutat větší pozornost diváků kontroverznějším obsahem filmů. Na stříbrném plátně se oproti dřívějšímu častěji objevovala témata spojená s volnějším přístupem k sexu či život v gangsterském podsvětí. To bylo pochopitelně spojeno s častým obcházením dosavadních cenzurních pravidel přijatých organizací *MPPDA* v roce 1930.⁶⁰⁸ Situace se ovšem radikálně změnila v letech 1933–1934. Náboženské kruhy začaly organizovat protesty proti tehdejšímu stavu tuzemské kinematografie. Hlavním činitelem se brzy stala „Liga za slušnost“⁶⁰⁹ zformovaná na výzvu arcibiskupa Cicognaniho. Církevní hodnostář v ní mimo jiné napsal: „*Katolíci jsou povoláni Bohem, papežem, biskupy a kněžími k jednotné a rázné kampani za očištění filmu,*

---

⁶⁰⁵ Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 222–226. Srv. Finler, Joel W.: c.d., s. 69, 209, 189–190.

⁶⁰⁶ Schatz, Thomas: c.d., s. 43.

⁶⁰⁷ Brodwell, David – Staiger, Janet – Thompson, Kristin: c.d., s. 320–322. Srv. Finler, Joel W.: c.d., s. 31–33.

⁶⁰⁸ Především se jednalo o filmovou produkci *Paramountu* a *Warner Bros* v první polovině 30. let.

⁶⁰⁹ *Catholic Legion for Decency*.

*který se proměnil ve smrtelnou hrozbu morálce.*⁶¹⁰ Americký vyšší klérus zareagoval okamžitě a přijal dokumentem naznačený plán, jenž se skládal ze tří zásad: 1) vytvořit silnou nátlakovou skupinu; 2) bojkotovat kontroverzní filmy; 3) podporovat sebekontrolu a konformitu novým cenzurním opatřením.⁶¹¹ K hnutí se postupně připojilo až 7 milionů lidí napříč celým náboženským spektrem, čímž vznikla síla, kterou si „osmička“ nemohla dovolit ignorovat.

V rámci MPPDA se ustavila nová sekce tzv. *Production Code Administration*,⁶¹² jejíhož vedení se ujal bigotní katolík Joseph Breen. Záhy po nástupu do funkce vypracoval nový kodex pro hollywoodský průmysl vycházející z teze, že v každém díle musí být zobrazené „zlo“ vždy vyrovnáno dostatkem „dobra“. Kinematografie měla obsahovat morální ponaučení a tím vychovávat ke správnému politickému a sociálnímu uvědomění. Už tehdy se také výslovně zakazovala jakákoliv komunistická propaganda.⁶¹³ Studia navázaná na Haysův úřad, jež by vydala nějaký film bez patřičného schválení, měla zaplatit pokutu 25 000 dolarů. Navíc ho nemohla distribuovat v žádném řetězci kin hlásících se k MPPDA. Pod hrozbou těchto sankcí se v rámci „osmičky“ brzy dosáhlo obecného přijetí inovovaného kodexu. Pozice PCA zůstávala silná až do přelomu 40. a 50. let. Rovněž se tímto naplno odhalila citlivost Hollywoodu na ekonomické vydírání ze strany nátlakových skupin. Obavy z bojkotů přiměly studiové bossy k ústupkům na úkor svobodné tvorby.⁶¹⁴

Léta velké hospodářské krize nezapříčinila jen řadu finančních otřesů velkých hollywoodských studií, ale odrazila se taktéž v kulturní oblasti. Vedle tradičně používaných výrazových prostředků se v Hollywoodu etabloval sociálně kritický proud, který prostoupil řadou existujících žánrů. Ač byl obsah jednotlivých děl bedlivě hlídán cenzurními institucemi MPPDA, postupně se prosazovala politizace kinematografie. Zároveň s tímto procesem probíhala transformace, jejímž výsledkem se stal vznik tzv. *new mass culture* přizpůsobující se vkusu nižších vrstev. Změnu trendu usnadňoval i nástup zvukové technologie. Filmy se začaly daleko více odvracet od „starých pořádků“. Nově se zaměřovaly na marginalizované skupiny společnosti, které se doposud ocitaly spíše na okraji zájmu. Bohatí byli častěji

---

⁶¹⁰ Ross, Steven J.: c.d. , s. 110.

⁶¹¹ Tamtéž, s. 110.

⁶¹² Běžně se užívá zkratka PCA.

⁶¹³ Ross, Steven J.: c.d. , s. 111.

⁶¹⁴ Tamtéž, s. 118–119. Srv. Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 224–225.

zobrazování ve špatném světle, obchodníci jako darebáci, částečné relativizace se dočkal i individualismus.⁶¹⁵ Výrazněji se objevovala snaha po přesnějším zachycení skutečnosti na úkor už tak omezených uměleckých prvků. Významný profesor amerických studií Lary May k tomu poznamenal: „*To, co činilo zmíněná díla tak realistická, byl kolaps hranice mezi lidovým dramatem a příběhy zaznamenávajícími rozvrat zachycený novinami.*“⁶¹⁶ Popis života prostých lidí bojujících s dobovými potížemi umožňoval upozornit na tehdejší sociálně-politické problémy. Usnadnil rovněž divákům identifikovat se s fiktivními hrdiny, což těmto filmům dodávalo na atraktivnosti. Za zvláštní formu obdobné kritiky lze považovat i některé komedie, jež nabízely svobodnější prostor k vyjádření názorů než „seriózní“ filmy. Karikovaly nesmyslnost některých zažitých stereotypů či rodící se konzum. Mezi její čelní protagonisty patřili například bratři Marxové, Charlie Chaplin a Mea West.⁶¹⁷ Komunistický scenárista Lester Cole spatřoval hlavní důležitost progresivní kinematografie především v osvětové roli, která by napomohla vytvořit spravedlivější společnost. „*Naším úkolem bylo přesvědčovat ... že je v lidských silách vytvořit lepší svět. A ti, kteří uměli veřejně vystupovat, tak vystupovali.*“⁶¹⁸

K ideologickým vlivům nového proudu je ještě nutné přidat Rooseveltův *New deal*, jenž vzbuzoval mezi intelektuály entuziasmus, a Lidovou frontu chápanou v jejím širokém kontextu. Během třicátých let se zintenzívnil kontakt mezi Hollywoodem a New Yorkem, kde se tradičně nacházelo jedno z nejdůležitějších středisek kulturního života ve Spojených státech. V době velké hospodářské krize se divadlo stalo platformou pro mnoho radikálních umělců. Poskytovalo jim relativně svobodný prostor pro vyjádření názorů, což jim filmaři mohli jen závidět. V představeních se tak často objevovala kritika společensko-politických poměrů. Tvůrci mohli i daleko více experimentovat v oblasti formy a stylu. Étos divadla rostl rovněž díky tomu, že bylo považováno za metaforu zosobňující kolektivní dílo.⁶¹⁹ O jeho rozvoj během hospodářské krize se zasloužila i washingtonská vláda. V rámci WPA se rozběhl v polovině roku 1935 federální projekt na podporu divadla.⁶²⁰ Ten jednak nabídl nezaměstnaným umělcům pracovní příležitosti, a zároveň umožnil

⁶¹⁵ Ross, Steven J.: c.d., s. 128–141. Srv. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 85–89.

⁶¹⁶ Ross, Steven J.: c.d., s. 136.

⁶¹⁷ Tamtéž, s. 138–139, 146–147. Srv. Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 238–241.

⁶¹⁸ Cole, Lester: *Rudý z Hollywoodu*. Praha 1986, s. 117, 289–290.

⁶¹⁹ Denning, Michael: c.d., s. 362–366.

⁶²⁰ *Federal Theatre Project (FTP)*.

levnou návštěvu jednotlivých představení.⁶²¹ Díky programu FTP následně vznikla řada novátorských skupin. Tyto události napomohly zrodu specifického prostředí, z něhož vzešla řada osobností, které významným způsobem zasáhly do dění ve filmovém průmyslu.

Jedna z výrazných nově vzniklých skupin se jmenovala *Group Theatre*. Založil ji režisér Herold Clurman, ovšem mezi přední členy patřili například John Howard Lawson, Elia Kazan, Lee Stransbrg, Clifford Odets či John Garfield. Proslula mimo jiné tím, že používala některé teoretické postupy vypracované v SSSR, zvláště metodu psychologického realismu v herectví.⁶²² Druhý výrazný element – tzv. *Living Newspaper* – se zformoval kolem Josepha Loseyho a Nicolase Raye v rámci FTP. Ti rovněž pod vlivem sovětského vzoru pracovali s vybranými skutečnými událostmi z novin, které následně převáděli na jeviště. Prvně jmenovaný režisér taktéž spolupracoval s dramatikem Bertholdem Brechtem. Třetí celek, *Mercury Theatre*, existoval pouhé dva roky, setkaly se v něm však dvě mimořádné osobnosti – John Houseman a Orson Welles. Skupina se zaměřila na klasická díla, jež se snažila přiblížit dělnické třídě. Její hlavní přínos ovšem spočíval v tom, že dala dohromady mimořádně profesně nadané individuality, z nichž se nakonec utvořila produkční buňka pod záštitou RKO.⁶²³ Řada jmenovaných umělců se později ocitla v Hollywoodu, kde se zapojila do filmového průmyslu. Jednalo se bezesporu o talentované jedince, o čemž svědčí úspěchy Johna Garfielda nebo Orsona Wellese. Mnozí byli dále politicky aktivní v antifašistickém i odborovém hnutí, ti nejradikálnější, jako John Howard Lawson, se stali komunisty. Zmíněný kulturní proud vyznávala většina lidí potýkajících se ve 40. a 50. letech s *blacklistem*.⁶²⁴

Dobová specifika spolu s legislativními kroky Rooseveltovy administrativy vyvolaly impulz k další vlně intenzivnější odborové aktivity. Na hollywoodské scéně vzniklo několik celků hlásících se k progresivním myšlenkám levicového hnutí. Mezi příslušníky tzv. „talentových profesí“ se po blamáži Akademie objevila snaha po ustavení nových organizací, jež by výrazněji hájily zájmy svých členů. Během druhé půlky 30. let se postupně zformovala tři nejvýraznější uskupení – „Gilda herců“,

---

⁶²¹ Denning, Michael: c.d., s. 78–80. Srv. Kennedy, David M.: c.d., s. 255. Srv. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 109.

⁶²² Zmíněnou metodu herectví vypracoval Konstantin Sergejevič Stanislavski působící v Moskevském uměleckém divadle. Do Spojených států se dostala prostřednictvím Lee Stransberga. Odborníci si ji natolik cenili, že její vyučování později probíhalo i v Hollywoodu v tzv. „Hereckém studiu“ (*Actors Studio*). Denning, Michael: c.d., s. 367–368.

⁶²³ Tamtéž, s. 368–375.

⁶²⁴ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 47–52.

„Gilda režisérů“ a „Gilda scenáristů“.⁶²⁵ Všechny musely bojovat o uznání u vrcholného studiového managementu. Nejdříve uspěli herci následovaní režiséry. Případ spisovatelů si vyžaduje bližší pozornost, protože jejich činnost daleko přesahovala pouhou rovinu pracovně-právních sporů.⁶²⁶

Hlavní rozdíl oproti ostatním gildám spočíval v tom, že scenáristé představovali jednu z nejradikálnějších a nejpolitičtějších skupin. Vůdčími osobnostmi levicového křídla byli John Lawson, Samuel Ornitz či Albert Biberman. Všichni patřili mezi nadané umělce, kteří se plně hlásili k idejím Lidové fronty i k *new mass culture*. Navíc se přidali ke členům komunistického hnutí. K prvnímu významnému pokusu o založení svébytné SWG došlo na začátku února 1933.⁶²⁷ Ústředními požadavky se stalo přiznávání standardních zaměstnaneckých kontraktů, vyjasnění otázky udělování kreditů za autorství a nárokování větší tvůrčí svobody i možnosti zasahování do konečné podoby filmů. Nově zformovaná instituce se záhy dostala do ostrých konfliktů se studiovými bossy, s čímž ovšem nesouhlasili umírněnější spisovatelé. Následně se začali profilovat jako pravicové křídlo usilující o dohodu s „osmičkou“ v otázce narovnání platů.⁶²⁸ Trvalou převahu si však prozatím udržovali „progresivisté“, jejichž kandidát John Lawson byl zvolen do prezidentské funkce. O úspěchu SWG svědčil i fakt, že za první rok fungování se k ní hlásilo už cca 750 lidí.

Katalyzátorem procesu štěpení uvnitř SWG se stal narůstající konflikt s vrcholovým managementem. V čele hlavních protivníků se ocitli zejména bossové Louis Mayer, Jack Warner spolu s producenty Irvingem Thalbergem, Darrylem Zanuckem a B. B. Kahanem. Nesouhlas pravicového tábora s dosavadní Lawsonovou politikou kulminoval na přelomu dubna a května 1936. Několik desítek lidí vedených Jamesem K. McGuinnessem se rozhodlo pro odchod z gildy a založení nové odborové organizace „Filmoví scenáristé“.⁶²⁹ Ta ovšem představovala pouze efemérní celek, který nikdy nezískal potřebný respekt, protože se nacházel v úzkém

---

⁶²⁵ *Screen Actors Guild (SAG), Screen Directors Guild (SDG), Screen Writers Guild (SWG)*.

⁶²⁶ Schatz, Thomas: c.d., s. 31.

⁶²⁷ Ve skutečnosti se jednalo o vzkříšení ideje neúspěšných projektů z druhé a třetí dekády 20. století. Photoplay Authors League (1914–1916) ani Screen Writers Guild (1920–1927) neprokázaly potřebnou životaschopnost. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 17.

⁶²⁸ Tamtéž, s. 20–27.

⁶²⁹ *Screen Playwrights (SP)*.

napojení na studia.⁶³⁰ Naopak SWG se dočkala postupného uznávání výsadního postavení jak v rámci Hollywoodu, tak na celostátní úrovni. Zmíněný stav formálně potvrdila v létě 1938 i „Národní rada odborových vztahů“, ale ještě dva následující roky probíhalo nelehké vyjednávání s producenty o uzavření smluv.⁶³¹ Scenáristé vedení radikálním levicovým křídlem dosáhli prozatímního úspěchu, ale jak se později ukázalo, jednalo se spíše o „Pyrrhovo vítězství“. Získaná pověst gildy s „ostrými zuby“, aktivita v Lidové frontě či všeobecně známá blízkost ke komunistickému hnutí je činily podezřelými v očích mnohých konzervativců.

Druhou tradiční konfliktní oblast tvořily spory mezi odborovými centrály o kompetence nad nejrůznějšími profesemi. Na počátku 30. let představoval filmový průmysl stále jedno z nejméně pracovně a právně organizovaných prostřední ve Spojených státech.⁶³² Velká hospodářská krize však nastartovala zhruba dvacetiletý proces, jenž měl tento deficit odstranit. Hollywood se během něho několikrát proměnil doslova v bitevní pole. Postupně se do pozice nejvlivnějšího uskupení probíjovala IATSE vedená Georgem Brownem a Williamem Bioffem. Ta ovšem musela čelit poměrně rozsáhlé opozici složené z „osmičky“ studií, SAG a později i z CIO.⁶³³ Výrazný projev odporu proti její dominanci proběhl s blížícím se koncem desetiletí. V létě roku 1939 se část odborů pod jurisdikcí IATSE pokusila o založení konkurenční organizace s názvem „Sjednocená gilda studiových techniků“⁶³⁴ hlásící se k chartě CIO. V pozadí celé „rebelie“ figuroval zejména bojovný předák Herbert Sorrell. Nadějně vyhlížející projekt však zkrachoval. Brownovi a Bioffovi se díky obratnému manévrování podařilo získat dostatečnou podporu proti uznání nového uskupení. Mimo jiné zaznělo i nařčení z příslušnosti ke komunismu. Hlasování na půdě „Národní rady odborových vztahů“ dopadlo poměrem 2:1 v neprospěch USTG.⁶³⁵ Odboj proti IATSE ovšem pokračoval dále.

V průběhu let 1940–1941 došlo k odhalení velkých finančních podvodů a korupce předáků Browna a Bioffa. Po jejich odsouzení byl do funkce zvolen Robert

---

⁶³⁰ K oficiálnímu ustavení došlo dne 21. května 1936, ovšem opouštění SWG probíhalo již od počátku měsíce. Počet členu *Screen Playwrights* ovšem nikdy nepřesáhl hranici 130 lidí. Tamtéž, s. 32–44.

⁶³¹ Schatz, Thomas: c.d., s. 31–32.

⁶³² Prindle, David F.: *The Politics of Glamour: Ideology and Democracy in the Screen Actors Guild*. Madison 1988, s. 6–7.

⁶³³ Schatz, Thomas: c.d., s. 33.

⁶³⁴ *United Studio Technicians Gild* (USTG).

⁶³⁵ Cogley, John: c.d., s. 49–51. Srv. Witwer, David: *Shadow of the Racketeer: Scandal in Organized Labor*. Campaign 2009, s. 139–143. Srv. Horne, Gerald: *Class Struggle in Hollywood 1930–1950, Mogules, Mobsters, Stars, Reds and Trade Unionists*. Austin 2001, s. 54–56.

Welsh. Kauza ovšem výrazně poškodila dosavadní kredit IATSE, což se projevilo na částečném oslabení jejího vlivu. Naopak opozici se konečně podařilo vytvořit relevantní protiváhu. V roce 1941 se v Hollywoodu zformovalo „Sdružení odborů studií“ se Sorrellem čele.⁶³⁶ Ač se CSU řadila stejně jako hlavní konkurent pod jurisdikci AFL, představovalo charakterově rozdílnou platformu, jež se snažila se vši razancí hájit zájmy odborů proti zaměstnavatelům. Politická orientace se sice v mnohém blížila linii komunistické strany, ale s největší pravděpodobností ji nelze považovat za pouhou „frontovou organizaci“ CPUSA, čemuž by odpovídal i popis Sorrela ve zprávě Johna Cogleye: „*Ambiciózní, agresivní, sebejistý předák, kterému šlo vždy především o záležitosti „chleba a másla“ než o politickou pozici přijatou jeho centrálou.*“⁶³⁷ Postupně se CSU podařilo získat ve filmovém průmyslu silný vliv zejména mezi řemesly nezabývajících se přímo produkcí.⁶³⁸ Hrozícímu střetu s IATSE však prozatím zamezil vstup Spojených států do bojů druhé světové války. Sorrell i Welsh deklarovali plnou podporu a slíbili, že po dobu jejich trvání nepřistoupí k žádným stávkám.

Období druhé světové války představovalo pro Hollywood po finanční stránce velmi vydařenou etapu. „Osmička“ se definitivně zbavila potíží zapříčiněných velkou hospodářskou krizí a všichni její členové dosáhli trvalé konjunktury. V roce 1940 činily tržby zhruba 740 milionů dolarů, o pouhých pět let později se vyšplhaly už na 1,4 miliardy dolarů. Hlavní důvody této prosperity spočívaly jednak ve zvyšující se návštěvnosti premiérových filmů. Diváci upřednostňovali „áčkové“ snímky, které garantovaly větší zisky, na úkor méně atraktivní „béčkové“ produkce. Ve filmovém průmyslu se prosadil trend poklesu vydaných děl za jednu sezónu s paralelně rostoucími příjmy studií.⁶³⁹ Velká „pětka“ dokázala zareagovat na změněné podmínky, což jí umožnilo těžit z válečného boomu. Podstatně se prohloubil rozdíl mezi *majors* a *minors*, přičemž nejlépe se dařilo *Paramountu*, *MGM* a *Foxu*.⁶⁴⁰ Zahraniční expanze se soustředila na rozšiřování trhů v Latinské Americe a především ve Velké Británii.

---

⁶³⁶ *Conference of Studio Unions (CSU)*. Cogley, John: c.d., s. 53–54. Srv. Horne, Gerald: c.d., s. 48–54.

⁶³⁷ Cogley, John: c.d., s. 54.

⁶³⁸ Horne, Gerald: c.d., s. 57–59. Srv. Schatz, Thomas: c.d., s. 34.

⁶³⁹ Finler, Joel W.: c.d., s. 32–33, 41, 280, 286–287. Srv. Schatz, Thomas: c.d., s. 149–153, 170–174.

⁶⁴⁰ Finler, Joel W.: c.d., s. 286–287.

V produkci Hollywoodu se pochopitelně objevilo znatelně více děl s válečnou tematikou. Ty zobrazovaly přímé bojové akce, v nichž se zdůrazňovalo hrdinství Američanů oproti krutosti vojáků „Osy“. Jednalo-li se konkrétně o Japonce, používal se poměrně vulgární rasismus, protože se o nich nezřídka mluvilo jako o opicích. Druhým námětem spojeným se světovým konfliktem se staly problémy lidí na domácí frontě. Nedílnou součástí podobných snímků byla pochopitelně propaganda a patriotismus, které měly motivovat k většímu úsilí v boji proti nepříteli. Přirozeně i ostatní klasické žánry do značné míry reflektovaly dobové události. Jisté specifikum 40. let představoval rozvoj tzv. *filmu noir*. Tento styl přinášel komplikovanější, často detektivní zápletku. Zobrazoval sociální a psychickou nejistotu, jež odrážela celková ponurá atmosféra díla.⁶⁴¹

Filmový průmysl se ovšem nepodílel na světovém konfliktu jen nepřímo. Přes 6000 zaměstnanců studií vstoupilo do armády, herce, scenáristy i režiséry nevyjímaje. Mezi nejslavnější se řadili například Clark Gable, Henry Fonda, dále John Ford, Frank Capra nebo William Wyler.⁶⁴² Zvláštní formu podpory prostředkovala organizace „Výbor válečných aktivit“,⁶⁴³ jež zajišťovala distribuci a promítání filmů pro vojenské posádky po celém světě. Velmi oblíbená se stala živá vystoupení populárních osobností či skupin pod záštitou tzv. „Vítězné komise“. ⁶⁴⁴ Hollywood během druhé světové války prokázal nejen ekonomickou sílu, ale i obrovský celospolečenský vliv. Naplno zdůraznil vydobytou pozici jednoho z klíčových odvětví ve Spojených státech.

Pod povrchem zářivých úspěchů Hollywoodu se ovšem skrývalo několik latentních problémů, které druhá světová válka dočasně zatlačila do pozadí. S blížící se porážkou států „Osy zla“ se s o to větší intenzitou vracely na scénu. Rostoucí vliv „Sdružení odborů studií“ se odrážel na množství kontrolovaných zaměstnanců, to se vyšplhalo až k 10 000 lidí. Hlavní konkurent byl sice stále silnější, ale počet jeho následovníků spíše klesal.⁶⁴⁵ Budoucí konflikty předznamenalo založení radikálně patriotické „Aliance filmového průmyslu pro zachování amerických hodnot“, v níž se sdružily konzervativně smýšlející osobnosti typu Walta Disneye, Jamese K. McGuinnese, Adolphe Menjoua či Johna Waynea. Do čela se postavil herec Sam

---

⁶⁴¹ Schatz, Thomas: c.d., s. 149–153, 221–252. Srv. Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 237–244.

⁶⁴² Schatz, Thomas: c.d., s. 142–143.

⁶⁴³ *War Activities Committee*.

⁶⁴⁴ *Victory Committee*. Tamtéž., s. 144–149.

⁶⁴⁵ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 216–217. Srv. Horne, Gerald: c.d., s. 154–157.

Wood proslulý radikálním antikomunismem.⁶⁴⁶ Křehký *status quo* mezi znesvářenými stranami se začal pozvolna hroutit od druhé půlky roku 1944. V katalyzátor střetu se proměnil spor o jurisdikci nad dělníky připravujícími scénu a dekorace. Část těchto zaměstnanců se zformovala do organizace „Scéničtí designéři, ilustrátoři a dekoratéři“.⁶⁴⁷ Ta se přihlásila k CSU, nikoliv k IATSE, která si nárokovala pravomoce nad zmíněnými profesemi. Nově založené instituci se nepodařilo získat potřebné uznání mezi lokálními i celostátními autoritami, proto padlo rozhodnutí pro radikální řešení.

Dne 13. března 1945 přešla většina odboru CSU do stávký, jež trvala až do konce října téhož roku. Pokusy o vyjednávání uvízly na mrtvém bodě, protože ani jedna strana nehodlala ustoupit. Aby nedošlo k úplnému ochromení produkce, vyřešila studia krizovou situaci tím, že za chybějící personál si najala náhradu poskytnutou od IATSE. Napětí dokonce občas přerostlo v otevřené pouliční bitky, přičemž ta nejbrutálnější se odehrála na začátku října před budovami *Warner Bros* a zanechala po sobě desítky zraněných.⁶⁴⁸ Probíhající konflikt zapříčinil hluboký rozkol v celém filmovém průmyslu. Podporu stávkujícím vyjádřili levicově orientovaní členové SWG. Komunisté se k nim naplno přihlásili až po změně linie způsobené tzv. „Duclosovým dopisem“.⁶⁴⁹ „Mezinárodní aliance divadelních a jevištních pracovníků“ se po zkorumpovaných předácích konečně dočkala velmi schopné osobnosti – Roye Martina Brewera. Rychlý kariérní vzestup v IATSE ho vynesl až do vedoucí pozice na západním pobřeží, díky čemuž se na jaře roku 1945 objevil v Los Angeles. I když byl v hollywoodském prostředí nováčkem, dokázal se brzy zorientovat a pozvolna přejít do protiútok. Předně se mu podařilo položit základy trvalejší aliance namířené proti CSU. Při jejím vytváření kladl značný důraz na spojování celého problému s komunistickou hrozbou, což se do budoucnosti

---

⁶⁴⁶ Během výslechů Sama Wooda před HUAC v roce 1947 byl přečten dokument popisující hlavní principy MPA od jejího založení. „*Odmítáme snahu komunistů, fašistů a jiných totalitárně smýšlejících skupin o zvrhnutí tohoto mocného média v nástroj šíření neamerických ideálů či přesvědčení. Zavazujeme se k boji všemi prostředky danými zásadami organizace, s úsilím jakékoliv skupiny či jedince proti odklonění loajality filmového průmyslu od svobodné Ameriky, která ho zrodila.*“ House Committee on Un-American Activities, *Hearings Regarding...*, s. 56. Srv. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 209–211.

⁶⁴⁷ *Screen Set Designers, Illustrators and Decorators.*

⁶⁴⁸ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 217–220. Srv. Cogley, John: c.d., s. 60–64. Srv. Horne, Gerald: c.d., s. 160–166.

⁶⁴⁹ Cole, Lester: c.d., s. 149–150.

osvědčilo jako účinná metoda.⁶⁵⁰ K táboru odpůrců se díky němu záhy po vypuknutí protestů přiklonili studioví bossové spolu s MPA. Navíc k nim tendovala SAG. Mezi herci postupně převládalo konzervativní křídlo, v němž se mimo jiné výrazně angažoval Ronald Reagan. Opačně smýšlející umělci, jako Lionel Stander či Karen Morely, se ocitli v naprosté menšině.⁶⁵¹ Ukončení první velké stávky uspíšil nátlak federálních orgánů. Důležitou úlohu při vyjednávání sehrál Eric Johntson nově jmenovaný do čela MPPDA. Sorrell sice dosáhl uznání organizace „Scénických designérů, ilustrátorů a dekoratérů“, ale za cenu vzniku silné opozice proti CSU. Za hlavního vítěze lze považovat spíše Brewera.⁶⁵² Říjnovým smírem se ovšem situace mezi odbory zdaleka neuklidnila, jednalo se o pouhé intermezzo.

Druhý „skrytý“ problém se neprojevoval s takovou dramatičností jako konflikty mezi CSU a IATSE, ale v důsledku ovlivnil velkou „osmičku“ mnohem více. Jednalo se o tzv. „antitrustovou kampaň“ probíhající s různou intenzitou od roku 1938. Ministerstvo spravedlnosti zahájilo tehdy proces s názvem „Spojené státy versus Paramount Picture Inc. et. al.“ Hlavní výtku představoval zavedený způsob distribuce filmů – systém vázaného prodeje a existence vlastních řetězců kin navázaných na jednotlivá studia. Zmíněná praxe výrazně znevýhodňovala soukromé vlastníky biografů, kteří Hollywood obviňovali z monopolního jednání. *Majors* i *minors* si rychle uvědomili hrozící nebezpečí a snažili se najít oboustranně přijatelný kompromis.⁶⁵³ Plán na částečné narovnání představený v květnu 1942 však neuspokojil generálního prokurátora Trumana Arnolda. Washingtonské autority se nehodlaly spokojit s ničím jiným než se zásadnější změnou, jež by odstranila oligopolní postavení.

Právní tahanice pokračovaly dále. Novou razanci nabraly s koncem druhé světové války. Na Arnoldovo místo nastoupil Thomas C. Clark, dohled nad antitrustovou divizí převzal Robert Wright. Oba muži se s intenzitou pustili do boje. Ještě než došlo ke konečnému verdiktu, podařilo se jim zakázat pronikání velkých

---

⁶⁵⁰ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 219. Srv. Cogley, John: c.d., s. 63–65. Srv. Prindle, David F.: c.d., s. 42–43. Srv. Horne, Gerald: c.d., s. 173–176.

⁶⁵¹ V březnu 1945 proběhlo v rámci SAG hlasování o postoji vůči stávce odborů CSU. Drtivá většina 3029 herců se postavila proti a pouhých 88 jí vyjádřilo podporu. Prindle, David F.: c.d., s. 42–50. Srv. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 219–220. Srv. May, Lary: *Recasting America, Culture and Politics in the Age of Cold War*. Chicago – London 1989, s. 142–144.

⁶⁵² Horne, Gerald: c.d., s. 176–188. Srv. Schatz, Thomas: c.d., s. 167–168.

⁶⁵³ Schatz, Thomas: c.d., s. 160–161. Srv. Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 235.

studií na rodící se televizní trh, což se později ukázalo jako zásadní.⁶⁵⁴ Finální rozhodnutí celé kauzy, tzv. „Paramountský výnos“, bylo vyřčeno na počátku května 1948. Jeho autor, člen Nejvyššího soudu William O. Douglas, v klíčových pasážích napsal: „...*Provozovatelům kin se neprodá žádný film v distribuci produkčních společností... Vázaný prodej zabraňuje zájemcům smlouvání o ceně každého jednotlivého filmu zvlášť. Soud to z tohoto důvodu shledává nezákonným... Zjištění odhalují, že promítací sály velké pětky nemohou být využívány celý čas výhradně jen pro jejich filmy...*“⁶⁵⁵ Z rozhodnutí vyplývalo, že dosavadní obchodní praxe dozná v nejbližší době řady podstatných změn. *Majors* se museli vzdát přímé kontroly svých řetězců a spolu s *minors* zastavit tzv. *block-booking*. Nově začalo vznikat mnohem konkurenčnější prostředí než dříve. „Osmička“ musela přistoupit k transformaci vnitřního uspořádání společností, kterou doprovázela finanční labilita. Na druhou stranu se mnohým nezávislým snímkům usnadnil přístup na trh, jejich počet se následně až zdvojnásobil. Všeobecně panovala shoda o tom, že v prvních poválečných letech končila v Hollywoodu jedna celá éra.⁶⁵⁶

2. Hollywood na počátku studené války

První poválečná léta vyznívají pro filmový průmysl krajně rozporuplně. Paralelně probíhala řada navzájem se ovlivňujících procesů reagujících na lokální, celostátní i mezinárodní události. Některé představovaly latentní problémy, jiné se akcentovaly až aktuálním světovým děním. Nově se do jedné z ústředních rolí postavili politici z Washingtonu, konkrétně členové „Komise pro neamerickou činnost“. Za výsledek střetů těchto nejrůznějších fenoménů lze považovat i *blacklist*. Například vynucená transformace „osmičky“ zapříčiněná finančními potížemi a nástup televize sice vznik „černé listiny“ nezapříčinily, ale nepřímo napomohly přijetí a dodržování jejích principů. Následující část se zaměří na popis klíčových faktorů, jež vedly až k politice vylučování „rudých“ z Hollywoodu.

---

⁶⁵⁴ Schatz, Thomas: c.d., s. 163. Srv. Lev, Peter: *The Fifties, Transforming the Screen 1960–1959 (History of the American Cinema, Vol. 7)*. Berkley – Los Angeles – London 2003, s. 127–129.

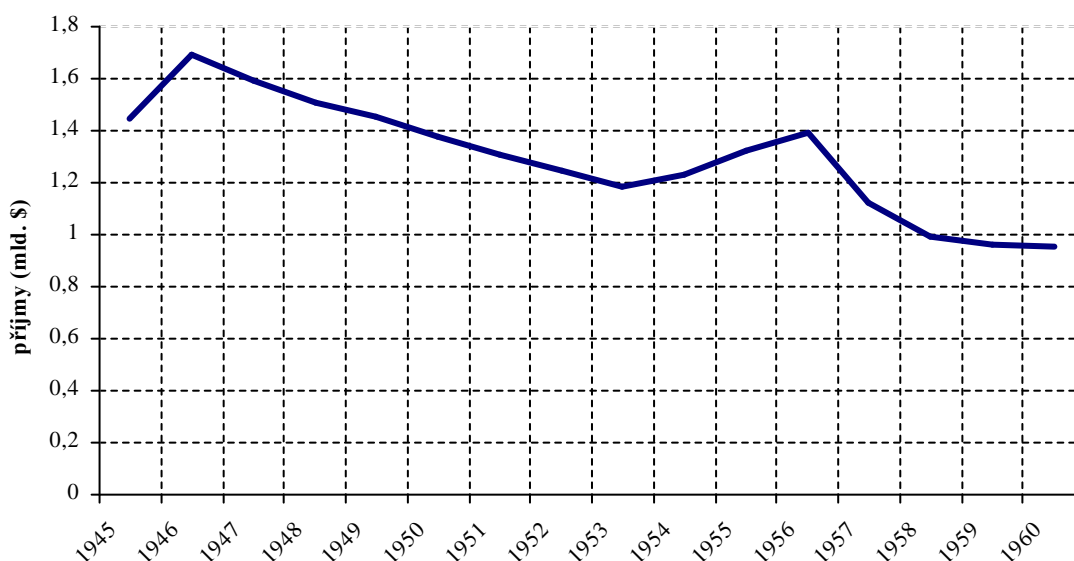
⁶⁵⁵ U.S. Supreme Court, *United States v. Paramount Pictures, Inc.*, 334 U.S. 131 (1948).

⁶⁵⁶ Finler, Joel W.: c.d., s. 32–33. Srv. Schatz, Thomas: c.d., s. 323–328. Srv. Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 335.

A) Hospodářské aspekty

V americkém časopisu *Fortune* z dubna 1949 se objevilo připodobnění Hollywoodu k ostrovu krize uprostřed moře prosperity.⁶⁵⁷ Bezprostředně po druhé světové válce tomu zdánlivě nic nenasvědčovalo, spíše naopak. Hrubé příjmy filmového průmyslu v roce 1946 dosáhly absolutního rekordu, když atkovaly hranici 1,7 miliardy dolarů. Čistý zisk *majors* i *minors* činil takřka 120 milionů. Během čtyř následujících let se situace radikálně změnila. Zatímco celkové tržby se zmenšily zhruba o 14 % na 1,45 miliard dolarů, velká studia se propadla o 70 % k 31 milionům. Podobné výsledky zaznamenali i provozovatelé kin, kteří si pohoršili přibližně o 65 %.⁶⁵⁸ Z uvedených hodnot je patrný značný rozdíl mezi mírou recese u sledovaných položek. Navíc zmíněné trendy pokračovaly i v průběhu 50. let.⁶⁵⁹ Co zapříčinilo tak výrazný obrat odporující všeobecnému hospodářskému boomeru? Proč krize americké kinematografie dolehla těžce především na „osmičku“?

Graf 1: Celkové příjmy filmového průmyslu 1945-1960

Zdroj: Finler, Joel W.: *Hollywood story*. London 2003, s. 286–287.

První nepatrné náznaky se objevily nedlouho po skončení druhé světové války. Návštěvnost kin sice dosahovala v roce 1946 počtu 90 milionů diváků týdně,

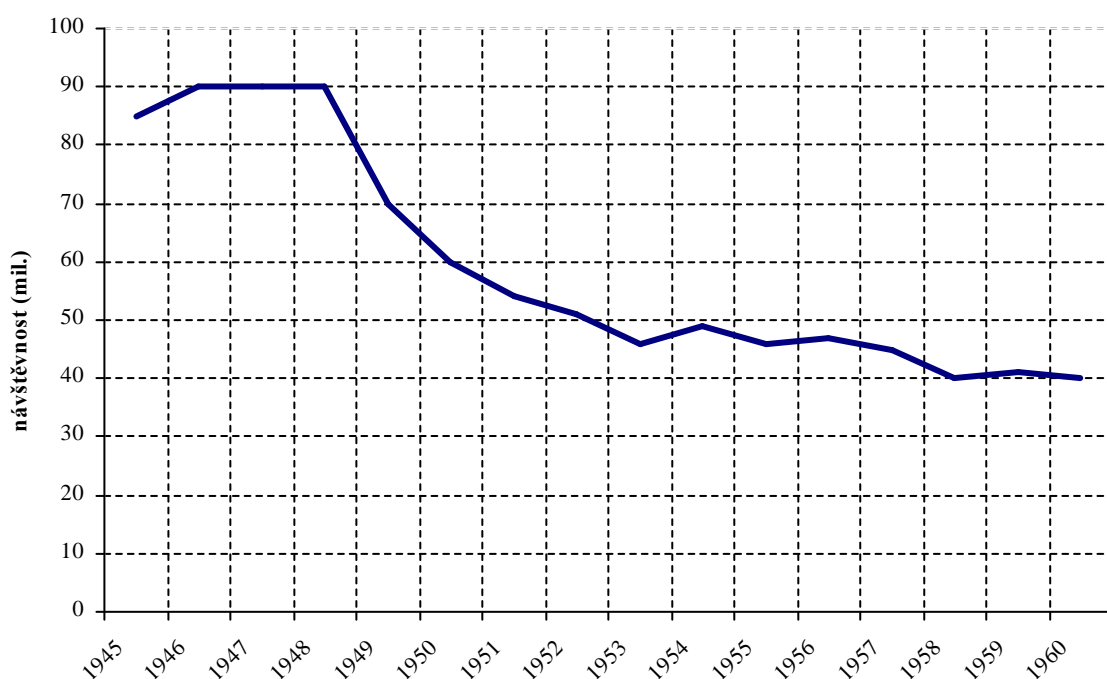
⁶⁵⁷ Schatz, Thomas: c.d., s. 329.

⁶⁵⁸ Finler, Joel W.: c.d., s. 286–287. Srv. Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 336–337.

⁶⁵⁹ Lev, Peter: c.d., s. 303–304.

ale již nerostla. Naopak nejprve stagnovala a poté dlouhodobě klesala, až se o 10 let později dostala na úroveň 47 milionů.⁶⁶⁰ Za jedno z hlavních vysvětlení tohoto propadu se považují hlubší proměny v americké společnosti. Po kapitulaci Japonska a s přechodem na mírovou výrobu začal intenzivní proces, během něhož se posílená střední třída přesouvala na předměstí. Následkem toho došlo k podstatným změnám na domácím trhu i v životním stylu lidí. Promítací sály se nacházely především v centrech měst, což nyní způsobovalo řadu praktických problémů zapříčiněných například i *baby boomem*. Po Spojených státech museli provozovatelé zavřít stovky nevyhovujících kin. Naopak prudkého rozvoje se dočkala venkovní projekce sledovaná z pohodlí automobilů. Takzvané *drive-iny* lépe splňovaly dobové požadavky.⁶⁶¹ Pravidelné návštěvy filmových představení známé z 30. let se staly minulostí. Lidé zkrátka pečlivěji zvažovali, na jaký film se vypraví. Oproti válečné době se jim rovněž nabízelo mnohem více možností zábavy než jen „stříbrné plátno“.⁶⁶²

Graf 2: Týdenní návštěvnost kin v USA 1945-1960

⁶⁶⁰ Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 336.

⁶⁶¹ Počet kinosálů poklesl do roku 1950 o cca 1 800 na počet 16 900 kin. Paralelně s tím ovšem nahrazovala vzniklý úbytek výstavba *drive-inů*, jejichž množství se vyšplhalo k počtu 2 200. Schatz, Thomas: c.d., s. 293–294.

⁶⁶² Finler, Joel W.: c.d., s. 38.

Zdroj: Sterling, Christopher R. – Haight, Timothy R.: *The Mass Media: Aspen Institute Guide to Communication Industry Trends*. New York 1978, s. 352.

Důvody finančních potíží nespočívaly jen ve vnějších okolnostech, nýbrž také ve studiích samotných, respektive v jejich produkci. Nebývalá prosperita z let 1945–1946 nestála na pevných základech. Rekordní tržby byly podpořeny dlouho promítanými úspěšnými „klasikami“ i snímky, jejichž uvedení se pozdrželo kvůli končícímu světovému konfliktu. Nezanedbatelná část příjmů přicházela rovněž ze zahraničních trhů. Na nich se ovšem situace zkomplikovala. Některé evropské státy se pokusily zavést vysoká cla a přísná pravidla pro nakládání s prostředky vydělanými na jejich území.⁶⁶³ Zásadní problém ovšem spočíval v tom, že náklady na natočení jednotlivých filmů neúměrně rostly na úkor výše čistých zisků. Navíc přetrvával příliš vysoký počet vznikajících děl. Od roku 1947 dosáhlo profitu nad 5 milionů podstatně méně titulů než dříve. Taktéž klesal zájem o hlavní sezónní hity, čímž trpěl „premiérový trh“, tradičně tvořící důležitý zdroj financí.⁶⁶⁴ Koncem dekády se krize projevila naplno a studia musela přikročit k úsporným opatřením. Ačkoli se produkce velké „osmičky“ nadále držela na vysoké úrovni, v letech 1945–1960 činil její průměr cca 246 novinek za rok,⁶⁶⁵ došlo k zvětšení podílu levnějších „béčkových“ děl. Vrcholový management přistoupil k snižování filmových rozpočtů i k propouštění zaměstnanců. Další komplikace zapříčinil „Paramountský výnos“. *Majors* se museli vzdát svých řetězců kin, což nestabilitu jen posilovalo, protože členové „pětky“ byli přinuceni k transformaci svých společností.⁶⁶⁶

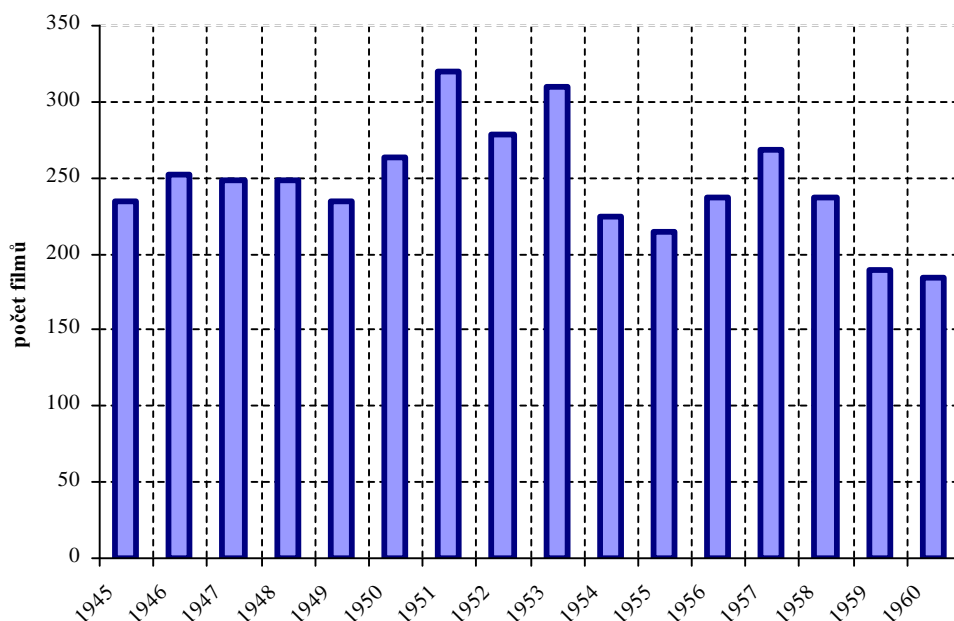
⁶⁶³ Největší střet probíhal s Velkou Británií, jejíž vláda zavedla v létě 1947 75% celní sazbu. Hollywoodský průmysl odpověděl bojkotováním britského trhu. Ke konsenzu došlo až následujícího roku. Americké lobby se podařilo vyjednat zrušení cla, musela ale na oplátku přistoupit na čtyřletou dohodu, která umožňovala hollywoodským společnostem převod pouhých 17 milionů dolarů z celkových příjmů za hranice království. Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 394–395. Možností, jak využít státy „blokové prostředky“, představovalo natáčet filmy přímo na jejich území. Tato „zahraniční“ produkce hollywoodských studií byla zvláště silná v druhé polovině 50. let. V angličtině se pro tuto praxi užívá termín *runaway production*. Lev, Peter: c.d., s. 147–154.

⁶⁶⁴ Schatz, Thomas: c.d., s. 290–291, 331–333.

⁶⁶⁵ Výraznější výkyvy v produkci se objevily v roce 1951, kdy vzniklo 320 filmů, a v roce 1953, v němž bylo natočeno o 10 snímků méně. S koncem 50. let se prosadil trend výraznější redukce. Počet nových titulů nepřesáhl hranici 190 děl. Finler, Joel W.: c.d., s. 280.

⁶⁶⁶ Finler, Joel W.: c.d., s. 33–35. Schatz, Thomas: c.d., s. 331–333.

Graf 3: Počet vydaných titulů v letech 1945-1960

Zdroj: Finler, Joel W.: *Hollywood story*. London 2003, s. 280.

Situace se nezměnila ani v průběhu 50. let, naopak se spíše zhoršovala. Tržby s výjimkou poloviny dekády neustále klesaly. V roce 1958 se dokonce po dlouhé době dostaly pod hranici 1 miliardy dolarů. Studia stále zápasila s finančními potížemi. Vleklá krize nejhůře dopadla na RKO, které kvůli ní takřka zaniklo. Naopak výjimku „osmičky“ představovala společnost *United Artists* prožívající úspěšné období.⁶⁶⁷ Obzvláště tvrdě se s úpadkem filmového průmyslu potýkali provozovatelé kin. Nepomohlo jim ani odstranění konkurenčních řetězců „pětky“. Kvůli neustále ubývajícím návštěvnosti muselo být uzavřeno dalších zhruba 4 700 promítacích sálů.⁶⁶⁸ Zmíněné problémy měly do značné míry společného jmenovatele – televizi. Jen málo co ovlivnilo život ve Spojených státech tak výrazně jako právě ona. Stala se významným kulturním, politickým a ekonomickým činitelem, změnila i návyky obyčejných Američanů.⁶⁶⁹ Nové médium se navíc rozšířilo neuvěřitelnou rychlostí. Na konci 40. let ji vlastnila jen jedna z deseti domácností, o dekádu později již takřka devět z deseti.⁶⁷⁰ Posílená střední třída

⁶⁶⁷ Lev, Peter: c.d., s. 197–207.

⁶⁶⁸ Tamtéž, s. 211–212, 304.

⁶⁶⁹ Doherty, Thomas: *Cold War, Cool medium, Television, McCarthyism, and American Culture*. New York 2003, s. 3–6.

⁶⁷⁰ Doherty, Thomas: c.d., s. 4. Srv. Goldfield, Erwin D: c.d., s. 520.

upřednostňovala sledování obrazovky z pohodlí obývacích pokojů před cestou za „stříbrným plátnem“, což se odrazilo na paralelním růstu příjmů televizního průmyslu na úkor filmového.⁶⁷¹ Pro „osmičku“ nepředstavovala nutně jen soupeře. Zvláště po definitivním oddělení od vlastních řetězců kin začala studia prodávat starší tituly stanicím, které potřebovaly zaplnit vysílací čas. Postupně se k tomuto obchodu přidala nízkorozpočtová produkce. Vzájemná závislost obou partnerů se dále jen prohlubovala.⁶⁷²

Rozkolísanost hospodářské situace Hollywoodu se odrazila i na způsobu produkce. Krátký poválečný boom spolu s částečnou decentralizací filmového průmyslu stimulovaly rozvoj malých nezávislých společností. Ty jednak umožňovaly maximalizaci zisků zainteresovaných jednotlivců a navíc jim poskytovaly větší svobodu. Mezi nejúspěšnější takto působící tvůrce patřili například David Selznick, Walter Wagner, William Wyler či Samuel Goldwyn.⁶⁷³ Hlavní rozdíl oproti členům „osmičky“ spočíval v jejich efemérní existenci, která se nezdálo, že by měla trvat jen s délkou trvání jednoho projektu. Nezávislý status nelze chápat absolutně. Malé společnosti byly do značné míry odkázány na finanční prostředky poskytnuté bankami nebo samotnými „velkými“ studii. Nutno dodat, že se jednalo o oboustranně výhodnou spolupráci.⁶⁷⁴ S prohlubujícími se finančními potížemi se zmíněné trendy ještě zvýraznily. I ty nejsilnější nezávislé společnosti si nedokázaly udržet svůj status a buď zkrachovaly, nebo upadaly do ještě většího napojení na „osmičku“.

Měnící se podmínky na trhu doprovázela skutečnost, že *majors* i *minors* začali ustupovat od charakteru masové výroby a redukovali dlouhodobé kontrakty. Nejvýhodnějším způsobem se ukázal přechod ke krátkodobému, jednorázovému najímání personálu na každý film zvlášť – tzv. *package-unit system*. Tato praxe umožňovala úspornější provoz i větší flexibilitu.⁶⁷⁵ Ač snaha nezávislých společností o samostatné podnikání neuspěla, principy, které její protagonisté vyznávali, výrazně ovlivnily celou formu produkce. Velká studia dále hrála zásadní roli, ale již tolik nezasahovala do samotného procesu natáčení. Jejich vedení se soustředilo spíše na supervizi a distribuci. Naopak klíčový tvůrčí element zaujaly silné osobnosti typu Darryla Zanucka či Alfreda Hitchcocka. Vzhledem k intenzivnější potřebě

---

⁶⁷¹ Goldfield, Erwin D: *Statistical Abstract of the United States 1961, 82 st Annual Edition*. Washington 1961, s. 515–516. Srv. Lev, Peter: c.d., s. 304.

⁶⁷² Tamtéž, s. 134–146.

⁶⁷³ Schatz, Thomas: c.d., s. 341.

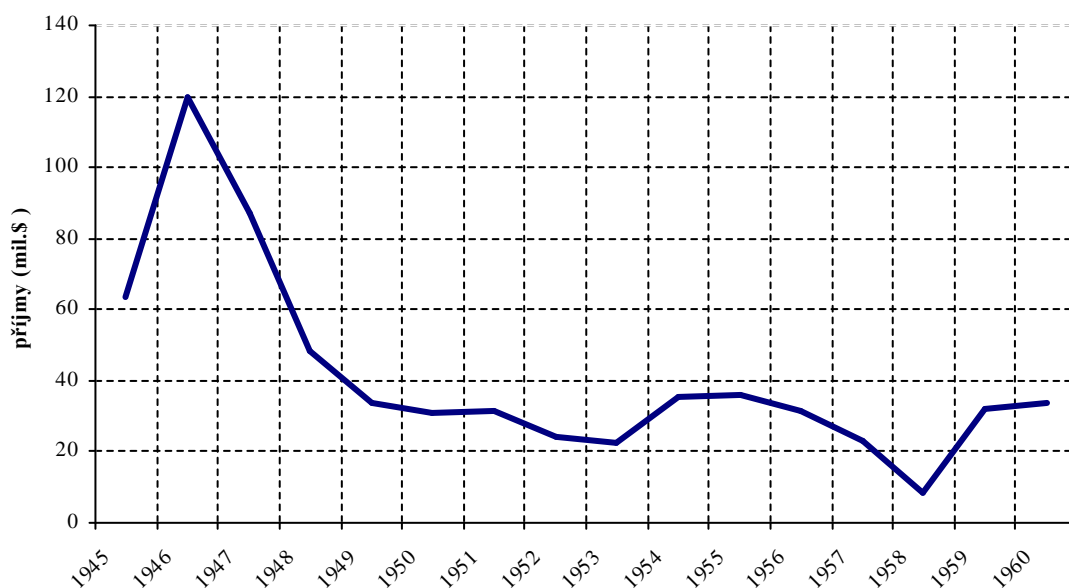
⁶⁷⁴ Brodwell, David – Staiger, Janet – Thompson, Kristin: c.d., s. 330–332.

⁶⁷⁵ Tamtéž, s. 330–332.

smluvního vyjednávání vzrostla potřeba agentů. Příznačným „dítětem“ transformačního procesu se stal Lee Wasserman z „Americké hudební korporace“.⁶⁷⁶ Podařilo se mu získat práva na zastupování mnohých největších hvězd, čímž se zařadil mezi čelní postavy Hollywoodu.⁶⁷⁷

Americká kinematografie se v poválečné době ocitla na vrcholu, ale poté padla ke dnu. Zvláště na přelomu 40. a 50 let panovala v Hollywoodu pochmurná atmosféra hraničící s panikou. „Klasický“ studiový systém podléhal pozvolné erozi, jež vyvrcholila na konci dekády. Na celý filmový průmysl neustále padal „stín“ ekonomické nejistoty. Vzniklé poměry způsobily jeden vedlejší efekt důležitý pro *blacklist*. *Majors* i *minors* se stali ještě citlivějšími na vydírání ze strany nátlakových skupin. Organizace typu „Americké legie“ byly s to ohrozit protestními akcemi již tak klesající příjmy. Zaměstnávat člověka podezřelého z komunistické příslušnosti představovalo jen z čistě finančních důvodů hazard, jenž si nikdo nechtěl dovolit.

Graf 4: Celkové příjmy studií 1945-1960

Zdroj: Finler, Joel W.: *Hollywood story*. London 2003, s. 286–287.

⁶⁷⁶ *Music Corporation of America (MCA)*.

⁶⁷⁷ Lev, Peter: c.d., s. 24–32, 207–210. Srv. Thompson, Kristin – Brodwell, David: c.d., s. 344–346.

B) Důsledky stávek z let 1946–1949

První velké měření sil mezi konkurenčními odborovými organizacemi působícími v Hollywoodu skončilo patem. Ani jedna z nesvářených stran nebyla spokojena s jeho výsledkem. Jádro problémů zůstávalo nevyřešeno. Napětí mezi oběma protivníky tak rostlo i nadále. Na začátku července 1946 proběhla krátká dvoudenní stávka dělníků z CSU. Sorrell tehdy požadoval 25% navýšení platu svých zaměstnanců, čehož se mu podařilo rychle dosáhnout. Velká studia jeho nároky akceptovala.⁶⁷⁸ Tato událost ovšem pouze předznamenávala hlavní střet, jenž měl teprve přijít.

O pouhé dva měsíce později již konflikt propukl naplno. Příčinou k zastavení práce se stal klasický jurisdikční spor. Konkrétně se jednalo o nejasné definování kompetencí mezi montéry zodpovědné za stavění scény, ti tradičně spadali pod IATSE, a tesaři řadící se ke konkurenční centrále. Z banálně vyhlížející rozepry o 75 „Sorrellových“ svěřenců se vyvinula nejdelší stávka v dějinách Hollywoodu. Na jejím konci se ocitla celá CSU v dezintegrovaném stavu.⁶⁷⁹ Průběh v mnohém připomínal schéma z předešlých nepokojů. Jednání záhy uvázla ve slepé uličce. Obě strany se střídaly v protestech, občas docházelo k pouličním násilnostem, nepracující dělníky nahradily zálohy poskytnuté z IATSE.⁶⁸⁰ Do konce roku se ovšem ukázala narůstající převaha Brewera, který se mohl spolehnout na poměrně jednotný tábor spojenců. Ten se opíral především o dvě klíčové skupiny – studiové bossy a MPA. Hlavní téma zaujala problematika komunistické infiltrace ve filmovém průmyslu, které opozice proti CSU dokázala beze zbytku využít. Zmíněnou „exploataci“ z velké části podmiňovala začínající studená válka. Nabyla takové důležitosti, že představovala jednu z klíčových zbraní k porážce Sorrella.⁶⁸¹ Svou roli sehrála rovněž SAG těšící se postavení nejvlivnější hollywoodské odborové organizace. Nejprve se snažila o mediaci mezi oběma zainteresovanými skupinami, ale všechny pokusy dopadly neúspěšně. Mezi herci se poté plně prosadilo konzervativní křídlo,

---

⁶⁷⁸ Horne, Gerald: c.d., s. 196–198. Srv. Schatz, Thomas: c.d., s. 305–306.

⁶⁷⁹ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 222. Srv. Cogley, John: c.d., s. 69–70. Srv. Horne, Gerald: c.d., s. 198–202.

⁶⁸⁰ Horne, Gerald: c.d., s. 202–209.

⁶⁸¹ Existují spekulace, že Brewer vyprovokoval stávku zcela úmyslně za účelem dalšího oslabení, či přímo zničení CSU. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 222–223. Srv. Horne, Gerald: c.d., s. 216–222, 224–228. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 68–69.

což symbolizovalo zvolení Ronalda Reagana do nejvyšší funkce v roce 1947. Prezidentovi SAG se dále dařilo udržovat ostrý protibolševický kurz.⁶⁸²

Střet o 75 truhlářů se postupně přeměnil v boj o samostatnou existenci „Sdružení studiových odborů“ i liberálních uskupení obecně. K porážce stávkujících přispěl také nárůst vlivu GOP v politice. Republikáni prosadili v tzv. „80. Kongresu“ známý Taft-Hartleyho zákon obsahující silný antikomunistický hrot. Ve vzniklé atmosféře zůstal Sorrell víceméně bez jakékoliv podpory. V roce 1949 rovněž ztrácel pozice v „Národní radě odborových vztahů“ ve prospěch IATSE. Navíc i někteří dělníci z CSU se pozvolna začali vracet do pracovního procesu. Do listopadu 1950 již byla stávka definitivně minulostí. Brewerova IATSE triumfovala.⁶⁸³ Hlavní důsledek konfliktu představovala dekonstrukce „demokratického“ odborového uskupení CSU. Neméně podstatný efekt však vyvolala exploatace komunistické problematiky. Tábor konzervativních patriotů neustále zdůrazňoval přítomnost bolševické konspirace ve filmovém průmyslu a její zásadní úlohu ve stávkách. „Inkvizitoři“ získali dostatečný důvod k zahájení kampaně za „očistu“ Hollywoodu od „rudých“. Hlavní role se v ní ujala federální byrokracie z Washingtonu.⁶⁸⁴

C) Hollywood versus Washington

Vztah federálního a filmového centra Spojených států lze charakterizovat jako velmi napjatý. Pro *blacklist* představuje dokonce jeden z klíčových elementů. Vládní byrokracie byla přesvědčena o vlivu kinematografie na společnost, stejně jako o síle politické propagandy některých děl, proto dlouhodobě usilovala o větší míru kontroly nad „stříbrným plátnem“.⁶⁸⁵ Naopak Hollywood se podobným pokusům snažil bránit a spravovat co nejvíce svých záležitostí interně. Až do druhé poloviny 40. let se mu to s určitými výjimkami úspěšně dařilo. V roce 1947 se vše radikálně změnilo. „Komise pro neamerickou činnost“ předvolala do Washingtonu k výslechům deset umělců podezřelých z členství v americké komunistické straně – tzv. *Hollywood Ten*. Tehdy začalo několikaleté období čistek, během něhož se

---

⁶⁸² Prindle, David F.: c.d., s. 44–50. Srv. Cogley, John: c.d., s. 70–72. Srv. Horne, Gerald: c.d., s. 209–214. Srv. Reagan, Ronald: *Život jednoho Američana, paměti prezidenta*. Praha 1997, s. 94–100.

⁶⁸³ Cogley, John: c.d., s. 73. Srv. Horne, Gerald: c.d., s. 221–224.

⁶⁸⁴ Horne, Gerald: c.d., s. 225–228. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 71. Srv. Schatz, Thomas: c.d., s. 306–307.

⁶⁸⁵ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s.xi-xiv, 343.

zrodila i „černá listina“. Zmíněný „útok“ však zdaleka nepředstavoval první pokus, kterým se federální instituce snažily zasáhnout do poměrů ve filmovém průmyslu. Do případu „hollywoodské desítky“ proběhlo několik menších procesů předznamenávajících hlavní události.

V létě 1938 předseda „Komise pro neamerickou činnost“ Martin Dies předvolal Hallie Flanaganovou k výslechu. Vedoucí Federálního divadelního projektu měla zodpovědět otázky ohledně komunistické infiltrace a propagandy ve zmíněném programu Rooseveltovy administrativy.⁶⁸⁶ Brzy po zahájení vyšetřování se objevily požadavky „očistění“ od krajně levicového elementu spolu s obviněním Flanaganové ze sympatií k bolševické ideologii. Vyšetřování od počátku směřovalo účelově k cíli zakázat FTP. Svědkové byli vybíráni tak, aby tomuto záměru co nejvíce napomohli. Naopak obžalovaná strana dostávala minimální prostor k obraně.⁶⁸⁷ Podporu divadelnímu projektu vyjadřovala řada kulturně činných osobností, mimo jiné působících i ve filmovém průmyslu. Výsledek slyšení dopadl očekávaným způsobem. Kongres v červnu 1939 schválil zákon o ukončení FTP.⁶⁸⁸ V pozadí útoku na federální program se skrývala také kritika *New Dealu* jako celku. Proces přinesl několik podstatných precedentů. Předně komise zásadně překračovala kompetence jí vyhrazené, znevýhodňovala podezřelé a naopak vycházela vstříc tzv. „přátelským“ svědkům. Ač se tato kauza prozatím přímo nedotkla Hollywoodu, lze ji považovat za významnou „předehru“.

Přímé útoky na filmový průmysl proběhly v letech 1938–1939. Martin Dies již tehdy osočoval Hollywood z rozsáhlé infiltrace komunismem. Při druhém pokusu o vyšetřování se zaměřil především na „talentové gildy“, konkrétně na SWG. Během výslechu jejího čelního představitele Sheridana Gibneye chtěl Dies získat jména dalších podezřelých. Jeho úsilí se neseťkalo s úspěchem, protože prezident scenáristů vše spíše retardoval. Komisi se přeci jen podařilo získat několik desítek jmen díky bývalému členovi CPUSA Johnu L. Leechovi.⁶⁸⁹ Větší úspěchy ale prozatím HUAC

---

⁶⁸⁶ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 155

⁶⁸⁷ Vaughn, Robert: *Only Victims, A Study of Show Business Blacklisting*. New York 1972, s. 49–67. Srv. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 156.

⁶⁸⁸ Vaughn, Robert: c.d., s. 64–66.

⁶⁸⁹ Část Leechovy výpovědi před okresní porotou v Los Angeles unikla do tisku, čímž byla řada osobností nařčena z příslušnosti ke komunistické straně. Dies slíbil zbavení obvinění nespravedlivě obviněných umělců pod podmínkou spolupráce s komisí. Herec Lionel Stander jako jediný z jmenovaných nezískal potřebné „očistění“ a přišel o místo u *Republic Studios*. John Leech se později stal dokonce jedním z tzv. „profesionálních svědků“. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 156–157. Srv. Goodman, Walter: c.d., s. 101–102.

nezaznamenala. Na její místo záhy nastoupila kalifornská „Společná vyšetřovací komise pro neamerickou činnost“⁶⁹⁰ vedená Jackem Tenneym. Do Hollywoodu nepřišla pouze z vlastní iniciativy, nýbrž částečně na popud konzervativního Walta Disneye. Důvodem se stala zhruba pětítýdenní stávka v jeho studiu probíhající od konce května 1941. Slavný animátor a producent byl celou záležitostí značně otřesen a za její hlavní organizátory považoval především malou skupinku komunistů.⁶⁹¹ Nedlouho po skončení incidentu se komise zhostila vyšetřování podezřelých, přičemž mezi předvolanými se objevili Sorrell, Lawson, Biberman či Stander. Slyšení se ovšem kvůli nedostatku finančních prostředků brzy přerušila. V následujících čtyřech letech se Tenney ještě do Hollywoodu třikrát vrátil, vždy však odešel bez výraznějších výsledků.⁶⁹²

Poslední vyšetřování ze strany státních orgánů se zaměřilo na domnělé proklamování intervencionismu. Izolacionisticky smýšlející elity odsuzovaly směřování Rooseveltovy zahraniční politiky a obvinily i Hollywood z jeho podpory. Demokrat Burton K. Wheeler s republikánem Geraldem Nyeem proto zřídili na počátku srpna 1941 v rámci „Senátní komise mezistátního obchodu“⁶⁹³ menší „Podvýbor pro vyšetřování válečné propagandy“.⁶⁹⁴ Nově ustavený orgán se zajímal především o zpravodajské relace a snímky typu *Confessions of a Nazi Spy* (*First National Pictures*), *Four Sons* (*20th Fox*), *The Man I Married* (*20th Fox*), *Escape* (MGM) či *The Great Dictator* (UA) etc. Na některých z nich se výrazně podíleli i komunističtí scenáristé. Do opozice proti útoku z Washingtonu se tentokrát postavil vrcholný management studií. Bossům se na svou stranu podařilo získat Wendella Willkieho, jenž poté za „osmičku“ lobboval. Slyšení začala v září téhož roku, ale výraznějšího výsledku nedosáhla. Image izolacionistů se navíc zhoršila poté, co se někteří její příznivci přiklonili k antisemitské rétorice.⁶⁹⁵ Po napadení Pearl Harboru

---

⁶⁹⁰ *Joint Fact-Finding Committee on Un-American Activities*. Běžně se používá označení „Tennyho komise“.

⁶⁹¹ Zaměstnanci se sdružili do jednotné organizace s názvem *Screen Cartoonists Guild*, zcela ochromili výrobu filmů a předložili seznam požadavků. Vedení nezbývalo nic jiného než na podmínky protestujících přistoupit. Mezi jednoho z iniciátorů akce patřil Herbert Sorrell. *House Committee on Un-American Activities, Hearings Regarding...*, s. 280–284.

⁶⁹² Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 157–159.

⁶⁹³ *Senate Interstate Commerce Commission*.

⁶⁹⁴ *The Senate Subcommittee on War Propaganda*. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 159–161. Srv. Neve, Brian: *Film and politics in America: a social tradition*. London – New York 1992, s. 56–59.

⁶⁹⁵ Mnoho příznivců izolacionistické politiky se sdružovalo v „Prvním americkém výboru“ (*America First Committee*, AFC), jenž kritizoval Rooseveltovu administrativu. Velmi aktivním v této otázce byl i Charles Lindbergh, jehož projev z Des Moines ze září 1941 vyvolal povzdvižení kvůli

byla pochopitelně tato část politického spektra zatlačena do pozadí. Naopak Hollywood se postavil do role důležitého spojence ve válečném úsilí Spojených států.⁶⁹⁶

„Prehistorie“ velkých výsledků naznačila řadu později důležitých fenoménů. Do role ústředních činitelů se postavily vždy komise státních či federálních orgánů, nikoliv soudní instituce. Pohybovaly se na hranici vymezených kompetencí, nebo je dokonce překračovaly. Výslech předvolaných osob lze stěží označit za nestranný, protože se brzy prosadila polarizace na „přátelské“ a „nepřátelské“ svědky.⁶⁹⁷ Hlavní aktéři vyznávali silně konzervativní ideje a naopak kritizovali Rooseveltovu administrativu. Výrazný prvek již tehdy představoval strach z komunistické infiltrace. Na konci druhé světové války a během dvou následujících let zintenzívnělo propojení mezi radikálně amerikanistickými skupinami FBI, HUAC a MPA. Po odchodu Martina Diesa z čela „Komise pro neamerickou činnost“ se na jeho místo dostal jižan John E. Rankin známý svými ostře rasistickými a antisemitskými názory. Na počátku ledna 1945 se mu podařilo v Kongresu prosadit schválení permanentního statusu pro HUAC. Během jeho předsednictví v letech 1945–1946 opakovaně deklaroval za jeden z hlavních cílů vyšetřování filmového průmyslu. Tehdejší okolnosti však nebyly vhodné,⁶⁹⁸ ale již v roce 1947 se situace změnila. Předvolání „hollywoodské desítky“ sice vyvolalo v tamější levicové komunitě šok, ale rozhodně nepředstavovalo neočekávanou událost. Naopak, jak naznačila hlubší analýza, jednalo se spíše o logické vyústění či navázání na dřívější trendy.⁶⁹⁹

„Předkolo“ hlavních výsledků proběhlo již na jaře 1947, kdy ve Washingtonu předstoupil před HUAC prezident „Americké filmové asociace“ Eric Johntson. Ač sám odmítal komunistické názory, bránil filmový průmysl před zásahy „zvenčí“. Důrazně odmítal nařčení z infiltrace či propagace bolševické ideologie. Komise však pokračovala v tlaku na studiové bossy. Jako první podlehl Jack Warner, který

---

použitým antisemitickým výpadkům. Za hlavní skupiny toužící po vstupu Spojených států do světového konfliktu označil Roosevelta, Brity a Židy.

<http://www.charleslindbergh.com/americanfirst/speech.asp>

⁶⁹⁶ Moser, John E.: *Gigantic Engines of Propaganda: The 1941 Senate Investigation of Hollywood*. The Historian, 63, 4 (Summer 2001), s. 731–751.

⁶⁹⁷ Humphries, Reynold: c.d., s. 80–81.

⁶⁹⁸ Rankin byl posedlý přesvědčením, že Hollywood ovládají Židé, které navíc pokládal rovněž za následovníky komunismu. Goodman, Walter: c.d., s. 167–174.

⁶⁹⁹ Barzman, Norma: *The Red and the Blacklist, The Intimate Memoir of Hollywood Expatriate*. New York 2003, s. 91–93. Srv. Cole, Lester: c.d., s. 189–190.

v druhé půlce dubna vyzval prostřednictvím novin *Hollywood Reporter* ke společnému boji proti „sovětské hrozbě“.⁷⁰⁰ Narušení jednotného postoje umožnilo příjezd předsedy HUACu Johna Pernella Thomase do Hollywoodu. Na počátku května zde několik „přátelských“ svědků, mnozí z nich patřili mezi členy MPA, podalo výpovědi. Komise díky nim získala dostatečné množství informací k dalšímu rozsáhlejšímu vyšetřování. Producenti Schary, Mayer nebo Zanuck s mírou podobné spolupráce nesouhlasili. Pragmaticky sledovali vlastní zájmy na úkor přílišné ideologické horlivosti. Nicméně Johntsonovi se na jednání MPAA podařilo dosáhnout alespoň oficiální podpory kooperace s HUACem ve vyšetřování komunistické infiltrace.⁷⁰¹

Dne 21. září 1947 „Komise pro neamerickou činnost“ předvolala 43 předních osobností filmového průmyslu k výsledkům do Washingtonu. Devatenáct z nich bylo od počátku vybráno jako „nepřátelských“.⁷⁰² Skupina „podezřelých“ umělců se vyznačovala nápadnou podobností. Všichni vyjadřovali sympatie vůči Sovětskému svazu, 16 z nich během své kariéry působilo ve scenáristické profesi, 10 mělo židovské kořeny, pouze jeden z nich se aktivně zúčastnil vojenské služby během světového konfliktu. Jednalo se o obecně známé příznivce levicových myšlenek, velká většina patřila mezi členy CPUSA. Značná část zažívala v poválečné době kariérní vzestup. Dalton Trumbo patřil dokonce k nejlépe placeným spisovatelům v Hollywoodu.⁷⁰³ Za jistou výjimku lze považovat německého spisovatele Bertolta Brechta, jehož HUAC předvolal spolu s nimi. Po podání své výpovědi, v níž popřel komunistickou příslušnost, rychle odjel zpět do Evropy, aby se vyhnul následkům.⁷⁰⁴ V druhém táboře se nacházeli „přátelští“ svědkové. Někteří z nich se již zúčastnili předchozích květnových vyšetřování, mnozí se hlásili k MPA. Mezi ty nejrigidnější se řadili Jack Warner, Walt Disney, Adolphe Menjou, Robert Taylor, Roy Brewer či

---

⁷⁰⁰ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 257–258.

⁷⁰¹ Schatz, Thomas: c.d., s. 307–309. Srv. Vaughn, Robert: c.d., s. 77–78. Srv. Cogley, John: c.d., s. 74–75.

⁷⁰² Patřily mezi ně následující osobnosti: spisovatelé Alvah Bestie, Lester Cole, Ring Lardner Jr., John Herbert Lawson, Albert Maltz, Sam Ornitz a Dalton Trumbo, režiséři Herbert Biederman a Edward Dmytryk a konečně producent Adrian Scott. Tito umělci tvořili tzv. „hollywoodskou desítku“. Spolu s Bertoltem Brechtem předstoupili před HUAC, proto se někdy používá také označení tzv. „jedenáctka“. Zbylí spisovatelé Richard Collins, Gordon Khan a Waldo Salt, režisér Lewis Milestone, spisovatel-režisér Robert Rossen, spisovatel-producent Howard Koch, herec-režisér Irwing Pinchel a herec Larry Parks byli sice označeni, ale komise je prozatím nevyslechla. Přesný seznam všech předvolaných osob viz Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 449–450.

⁷⁰³ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 262–263. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 81–82.

⁷⁰⁴ Někdy se v literatuře proto uvádí označení předvolaných pouze jako tzv. „osmnáctka“. Navasky, Victor S.: *Naming Names*. New York 1980, s. 80. Srv. Vaughn, Robert: c.d., s. 93, 104–105.

Gary Cooper. Ne všichni vyznávali takto radikální patriotické názory. Uprostřed mezi oběma stranami figurovali tři neutrálnější osobnosti – Eric Johnstson, producent Dore Schary a prezident SWG Emmet G. Lavery.⁷⁰⁵

Hlavní cíl „Thomasovy komise“ spočíval v usvědčení „nepřátelských“ svědků ze členství v CPUSA a získání jmen dalších komunistů působících v Hollywoodu. Tuto skutečnost si „devatenáctka“ uvědomovala, proto začala ihned hledat vhodnou obrannou strategii. Role hlavního koordinátora společného postupu se chopil Herbert Biederman. Po poradách s právníky se nakonec umělci rozhodli pro argumentaci Prvním dodatkem Ústavy Spojených států znějícím následovně: *„Kongres nesmí vydávat žádné zákony zavádějící nějaké náboženství nebo zákony, které by zakazovaly svobodné vyznání nějakého náboženství; právě tak nesmí vydávat zákony omezující svobodu slova nebo tisku, právo lidu pokojně se shromažďovat a právo podávat státním orgánům žádosti o nápravu škod.“*⁷⁰⁶ Na jeho základě doufali, že se vyhnou přímé odpovědi na otázku, patří-li ke členům CPUSA. Politické smýšlení považovali jako čistě osobní záležitost, do níž vláda Spojených států nesmí zasahovat. Stavěli se tím zároveň do role „ochránců“ amerických tradic. Druhý připravený argument zpochybňoval právní kompetence HUACu konkrétně jí usurpované právo pokládat otázky.⁷⁰⁷

Události vyvolaly odezvu i mezi zaměstnanci filmového průmyslu. Hollywoodská liberální a levicová komunita se spojily k jednomu z posledních výraznějších projektů. V září 1947 vznikl z iniciativy Philipa Dunnea, Williama Wylera, Johna Hustona a Alexandra Knoxe „Výbor pro první dodatek“,⁷⁰⁸ jež odsoudil jak útok „Thomasovy komise“ na filmový průmysl, tak narušování ústavních pořádků. Organizace plně vyjadřovala sympatie „nepřátelským“ svědkům. Nutno dodat, že během své existence dosáhla značného vlivu. Přidalo se k ní až 300 lidí, mezi kterými se nacházely takové hvězdy jako například Graucho Marx, John Garfield, Humphrey Bogart a dokonce Kathrine Hepburn. Jednou z akcí CFA mělo

---

⁷⁰⁵ Vaughn, Robert: c.d., s. 105.

⁷⁰⁶ Tindall, George B. – Shi, David E.: c.d.; s. 799.

⁷⁰⁷ Cole, Lester: c.d., s. 189–195. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 86–87. Srv. Navasky, Victor S.: c.d., s. 82.

⁷⁰⁸ *Committee for the First Amendment (CFA).*

být vyslání podpůrné delegace přímo do Washingtonu.⁷⁰⁹ V tomto rozpoložení sil začal samotný proces.

Vyšetřování odstartovalo za velké pozornosti sdělovacích prostředků v pondělí 20. října a trvalo následujících deset dní. Svou výpověď na nich podalo nakonec jen 39 předvolaných. Během prvního týdne předstoupili před komisi výhradně „přátelští“ svědci, zatímco v druhém přišla na řadu „hollywoodská desítka“.⁷¹⁰ Obě poloviny procesu se co do charakteru průběhu značně odlišovaly. Naopak jednotlivé výstupy té které skupiny vykazovaly značnou podobnost. Slyšení Jacka Warnera a Johna Howarda Lawsona, každé z nich zahajovalo oddělená kola jednání, částečně předznamenala podobu většiny po nich následujících výpovědí. Lze je proto s jistotou mírou zobecnění považovat za „vzorová“. Ostatní výstupy se přirozeně lišily v detailech, ale jádro sdělení zůstávalo víceméně stejné.⁷¹¹ Rovněž pozice obou mužů v jednotlivých táborech byla výjimečná. Warner se řadil ke členům MPA, prožitek několika stávek v něm umocnil protiodborový postoj. Jako jeden z prvních se vyjádřil pro spolupráci s HUAC. Lawson dogmaticky vyznával komunistické ideje a v hollywoodské studiové sekci patřil k nejvýraznějším osobnostem. Podporoval rozvoj odborového hnutí ve filmovém průmyslu.

Jack Warner předstoupil před HUAC jako úplně první svědek. Po úvodních formalitách mu vyšetřující členové komise dovolili přečíst písemné prohlášení, které již přednesl dříve během květnových vyšetřování. V něm nejprve deklaroval svoji oddanost Spojeným státům, Ústavě i *american way of life*. Následně vyjádřil znepokojení z komunistického nebezpečí ve filmovém průmyslu a své odhodlání proti němu bojovat. Poté přešel k vysvětlení, proč Warner Bros natočil lehce prosovětský film *Mission to Moscow*. Snímek označil za produkt válečné doby bez hlubšího propagandistického podtextu. V závěru se uchýlil až k patetickému tónu: „*Podvrtné živly bují v temných koutech. Přinesme světlo do těchto koutů. Myslím si, že toto je účel těchto výsledků, a já jsem šťasten, že jsem dostal příležitost svědčit.*“⁷¹² Vlastní výsledek se zaměřoval zejména na problematiku infiltrace komunistů do studií

---

⁷⁰⁹ V CFA figurovalo překvapivě málo komunistů, což ovšem bylo záměrné, protože velké množství členů CPUSA by mohlo celý projekt zkompromitovat. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 275–277. Srv. Schatz, Thomas: c.d., s. 307–309.

⁷¹⁰ Před komisí vypovídali i další lidé, ne jen členové „hollywoodské desítky“, jejich vystoupení ovšem byla klíčová, proto se autor zaměří výhradně na ně.

⁷¹¹ Samozřejmě ne všichni zastávali tak krajní stanoviska. Například Louis Mayer či „neutrálové“ spíše zastávali umírněnější názory. Pochopitelně odsuzovali komunismus, ale spíše sledovali cíl obrany filmového průmyslu před dalšími čistkami.

⁷¹² House Committee on Un-American Activities, *Hearings Regarding...*, s. 9–11.

a jejich snahou ovlivnit obsah filmů. Warner ji vyšetřujícím opakovaně potvrzoval spolu se zdůrazňováním jejího neamerického charakteru. Za hlavní činitele zmíněné aktivity označil především scenáristy. Uvedl jmenovitě několik osob, které považoval za podezřelé – mezi nimi i řadu lidí z „devatenáctky“.⁷¹³ V doplňujících otázkách upozornil Richard Nixon na potřebu větší propagace kladů Spojených států v kontrastu s nebezpečím totalitních ideologií. Warner se kongresmanem souhlasil a dodal, že jeho studio již v této otázce podniklo první kroky.⁷¹⁴ Poté byl znovu tázán na nejruznější podrobnosti ohledně titulu *Mission to Moscow*, což pro Warnera představovalo poměrně citlivé téma. Veškerou zodpovědnost za lehce prosovětský obsah svalil zejména na scenáristu Gordona Khana.⁷¹⁵ V samotném závěru pak HUAC ujistil, že s ní bude spolupracovat i nadále.

Ostatní „přátelští svědkové“ pokračovali víceméně v podobném duchu. Louis Mayer sice připouštěl přítomnost členů CPUSA v Hollywoodu, ale mimo „povinnou“ rétoriku byl celkově mnohem střízlivější než Warner.⁷¹⁶ Naopak k těm radikálnějším se řadili například režisér Samuel Wood, Walt Disney a herci Robert Taylor, Robert Montgomery či Adolphe Menjou. Posledně jmenovaný se navíc designoval jako hluboký znalec Sovětského svazu i komunistické ideologie.⁷¹⁷ Zajímavé svědectví přednesla scenáristka Ayn Randová, původem Ruska, jíž se v roce 1926 podařilo zázrakem dostat do Spojených států. Již dříve se kriticky vyjadřovala o snímku *Songs of Russia* (MGM). Považovala ho za naprosto zkreslený, protože realita jím představovaná odporovala skutečnosti, kterou sama zažila.⁷¹⁸ Jádrem převážné většiny výpovědí spočívalo v jednoznačném potvrzení existence komunistické infiltrace ve filmovém průmyslu, jež následně způsobilo ovlivnění obsahu filmů. „Komise pro neamerickou činnost“ mohla být s výsledkem prvního týdne spokojená.

Přesně o týden později se před HUACem konečně objevil první „nepřátelský“ svědek – John Howard Lawson. Na začátku svého vystoupení požádal o povolení přečíst písemné vyjádření. Předseda Thomas to zamítl, což vyvolalo první napětí.

---

⁷¹³ Tamtéž, s. 11–16.

⁷¹⁴ Tamtéž, s. 20–30.

⁷¹⁵ Tamtéž, s. 33–51. Srv. Cole. Lester: c.d., s. 196.

⁷¹⁶ Na otázku, zda-li si všiml komunistické infiltrace, odpověděl: „Byl jsem mnohokrát informován o komunistech. Nikdy jsem se jich nebál. Díky struktuře fungování MGM nemohli propašovat jedinou věc do našich snímků či studia.“ House Committee on Un-American Activities, *Hearings Regarding...*, s. 72.

⁷¹⁷ Vaughn, Robert: c.d., s. 76–90.

⁷¹⁸ House Committee on Un-American Activities, *Hearings Regarding...*, s. 82–83.

Předvolaný scenárista se ihned odvolal na obranu práv jednotlivce a namítal: „*Chtěl bych protestovat proti neochotě této komise přechíst mé prohlášení vzhledem k tomu, že jste to panu Warnerovi, panu Mayerovi a ostatním dovolili.*“⁷¹⁹ Prozatím se vše obešlo bez dalších invektiv. Po formálním uvedení základních informací zazněla otázka ohledně členství v organizaci SWG. Na tu již Lawson odmítl odpovědět s odvoláním na první dodatek. „*Vznášení jakýchkoli dotazů ohledně členství, politického přesvědčení či příslušnosti... (potlesk)...je zcela mimo kompetence této komise, ale... (klepání kladívkem) ...je veřejně známo, že jsem členem SWG.*“⁷²⁰ Vyšetřující na něj tlačili, aby se ve věci svého členství vyslovil jasně. Obdobné schéma se opakovalo rovněž v případě dotazu na funkci, jež v ní zastával. Thomas se snažil předejít uvíznutí ve slepé uličce tím, že mu pohrozil obžalobou z pohrdání Kongresem Spojených států.⁷²¹ Pro HUAC bylo důležité donutit vyslýchaného odpovědět na obecně známá fakta proto, aby si vytvořila pozici pro položení tzv. „otázků za 64 dolarů“. Ta zněla: „*Patříte nebo patřil jste někdy mezi členy Komunistické strany Spojených států?*“⁷²² Vyhýbavá reakce po dřívějších jednoznačných tvrzeních by působila krajně nedůvěryhodně. Z toho důvodu se hollywoodská desítka rozhodla pro výše popsanou strategii. Po dosažení finální fáze přerostl Lawsonův výslech definitivně ve slovní přestřelku. Předvolaný svědek se opětovně zaštiťoval Listinou základních práv a svobod a odkazoval se na americkou demokratickou tradici. Komisi dokonce nařkl z používání nacistických praktik.⁷²³ Předseda Thomas ho za aplausu a bučení přítomných nechal vyvést z místnosti. Namísto pokračujícího výslechu pak vyšetřovatel Robert E. Stripling přečetl několikastránkový dokument dokládající Lawsonovo členství v CPUSA.⁷²⁴

Slyšení se zbývajících devíti mělo prakticky totožný průběh. Někteří se chovali klidněji, jiní podobně impulzivně jako Lawson. Drobnou výjimku přineslo vystoupení Alberta Maltze, jemuž předseda Thomas dovolil jako jedinému přechíst celé přichystané písemné vyjádření. Podle paměti Lestera Colea mu ale nevěnoval

---

⁷¹⁹ Tamtéž, s. 290. Text Lawsonova prohlášení Kahn, Gordon: *Hollywood on Trial, The Story of the 10 Who Were Indicted*. New York 1948, s. 72–77.

⁷²⁰ Tamtéž, s. 291. Srv. Kahn, Gordon: c.d., s. 69.

⁷²¹ House Committee on Un-American Activities, *Hearings Regarding...*, s. 291–292.

⁷²² Toto označení odkazovalo na populární rádiovou show s názvem *Take It or Leave It*, v níž soutěžící správným zodpovězením otázek postupoval až k té finální, jež měla hodnotu 64 dolarů. Khan, Gordon: c.d., s. 69.

⁷²³ House Committee on Un-American Activities, *Hearings Regarding...*, s. 293–295.

⁷²⁴ Tamtéž, s. 295–304. Srv. Khan, Gordon: c.d., s. 71–72.

žádnou pozornost.⁷²⁵ Po skončení již pokračoval klasický scénář.⁷²⁶ Jako poslední z „hollywoodské desítky“ vypovídal Cole. Všichni důsledně odmítli přímé odpovědi na otázky, jež považovali v rozporu s prvním dodatkem. Poté, co je služba vyvedla ze síně, proběhlo vždy čtení důkazů o jejich stycích s CPUSA.

Přístup HUACu k předvolaným lze označit za očividně nevyrovnaný. Zatímco „přátelským“ svědkům ve většině vycházela vstříc, vůči druhé straně zaujala od počátku diskriminující postoj. Během výpovědí Warnera a jiných zazněla četná obvinění vztahující se na „hollywoodskou desítku“. Jejich právníci podali několik žádostí o umožnění křížového výslechu, ale nikdy jim komise nevyhověla.⁷²⁷ Vyšetřovatelé vedli jednání s „podezřelými“ zcela účelově k položení „otázky za 64 dolarů“. Předseda Thomas odmítal dovolit přečtení písemných vyjádření a to z důvodu jejich „nevhodného“ obsahu. Někdy dokonce argumentoval úsporou času. Fakt, že komisi nešlo o poznání nových skutečností, dosvědčovalo množství předpřipravených materiálů o všech členech „desítky“.⁷²⁸ Vyšetřování připomínalo spíše špatně zinscenované divadlo, které se navíc jeho tvůrcům začalo vymykat z rukou.⁷²⁹ Rostoucí negativní publicita „inkvizitorů“ přiměla Thomase dne 30. října vyšetřování předčasně ukončit. V závěrečném projevu deklaroval, že boj HUACu proti komunismu bude v blízké budoucnosti pokračovat. Dále prohlásil, že komise hodlá předvolat podezřelé osoby působící ve filmovém průmyslu, aby objasnily svůj vztah ke komunistické straně. Na úplný konec dodal: *„Dvoutýdenní slyšení jasně prokázalo potřebu podobného vyšetřování. Deset prominentních zaměstnanců Hollywoodu, o nichž komise měla důkazy pro členství v komunistické straně, před nás předstoupilo s odmítnutím to popřít... Průmysl (filmový – pozn. D. S.) by měl okamžitě začít uklízet ve svém domě a ne čekat na veřejnost, aby ho k tomu přinutila.“*⁷³⁰

Po předčasném ukončení výslechu zavládl v táboře „nepřátelských“ svědků velký optimismus, protože považovali Thomasův ústup za velký úspěch. Část médií

---

⁷²⁵ Cole, Lester: c.d., s. 201.

⁷²⁶ Během střetu o „otázku za 64 dolarů“ mimo jiné oslovil člena komise Striplinga jménem norského kolaboranta Quislinga, což vyvolalo smích přítomných. House Committee on Un-American Activities, *Hearings Regarding...*, s. 363–367.

⁷²⁷ Cole, Lester: c.d., s. 199.

⁷²⁸ Vaughn, Robert: c.d., s. 111–114.

⁷²⁹ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 262–263. Srv. Goodman, Walter: c.d., s. 219–220.

⁷³⁰ House Committee on Un-American Activities, *Hearings Regarding...*, s. 522.

jim během procesu vyjadřovala sympatie oproti kritice HUACu.⁷³¹ Navíc Eric Johnston je ujišťoval, že MPAA nikdy nepřipustí vznik „černé listiny“. Postoj veřejnosti byl již rozporuplnější. Podle Gallupova ústavu 37 % populace souhlasilo s průběhem vyšetřování, 36 % se vyjádřilo proti a 27 % nemělo názor.⁷³² Druhý průzkum odhalil, že zhruba polovina obyvatelstva byla pro potrestání scenáristů odmítajících odpovědět na otázku ohledně členství v CPUSA, zatímco takřka 40 % zastávalo opačný názor.⁷³³ Image „hollywoodské desítky“ ovšem rovněž utrpělo. Radikální přístup nevyvolal zdaleka u všech kladné reakce. Zásadnější fakt představovalo předložení velkého množství důkazů o jejich příslušnosti ke komunistické straně. „Výbor pro první dodatek“ ztratil část důvěryhodnosti, protože se ocitl v pozici obrany „rudých“. Tato skutečnost spolu s akcelerací studené války urychlila rozpad CFA i celého tábora spojenců „hollywoodské desítky“. Pro řadu lidí se stalo příliš nebezpečné vyjadřovat jim podporu, hrozilo jim totiž zařazení na seznam podezřelých.⁷³⁴ Iluze o vítězství se začala postupně rozplývat. Dne 24. listopadu Kongres schválil podání žaloby na všech deset „rudých“ umělců z opovrhování vrcholnou institucí USA. Obvinění se odvolávali proti následně vynesným verdiktům, až se kauza dostala před Nejvyšší soud. Ten však na jaře 1950 odmítl přehodnocení případu, čímž potvrdil rozhodnutí nižších instancí. Obžalovaní museli nastoupit k výkonům trestů a uhradit pokuty.⁷³⁵ V závěru listopadu 1947 se odehrála ještě jedna zásadní událost, jejímž produktem se stala první konkrétní podoba *blacklistu*.

Ve stejné době, kdy se sešel Kongres k rozhodování o obvinění „desítky“, začala dvoudenní uzavřená konference zhruba pěti desítek předních osobností filmového průmyslu. V newyorském hotelu Waldorf–Astoria se pod vedením Erica Johnstona jednalo o proběhlých událostech. Již druhého dne se zúčastnění dohodli na

⁷³¹ Srv. Khan, Gordon: c.d., s. 135–160. Srv. Cole, Lester: c.d., s. 199–201.

⁷³² Gallupův průzkum, 7.–12. listopadu 1947. Text otázky: „*Jaký je váš názor na toto vyšetřování („hollywoodské desítky“ komisi Kongresu)? Souhlasíte nebo nesouhlasíte s tím jak bylo zvládnuto?*“ Souhlasím, 37 %; Nesouhlasím, 36 %; Bez názoru, 27 %.

⁷³³ Gallupův průzkum, 7.–12. listopadu 1947. Text otázky: „*Myslíte si, že hollywoodští scenáristé, kteří odmítli říct, jestli jsou členy komunistické strany, by měli být potrestáni?*“ Měli by být, 47 %; Neměli by být, 39 %; Bez názoru, 14 %.

⁷³⁴ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 289–290. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 94–95.

⁷³⁵ House Committee on Un-American Activities, *Report of tohe Committee on Un-American Activities to The United States House of Representatives* (Volume 1948), 80th Cong., 2nd sess., Washington 1949, s. 10–13. Srv. House Committee on Un-American Activities, *Annual Report of the Committee on Un-American Activities for the Year 1950*, 81st Congress, 2nd sess., Washington 1951, s. 33.

společném postoji formulovaném v tzv. *Waldorf Statement*.⁷³⁶ V jeho úvodu nejprve vyjádřili politování nad vystoupením „hollywoodské desítky“, která tím způsobila špatnou službu svým zaměstnavatelům. Z toho důvodu zvolili následující postup: *„Bez náhrad neprodleně propustíme nebo pozastavíme činnost těm našim pracovníkům a nezaměstnáme nikoho z „deseti“, dokud nebude zproštěn viny či se neočistí z urážky Kongresu a neprohlásí pod přísahou, že není komunista... Vědomě nezaměstnáme žádného komunistu ani člena jakékoliv strany i skupiny, který by usiloval násilím, ilegálními nebo neústavními metodami o svrnutí vlády Spojených států.“*⁷³⁷ Autoři textu dále přiznávali jistá nebezpečí spojená s vyhlášenou politikou. Zejména se obávali vzniku atmosféry strachu a možnosti nespravedlivého obvinění, proto deklarovali, že se jim budou snažit zamezit. V samotném závěru vyzvali ke spolupráci talentové gildy v boji proti podvratným živlům i k obraně nevinných. Toto krátké prohlášení se všeobecně považuje za začátek éry *blacklistingu* v Hollywoodu.⁷³⁸

Existují různé teorie o tom, co motivovalo Erica Johnstona ke změně dřívějšího odmítavého stanoviska vůči *blacklistu*. Nejpravděpodobnější se zdá čistě pragmatické vysvětlení. Prezident MPAA podpořený většinou hollywoodských magnátů se patrně zachoval podle zásady upřednostňování zájmů filmového průmyslu před záležitostmi jednotlivců. Zaměstnáváním „desítky“ se studia vystavovala hrozbě bojkotů ze strany „Americké legie“, organizací navázaných na katolickou církev, dokonce i některých států, například Španělska, Chile či Argentiny. Výrazný důvod figurující v pozadí představoval strach o ohrožení příjmů. Tlak na přijetí *blacklistu* rovněž vycházel ze strany newyorských finančních kruhů zainteresovaných ve filmovém průmyslu.⁷³⁹ Johnston se také opíral o předpoklad, že zavedení limitované „černé listiny“ samotnými hollywoodskými institucemi uspokojí HUAC a odradí je od dalšího plánovaného vyšetřování.⁷⁴⁰ Podobnou myšlenku ostatně formuloval předseda Thomas v závěrečném projevu ze dne 30. října.

⁷³⁶ Ke zveřejnění „Waldorfského prohlášení“ došlo až 3. prosince 1947.

⁷³⁷ Schrecker, Ellen: c.d., s. 215–216. Srv.

http://soma.sbccc.edu/users/davega/FILMST_113/FILMST_113_0ld/GENERALHISTORY/THE_WALDORF_STATEMENT.doc.

Srv. Schrecker, Ellen: c.d., s. 215–216. Srv.

⁷³⁸ Tamtéž, s. 216. Srv. Cogley, John: c.d., s. 21–23.

⁷³⁹ Goodman, Walter: c.d., s. 218.

⁷⁴⁰ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 328–331. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 96–

Očištěný filmový průmysl se pak měl vrátit do normálního stavu. Budoucnost však vypadala jinak.

3. Velký útok na Hollywood

Prvními oběťmi „waldorfské“ politiky se přirozeně stali členové „hollywoodské desítky“, respektive ti, kteří měli podepsané dlouhodobé kontrakty u velkých studií. Další snaha o aplikování *blacklistu* již byla daleko problematičtější. Tři hlavní talentové gildy nehodlaly podpořit představovanou ideu. Neodmítly postih usvědčených komunistů, nýbrž způsob řešení, s kterým přišli producenti. Na počátku roku 1948 SAG zavedla vlastní způsob ochrany proti bolševické infiltraci – podepsání protikomunistického prohlášení.⁷⁴¹ Nicméně žádná velká čistka ve filmovém průmyslu zapříčiněná waldorfskou konferencí neproběhla. V tomto ohledu uvízl „Johnstonův“ projekt spíše na půli cesty.⁷⁴² Nedostatečný postup silně kritizovala organizace MPA v čele s Johnem Waynem a volala po mnohem razantnějších krocích.⁷⁴³

Zásadnější následek „Waldorfského prohlášení“ představovala vlna strachu, jež se kvůli němu rozšířila. Narušené spojení mezi liberální a levicovou komunitou v Hollywoodu se definitivně rozpadlo. Nad lidmi, kteří někdy během svého života přišli do sebemenšího kontaktu s CPUSA, se vznášela trvalá hrozba ze ztráty zaměstnání. Pocit nejistoty posilovaly obavy z předvolání před HUAC, jejíž další kolo vyšetřování se nervózně vyhlíželo.⁷⁴⁴ Mnozí se ocitli v pozici stigmatizovaných jedinců, s nimiž nebylo bezpečné se veřejně stýkat. Někteří potenciální podezřelí žili v přesvědčení, že jim FBI odposlouchává telefony či že je sledují místní policejní složky.⁷⁴⁵ Dusivou atmosféru povzbuzovalo obecné zhoršování mezinárodních vztahů – ztráta jaderného monopolu, vystoupení senátora Joa McCarthyho i

---

⁷⁴¹ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 336–339.

⁷⁴² Zpráva Johna Cogleye zdůrazňuje prvořadost loajality vůči filmovému průmyslu čitelnou v pozadí „Waldorfského prohlášení“. V této souvislosti uvádí taktéž problémy některých „přátelských“ svědků s nalezením práce. Cogley, John: c.d., s. 74–77. Dlouhodobou neschopnost Hollywoodu vypořádat se s nebezpečím komunistické infiltrace zmiňuje ve výroční zprávě „Komise pro neamerickou činnost“ za rok 1951. House Committee on Un-American Activities, *Annual Report of the Committee on Un-American Activities for the Year 1951*, 82nd Congress, 2nd sess., Washington 1952, s. 7–9.

⁷⁴³ Lev, Peter: c.d., s. 69.

⁷⁴⁴ Barzman, Norma: c.d., s. 105, 126. Srv. McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 345–346. Srv. Cogley, John: c.d., s. 77–78.

⁷⁴⁵ Barzman, Norma: c.d., s. 96–100. Srv. Rouverol, Jean: *Refugees from Hollywood, A Journal of the Blacklist Years*. New Mexico 2000, s. 1–11, 47. Srv. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 363–364.

vypuknutí korejské války. Paralelně se zmíněnými událostmi se začala zavádět antikomunistická legislativa jak na lokální, tak federální úrovni. Nejcharakterističtějším příkladem se stal tzv. „McCarranův zákon“ schválený Kongresem v září 1950.⁷⁴⁶

Předznamenání blížící se změny poměrů v Hollywoodu způsobil dokument s názvem *Red Channels* zveřejněný v červnu 1950. Za jeho vydáním stáli tři bývalí agenti FBI, kteří vypracovali jmenný seznam 151 podezřelých osob působících v zábavním průmyslu. Ke každému jménu přiřadili útržkovitě sesbírané informace o nejrůznějších aktivitách vztahujících se podle nich ke komunistickému hnutí. Řada předkládaných faktů byla sice chybná, to ovšem nebránilo, aby „příručka“ získala statut jakési „bible“ inkvizitorů.⁷⁴⁷ V průběhu téhož roku proběhl výraznější příklon talentových gild k radikálnímu patriotismu. Organizace SAG pokračovala v kurzu sbližování s MPA. Přijala dokonce přísahy o loajalitě ve formě, jaké se užívaly v obranném průmyslu. Podobné směřování v SDG s úspěchem řídil krajně konzervativní režisér Cecil B. De Mille. Prezident SWG Karel Tunberg zaujal rovněž vstřícné stanovisko k boji proti komunistické infiltraci. Umožnil vyšetřovatelům „Komise pro neamerickou činnost“ projít veškeré dosavadní materiály své gildy.⁷⁴⁸ Vzrůstu důležitosti se dočkala i instituce „Rada filmového průmyslu“⁷⁴⁹ založená Royem Brewerem v roce 1948. Hlavní úkol MPIC spočíval v bránění „dobrého“ jména Hollywoodu. V praxi působila jako jeden z nástrojů boje proti „rudým“. Později fungovala také jako agentura pro očištění lidí zapsaných na *blacklistu*. Mezi její členy patřil například i Ronald Reagan.⁷⁵⁰ Na počátku 50. let mnohé nasvědčovalo tomu, že se blíží další velký útok.

Na počátku března 1951 začalo druhé velké vyšetřování „Komise pro neamerickou činnost“ zaměřené na komunistickou infiltraci v Hollywoodu. Funkci jejího předsedy vykonával od roku 1949 jižanský demokrat John Stephens Wood. Po rozporném výsledku předešlých výsledků HUAC částečně přehodnotila svou

---

⁷⁴⁶ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 362–363. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 105–109.

⁷⁴⁷ Fried, Albert: *McCarthyism, The Great American Red Scare, A Documentary History*. New York – Oxford 1997, s. 119–124. Srv. Schrecker, Ellen: c.d., s. 217–222.

⁷⁴⁸ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 367–370. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 109. Srv. May, Lary: c.d., s. 144–149.

⁷⁴⁹ *Motion Picture Industry Council* (MPIC). Jednalo se o jednu z charakteristických organizací vzešlých z atmosféry „nejistoty“ na počátcích studené války. V rámci filmového průmyslu měla úzké vazby na MPAA a MPA.

⁷⁵⁰ Goodman, Walter: c.d., s. 301.

strategii. Tentokrát neatakovala filmový průmysl jako celek, ale zaměřila se pouze na podezřelé jednotlivce.⁷⁵¹ Taktéž míra publicity byla v porovnání s případem „hollywoodské desítky“ daleko menší, což způsobila mimo jiné i stoupající hvězda senátora Joea McCarthyho.⁷⁵² Velké výhody představovaly napjatá mezinárodní situace a rozpad levicově-liberálního tábora. Po zahájení vyšetřování nevznikla žádná veřejná iniciativa na obranu ústavy podobná „Výboru pro první dodatek“. Naopak komise se mohla opřít o řadu vlivných spojenců.

Úvodní kolo vyšetřování nelze v žádném případě označit za mohutné. Na počátku března dostalo několik herců předvolání do Washingtonu. Jako první ovšem předstoupil před HUAC dne 8. března vedoucí sekce kultury v CPUSA Victor Jeremy Jerome.⁷⁵³ Poté následovala třináctidenní pauza, po níž přišla řada na herce Lerryho Parkse a jeho dva kolegy. Prozatím nic nenavštěvovalo opakování roku 1947. Výsledky v takové intenzitě ani přijít neměly. Komise se nezaměřila na jeden velký „proces“, ale uspořádala několik oddělených kol jednání vedených v průběhu necelých dvou let. Až do června 1951 vše probíhalo ve Washingtonu, poté se na zbytek roku „inkvizitoři“ přesunuli přímo do Los Angeles. Následně se již vše opět odehrávalo v hlavním městě. Jako poslední vypovídala dne 13. listopadu 1952 herečka Karan Morleyová.⁷⁵⁴ Tím skončil hlavní útok HUACu na Hollywood, nikoliv však vyšetřování jako takové. V květnu a červnu 1953, již pod vedením nového předsedy Harolda H. Veldea, se uskutečnil jakýsi „epilog“ velkých výsledků. Poté během dvou následujících let zájem inkvizitorů o filmový průmysl klesal. Komise se zaměřovala na „očisťování“ vzdělávacího a náboženského prostředí.⁷⁵⁵

Atmosféra jednotlivých výsledků postrádala dramatickosti předešlých vystoupení „hollywoodské desítky“. Komise si během celého průběhu počínala daleko suverénněji a již nepřipustila, aby se jí kontrola vymkla z rukou. Její přístup obecně působil mnohem „věcněji“. Členové HUACu se nenechávali tak lehce vyprovokovat. Neopakovaly se takové slovní přestřelky jako s Johnem Howardem Lawsonem, proto vše na první pohled vypadalo daleko klidněji a spořádaněji.⁷⁵⁶

---

⁷⁵¹ House Committee on Un-American Activities, *Annual Report...*(1951), s. 6–9. Srv. Goodman, Walter: c.d., s. 300.

⁷⁵² Vaughn, Robert: c.d., s. 118–120.

⁷⁵³ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry - Part 1*, 82nd Cong., 1st sess., Washington 1951, s. 55.

⁷⁵⁴ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry - Part 10*, 82nd Cong., 2nd sess., Washington 1952, s. 4503.

⁷⁵⁵ Goodman, Walter: c.d., s. 321–325. Srv. Vaughn, Robert: c.d., s. 181–200.

⁷⁵⁶ Goodman, Walter: c.d., s. 299.

Následky pro předvolané i filmový průmysl však byly mnohem ničivější. V případě „nepřátelských“ svědků hrála „otázka za 64 dolarů“ dále důležitou roli. Zásadní charakteristikou druhého kola vyšetřování se ovšem stala posedlost „inkvizitorů“ po získání jmen dalších podezřelých.⁷⁵⁷ Komisi již nestačilo zodpovězení všech dotazů, předvolaný musel navíc udat lidi, o nichž věděl, že měli vazby na CPUSA. Zmíněné schéma se objevovalo natolik často, že se stalo rutinou. Takzvané *naming names* zároveň představovalo jediný způsob, jak se vyhnout *blacklistu*. Komise postavila „nepřátelské“ svědky před dilema zradit své blízké spolupracovníky nebo mlčet, což znamenalo konec působení v Hollywoodu. Během dvouletého vyšetřování se před HUACem vystříдалo dohromady 110 mužů a žen. Osmapadesát z nich podlehl a stalo se informátory. Ti poté uvedli přes 200 jmen dalších podezřelých.⁷⁵⁸ Rozměr destrukce nespočíval jen v narušení kariér umělců, ale obsahoval element četných osobních tragédií i narušení základních mezilidských vztahů.⁷⁵⁹ Mezi předvolanými se tradičně vyprofilovaly dvě „klasické“ skupiny – „přátelští“ a „nepřátelští“ svědci. U prvně jmenované kategorie přitom došlo k určitému posunu ve vymezení oproti dřívějšímu.

Jak již bylo naznačeno, východisko „nepřátelských“ svědků mělo v podstatě jen dvě varianty – *blacklist* či udavačství. Ti kteří odmítali přistoupit na všechny požadavky „Komise pro neamerickou činnost“, se při své obraně taktéž odvolávali na Listinu základních práv a svobod. K strategii prvního dodatku nově přibyl Pátý dodatek Ústavy Spojených států amerických. Klíčová pasáž zněla následovně: „...*nikdo nesmí být nucen svědčit sám proti sobě*...“⁷⁶⁰ Použití zmíněné argumentace se v tehdejších poměrech rovnalo přiznání k vazbám na komunistickou stranu. I když se nejednalo přímo o soudní proces, nýbrž „pouze“ o vyšetřování Kongresu, komise zmíněným principem popírala jeden z pilířů moderního práva – presumpci nevinu. Stigmatizovaný jedinec se záhy ocitl na seznamu nespolupracujících osob s HUAC, čímž *de facto* na „černé listině“.⁷⁶¹

Typický příklad výpovědi „nepřátelského“ svědka podal scenárista Paul Jarrico, jenž předstoupil před HUAC 13. dubna 1951. Předešlého dne ho jmenoval Richard Collins jako člena CPUSA, což komentoval následovně: „*Slyšel jsem*

---

⁷⁵⁷ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 371. Srv. Goodman, Walter: c.d., s. 299.

⁷⁵⁸ Lev, Peter: c.d., s. 69–70.

⁷⁵⁹ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 346.

⁷⁶⁰ Tindall, George B. – Shi, David E.: c.d.; s. 799.

⁷⁶¹ Humphries, Reynold: c.d., s. doplnit cca 110–111.

výpověď s ohledem na mnoho věcí. Slyšel jsem snahu očistit jeho osobu před touto komisí a křivě přísahat.“⁷⁶² Na výzvu k vyjádření ohledně politické příslušnosti se odvolal na pátý dodatek. Poté se víceméně opakovalo zmíněné schéma, až jej komunistický scenárista ukončil tvrzením: „*Odmítám odpovědět na tuto otázku („za 64 dolarů“ – pozn. D. S.) z důvodu možného sebeobvinění, stejně jako odmítám odpovědět na jakékoliv dotazy ohledně mé politické příslušnosti či aktivitách.*“⁷⁶³ Doplnující diskuze se týkala kompetencí HUAC a dobových poměrů. Narazilo se i na téma *blacklistu*. Obě strany se shodně odvolávaly na americkou demokratickou tradici a bránění jejích hodnot. K žádné vyhrčenější a ostřejší výměně ovšem nedošlo.⁷⁶⁴ Výslech Abrahama Polonského byl ještě mnohem monotónnější. Členové komise se opakovaně ptali na jeho příslušnost k řadě organizací známých svou levicovou orientací. Vyšetřovací Harold Velde se dokonce zeptal jestli Polonského manželka Sylvia Marrowová patří k CPUSA, ale odpověď zněla pokaždé záporně.⁷⁶⁵ Svůj postoj odůvodnil takto: „*Chcete po mně, abych to komentoval, pane? Když se odvolávám na pátý dodatek z důvodu nekompromitovat svou osobu, nic nepotvrzuji ani nepopírám. Dělán to kvůli kontextu dnešní doby.*“⁷⁶⁶ Takřka stejně se zachovali i mnozí další, například herci Howard Da Silva, Anne Revere či Lionel Stander.⁷⁶⁷

Oba scenáristé Paul Jarrico a Abraham Polonsky se řadili k členům komunistické strany. Mezi oběťmi druhého kola vyšetřování se nově objevili i lidé hlásící se jen k liberálním názorům. Specifické poměry 30. let některé z nich přivedly do blízkosti organizací navázaných na Lidovou frontu. Když odmítli udat jména těch, s nimiž se tehdy setkávali, dostali se kvůli tzv. *naming names* do pozice srovnatelné s „nepřátelskými“ svědky. Jednou z nich byla například Lillian Hellmanová, která před samotným výsledkem napsala v dopise předsedovi Woodovi: „*Jsem plně ochotna zodpovědět všechny vaše otázky ohledně mé osoby. Nemám co skrývat před vaší komisí a v mém životě není nic, za co bych se styděla. Bylo mi doporučeno, abych díky pátému dodatku využila právo odmítnout vypovídat o mých politických aktivitách či příslušnosti a to na základě možného sebeobvinění. Nechci tohoto privilegia využít... Ublížit nevinným lidem, které jsem znala před lety, abych*

⁷⁶² House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration ...Part 1*, s. 276.

⁷⁶³ Tamtéž, s. 278.

⁷⁶⁴ Tamtéž, s. 278–283.

⁷⁶⁵ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry - Part 2*, 82nd Cong., 1st sess., Washington 1951, s. 396–403.

⁷⁶⁶ Tamtéž, s. 403.

⁷⁶⁷ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration ...Part 1*, s. 112–121. Srv. House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration ...Part 2*, s. 318–321.

*zachránila sebe, to je podle mého názoru nelidské, neslušné a nečestné... Jsem připravena vzdát se privilegia proti sebeobvinění a říct vám vše, co si přejete vědět o mých názorech či činnosti, když komise slíbí, že se zdrží požadavků po jmenování ostatních lidí.*⁷⁶⁸ Nutno dodat, že takto morální stanovisko představovalo spíše výjimku. Komise jí pochopitelně nevyhověla, čímž se slavná scenáristka ocitla na „černé listině“.

Pozice „přátelských“ svědků zůstala stejná ve smyslu naklonění spolupráce s „Komisí pro neamerickou činnost“, ovšem jejich „hlavní“ úkol se částečně změnil. V roce 1947 šlo především o dokázání komunistické infiltrace. V druhém kole výsledků ústřední role spočívala v identifikování potenciálních podezřelých. Z tohoto důvodu se na lavici předvolaných mnohem méně vyskytovali hollywoodští magnáti či patrioticky smýšlející jedinci. Ve většině se jednalo o bývalé členy CPUSA. Kritérium pro zařazení do „přátelského“ tábora bylo jediné – stát se informátorem. Nevýraznější výjimkou ze zmíněného konceptu byl předák IATSE Roy Brewer, jehož vystoupení z dubna 1951 se pochopitelně soustředilo na situaci v odborovém hnutí. Opakovaně zdůrazňoval zásadní roli komunistů v hollywoodských stávkách, přičemž uváděl jména řady podezřelých. Na druhou stranu vyzdvihl zásluhy MPA v tažení za očistu filmového průmyslu.⁷⁶⁹ Podobný případ představoval taktéž prezident SWG Karl Tunberg. Ve výpovědi ze září 1951 bránil gildu jako očištěnou od bolševického nebezpečí. Přiznal sice přítomnost „rudých“ scenáristů, ale jejich počet označil za marginální a vliv za omezený.⁷⁷⁰

Zvláštní skupinu „přátelských“ svědků dále tvořily herecké hvězdy, které nepatřily mezi členy CPUSA. Řadily se nicméně k příznivcům levicového hnutí či se přímo zapojily do některých aktivit spojovaných se stranou. Jednou z nich se stal John Garfield. Dříve než se objevil před komisí, deklaroval v tisku své antikomunistické přesvědčení. Během samotného slyšení dne 21. dubna 1951 opakovaně popíral příslušnost k podezřelým „rudým“ spolkům či účast na nejružnějších společenských akcích. Často argumentoval tím, že si nepamatuje

---

⁷⁶⁸ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry - Part 8*, 82nd Cong., 2nd sess., Washington 1952, s. 3545–3546.

⁷⁶⁹ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration ...Part 2*, s. 473–532.

⁷⁷⁰ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration ...Part 5*, s. 1834–1856.

konkrétní detaily.⁷⁷¹ Na konci prohlásil: „*Jsem rád, že jsem se zde mohl před vámi objevit a hovořit s vámi. Nejsem rudý. Nejsem „ružový“. Nejsem následovník CPUSA. Politickou příslušností jsem demokrat, přesvědčením liberál a loajální občan této země každým činem v mém životě.*“⁷⁷² Garfield ovšem HUACu lhal, protože k mnohým jmenovaným organizacím skutečně patřil. Špatně se vyrovnával s dobovým tlakem a neustálou hrozbou ze zničení kariéry. Tyto okolnosti výrazně přispěly k jeho úmrtí v květnu 1952.⁷⁷³ V obdobné situaci se například nacházel Jose Ferrer, jenž se rovněž vymlouval na „špatnou paměť“.⁷⁷⁴

Majoritní část přátelského tábora tvořili lidé, kteří předstoupili před HUAC, uvedli jména podezřelých z komunistické příslušnosti, přičemž sami patřili různě dlouhou dobu ke členům CPUSA. Podle jejich tvrzení v určitém bodu prohlédli pravou podstatu bolševické ideologie a s hnutím se rozešli. Nezřídka se následně uchýlovali k radikálnějšímu patriotismu. Jako první předstoupil před komisi herec Larry Parks. Podal sice plnou výpověď, co se týče své osoby, ale odmítl jmenovat ostatní. Naopak dokonce označil tuto praxi za neamerickou. Nicméně o dva dny později podlehl tíži okolností a losangeleským novinám sdělil jména deseti „rudých“ ve filmovém průmyslu. Sám se však octil také na „černé listině“.⁷⁷⁵ Dne 10. dubna se před HUACem objevil Sterling Hayden. Ten již zaujal mnohem vstřícnější stanovisko. Vyšetřující se zajímali o jeho působení v Jugoslávii za druhé světové války, dále o okolnosti vstupu do CPUSA a jeho působení v ní. Zásadní rozdíl oproti předchozím spočíval v tom, že se Hayden již nezdráhal uvést totožnost bývalých spolustraníků. Mezi sedmi, jež jmenoval, se nacházeli například herci Howard Da Silva, Karen Morley či scenárista Abraham Polonsky.⁷⁷⁶ Po skončení hlavní části výsledku navíc vyjádřil svou „náklonnost“ komisi tvrzením: „*Rád bych chtěl říci, že si velmi, velmi, velmi vážím příležitosti se zde dnes objevit. Myslím si, že to je úžasná služba poskytnutá nejen celé zemi, ale i filmovému průmyslu a také těm jedincům, kteří se nacházejí ve stejné pozici jako já.*“⁷⁷⁷ I když se mu podařilo zachránit si

---

⁷⁷¹ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration ...Part 2*, s. 328–365. Srv. Vaughn, Robert: c.d., s. 140–143.

⁷⁷² Tamtéž, s. 362.

⁷⁷³ Vaughn, Robert: c.d., s. 146–147. Srv. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 421.

⁷⁷⁴ Vaughn, Robert: c.d., s. 147–150. Srv. Goodman, Walter: c.d., s. 303–304.

⁷⁷⁵ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration ...Part 2*, s. 90–92. Srv. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 372–373.

⁷⁷⁶ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration ...Part 1*, s. 127–149.

⁷⁷⁷ Tamtéž, s. 149.

kariéru, zpětně svého činu litoval. V roce 1958 se rozhodl pro částečný odchod z Hollywoodu. O šest let později se symbolicky vrátil, aby ztvárnil v Kubrickově filmu *Dr. Strangelove (Columbia)* postavu fanatického generála Jacka Rippera.⁷⁷⁸ Hayden zdaleka nepatřil mezi nejpilnější „přátelské“ svědky, zaujal ale nevděčné místo prvního z řady informátorů. Vytvořilo se však schéma, které se následně opakovalo.

Po Haydnovi se před komisí vystřídal mnoho dalších a důležitějších informátorů. Vzniklý vzor potvrdila následující přátelská výpověď Richarda J. Collinse. Scenárista označil již 23 lidí, přičemž někteří byli dokonce jeho přáteli. V závěru svého vystoupení navíc uvedl, že se setkal jen s malou částí z celkového počtu několika set následovníků komunistického hnutí v Hollywoodu.⁷⁷⁹ K nejvíce spolupracujícím jedincům patřil taktéž člen SWG Leo Townsend. Dříve než přikročil k aktu jmenování, prohlásil: „*Jako loajální Američan zajímající se o národní bezpečnost cítím, že musím předat této komisi jakékoliv informace, které mám.*“⁷⁸⁰ Zmíněná teze plně odrážela studenoválečnou rétoriku. Národní bezpečnost nadřazovala všem ostatním zájmům. Dokonce z „*naming names*“ činila povinnost či devizu „správného“ občana. Morální aspekt „udávání“ v něm nepředstavoval důležitou úlohu. Uvedl, že se užíral pocitem vinny za členství v komunistické straně. O své motivaci se vyjádřil následovně: „*Nebyl jsem předvolán, udělal jsem to dobrovolně, chtěl jsem to dostat z hlavy... Řekl jsem si, že toho nebudu litovat, protože jsem o tom přemýšlel přes tři roky. Chci si očistit svoje svědomí.*“⁷⁸¹ Pokračující výslech se odehrával v naznačených intencích. Townsend se s mimořádnou pečlivostí snažil zodpovědět co nejdetailněji všechny otázky vyšetřujících ohledně CPUSA. V případě diskuze o amerikanismu se uchyloval až k apologetickému tónu. Výsledný účet identifikovaných jedinců se nakonec zastavil u počtu 37 osob.⁷⁸² Prvenství co do množství uvedených lidí držel další scenárista Martin Berkeley, který předstoupil před HUAC dne 17. září 1951. Výpověď se držela klasického schématu odsouzení své minulosti a nového přimknutí k patriotismu, místy ovšem připomínala spíše předčítání „telefonního seznamu“.

---

⁷⁷⁸ Humphries, Reynold: c.d., s. 123.

⁷⁷⁹ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration ...Part 1*, s. 219–258.

⁷⁸⁰ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry - Part 4*, 82nd Cong., 1st sess., Washington 1951, s. 1511.

⁷⁸¹ Navasky, Victor S.: c.d., s. 248.

⁷⁸² Tamtéž, s. 1511–1540.

Komise díky němu získala přes 150 jmen.⁷⁸³ Bývalý přítel Allan Boretz, mimo jiné také jeden z jím udaných, se o něm vyjádřil jako o velmi nesebejistém člověku se sklony k podvodům. Berkeley navíc ani nepatřil mezi talentované spisovatele a ve filmovém průmyslu se příliš neprosadil. Po „úspěšném“ vystoupení před HUACem se přidal do MPA, kde si vše vynahrazoval.⁷⁸⁴

Mezi řadou více či méně spolupracujících „přátelských“ svědků vyčnívalo ještě několik jedinců, jejichž výpověď vyvolala mimořádnou hořkost. Jednalo se o tři režiséry – Edwarda Dmytryka, Eliu Kazana a Roberta Rossena. Všichni patřili k tradičním příznivcům levicového hnutí i k následovníkům CPUSA, proto jejich obrat způsobil mezi dosavadními kolegy značný šok. Jako první přeběhl k opačnému táboru bývalý člen „hollywoodské desítky“. K rozhodnutí ho přimělo několik okolností. Stejně jako ostatní obžalovaní z pohrdání Kongresem musel nastoupit k výkonu trestu. Pobyt ve vězení v něm zanechal hluboké stopy, jež zvýraznily touhu po návratu k normálu.⁷⁸⁵ Podle jeho tvrzení již od roku 1947 prožíval sílící deziluze o komunistickém hnutí, které ještě zvýraznilo vypuknutí korejské války. Tento důvod ostatně uvedl ve své výpovědi před HUACem jako zásadní element.⁷⁸⁶ V Dmytrykově případě ovšem figuroval ještě jeden zásadní prvek. Od brzkého mládí se pohyboval v hollywoodském prostředí, k němuž si postupně vybudoval poměrně silný vztah. Ring Lardner Jr. v jednom rozhovoru zmínil jeho stížnosti v době, kdy byl na „černé listině“: „*Vy chlapi jste všichni scenáristé a můžete psát pod pseudonymy, ale já jsem nedělal nikdy nic jiného než editování filmů či režírování. Ani s divadlem nemám žádné zkušenosti.*“⁷⁸⁷ Zásadní motivaci pro změnu postoje tvořila z velké části prostá touha po návratu do Hollywoodu. Procedura „očištění“ začala několika návštěvami u Brewerovy „Rady filmového průmyslu“, ovšem vše vyvrcholilo až dne 25. dubna 1951 před HUACem. Výpověď proběhla v požadovaných intencích. Kromě „pokání“ za komunistickou minulost v ní zaznělo 26 jmen.⁷⁸⁸ Tečkou za celým procesem se stal článek s názvem „*Co dělá hollywoodského komunistu?*“ z května 1951 uveřejněný v novinách *The Saturday Evening Post*. Dmytryk se poté vrátil k činnosti ve filmovém průmyslu.

---

⁷⁸³ Tamtéž, s. 1578–1613. Srv. Vaughn, Robert: c.d., s. 155.

⁷⁸⁴ Cogley, John: c.d., s. 96. Srv. McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 122–124.

⁷⁸⁵ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 357–358.

⁷⁸⁶ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration ...Part 2*, s. 410–411.

⁷⁸⁷ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 408.

⁷⁸⁸ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration ...Part 2*, s. 411–441. Srv. Billingsley, Kenneth Lloyd: c.d., s. 317–319.

Elia Kazan představuje bezesporu jednoho z nejtalentovanějších režisérů americké kinematografie. Podařilo se mu natočit několik zásadních snímků, jež jsou dnes považovány za klasiku. Na jeho skvělou kariéru ovšem dopadá stín přátelské výpovědi před HUACem. Stejně jako Orson Welles byl ovlivněn broadwayským divadelním prostředím, konkrétně skupinou *Group Theater*. V polovině 30. let vstoupil v New Yorku na krátkou dobu do komunistické strany.⁷⁸⁹ S koncem druhé světové války se začal výrazněji prosazovat i v Hollywoodu. Ve svých dílech se zabýval problémy moderní materialistické společnosti. Jakožto výrazná osobnost a bývalý člen CPUSA se stal brzy objektem zájmu komise.⁷⁹⁰ Motivace pro spolupráci vycházela částečně z podobných základů jako u Dmytryka, převážila u něj touha pokračovat v působení ve filmovém průmyslu. Scenárista Walter Bernstein upozornil taktéž na Kazanovu nejistotu imigranta z možného vyloučení ze „správné“ americké společnosti.⁷⁹¹ Cesta z hrozícího *blacklistu* začala v polovině ledna 1952, kdy se odehrál první prozatím soukromý výslech před HUACem, tehdy ještě odmítl přistoupit na jmenování. Dne 10. dubna téhož roku podal již plnou veřejnou výpověď, a to netradičně takřka celou formou přečtení připraveného prohlášení. Obsah lze označit za tradiční. Sdělil jen tolik kolik musel. Na rozdíl od jiných se nepouštěl do přílišných detailů. Zhodnotil svou krátkou činnost ve straně, dále se zabýval údajným pokusem komunistů o převzetí kontroly nad *Group Theater*. „Povinnou“ součástí bylo identifikování 11 bývalých kolegů.⁷⁹² Poslední krok tvořilo zveřejnění článku v deníku *New York Times*, v němž objasňoval svou pozici.⁷⁹³ Po nepříjemném intermezzu se Kazan opětovně vrátil do práce. Za určitou formu reflexe proběhlých událostí se obecně považuje jeho oskarový snímek z roku 1954 *On the Waterfront* (*Horizon Pictures*). Film se totiž zabývá otázkou ospravedlnitelnosti principu *naming names* v určitých výjimečných situacích.

Život Roberta Rossena v sobě spojoval řadu fenoménů ilustrujících rozporuplnost diskutovaného období. Pocházel z přistěhovalecké židovské rodiny z Ruska, jež se usadila v New Yorku. Zde se podobně jako Elia Kazan dostal do kontaktu se sociálně laděným divadelním proudem broadwayské scény, kde se záhy

---

⁷⁸⁹ Billingsley, Kenneth Lloyd: c.d., s. 46–47.

⁷⁹⁰ Navasky, Victor S.: c.d., s. 200–202.

⁷⁹¹ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 51.

⁷⁹² House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry - Part 7*, 82nd Cong., 2nd sess., Washington 1952, s. 2409–2417.

⁷⁹³ Podle Victora Navaskyho mu s jeho formulováním výrazně pomohla jeho manželka Molly Kazanová zastávající silnější antikomunistické postoje. Navasky, Victor S.: c.d., s. 205–211.

etabloval jako režisér. V druhé polovině 30. let se mu navíc podařilo získat v Hollywoodu kredity jako scenárista. Tehdy se taktéž aktivně zapojil do činnosti v komunistické straně.⁷⁹⁴ Po druhé světové válce zažil kariérní vzestup. Prosadil ve filmovém průmyslu i coby režisér a producent. Jako jeden z tzv. „devatenáctky“ však představoval poměrně jasný cíl pro nadcházející vyšetřování. Dne 25. června 1951 se objevil před komisí v pozici „nepřátelského“ svědka. V průběhu výslechu se snažil o jakýsi kompromisnější přístup – tzv. „oslabený pátý dodatek“. Byl ochoten odpovědět na otázku, jestli v současné době patří k CPUSA, ale o své dřívější politické příslušnosti se nechtěl vyjadřovat s odvoláním na možné sebeobvinění. Prozatím také odmítl komisi sdělit jména podezřelých.⁷⁹⁵ Zmíněný postoj ho samozřejmě zařadil mezi umělce zapsané na *blacklistu*. Rossen podobně jako jeho předchůdci nevydržel vyloučení z Hollywoodu a rozhodl se pro pokračování své kariéry. Dne 7. května 1953 předstoupil v New Yorku před HUAC, kde podal plnou výpověď. Její obsah zcela odpovídal intencím člověka snažícího se dostat z „černé listiny“, překvapil jedině mírou podrobností či výší jmenovaných, která se vyšplhala k počtu 54 osob.⁷⁹⁶ Herec Mickey Knox uvedl v jednom interview krátkou rozmluvu, která proběhla mezi ním a Rossenem: „...objevil se u mě na party a řekl mi: ‚Poslouchej, chtěl bych ti něco vysvětlit.‘ Řekl jsem: ‚Nemusíš mi nic vysvětlovat.‘ On na to: ‚Musím. Udělal jsem, co jsem udělal, protože musím pracovat. Vůbec mě to nezajímá, musím pracovat. Udělal jsem odpornou věc. Jmenoval jsem své přátele, ale prostě musím pracovat.‘ Odpověděl jsem mu: ‚Udělal si, cos musel, to je v pohodě, to jsi ty.‘ Poté jsem odešel pryč.“⁷⁹⁷

Vyšetřování „Komise pro neamerickou činnost“ v letech 1951–1952 s „epilogem“ v roce 1953 dalo hollywoodskému *blacklistu* konkrétní podobu. V plné míře se prokázala převaha HUACu. Kvůli ní se lidé ocitli na „černé listině“, naopak díky plné „přátelské“ výpovědi vedla cesta zpět do filmového průmyslu. Mezi levicově orientovanou komunitou zavládla atmosféra strachu z možného předvolání.⁷⁹⁸ Informátoři si sice zachránili kariéru, ale na úkor odvrhnutí dřívějšími kolegy. *Ad futuro* se s nimi vleklo stigma „udavačů“. Zakázaní umělci se museli

⁷⁹⁴ House Committee on Un-American Activities, *Investigation of Communist Activities in the New York City- Part 4*, 83rd Cong., 1st sess., Washington 1953, s. 1454–1461.

⁷⁹⁵ House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry - Part 3*, 82nd Cong., 1st sess., Washington 1951, s. 677–680.

⁷⁹⁶ House Committee on Un-American Activities, *Investigation of Communist...*, s. 1461–1498.

⁷⁹⁷ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 51.

⁷⁹⁸ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 380–383.

vypořádat s nelehkou situací. Někteří opustili Spojené státy, jiní dále tvořili pod pseudonymy, část se s potížemi nedokázala vyrovnat a vzdala se komisi. Individuální rozhodnutí lze s odstupem času jen stěží hodnotit. Okolnosti vedoucí k tomu či onomu postoji byly různé, stejně jako morální zásady jednotlivců. Vše navíc umocňovala specifická doba. Mezi jednoznačně poraženými se však nacházela část demokratických principů USA. Výsledky se odehrávaly na půdě legislativní, nikoliv soudní. Předvolání nespáchali nic protizákonného, jejich „obvinění“ vycházela z politické příslušnosti. Robert Vaughn upozornil na významný posun, k němuž tehdy došlo: „*V tomto smyslu komise vedla spíše soudní procesy než vyšetřování. Porotou vynášející rozsudek o vině či nevině svědků se stal veřejným tribunálem utvořeným takovými samozvanými hlídacími psy národní bezpečnosti jako pravicová antikomunistická organizace Americká legie.*“⁷⁹⁹ Zjednodušeně řečeno, „černá listina“ fungovala takto: Komise jedince stigmatizovala a tzv. „nátlakové skupiny“ se staraly o jejich ostrakizaci. Bez „hlídačů“ by *blacklist* nikdy nepůsobil tak efektivně.

4. „Hlídací psi“ a *blacklisting*

Hollywood se na počátku studené války neocitl jen pod drobnohledem vyšetřovací komise Kongresu, ale taktéž různých radikálně patriotických organizací. Ty znamenaly pro krizí oslabený filmový průmysl neustálou hrozbu bojkotů filmů, na nichž by se účastnili zakázaní umělci. Navíc samy vytvářely další tlak na očišťování od „rudých“. Na *blacklistu*, tedy seznamu nespolupracujících s HUACem, se nacházelo 212 lidí,⁸⁰⁰ ovšem celkový počet postižených tažením proti komunistické infiltraci byl daleko vyšší. Paralelně s „černou listinou“ fungoval totiž méně známý tzv. *graylist*. Její správy se ujaly nátlakové skupiny. Taktéž studiový management vedl své soukromé tzv. *shitlisty*. Na podobných seznamech figurovali ve větší míře lidé hlásící se k levicovějším či liberálním názorům. Častěji se na nich vyskytovaly osoby zařazené zde zcela omylem nebo kvůli prosté záměně jmen.⁸⁰¹ Jedním z nejznámějších podobných příkladů se stala kauza Nancy Davisové, pozdější manželky Ronalda Reagana.⁸⁰² Dělení listin na „černou“ a „šedou“ obsahuje vnitřní logiku, i když konečný výsledek byl shodný – zákaz práce ve filmovém průmyslu. Za dělicí moment lze označit tvůrce toho či onoho seznamu. V prvním

---

⁷⁹⁹ Vaughn, Robert: c.d., s. 175.

⁸⁰⁰ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 387.

⁸⁰¹ Tamtéž, s. 387–388, 395.

⁸⁰² Reagan, Ronald: c.d., s. 105–109.

případě byl hlavním činitelem HUAC, v druhém nátlakové skupiny. *Blacklist* měl přesný počet lidí, zatímco na *graylistu* se nacházelo různě kolísající množství osob. V tomto ohledu představoval pro levicovou komunitou daleko větší nebezpečí než známější „černá listina“. Praxe zakazování umělců souhrnně nazývaná *blacklisting* se poměrně rychle etablovala jako fungující systém s jasnými pravidly, na němž parazitovala řada samozvaných „profesionálních“ institucí.

Nejvlivnější pozici mezi „hlídacími psy“ zaujala „Americká legie“, která disponovala silnou členskou základnou umožňující efektivní bojkot představení. Potvrzení patriotické orientace deklaroval v poválečné době tehdejší nejvyšší představitel George N. Craig. Legie měla nadále aktivně bránit 100% amerikanismus a taktéž se zapojit do boje proti šíření komunismu.⁸⁰³ K přímé konfrontaci s Hollywoodem dal podnět další významný činovník, Donald R. Wilson. Kritizoval dosavadní „liknavost“ studiového managementu v postupu proti „rudým“, proto na podzim 1951 vyzval k ostřejšímu kurzu. V prosinci téhož roku se na stránkách „Časopisu Americké legie“⁸⁰⁴ objevil článek Josepha B. Matthewse s názvem „Vyčistil opravdu filmový průmysl svůj dům?“⁸⁰⁵ Obsah ostře napadal „osmičku“, že stále zaměstnává velké množství podezřelých pracovníků. Hollywood se zalekl výhrůžek a ihned se snažil zjednat nápravu, napříště se už snažil o větší vstřícnost. Matthews ovšem zdaleka neřekl poslední slovo. I v následující době se velmi aktivně zapojoval do odhalování domnělé infiltrace, čímž si dokonce od některých kolegů vysloužil přezdívku „*Mr. Anti-Communist*“.⁸⁰⁶ V polovině ledna 1952 se navíc legionářský časopis „Palebná linie“⁸⁰⁷ dočkal obnoveného vydání, nově nesl podtitul „fakta pro boj s komunismem“. Zprvu volně šířené periodikum předkládalo „inkvizitorům“ nová zjištění o konspiraci na území Spojených států, což jim mělo usnadňovat jejich činnost.⁸⁰⁸

Narůstající počet výpadů ze strany „Americké legie“ dal impuls k uspořádání schůzky mezi oběma zainteresovanými skupinami. Setkání se uskutečnilo posledního březnového dne roku 1952 ve Washingtonu. Sešli se na něm zástupci hlavních filmových společností, prezident MPAA Eric Johnston a špičky legie. Wilson ujistil

---

⁸⁰³ Rumer, Thomas A.: c.d., s. 302–307.

⁸⁰⁴ *American Legion Magazine*.

⁸⁰⁵ „*Did the Movies Really Clean house?*“

⁸⁰⁶ Cogley, John: c.d., s. 118–123.

⁸⁰⁷ *Firing Line*.

⁸⁰⁸ Lora, Roland – Longton, William Henry: *Conservative press in 20th-century America*. Westport 1999, s. 479–483. Srv. Cogley, John: c.d., s. 133.

přítomné, že jeho organizace nechová proti Hollywoodu žádné antipatie, na druhou stranu ale nehodlá upustit od boje proti komunistické infiltraci na „stříbrném plátně“. Reprezentanti „osmičky se do budoucna zavázali k větší míře spolupráce, přičemž sledovali tradiční cíl – vyhnout se přílišné negativní publicitě. Během jednání se rovněž začala formovat přesnější podoba „očišťovací“ procedury. Několik dní po skončení schůzky obdržela studia seznam dalších zhruba 300 jmen podezřelých, jejichž případy žádali legionáři přezkoumat. Označeným osobám hrozilo zařazení na tzv. *graylist*, pokud před „odpovědnými“ autoritami uspokojivě nevysvětlili nařčení.⁸⁰⁹ Od jara 1952 lze sledovat trend institucionalizace a systematizace *blacklistingu*.

K již existujícím institucím pečujícím o „čistotu“ filmového průmyslu se postupně přidalo ještě několik dalších organizací. Mezi vlivné patřilo uskupení „Američtí obchodní poradci“⁸¹⁰ zformované v roce 1947. Jeho členové stáli za vydáním publikace *Red Channels* a dále připravovali periodikum s názvem „Protiútok“.⁸¹¹ Obě příručky měly napomoci k identifikování komunistů.⁸¹² O pět let později se herec Vincent Hartnett s ABC rozešel, aby si následně založil vlastní společnost *Aware, Inc.* zabývající se výhradně konspirací v zábavním průmyslu. Z této provenience vycházel časopis „Tajný zápisník“,⁸¹³ jenž se formou podobal slavnějšímu *Red Channels*. Poslední z řady nejvýznamnějších „hlídacích psů“ představovaly radikálně patriotické losangeleské noviny „Poplach“.⁸¹⁴

Označení jakoukoliv z výše uvedených organizací způsobilo dotyčným značné potíže, které nezřídka přivodily předčasný konec kariéry. Do jisté míry již nebyl zapotřebí výslech před HUACem, protože „vystrašený“ Hollywood se plně podřídil nátlaku radikálních amerikanistických uskupení. Ta zaujala hlavní roli v dohledu nad *blacklistingem*. Tehdejší realitu člověka postiženého *graylistem* popsala herečka Marsha Huntová následovně: „*Když jsem se vrátila z Paříže, nabídky zmizely, prostě záhadně zmizely. Zavolala jsem svému agentovi a řekla jsem mu: ‚Jsme zpátky, abys věděl. Jak se věci mají?‘ Odpověděl: ‚Ty jsi to neslyšela?‘ Pak mi vše vysvětlil. To bylo poprvé, co jsem se dozvěděla o existenci Red*

---

⁸⁰⁹ Cogley, John: c.d., s. 124–127. Srv. Lev, Peter: c.d., s. 71.

⁸¹⁰ *American Business Consultants* (ABC).

⁸¹¹ *Counterattack*.

⁸¹² Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 387–388. Srv. Lev, Peter: c.d., s. 70.

⁸¹³ *Confidential Notebook*. Lev, Peter: c.d., s. 71. Srv. Fried, Albert: c.d., s. 129. Srv. Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 386.

⁸¹⁴ *Alert*. Cogley, John: c.d., s. 68, 142–143. Srv. Lev, Peter: c.d., s. 70.

Channels.⁸¹⁵ Fenomén „nezvonících telefonů“ se obecně stal jedním ze symptomů zakázaných umělců. Z tíživé situace však vedla až překvapivě jednoduchá a jasně definovaná cesta.

„Očišťovací“ procedura patří mezi jedny z nejbizarnějších fenoménů celého *blacklistingu*. Existence podobné jasně definované praxe totiž stavěla ideologické zanácení „inkvizitorů“ do problematického světla. Většina nátlakových skupin fungovala zároveň jako organizace, přes něž vedla cesta zpět k práci ve filmovém průmyslu. Již na washingtonské schůzce z konce března 1952 se došlo ke konsenzu, že hlavní formou „očišťování“ se stane dopis vysvětlující všechna nařčení a členství v „podezřelých“ spolcích.⁸¹⁶ Text „testamentů“ v podstatě odpovídal ekvivalentu přátelských výpovědí před „Komisí pro neamerickou činnost“.⁸¹⁷ Na jejich základě pak konkrétní instituce, k níž se dotýčný odvolával, rozhodovala o uznání, či zamítnutí. V pozici hlavních arbitrů figurovali především Brewerova MPIC, „Americká legie“ a také jakási „šedá eminence“ hollywoodského antikomunismu, krajně konzervativní publicista George E. Sokolsky.⁸¹⁸ Mezi další významné agentury se řadila taktéž společnost *Aware, Inc.*, jež dokonce vydala brožuru s názvem „Cesta zpět“ obsahující přesné instrukce, jak postupovat při návratu na „stříbrné plátno“.⁸¹⁹

Zvláště vlivnou roli hrál právník Martin Gang. Poradenských služeb nabízených jeho soukromou kanceláří využívalo velké množství lidí zvláště z liberálního tábora, protože oproti Brewerovi představoval daleko přijatelnější alternativu. Jedním z jeho klientů se stal například Sterling Hayden. Gang přistupoval k případům pragmaticky, bez přílišného ideologického podtextu. Po zhodnocení situace určoval zpravidla pouze nejnutnější postup vedoucí k tíženému cíli.⁸²⁰ V zájmu velkých studií bylo, aby měla „prověřený“ personál. Proto některé zaměstnance „osmička“ tlačila k podstoupení „očišťovacích“ procedur buď vlastních, nebo se hojně obracela na zmíněné „profesionální“ agentury. Během 50. let se to, co zprvu tvořilo výjimečnou praxi, přeměnilo na masový trh a běžnou každodenní realitu filmového průmyslu.⁸²¹

---

⁸¹⁵ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 318–319.

⁸¹⁶ Ceclair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 392–393. Srv. Cogley, John: c.d., s. 161–162.

⁸¹⁷ Cogley, John: c.d., s. 145–160.

⁸¹⁸ Lev, Peter: c.d., s. 71. Srv. Cogley, John: c.d., s. 127–131.

⁸¹⁹ *The Road Back*. Fried, Albert: c.d., s. 129–130.

⁸²⁰ Cogley, John: c.d., s. 85–91.

⁸²¹ Tamtéž, s. 161–162. Srv. Ceclair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 389–397.

Lidé postižení „černou“ i „šedou“ listinu se museli vyrovnat s podstatnou proměnou dosavadního života. Politika *blacklistingu* „rudé“ umělce nejprve připravila o zaměstnání, poté jim propůjčila trvalé stigma, čímž je odsoudila k izolaci od působení ve většinové společnosti. Jedním z hlavních faktorů nové reality se stala nejistota. Ztráta zaměstnání spolu s obtížným hledáním jiného zdroje obživy pochopitelně vyvolaly obavy o zabezpečení rodiny. Ti, kteří nevypovídali před „Komisí pro neamerickou činnost“, museli počítat s možností, že budou předvoláni. Někteří se navíc potýkali se sledováním ze strany státních institucí. Mezi oběti „černé listiny“ patřily navíc i děti zakázaných umělců, na nichž se taktéž krizová situace podepsala.⁸²² Výsledný tlak na postižené osoby byl enormní. Tažení proti komunistům ve filmovém průmyslu bohužel nepřímě způsobilo smrt minimálně sedmi lidem. Nápor, jenž na ně dolehl v důsledku předvolání, ať už se ocitli v pozici „přátelských“, nebo „nepřátelských“ svědků, či trauma ze zákazu práce pro ně znamenaly natolik bolestivou zkušenost, že výrazně přispěla ke zhoršení zdravotního stavu.⁸²³ Ti „šťastnější“ se mohli rozhodnout mezi dvěma způsoby, jak se s nelehkou situací vyrovnat. První alternativou bylo zůstat ve Spojených státech a čelit „černé listině“ na „domácí“ frontě, druhou emigrace do zahraničí, dokud jim vláda Spojených států nezablokovala cestovní pasy. Každá z variant měla přirozeně své výhody i nevýhody, mnozí si taktéž během doby zákazu vyzkoušeli obě možnosti.

Umělci, kteří se rozhodli pro setrvání ve Spojených státech, museli předně najít způsob obživy. V tomto ohledu se v nejlepší pozici nacházeli scenáristé, kterým se nabízela možnost tvořit pod pseudonymy či prodávat svá díla přes prostředníky. Brzy taktéž vznikl fungující černý trh, na jehož existenci upozornila už zpráva Johna Cogleye.⁸²⁴ *Ad futuro* se ovšem vytvořil problém správného přiznání autorství. Příznačným dobovým paradoxem se stalo, že Dalton Trumbo coby Robert Rich vyhrál v roce 1956 cenu Oskara za nejlepší příběh k filmu *The Brave One* (King Brothers Productions).⁸²⁵ Herci a režiséři pochopitelně podobnou příležitost neměli, čímž se ocitli v mnohem složitější situaci. Další již obecnou alternativu představovalo méně hlídané divadelní prostředí na Broadwayi či především rychle rostoucí trh vyvolaný nástupem televizního průmyslu. Jednotlivé stanice zpočátku

---

⁸²² McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 479–480.

⁸²³ Jmenovitě se jednalo o tyto osoby: J. Edward Bromberg, Mandy Christians, John Garfield, Canada Lee, Philip Loeb, Leopold Atlas a Roman Bohnen. Humphries, Reynold: c.d., s. 144–145.

⁸²⁴ Cogley, John: c.d., s. 170–171.

⁸²⁵ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 419.

potřebovaly naplnit vysílací čas a sehnat tvůrčí personál. Z toho důvodu přistupovaly k lidem postiženým *blacklistigem* s větší benevolencí, pokud se kvůli nim samy neocitly v ohrožení ze strany „inkvizitorů“. Všichni však žili v nejistotě z prozrazení své pravé identity, což automaticky znamenalo ztrátu alespoň nějakého příjmu.⁸²⁶ Vzhledem k dobovému kontextu lze označit za zcela mimořádný projekt natočení snímku *Salt of Earth* (*Independent Production Company*) pojednávajícího o hornické stávce v Novém Mexiku. Na filmu z roku 1954 se podíleli hlavně lidé zapsáni na „černé“ i „šedivé“ listině, proto se zmíněný titul stal jakýmsi symbolem vzdoru proti oficiální politice vládnoucích v Hollywoodu. Scenárista Paul Jarrico se v souvislosti s tímto dílem vyjádřil následovně: „*Chtěli jsme spáchat trestný čin odpovídající našemu trestu.*“⁸²⁷

Druhou alternativu představoval útěk ze Spojených států. Autoři Ceplair a Englund poznamenali, že „...*imigrace let třicátých se stala emigrací těch padesátých.*“⁸²⁸ Někteří zvolili odchod z Los Angeles dokonce ještě dříve, než se do výraznějších potíží dostali.⁸²⁹ První destinací, kam se zakázaní umělci uchýlovali, se stalo Mexico. Tato varianta jim umožňovala udržovat bližší kontakty s Hollywoodem.⁸³⁰ K dalšímu vyhledávanému „útočišti“ se řadil Londýn. Volba ostrovního království měla nesporné výhody v příbuznosti obou kultur a v absenci jazykové bariéry. Umělci se mohli bez potíží zapojit do tamějšího filmového i televizního průmyslu či působit v zahraničních produkcích „osmičky“, které nedodržovaly *blacklist* tak přísně jako v USA. V Anglii se navíc výrazněji prosadili například režisér Joseph Losey nebo scenárista Ring Lardner Jr.⁸³¹ Dlouhodobější kontrakty jim umožnily poskytovat pracovní příležitosti i ostatním stejně postiženým kolegům.⁸³² Posledním podobně významným centrem byla Paříž. Všechny zahraniční skupiny složené z lidí postižených *blacklistingem* vykazovaly několik shodných znaků: 1) Značné části jejich členů se díky nadprůměrným schopnostem

⁸²⁶ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 403–407. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 152.

⁸²⁷ Natáčení se ocitlo pod přísným dohledem bezpečnostních institucí. Pamětníci připomínali dokonce četné útoky z jejich strany ve snaze překazit filmování. ⁸²⁷ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 342–343. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 148–149.

⁸²⁸ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 399.

⁸²⁹ Například i slavný herec Gene Kelly se na krátkou dobu raději uchýlil se svolením MGM do zahraničí, aby předešel možným útokům na svou osobu. Lev, Peter: c.d., s. 37.

⁸³⁰ Rouverol, Jean: c.d., s. 33–112. Srv. McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 171–172.

⁸³¹ Ring Lardner Jr. se prosadil jako jeden z vedoucích scenáristů seriálu *Robin Hood* natáčeného v Anglii, ač sám pobýval v New Yorku.

⁸³² Rouverol, Jean: c.d., s. 203–206. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 151. Srv. McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 437.

podařilo prosadit i v místních kinematografiích. 2) V rámci jednotlivých komunit se vyvinul poměrně silný vztah vzájemné pomoci a podpory, a to jak při shánění zakázek, tak i jen v obyčejných mezilidských vztazích.⁸³³ 3) Většina se po odeznění „honů na čarodějnice“ vrátila zpět do Spojených států.

Určit přesný konec fungování „černé listiny“ lze jen velmi těžko již z důvodu, že „osmička“ nikdy nepřiznala její existenci, proto ani nemohlo dojít k oficiálnímu jednorázovému zrušení. Navíc každé z velkých studií mělo vlastní způsob *blacklistingu*. Za signál pozvolné koroze praktikované politiky se obecně považuje rok 1960. Herec a producent Kirk Douglas totiž přiznal Daltonu Trumbovi kredit za scénář k filmu *Spartakus* (*Universal, Bryna Productions*). Následně režisér Otto Preminger oznámil, že ho přizval ke spolupráci na snímku *Exodus* (MGM). Tyto dvě události představovaly první veřejně přiznané narušení zásad formulovaných v tzv. „Waldorfském prohlášení“.⁸³⁴ Nicméně k širší rehabilitaci nikdo nepřikročil. V průběhu celých 60. let do značné míry záviselo na individuálních schopnostech zakázaných umělců, zda se prosadí zpět do filmového průmyslu. Situaci jim neustále ztěžovala skutečnost, že si s sebou nesli „rudé stigma“.⁸³⁵ Části se návrat do filmového průmyslu podařil, jiní takové štěstí neměli. Někteří ani o něj neusilovali, protože Hollywood i kinematografie obecně se během 50. let výrazně proměnily a pro progresivně laděné snímky již nebylo místo.

---

⁸³³ Barzman, Norma: c.d., s.160-204.

⁸³⁴ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 418-419. Srv. Humphries, Reynold: c.d., s. 153.

⁸³⁵ McGillian, Patrick – Buhle, Paul: c.d., s. 468. Humphries, Reynold: c.d., s. 154–156.

Závěr

Jedny z nejdůležitějších momentů tzv. „velkých dějin“ v diskutované době souvisely se vznikem bipolarity a položením základů postmoderní společnosti. 1) Od konce 30. let prožily Spojené státy zásadní změnu svého postavení. Již po první světové válce zaujaly pozici hospodářsky nejsilnější země světa, ale míra zapojení do mezinárodněpolitických záležitostí tomu neodpovídala. Především díky Rooseveltovi a Trumanovi se USA dostaly do role klíčové globální supervelmoci. Všichni následující prezidenti včetně současného šéfa Bílého domu Baracka Obamy nastolený kurz přijali. 2) Velkou hospodářskou krizi definitivně vyřešil až světový konflikt. „Dobrá válka“ připravila půdu pro pokračující nebývalý ekonomický a technologický rozvoj, v jehož centru na dlouho stanula severoamerická mocnost. Její společnost jako první dosáhla konzumního způsobu života, jenž dominuje dnešní západní civilizaci. Základy této přeměny byly položeny rovněž ve zmiňovaném období. Vedle nepopíratelných úspěchů však existovala i „odvrácená strana“. *Blacklist* rozhodně nebyl nejzávažnějším excesem, ale o Spojených státech vypovídá více, než by se mohlo na první pohled zdát.

V roce 1970 obdržel Dalton Trumbo čestné ocenění od „Gildy spisovatelů západní Ameriky“.⁸³⁶ Při slavnostním předávání o *blacklistingu* řekl následující: „*Ničemu by neprospělo, kdyby se hledali darebáci či hrdinové, protože tam ani žádní nebyli. Byly jen oběti.*“⁸³⁷ Jiní postižení se zpětně o „černé listině“ vyjadřovali jako o testu morálky a etiky jednotlivců. Obě stanoviska představují oprávněná tvrzení. Všichni, kteří se dostali do konfrontace s radikálními patriotickými uskupeními, se ocitli pod silným tlakem a byli přinuceni k nelehké volbě. „Zakázání umělců“ se stali novodobými „čarodějnicemi“, což výstižně parafrázovala například divadelní hra Arthura Millera „Zkouška ohněm“ o procesech v Salemu během 17. století. Ani pozici „přátelských“ svědků či „zrádců“ však není možné vidět jen „černobíle“. Taktéž oni často řešili dilemata, jež nakonec vyústila v podlehnutí okolnostem. Na druhou stranu lze bezesporu tvrdit, že jedni se zachovali lépe, zatímco druzí hůře. Úloha historické vědy nespočívá ve vyřčení rozsudku, nýbrž v popisu, interpretaci a snaze pochopit dobu. Na jeden moment je nutné upozornit. K největšímu selhání patrně došlo v amerických demokratických institucích, protože dovolily, aby se lidé

---

⁸³⁶ *Writers Guild of America West.*

⁸³⁷ Ceplair, Larry – Englund, Steven: c.d., s. 420.

před podobnou volbou vůbec ocitli. Nedodržování ústavních práv jednotlivců se stalo velmi nebezpečnou hrozbou o to závažnější, že se tak dělo za minimálního zájmu veřejnosti o konstituci.

Zrod *blacklistu* umožnily hlavně dvě okolnosti: 1) Management velkých studií se jednoduše zalekl hrozeb antikomunistického tábora a zachoval se „obchodnický“. Svých často velmi schopných zaměstnanců se ze strachu před bojkoty raději zbavil, ač s některými nadále pokrytecky spolupracoval. Pozici „osmičky“ sice ztěžovala dlouhodobá hospodářská recese, ale již dřívější vývoj hollywoodského průmyslu naznačoval silné sklony chápat film jako zboží, nikoliv umění. S tím souviselo tendování ke konformitě a „poslušnosti“. 2) Vše do značné míry zvýrazňovala skutečnost, že se Spojené státy nacházely na prahu studené války. K přímému vojenskému střetnutí se Sovětským svazem naštěstí nedošlo. Přítomnost „páté kolony“ na území USA vyvolala ve společnosti a výrazněji v politických elitách pocit ohrožení i úzkosti. Ke klimatu 50. let dále neodmyslitelně patřil strach z atomové apokalypsy, zvláště silný během korejského konfliktu. Všech těchto prvků využily krajně patriotické skupiny, které „strach z rudých“ dokonale exploatovaly. Nutno dodat, že hollywoodský *blacklist* se zařadil pouze mezi jeden z více podobných exemplářů. Představoval pouhou součást širokého vnitrostátního tažení proti komunismu. Své listiny měla například i jiná průmyslová odvětví, školství, dokonce i církev. Útoky „inkvizitorů“ zčásti sloužily k obraně „staré dobré Ameriky“ před změnami na první pohled způsobené *New Dealem*.

V porovnání s tím, co se dělo v Sovětském svazu i jeho satelitech, představoval hollywoodský *blacklist* zanedbatelnou marginálii. V rámci „západního“ demokratického světa však neměl americký „hon na čarodějnice“ obdobu v rozsahu ani intenzitě. „Černá listina“ upozornila na zvláštní charakter politického systému USA. Pro část politických elit tvoří jednu z vracejících se konstant téma národní bezpečnosti vyvolané pocitem vnějšího ohrožení. Převážnou většinu 20. století okupoval pozici veřejného nepřítele číslo jedna komunismus nejradikálněji chápaný jako antiteze amerikanismu.⁸³⁸ Bolševicky proklamovaný internacionalismus vzbudil brzy po „listopadovém převratu“ obavy o zachování *american way of life*. Její obrana

---

⁸³⁸ Během druhé světové války zaujal krátkodobě pozici hlavního protivníka nacismus, fašismus a hlavně japonský imperialismus. Ani rozpad Sovětského bloku nepřinesl úplně definitivní konec „strachu z rudých“, protože dále existovaly státy hlásící se ke komunistické ideologii například Kuba a především Čínská lidová republika. Po útoku na Světové obchodní centrum v září 2001 se ovšem do středu pozornosti dostal boj s terorismem.

se nesla v apologetickém duchu blížícím se náboženskému zanícení. Po druhé světové válce navázal tábor radikálních patriotů na dřívější kořeny „strachu z rudých“ a díky dobovým událostem jej přeměnil v celostátní projekt. Na druhou stranu zápal široké veřejnosti měl výrazné limity především v aktivní individuální účasti. V dané situaci však stačil „inkvizitorům“ konsenzus s postupem proti příznivcům CPUSA.

Prvořadou důležitost tzv. „druhého strachu z rudých“ brzy zaujala otázka komunistické infiltrace uvnitř Spojených států. V ní CPUSA rozhodně nefigurovala pouze jako oběť, ale aktivně ji podporovala. Úspěchy poměrně rozsáhlé špionáže za druhé světové války přinesly Moskvě výsledky, které jí pomohly k posílení vlastního velmocenského postavení. Plně oprávněný zásah federální vlády proti sověty organizované subverzi přerostl v opožděné tažení snažící se prověřit široké oblasti veřejného života. V případě filmového průmyslu se rozhodně jednalo o hysterické zveličení. Jeho struktura a fungování znemožňovaly výraznější ovlivnění obsahu jednotlivých děl. Několikastupňová kontrola scénářů, specifický tzv. „hollywoodský styl“ i americké myšlení představovaly přirozené překážky. Navíc jen stěží lze většinu tamějších příslušníků či sympatizantů strany označit za pravověrné dogmatické komunisty. Jednalo se spíše o politicky naivní jedince zklamané hospodářskou krizí. Sovětskou vizi společnosti považovali za spravedlivější alternativu. Částečně pouze demonstrativní antifašismus rovněž zapůsobil na mnohé z nich. V přesvědčení o správnosti následování komunistické ideologie se nechali sověty natolik okouzlit, že dlouho zaslepeně odmítali prohlédnout skutečnou totalitární podstatu bolševického režimu. Zejména po „maďarských událostech“ v roce 1956 je však čekala deziluze.

Problém, zdali „černá listina“ vycházela spíše z americké tradice, či představovala reakci na studenou válku, nelze s jednoznačností vyřešit. Pro každou z variant existuje řada pádných argumentů. Na podobě *blacklistu* se samozřejmě významně podílely oba zmíněné aspekty. Přeci jen se mírně přikláním na stranu prvně jmenované příčiny. Politika zakazovat působení určitých jednotlivců nepředstavovala v amerických dějinách novinku. „Strach z rudých“ nebyl jen záležitostí přelomu 40. a 50. let, ale měl kořeny již v období po prvním světovém konfliktu. Navíc v jiných zemích západní civilizace srovnatelná obdoba nevznikla. Hollywoodská kinematografie se rovněž tradičně nacházela již dlouho předem pod stálým tlakem „hlídacích psů“. Ti nejprve útočili na mravní „pokleslost“ filmů, zákaz

prezentování komunistických idejí však v cenzuře figuroval taktéž. Studená válka sehrála podle mě klíčovou úlohu jako katalyzátor, nikoliv coby fundament.

Hollywoodská „černá listina“ v sobě obsahovala všechny výše zmíněné fenomény. Měla své konkrétní tvůrce i oběti. Vyrůstala z dobových poměrů, zároveň odkazovala na určité tradice amerického myšlení. Naivní okouzlení komunismem narazilo na odpor konzervativních patriotů. Ideologická zanícenost obou extrémů politického spektra byla konfrontována s ryze obchodnickým přístupem. Ústavou garantované svobody se střetly s národní bezpečností. Zároveň se jednalo o propojení „velkých“ dějin s těmi „malými“. Na pozadí studené války se odehrávalo drama specifické, úzké skupiny lidí, což zpětně odhaluje přístup dominantních politických elit i většinové „tiché“ společnosti k těmto „stigmatizovaným“ jedincům. V konečném výsledku představuje *blacklist* jeden ze symbolů křehkosti nejdéle fungující moderní demokracie na světě.

Příloha 1

„Waldorfské prohlášení“ z 25. listopadu 1947

Členové Asociace filmových producentů litují činů deseti hollywoodských mužů, které Sněmovna reprezentantů obvinila z pohrdání. Nechceme předem odsuzovat jejich zákonná práva, ale jejich projevy špatným způsobem posloužily zaměstnavatelům a snížily svou prospěšnost průmyslu.

Bez náhrad neprodleně propustíme nebo pozastavíme činnost těm pracovníkům a nezaměstnáme nikoho z „deseti“, dokud nebude zproštěn viny či se neočistí z urážky Kongresu a neprohlásí pod přísahou, že není komunista.

Naši členové jsou rovněž připraveni přijmout odpovídající kroky v otázce údajné subverze a neloajality Hollywoodu.

Vědomě nezaměstnáme žádného komunistu ani člena jakékoliv strany i skupiny, který by usiloval násilím, ilegálními nebo neústavními metodami o svrnutí vlády Spojených států.

Při praktikování této politiky se nenecháme ovládnout hysterií či jakoukoli hrozbou. Otevřeně přiznáváme, že zmíněný postup není bez nebezpečí a rizik. Existuje hrozba pronásledování nevinných lidí a vytvoření atmosféry strachu. Podobné ovzduší nesvědčí vrcholné tvůrčí činnosti. Budeme se bránit před těmito hrozbami, nebezpečími a strachem.

Za tímto účelem zveme hollywoodské talentové gildy, aby s námi spolupracovaly na zneškodnění jakýchkoli rozvracečů, ochraně nevinných, obraně svobody projevu a svobodného filmu, kdekoli ohroženého.

Absence celostátní politiky zavedené Kongresem, jež by postihovala zaměstnávání komunistů v soukromém sektoru, nám tento úkol ztěžuje. Jsme národem zákonů, proto žádáme Kongres o přijetí legislativy, která by sloužila americkému průmyslu, aby se sám dokázal zbavit podvratných a neloajálních živlů.

Nic rozvratného či neamerického se na „stříbrném plátně“ neobjevilo. Ani jakékoliv vyšetřování Hollywoodu však nemůže zastínit patriotickou službou 30 000 loajálních Američanů zaměstnaných ve filmovém průmyslu, kteří poskytli naší vládě neocenitelnou pomoc ve válce i míru.

Zdroj: http://soma.sbccc.edu/users/davega/FILMST_113/FILMST_113_Old/GENERALHISTORY/THE_WALDORF_STATEMENT.doc

Příloha 2

Výroční zpráva „Komise pro neamerickou činnost“ za rok 1952 obsahuje jmenný seznam „hollywoodských rudých“, jež získala v rámci „druhého velkého vyšetřování“ filmového průmyslu. Lze ho považovat za jeden z fundamentů *blacklistu*. V úvodu dané části stojí: *„Následující lidé byli identifikováni jako současní či minulé členové komunistické strany. Mnoho z nich bylo jmenováno lidmi před komisí a objevilo se před HUACem s tím, že odmítli potvrdit nebo vyvrátit výroky ohledně svého členství ve straně. Předkládaný záznam o politické příslušnosti konkrétního jedince nepředstavuje nutně současnou pozici či příslušnost, ale zakládá se na informacích z jiných svědeckých výpovědích.“*⁸³⁹ Podobný seznam obsahovala i výroční zpráva za rok 1953. Forma předkládané „černé listiny“ se snaží co nejvíce kopírovat originál.

Albert, Sam hudebník	<i>Dotyčného označil za komunistu</i> Martin Berkeley, 19. září 1951
Alexander, Harmon (Hy) rozhlasový scenárista (před komisí 6. října 1952, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Paul Marion, 2. října 1952 Owen Winson, 2. října 1952
Altman, Mischa hudebník	David Raksin, 20. září 1951
Ames, Robert řemeslník, filmový průmysl	Martin Berkeley, 19. září 1951
Amster, Lou scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951 Urcel Daniel, 8. července 1952
Appelbaum, Max. (viz Matt Pellman) Appelman, Max. (viz Matt Pellman)	
Arden, Betty	Mildred Ashe, 17. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Babb, Sonora scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951 George Bassman, 23. ledna 1952
Backus, Georgia (manželka Ily Alexandera) herečka (před komisí 19. září 1951, odmítla)	Paul Marion, 2. října 1952 Owen Winson, 2. října 1952

---

⁸³⁹ House Committee on Un-American Activities, *Annual Report of the Committee on Un-American Activities for the Year 1952*, 82nd Congress, 2nd sess., Washington 1953.

potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)

Barrie, Lee zpěvačka	Owen Winson, 2. října 1952
Barzman, Ben	Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Charles Daggett, 21. ledna 1952 Stanley Roberts, 20. května 1952 Roy Huggins, 29. září 1952 George Glass, 21. ledna 1952
Barzman, Norma (manželka Bena Barzmana)	Leo Townsend, 18. září 1951 Roy Huggins, 29. září 1952
Bassman, Kay (dříve Mrs. George Bassamn)	Martin Berkeley, 19. září 1951 George Bassman, 28. ledna 1952
Becker, Leon hudebník	Martin Berkeley, 19. září 1951
Bein, Albert scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Bela, Nicholas scenáristka	Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Eve Ettinger, 10. září 1951
Bengal, Ben scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Benson, Sidney (znám také jako Ted Wellman) funkcionář komunistické strany	Leo Townsend, 18. září 1951 Elia Kazan, 10. dubna 1952 Clifford Odets, 19. května 1952
Bercovici, Leonardo scenárista (před kmosí 16. května 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Richard Collins, 12. dubna 1951 Edward Dmytryk, 5. dubna 1951
Berry, John (Jack) režisér	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Stanley Roberts, 20. května 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Bessie, Alvah scenárista (před komisí 28. října 1947, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 William Blowitz, 20. září 1951 Isobel Lennart, 20. května 1952
Biberman, Edward umělec	Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Stanley Roberts, 20. května 1952

Bieberman, Mrs. Edward (viz Sonja Dahl)	
Biberman, Gale (viz Gale Sondergaard)	
Biberman, Herbert režisér (před komisí 29. října 1947, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951 David Raksin, 20. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Isobel Lennart, 20. května 1952 Stanley Roberts, 20. května 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Blaché, Herbert herec	Richard Collins, 12. dubna 1951
Blaché, Mrs. Herbert	Richard Collins, 12. dubna 1951
Blankfort, Henry scenárista (před komisí 18. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Isobel Lennart, 20. května 1952
Blankfort, Lorry	Martin Berkeley, 19. září 1951
Boretz, Allen scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Brand, Phoebe (Mrs. Morris Carnovsky) herečka	Leo Townsend, 18. září 1951 Elia Kazan, 10. dubna 1952 Clifton Odets, 19. května 1952
Bright, John scenárista	Richard Collins, 12. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Budd Schulberg, 23. května 1951
Bright, Josephine (manželka Johna Brighta)	Martin Berkeley, 19. září 1951
Bromberg, Goldie (manželka J. Edwarda Bromberga)	Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Borwn, F. funkcionář komunistické strany	Martin Berkeley, 19. září 1951
Buchman, Beatrice (manželka Sidneye Buchmana)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Max Silver, 21. ledna 1952
Buchman, Harold scenárista (před komisí 17. dubna 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Anne Ray Frank, 10. září 1951

Buchman, Sidney scenárista, producent (před komisí 25. září 1951. Později byl znovu předvolán před komisí 25. a 28. ledna 1952. V pobou případech se nedostavil, proto je Sidney Buchman obviněn z urážky Kongresu)	Martin Berkeley, 19. září 1951
Barns, Jessie korektorka scénářů	Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Burrow, Abe scenárista (před komisí 12. listopadu 1952; výpověď o komunistické straně byla vágní, stále ve vyšetřování)	Isobel Lennart, 20. května 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
Burton, Val Butler, Hugo scenárista	Roy Huggins, 29. září 1952 Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Stanley Roberts, 20. května 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Butler, Jean (manželka Hugo Butlera) scenáristka	Stanley Roberts, 20. května 1952
Campbell, Mrs. Alan (viz Dorothy Parker)	
Carlisle, Harry scenárista	Budd Schulberg, 23. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Roy Huggins, 29. září 1952
Carnovsky, Morris herec (před komisí 24. dubna 1951, and refused, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Marc Lawrence, 24. dubna 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 Charles Daggett, 21. ledna 1952 Elia Kazan, 10. dubna 1952
Carnovsky, Mrs. Morris. (viz Phoebe Brand)	
Chamberlain, Howland herec (před komisí 28. září 1951 odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	(vyšetřování usvědčující Chamberlaina jako člena CPUSA nebylo zveřejněno)
Chapman, Tom korektor scénářů	Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Chodorov, Edward producent	Martin Berkeley, 19. září 1951
Chodorov, Jerome scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951

Clark, Maurice	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Cole, Lester scenárista (před komisí 30. října 1947, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Richard Collins, 12. dubna 1951 Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Marc Lawrence, 24. dubna 1951 Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Budd Schulberg, 23. květen 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 William Blowitz, 20. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Melvin Levy, 28. ledna 1952 Isobel Lennart, 20. května 1952
Cole, Mrs. Lester Comingore, Dorothy herečka (před komisí 6. října 1952, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	William Blowitz, 20. září 1951 Max Silver, 23. ledna 1952
Corey, George scenárista	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951
Corey, Jeff herec (před komisí 1. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Marc Lawrence, 24. dubna 1951 Paul Marion, 2. října 1952
Crutchel, Norval organizátor, technik IATSE	Martin Berkeley, 19. září 1951
Dahl, Sonja (manželka Edwarda Bibermana)	Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Stanley Roberts, 20. května 1952
D'Ambarey, Bob	Martin Berkeley, 19. září 1951
D'Ambarey, Leona sekretářka	Martin Berkeley, 19. září 1951
Dana, Ambur (manželka Ambura Salta)	
Dare, Danny divadelní producent (Před komisí jako svědek 27. září 1951, popřel členství v CPUSA. Záležitost je stále ve vyšetřování.)	Martin Berkeley, 19. září 1951
DaSilva, Howard herec (před komisí 21. března 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951

Dassin, Julius (Jules) režisér	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Paul Marion, 2. října 1952
Davidson, Ellen žena v domácnosti, bývalá herečka	
Dimsdale, Howard scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Donath, Hannah Schwartz (Mrs. Ludwig Donath) (před komisí 12. září 1951, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	(vyšetřování usvědčující Donathovou jako členku CPUSA nebylo zveřejněno)
Dratler, Irving. (viz Alvin Hammer)	
Dreher, Carl	Martin Berkeley, 19. září 1951
D'Usseau, Arnaud scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951 Stanley Roberts, 20. května 1952 Stanley Roberts, 20. května 1952
D'Usseau, Susan (manželka Arnauda D'Usseaua)	
Edgley, Leslie	Roy Huggins, 29. září 1952
Endmond, Sue (viz Sue Lawson)	
Elisku, Edward scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Ellis, Dawe rozhlasový scenárista a herec (před komisí 6. října 1952, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Owen Vinson, 2. října 1952
Endfield, Cyril scenárista, režisér	Martin Berkeley, 19. září 1951
Endore, Guy	Martin Berkeley, 19. září 1951 Roy Huggins, 29. září 1952
Faragon, Elizabeth (manželka Francise Faragona)	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951
Faragon, Francis scenárista	Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Edward Dmytryk, 25. dubna 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Farmer, Mary Virginia herečka (před komisí, 21. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Mildred Ashe, 17. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Finn, Pauline Lauber (známá jako Pauline Lauber)	Richard Collins, 12. dubna 1951
Fiske, Dick filmové studio	Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Folkoff, Isaac "Pop"	Sterling Hayden, 10. dubna 1951

Foreman, Carl scenárista (před komisí 24. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Melvin Levy, 28. ledna 1952 Stanley Roberts, 20. května 1952
Fraser, Bernice Fuller, Lester scenárista Geer, Will herec (před komisí 11. dubna 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	David Raksin, 20. září 1951 Eve Ettinger, 10. září 1951 Harold Ashe, 17. září 1951
Gilbert, Ed scénický designér Gleichman, Kelly funkcionář komunistické strany Glenn, Charles spisovatel, Lidový svět	Martin Berkeley, 19. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Richard Collins, 12. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 Paul Marion, 2. října 1952 Owen, Vinson, 2. října 1952
Glenn, Elizabeth Leech (manželka Charlese Glenna; viz Elizabeth Leech) Goldberg, Alice (viz Mrs. Ian Hunter) Goldman, Harold scenárista Goldman, Kathleen (manželka Harolda Goldmana) Gordon, Donald asistent editora oddělení příběhů (před komisí 24. srpna 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	 Martin Berkeley, 19. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Gordon, Michael režisér (před komisí 17. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Gorney, Jay textař	Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Charles Daggett, 21. leden 1952 George Glass 21. ledna 1952
Gorney, Sondra (manželka Jaye Gorneye)	Leo Townsend, 18. září 1951 Charles Daggett, 21. ledna 1952

Gough, Lloyd herec (před komisí 17. května 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Stanley Roberts, 20. května 1952 Paul Marion, 2. října 1952
Graff, Fred herec (před komisí, 13. dubna 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	(vyšetřování usvědčující Graffa jako člena CPUSA nebylo zveřejněno)
Grant, Elizabeth (Betty) Grant, Morton scenárista	Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 William Blowitz, 20. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Greenberg, Alex Grennard, Elliott Gruen, Margaret (Peggy) scenáristka Hallgren, George Hallgren, Nora (manželka George Hallgrena) funkcionářka komunistické strany	Stanley Roberts, 20. května 1952 Roy Huggins, 29. září 1952 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Paul Marion, 2. října 1952 Isobel Lennart, 20. května 1952 Richard Collins, 12. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Isobel Lennart, 20. května 1952
Hammer, Alvin (pravé jméno Irving Dratler) herec (před komisí 16. května 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Paul Marion, 2. října 1952
Hammett, Dashiell scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Harper, Annette herečka (před komisí 6. října 1952 odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
Harris, Lou veřejné vztahy	Harold Ashe, 17. září 1951 Mildred Ashe, 17. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Harris, Vera (manželka Lou Harrise)	Harold Ashe, 17. září 1951 Mildred Ashe, 17. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Hellman, Lillian dramatička (před komisí 21. května, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951
Hentschel, Irving Paul řemeslník, člen IATSE	Martin Berkeley, 19. září 1951

Hilberman, David filmový grafik	Bernyce Fleury, 24. září 1951 Eugene Fleury, 10. září 1951 Eugene Fleury, 10. září 1951
Hilberman, Lib (manželka Davida Hilbermana)	
Hopkins, Pauline rozhlasová scenáristka	Paul Marion, 2. říjen 1951
Huebsch, Edward scenárista	Frank Tuttle, 24. května 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Melyin Levy, 28. ledna 1952. Stanley Roberts, 20. května 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Hunter, Ian McLellan scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Hunter, Mrs. Ian (Alice Goldberg)	Martin Berkeley, 19. září 1951
Ivens, Joris dokumentární filmy	Martin Berkeley, 19. září 1951
Jacobson, Eli stranický funkcionář	George Bassman, 28. června 1952
James, Daniel Lewis scenárista (před komisí 10. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
James, Lilith (manželka Dana Jamese) scenáristka (před komisí 19. září 1951, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Roy Huggins, 29. září 1952
Jarrico, Paul scenárista (před komisí 13. dubna 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Richard Collins, 12. dubna 1951 Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Budd Schulberg, 23. květen 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 David Raksin, 20. září 1951 Charles Daggett, 21. ledna 1952 Isobel Lennart, 20. května 1952 Anne Ray Frank, 10. října 1951 Paul Morion, 2. října 1952 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 (Elizabeth Wilson identifikovala Paula Jarrica jako člena Young Communist League)
Jarrico, Sylvia	Leo Townsend, 18. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 (Elizabeth Wilson identifikovala Sylvii Jarrico jako člena Young Communist League)

Jeffries, Jan
(pseudonym Henryho Blankforta; viz
Henry Blankfort)

Jerome, V. J.
stranický funkcionář
(před komisí 8. března 1951, odmítl
potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)

Sterling Hayden, 10. dubna 1951
Richard Collins, 12. dubna 1951
Budd Schulberg, 23. května 1951
Frank Tuttle, 24. května 1951
Harold Ashe, 17. září 1951
Martin Berkeley, 19. září 1951
Max Silver, 21. ledna 1952
Elia Kazan 10. dubna 1952
Clifford Odets, 19. května 1952

Kahn, Gordon
scenárista

Richard Collins, 12. dubna 1951
Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951
Marc Lawrence, 24. dubna 1951
Edward Dmytryk, 2. dubna 1951
Budd Schulberg, 23. květen 1951
Martin Berkeley, 19. září 1951
Charles Daggett, 21. ledna 1952
Isobel Lennart, 20. května 1952
Stanley Roberts, 20. května 1952
George Glass, 21. ledna 1952
Anne Ray Frank. 10. září 1951

Kibbee, Roland
scenárista

Martin Berkeley, 19. září 1951
Isobel Lennart, 20. května 1952

Killian, Michael

Martin Berkeley, 19. září 1951

Killian, Victor

Martin Berkeley, 19. září 1951

herec

(před komisí 13. dubna 1951, odmítl
potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)

Klowden, Nina (také známá jako Anna)
rádiová herečka

Paul Marion, 2. října 1952.
Owen Vinson, 2. října 1952

Koenig, Lester
producent

Martin Berkeley, 19. září 1951

(před komisí 24. září 1951, odmítl potvrdit
či vyvrátit příslušnost k CPUSA)

Kraber, Tony
herec

Elia Kazan, 10. dubna 1952
Clifford Odets, 19. května 1952

Kraft, Hyman Solomon (Hy)
scenárista

Martin Berkeley, 19. září 1951

(před komisí 20. března 1952, odmítl
potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)

Lardner, Ring, Jr.
scenárista
(před komisí 30. října 1947, odmítl
potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)

Richard Collins, 12. dubna 1951
Budd Schulberg, 23. května 1951
Frank Tuttle, 24. května 1951
Martin Berkeley, 19. září 1951
Charles Daggett, 21. ledna 1952
George Glass, 21. ledna 1952
Anne Ray Frank, 10. září 1951
Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Elizabeth Wilson, 21. září 1951
(Elizabeth Wilson identifikovala Ringa
Lardnera jako člena Young Communist
League)

Lauber, Pauline (viz Pauline Lauber Finn)
Lawson, John Howard
scenárista
(před komisí 27. října 1947, odmítl
potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)

Richard Collins, 12. dubna 1951
Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951
Edward Dmytryk, 2. dubna 1951
Budd Schulberg, 23. května 1951
Frank Tuttle, 24. května 1951
Anne Ray Frank, 10. září 1951
Harold Ashe, 17. září 1951
Leo Townsend, 18. září 1951
Martin Berkeley, 19. září 1951
William Blawitz, 20. září 1951
Elizabeth Wilson, 21. září 1951
David Raksin, 21. září 1951
Isobel Lennart, 20. května 1952
Stanley Roberts, 20. května 1952
Bernard Schoenfeld, 19 srpna 1952

Lawson, Sue (manželka Johna Howarda
Lawsona)
Leech, Elizabeth (manželka Charlese
Glenna)
funkcionářka komunistické strany

William Blawitz, 20. září 1951
Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Richard Collins, 12. dubna 1951
Frank Tuttle, 24. května 1951
Leo Townsend, 18. září 1951
William Blawitz, 20. září 1951
Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Isobel Lennart, 20. května 1952
Owen Vinson, 2. října 1952

Lees, Robert
scenárista
(před komisí 11. dubna, odmítl potvrdit či
vyvrátit příslušnost k CPUSA)

Sterling Hayden, 10. dubna 1951
Frank Tuttle, 24. května 1951
Leo Townsend, 18. září 1951
Martin Berkeley, 19. září 1951
Stanley Roberts, 20. května 1952
Elizabeth Wilson, 21. září 1951.
Roy Huggins, 29. září 1952

Leonard, Charles scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Lerner, Tillie scenárista	Budd Schulberg, 23. května 1951
Leverett, Lewis herec	Elia Knzan, 10. dubna 1952 Clifford Odets, 19. května 1952
Levitt, Alfred korektor scénářů, scenárista (před komisí 18. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Melvin Levy, 28. ledna 1952
Levitt, Helen Slote (viz Helen Slote)	
Lieberman, Irwin scenárista	Stanley Roberts, 20. května 1952
Lindeman, Mitchell režisér	Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
Lord, Sarajo režisérka, Hollywood Arts, Sciences and Professions Council (před komisí 7. října 1952, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	(vyšetřování usvědčující Lordovou jako členku CPUSA nebylo zveřejněno)
Losey, Joseph režisér	Leo Townsend, 18. září 1951
Losey, Louise (manželka Josepha Loseye)	Leo Townsend, 18. září 1951
MacGregor, Marjorie (viz Marjorie Manoff)	
Maltz, Albert scenárista (před komisí 28. října 1947 odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Richard Collins, 12. dubna 1951 Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Anne Ray Frank 10. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Isobel Lennart, 20. května 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpen 1952
Manoff, Arnold scenárista	Edward Dmytryk, 25. dubna 1951 Mildred Ashe 17. září 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Manoff, Marjorie (Mrs. Arnold Manoff: známá také jako Marjorie Potts nebo Marjorie MacGregor)	Leo Townsend, 18. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Marrow, Sylvia (viz Sylvia Polonsky)	

Matthews, Allen herec	Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Max, Edwin Miller (před komisí 6. října 1952 odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
McElroy, Walter scenárista	Mildred Ashe, 17. září 1951
McGrew, John animátor	Eugene Fleury, 10. září 1951
Meyers, Henry scenárista	Leo Townsend, 18. září 1951 Charles Daggett, 21. ledna 1952 George Glass, 21. ledna 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Miller, John (známý také jako Skins Miller) herec	Martin Berkeley, 19. září 1951
Miller, Patricia (Mrs. John Miller) Miller, Paula (žena Lee Strasherga) herečka (Kazan vypověděl, že podle něj Paula Millerová z CPUSA již odešla)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Elia Kazan, 10. dubna 1952
Mischel, Josef televizní scenárista (před komisí 24. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951
Moore, Sam (před komisí 17. dubna 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
Morgan, Ann Roth. (viz Anne Roth Morgan Richards)	
Morley, Karen herečka (před komisí 13. listopadu 1952, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Sterling Hayden, 10. dubna 1951 Marc Lawrence, 24. dubna 1952 Leo Townsend, 18. září 1951 Charles Daggett, 21. ledna 1952 Stanley Roberts, 20. května 1952 Paul Marion, 2. října 1952
Moos, Carleton scenárista	Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951
Murphy, Maurice herec	Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Isobel Lennart, 20. května 1952
North, Joseph scenárista	Sterling Hayden, 10. dubna 1951

Offner, Mortimer zaměstnán v televizi; bývalý scenárista	Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Melvin Levy, 28. ledna 1952
O'Neal, Catherine (žena Boba Robertse)	Martin Berkeley, 19. září 1951
Ornitz, Sadie (manželka Sama Ornitze)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Ornitz, Samuel scenárista (před komisí 29. října 1947, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Richard Collins, 12. dubna 1951 Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Overgaard, Andrew odborář	Elia Kazan, 10. dubna 1952 Clifford Odets, 19. května 1952
Page, Charles scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Parker, Dorothy (žena Alana Campbella) scenáristka	Martin Berkeley, 19. září 1951
Pellman, Matt (také známý jako Mike Pell, Max Appleman nebo Appelbaum) funkcinář komunistické strany	Martin Berkeley, 19. září 1951 Max Silver, 24. ledna 1952
Pepper, George zaměstnanec, komunistická frontová organizace	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951
Pepper, Joy	Leo Townsend, 18. září 1951
Perlin, Paul studiový dělník (před komisí 6. října 1952, refused to, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Max Silver, 24. ledna 1952
Pettus, Ken rozhlasový scenárista	Owen Vinson, 2. října 1952
Polifka, Bernyce (viz Bernyce Polifka Fleury)	
Polin, Ben fotograf	Paul Morion, 2. října 1952
Polonsky, Abraham Lincoln režisér, scenárista (před komisí 25. dubna 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Richard Collins, 12. dubna 1951 Sterling Hayden, 10. dubna 1951 Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 Charles Daggett, 21. ledna 1952 Stanley Roberts, 20. května 1952
Polonsky, Sylvia Marrow (manželka Abrahama Polonského)	Leo Townsend, 18. září 1951

Pomerance, Mortimer William SWG, bývalý výkonný tajemník (před komisí 5. února 1952, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Bernyce Fleury, 24. srpna 1951 Eugene Fleury, 10. září 1951
Potts, Marjorie (viz Marjorie MacGregor Manoff)	
Purcell, Gertrude Rapf, Maurice scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Revere, Ann herečka (před komisí 17. dubna 1951, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	(vyšetřování usvědčující Revereovou jako člena CPUSA nebylo zveřejněno)
Reynolds, Bella Lewitzky tanečnice (před komisí 12. září 1951, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	(vyšetřování usvědčující Reynoldsovou jako člena CPUSA nebylo zveřejněno)
Richards, Ann Roth Morgan žena v domácnosti (před komisí 20. září 195, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Roy Huggins, 29. září 1952
Richards, Robert L. scenárista (před komisí 20. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Roy Huggins, 29. září 1952
Rinaldo, Fred scenárista	Frank Tuttle, 24. květen 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Rinaldo, Marie River, W. L. scenárista	Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Roberts, Bob producent Manželka Robertse Boba (viz Catherine O'Neal)	Martin Berkeley, 19. září 1951
Roberts, Marguerite (umělecké jméno pro manželku Johna Sanforda, nee Smith) scenáristka (před komisí 20. září 1951, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951
Robeson, Naomi	Owen Vinson, 2. října 1952

Robinson, Jack rozhlasový scenárista	Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
Robinson, Mary rozhlasová scénáristka	Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
Romain, Jerome Isaac (viz V. J. Jerome)	
Ronka, Wayne hudebník	Martin Berkeley, 19. září 1951
Rossen, Robert producent (před komisí 25. června 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Richard Collins, 12. dubna 1951 Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Anne Ray Frank, 10. září 1951
Rohn, Ann (viz Ann Roth Morgan Richards)	
Ronsseau, Louise scenáristka (před komisí 21. září 1951, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	(vyšetřování usvědčující Rousseauovou jako člena CPUSA nebylo zveřejněno)
Ruthven, Madelaine funkcionářka komunistické strany, bývalá scenáristka	Richard Collins, 12. dubna 1951 Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 David Raskin, 20. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Isobel Lennart, 20. května 1952
Sabinson, Lee broadwayský producent	Eve Ettinger, 10. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Sage, Frances herečka	Martin Berkeley, 19. září 1951
Salt, Ambur (Ambur Dana) sekretářka	Richard Collins, 12. dubna 1951
Salt, Waldo scenárista (před komisí 13. dubna 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Richard Collins, 12. dubna 1951 Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Budd Schulberg, 23. květen 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 David Raskin, 20. září 1951
Sanford, Marguerite (viz Marguerite Roberts)	
Schneider, Isadore editor New Masses	Martin Berkeley, 19. září 1951
Schneiderman, William funkcionář komunistické strany	Richard Collins, 12. dubna 1951

Schulberg, Virginia (nyní manželka Petera Viertela)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Scofield, Janette (manželka Louise Scofielda)	Owen Vinson, 2. října 1952
Scofield, Louis herec, scenárista (Vinson vypověděl, že podle něj již ze CPUSA vystoupil)	Owen Vinson, 2. října 1952
Scott, Adrian producent (před komisí 29. října 1947, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951
Seidel, Louise	Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Shafran, Eva funkcionářka komunistické strany	Frank Tuttle, 24. května 1951 Harold Ashe, 17. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Shapiro, Art rozhlasový scenárista, publicista	Paul, Marion, 2. října 1952
Shapiro, Victor publicista	Martin Berkeley, 19. září 1951 George Bassman, 28. ledna 1952
Ship, Reuben scenárista (před komisí 24. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Paul, Marion, 2. října 1952
Shore, Viola Brothers scenáristka	Owen Vinson, 2. října 1952
Sillen, Samuel scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Silverblatt, Howard (viz Howard DaSilva)	
Sklar, George scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951 Isobel Lennart, 20. května 1952 Roy Huggins, 29. září 1952
Slote, Hellen (manželka Al Levitta) sekretářka (před komisí 18. září 1951, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951
Smith, Art herec	Elia Kazan, 10. dubna 1952 Clifford Odets, 19. května 1952
Smith, Ralph scénický designér	Harold Ashe, 17. září 1951
Solomon Mrs. Lou (viz Wilma Shore)	

Sondergaard, Gale (Edith Holm Sondergaard; Mrs. Herbert Biberman) herečka (před komisí 21. března 1951, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Sparks, Nemmy (Ned) funkcionářka komunistické strany	Richard Collins, 12. duben 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Leo Townsend, 18. září 1951
Stander, Alice (nee Alke Twitebell) Stander, Lionel herec	Martin Berkeley, 19. září 1951 Marc Lawrence, 24. dubna 1951 Harold Ashe, 17. září 1951 Mildred Ashe, 17. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Stander, Lucy (manželka Lionela Standera)	Mildred Ashe, 17. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Charles Daggett, 21. ledna 1952
Stapp, John fukcionář komunistické strany	Sterling, Hayden, 10. dubna 1951 Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 William Blowitz, 20. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951 Marburg Yerkes, 24. ledna 1952 Roy Huggins, 29. září 1952 Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952 Isobel Lennart, 20. května 1952
Stephenson, Janet (viz Janet Stevenson) Stevenson, Janet (manželka Philipa Stevensona) (viz Janet Stephensun) Stevenson, Philip Edward scenárista (před komisí 19. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	George Glass, 21. ledna 1952 Roy Huggins, 29. září 1952 Roy Huggins, 29. září 1952
Stewart, Donald Ogden scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Stone, Eugene R. rádiový scenárista (před komisí 6. října 1952, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
Strack, Celeste funkcionářka komunistické strany Strasberg, Mrs. Lee (viz Paula Miller)	Roy Huggins, 29. září 1952

Strawn, Arthur scenárista (před komisí 10. května 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951
Sullivan, Elliott (známý také jako Ely Sullivan) herec	Martin Berkeley, 19. září 1951
Taffel, Bess scenáristka (před komisí 18. září 1951, refused, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Terkel, Ida (manželka Louise Terkela) Terkel, Louis herec	Owen Vinson, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
Thompson, Jim Tompkins, Capt. Ward Miller (Warwick) námořní kapitán	Martin Berkeley, 19. září 1951 Sterling, Hayden, 10. dubna 1951
Townsend, manželka Lea (pan Townsend vypověděl, že Townsendová již z CPUSA odešla)	Leo Townsend, 18. září 1951
Traube, Shepard divadelní režisér a producent (Před komisí 6. března 1952, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA. Jeho výpověď nebyla zveřejněna)	Martin Berkeley, 19. září 1951
Tree, Dorothy (viz Dorothy Tree Uris) Trivers, Jane (manželka Paula Triverse)	Stanley Roberts, 20. května 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Trivers, Paul scenárista	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Stanley Roberts, 20. května 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Trumbo, Dalton scenárista (před komisí 28. října 1947, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Anne Ray Frank, 10. září 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Charles Daggett, 21. ledna 1952. Stanley Roberts, 20. května 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Tuttle, Tania (manželka Franka Tuttleho)	Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Budd Schulberg, 23. května 1951 Max Silver, 21. ledna 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Twitchell, Alice (viz Alice Stander)	

Uerkwitz, Herta studiové výzkumné oddělení (před komisí 20. září 1951, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Elizabeth Wilson, 21. září 1951
Uris, Dorothy Tree (manželka Michaela Urise) herečka	Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Stanley Roberts, 20. května 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Uris, Michael scenárista	Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Stanley Roberts, 20. května 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Viertel, manželka Petera (viz Virginia Schulberg) Vorhaus, Bernard režisér	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Stanley Roberts, 20. května 1952 Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Vorhaus, Hetty Waldman, Herman (aka David Wolf) rozhlasový herec (před komisí 9. října 1952, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952 Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
Waxman, Stanley rozhlasový herec (před komisí 6. října 1952 odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
Weber, John agent	Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951
Weil, Richard scenárista	Martin Berkeley, 19. září 1951
Wellman, Ted (viz Sid Benson)	
Wells, Miss Susan (manželka Arnauda D'Usseaua) vedoucí komunistického knihkupectví	Martin Berkeley, 19. září 1951
Wexley, John scenárista	Edward Dmytryk, 2. dubna 1951 Leo Townsend, 18. září 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951

White, Irving J.	Martin Berkeley, 19. září 1951 Paul Marion, 2. října 1952
Whitney, Lynn herečka (před komisí 6. října 1952, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952
Willner, George scenáristický agent (před komisí 24. dubna 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Martin Berkeley, 19. září 1951 Melvin Levy, 28. ledna 1952 Isobel Lennart, 20. května 1952
Willner, Tiba (Mrs. George Willner)	Martin Berkeley, 19. září 1951 Isobel Lennart, 20. května 1952
Wilson, Michael scenárista (před komisí 20. září 1951, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Bernard Schoenfeld, 19. srpna 1952
Winter, Carl funkcionář komunistické strany	Richard Collins, 12. dubna 1951 Meta Reis Rosenberg, 13. dubna 1951 Frank Tuttle, 24. května 1951 Leo Townsend, 18. září 1951
Winters, Bea (Bernadette) sekretářka (před komisí 16. května 1951, odmítla potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Sterling Hayden, 10. dubna 1951
Wolf, David (viz Herman Waldman)	
Wolff, William rozhlasový scenárista (před komisí 6. října 1952, odmítl potvrdit či vyvrátit příslušnost k CPUSA)	Paul Marion, 2. října 1952 Owen Vinson, 2. října 1952

Zdroj: House Committee on Un-American Activities, *Annual Report of the Committee on Un-American Activities for the Year 1952*, 82nd Congress, 2nd sess., Washington 1953, s. 40 56.

Obrazová příloha

„Aristokrat“ z Hyde Parku – Franklin Delano Roosevelt

Zdroj: <http://www.champaignschools.org>

Roosevelt během vysílání jednoho z „Posezení u krbu“ (*Fireside Chats*)

Zdroj: <http://www.personal.psu.edu>

Velká hospodářská krize přinesla jeden z největších otřesů ve Spojených státech a zpochybnění *american way of life*. Chudinské čtvrti a nezaměstnanost se staly příznačnými fenomény.

Zdroje:

<http://techbuddha.wordpress.com>

<http://pneumaticaddict.wordpress.com>

<http://watchingwashington.blogspot.com>

Bundesarchiv, Bild 183-29645-0001
Foto: o.Äng. | Juli 1945

Truman na Postupimské konferenci. Již se začal pozvolna vytrácet duch „Velké trojky“.

Zdroj: <http://cf.juggle-images.com>

V roce 1948 se zrodilo jedno z nejpřekvapivějších volebních vítězství v dějinách USA – podceňovaný Truman porazil Deweye.

Zdroj: <http://tvtropes.org>

Truman vítá generála George C. Marshalla. Oba stáli u zrodu studené války.

Zdroj: <http://www.americaslibrary.gov>

George Kennan – autor tzv. „dlouhého telegramu“

Zdroj: <http://coldwarfacebook.ning.com>

Přes 38. rovnoběžku se několikrát „přehnaly“ obě armády, aby nakonec opět tvořila hraniční linii. „Zapomenutá“ válka v Koreji se stala prvním vážným střetnutím studené války.

Zdroje: <http://www.digital.butlercenter.org>
<http://www.bevinaalexander.com>
<http://www.flickr.com>

Legenda americké armády Douglas MacArthur.

Zdroj: <http://www.bevinaalexander.com>

„Old Iron Tits“ – Matthew Ridgway

Zdroj: <http://www.nytimes.com>

Eisenhower ve dvou „typických“ situacích. Na prvním snímku se státním tajemníkem Johnem Fosterem Dullesem, na druhé během své oblíbené kratochvíle – golfu.

Zdroje: <http://commons.wikimedia.org>; <http://www.sikids.com>

Po skončení druhé světové války zažívaly Spojené státy nebývalou prosperitu a mnozí si začali plnit „americký sen“. Dům v Levittownu a auto značky Cadillac tvořily jeho důležitou součást.

Zdroje:

<http://www.nytimes.com>
<http://tigger.uic.edu>
www.cnet.com.au

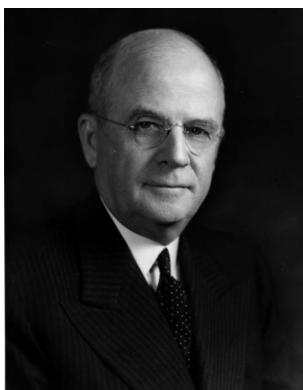

Odvrácenou stranou „éry hojnosti“ se staly obavy z nukleární apokalypsy a strach z komunistické infiltrace, jemuž podlehy zejména radikální patriotické kruhy. Následovníci bolševismu představovali zosobnění „zla“.

Zdroj: <http://www.flickr.com>

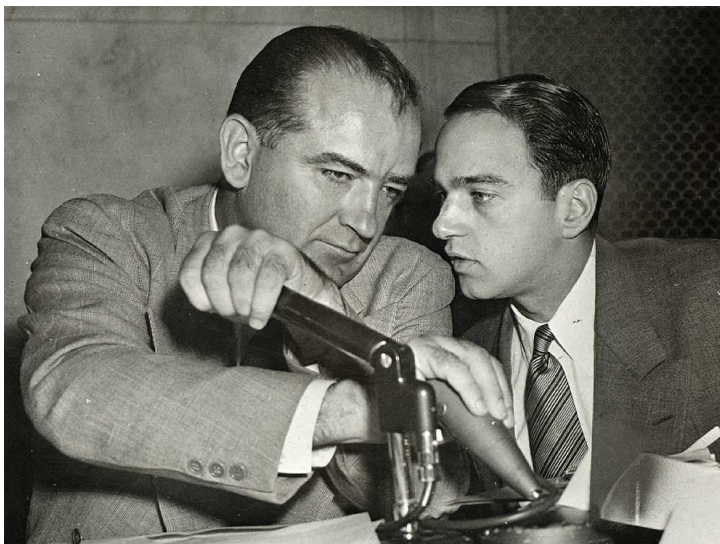
Hlavní osobnosti antikomunistického hnutí měly „apokalyptický“ pohled na bolševickou ideologii. Sdílely také přesvědčení o existenci rozsáhlé „páté kolony“ v USA. (Francis P. Matthews, Francis J. Spillman)

Zdroje: <http://en.wikipedia.org>;

Demokratický kongresman Martin Dies – zakladatel „Komise pro neamerickou činnost“. V ruce drží spisy podezřelých z podvratných aktivit.

Zdroj: <http://www.archives.gov>

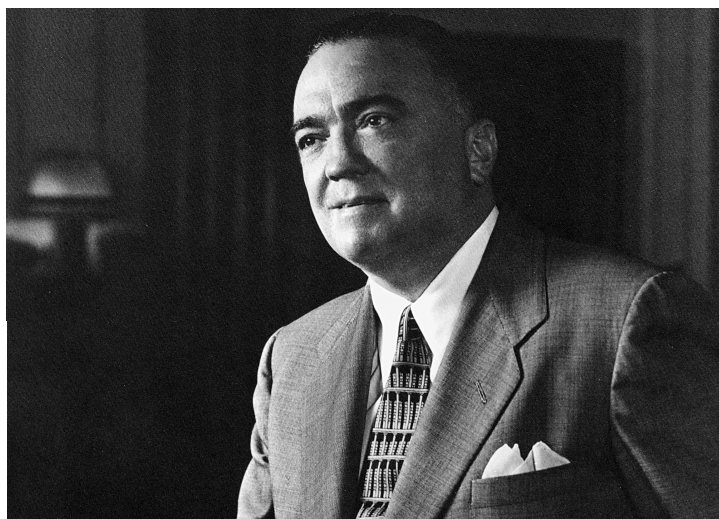

Nejslavnější „inkvizitor“
Joseph McCarthy s Royem
Cohenem.

Zdroj:
[http://www.americanheritage
village.net](http://www.americanheritagevillage.net)

Nejdůležitější roli v celém
antikomunistickém hnutí sehrál
šéf „všemocného“ FBI John
Edgar Hoover.

Zdroj: <http://www.fbi.gov>

Jay Lovestone během projevu k pracujícím.

Zdroj: <http://en.wikipedia.org>

Earl Browder postupně nabyl přesvědčení
o soužití kapitalismu a komunismu
a rozpustil CPUSA. Za tuto herezi Moskva
zinscenovala jeho sesazení.

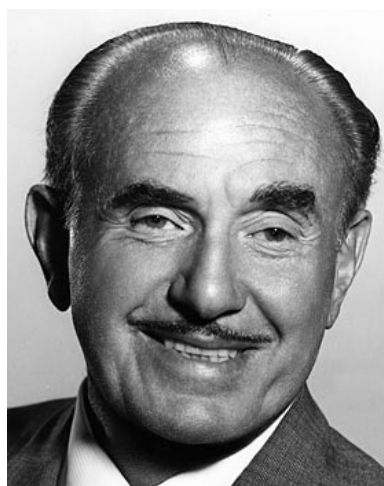
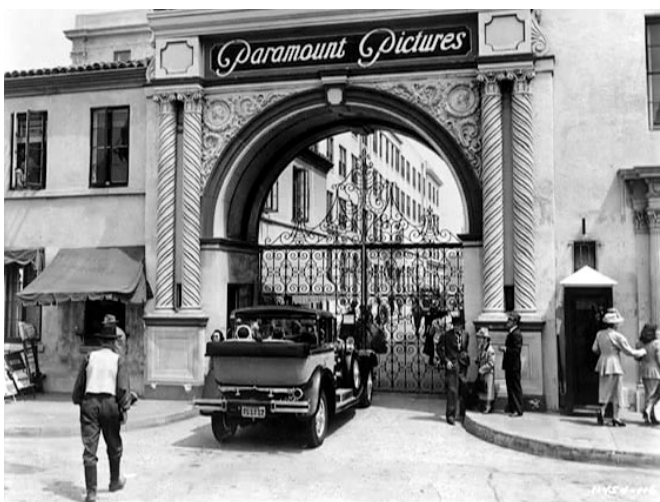
Zdroj: <http://www.life.com>

Centrum filmového průmyslu v USA. V roce 1924 se nad Los Angeles poprvé objevil tento nápis. O petadvacet let později se zkrátil jen na „Hollywood“.

Zdroj: <http://knowledgenews.net>

Americká kinematografie se záhy proměnila ve fungující průmysl, jemuž dominovala „osmička“ studií. (zleva – vstupní brána do *Paramount Pictures*, patriotický boss Jack Warner, natáčení filmu z roku 1934 *The Black Cat*)

Zdroje:

<http://www.mulholland-drive.net>

<http://projects.latimes.com>

<http://www.flickr.com>

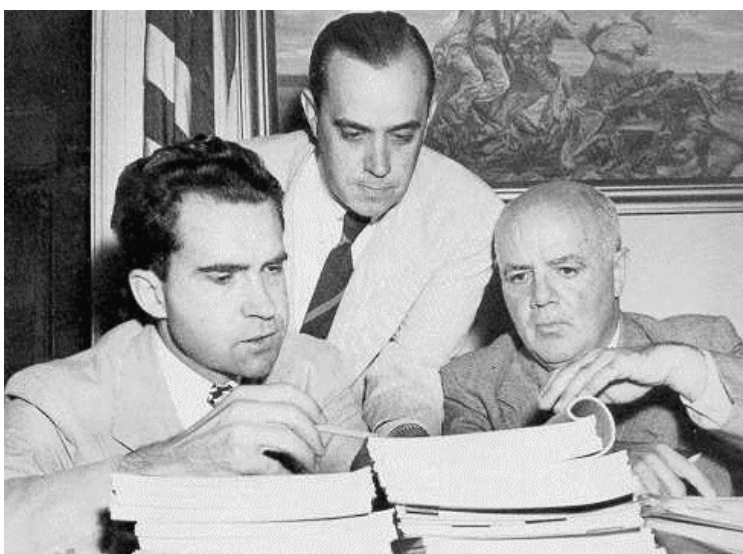

Během stávek v roce 1945 se dne 5. října odehrála tzv. bitva o studio *Warner Bros.*

Zdroj:
<http://www.iatse728.org>

Herbert Sorrell (CSU) a Roy Brewer (IATSE) se střetli v boji o kompetence nad zaměstnanci v Hollywoodu. Konflikt již výrazně ovlivnilo téma komunistické infiltrace ve filmovém průmyslu.

Zdroj:
<http://www.life.com>

Trojice členů „Komise pro neamerickou činnost“ (zleva Richard Nixon, Robert Stripling a předseda HUACu John Parnell Thomas)

Zdroj:
<http://www.law.umkc.edu>

„Hollywoodská desítka“ (přední řada zleva – Herbert Biberman, advokáti Martin Popper a Robert W. Kenny, Albert Maltz, Lester Cole;
druhá řada – Dalton Trumbo, John Howard Lawson, Alvah Bessie, Samuel Ornitz;
zadní řada – Ring Lardner Jr., Edward Dmytryk, Adrian Scott)

Zdroj: <http://www.authentichistory.com>

Akce „Výboru pro první dodatek“ ve Washingtonu na podporu „hollywoodské desítky. Organizace se stala posledním společným projektem liberální a levicové komunity ve filmovém průmyslu.

Zdroje: <http://www.authentichistory.com>; <http://www.terramedia.co.uk>

Herec Adolpe Menjou přísahá před před HUACem. Během výpovědi ze dne 21. října se designoval jako jeden z předních znalců komunismu.

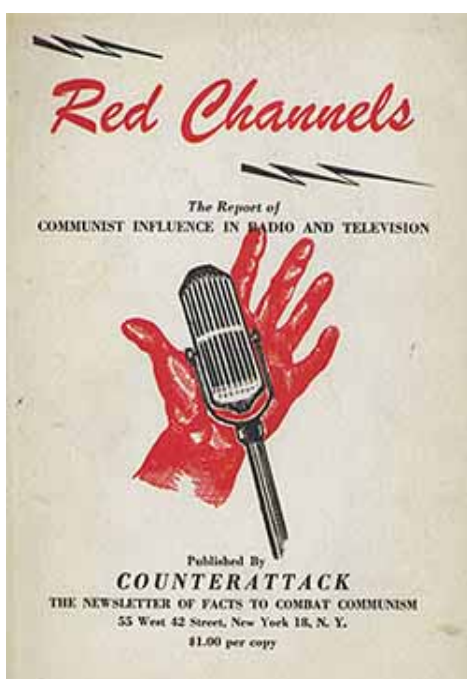
Zdroj:

<http://www.authentichistory.com>

Předseda HUACu nechává vyvést Daltona Trumba z vyšetřovací místnosti kvůli urážkám komise (28. října 1947)

Zdroj:

<http://www.authentichistory.com>

V roce 1952 již existoval plně fungující *blacklist*. Na Hollywood dohlíželi tzv. „hlídací psi“. Organizace ABC vydávala publikaci *Red Channels*, která se stala „biblí inkvizitorů“. „Americká legie“ představovala další důležitou patriotickou sílu tlačící na širší očistění filmového průmyslu.

Zdroj: <http://www.altfg.com>; www.seeklogo.com

Seznam zkratek

AAA	– Zákon o regulaci zemědělství, <i>Agricultural Adjustment Act</i>
ABC	– Američtí obchodní poradci, <i>American Business Consultants</i>
AFC	– První americký výbor, <i>America First Committee</i>
AFL	– Federace amerických odborů, <i>American Federation of Labor</i>
BEW	– Rada válečné ekonomiky, <i>Board of Economic Warfare</i>
CCC	– Společnost pro zbožní úvěry, <i>Commodity Credit Corporation</i>
CEC	– Ústřední výkonný výbor, <i>Central Executive Committee</i>
CFA	– Výbor pro první dodatek, <i>Committee for the First Amendment</i>
CIA	– Ústřední zpravodajská služba, <i>Central Intelligence Agency</i>
CLP	– Komunistická odborová strana, <i>Communist Labour party</i>
COINTELPRO	– <i>Contraintelligence program</i>
CP	– Komunistická strana Ameriky, <i>Communist Party of America</i>
CPA	– Komunistická politická asociace, <i>Communist Political Association</i>
CPUSA	– Komunistická strana Spojených států amerických, <i>Communist Party of United States of America</i>
CSU	– Sdružení odborů studií, <i>Conference of Studio Unions</i>
ČLR	– Čínská lidová republika
FBI	– Federální vyšetřovací úřad, <i>Federal Bureau of Investigation</i>
FDR	– Franklin Delano Roosevelt
FTP	– Federální divadelní projekt, <i>Federal Theatre Project</i>
GOP	– Republikánská strana, <i>Grand Old Party</i>
GRU	– Hlavní správa rozvědky, Главное Разведывательное управление Генерального штаба Вооружённых Сил России
HUAC	– Komise pro neamerickou činnost, <i>The House Committee on Un-American Activities</i>
IATSE	– Mezinárodní aliance divadelních jevištních pracovníků, <i>International Alliance of Theatrical Stage Employees</i>
IBEW	– Mezinárodní bratrstvo elektrotechniků, <i>International Brotherhood of Electrical Workers</i>

JIC	– Spojený zpravodajský výbor, <i>Joint Intelligence Committee</i>
KGB	– Výbor státní bezpečnosti, Комитет государственной безопасности
KLDR	– Korejská lidově demokratická republika
KMT	– Čínská národní strana, Kuomintang
MCA	– Americké hudební korporace, <i>Music Corporation of America</i>
MGM	– <i>Metro, Goldwyn and Meyer</i>
MPA	– Aliance filmového průmyslu pro zachování amerických hodnot, <i>Motion Picture Alliance for the Preservation of American Ideals</i>
MPAA	– Americká filmová asociace, <i>Motion Picture Association of America</i>
MPIC	– Rada filmového průmyslu, <i>Motion Picture Industry Council</i>
MPPC	– Filmová patentní společnost, <i>Motion Picture Patents Company</i>
MPPDA	– Americká filmová společnost producentů a distributorů, <i>Motion Picture Producers and Distributors of America</i>
NATO	– Severoatlantická aliance, <i>North Atlantic Treaty Organization</i>
NIRA	– Zákon o obnově průmyslu, <i>National Industrial Recovery Act</i>
NSA	– Národní bezpečnostní agentury Spojených států amerických, <i>National Security Agency of the United States of America</i>
NSC	– Rada národní bezpečnosti, <i>National Security Council</i>
NSL	– Národní studentská liga, <i>National Student League</i>
OPA	– Cenový kontrolní úřad, <i>Office of Price Administration</i>
OSN	– Organizace spojených národů
PCA	– <i>Production Code Administration</i>
RMZV	– Rada ministrů zahraničních věcí
RKO	– <i>Radio-Keith Orpheum</i>
SAG	– Gilda herců, <i>Screen Actors Guild</i>
SDG	– Gilda režisérů, <i>Screen Directors Guild</i>
SWG	– Gilda scenáristů, <i>Screen Writers Guild</i>
SP	– Filmoví scenáristé, <i>Screen Playwrights</i>
SPA	– Americká socialistická strana, <i>Socialist Party of America</i>
SSSR	– Svaz sovětských socialistických republik
TUUL	– Jednotná liga odborových svazů, <i>Trade Union Unity League</i>

TVA	– Úřad pro správu údolí řeky Tennessee, <i>Tennessee Valley Authority</i>
UA	– <i>United Artists</i>
UCP	– Sjedená komunická strana, <i>United Communist Party</i>
USA	– Spojené státy americké
USTG	– Sjedená gilda studiových techniků, <i>United Studio Technicians Guild</i>
VKS(b)	– Všesvazová komunická strana (bolševiků)
WPA	– Dělnická strana Ameriky, <i>Workers Party of America</i>
YCL	– Liga mladých komunistů, <i>Young Communist League</i>

Prameny a literatura

1. Nevydané prameny

- Executive Order No. 9835

<http://www.uhuh.com/laws/donncoll/eo/1947/eo9835.txt>

- Executive Order No. 10450

<http://www.archives.gov/federalregister/codification/executive-order/10450.html>

- Gallupova organizace

<http://www.gallup.com/corporate/21364/George-Gallup-19011984.aspx>

- Independent Production Company, *Salt of the Earth*, 1954, archive.org

- Kennanův „Dlouhý telegram“

<http://www.gwu.edu/~nsarchiv/coldwar/documents/episode-1/kennan.htm>

- Listina práv

http://www.archives.gov/exhibits/charters/bill_of_rights_transcript.html

- projev George C. Marshalla na Harvardově univerzitě dne 5. června 1947

http://www.oecd.org/document/10/0,3343,en_2649_201185_1876938_1_1_1_1,00.html

- projev Charlese Lindbergha v Des Moines, Iowa z 11. září 1941

<http://www.charleslindbergh.com/americanfirst/speech.asp>

- U.S. Supreme Court, *United States v. Paramount Pictures, Inc.*, 334 U.S. 131 (1948)

http://www.cobbles.com/simpp_archive/paramountdoc_1948supreme.html

- Ústava Spojených států amerických

http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_transcript.html

- Waldorfské prohlášení

http://soma.sbccc.edu/users/davega/FILMST_113/FILMST_113_0ld/GENERALHISTORY/THE_WALDORF_STATEMENT.doc

2. Vydané prameny

- 20th Century Fox, *The Grapes of Wrath*, DVD, 2004.

– Browder, Earl: *Democracy or Fascism, Reaport of The Centram Committee to The Ninth National Convention of The Communist Praty of U.S.A. and Speach in Reply to Discussion*. New York 1936.

- Browder, Earl: *Tehran and America*. New York 1944.
- Cogley, John: *Report on blacklisting: 1 Movies*. New York 1956.
- Communist party of America, *Manifesto and Program, Constitution, Report to The Communist International*, Chicago 1919.
- Duclos, Jacques: *On the Dissolution of the Communist Party of the United States*. New York 1946.
- <http://www.marxists.org/history/usa/parties/cpusa/1945/04/0400-duclos-ondissolution.pdf>
- Foster, William: *Toward Soviet America*. New York 1932.
- Gitlow, Benjamin: *Some plain words on Communist unity*. New York 1932.
- Goldfield, Erwin D: *Statistical Abstract of the United States 1960, 81 st Annual Edition*. Washington 1960.
- Goldfield, Erwin D.: *Statistical Abstract of the United States 1961, 82 st Annual Edition*. Washington 1961.
- *The Grapes of Wrath*, 20th Century Fox, DVD, 2004.
- House Committee on Un-American Activities, *100 things you should know about communism series*, 2nd printing, Washington 1949.
- House Committee on Un-American Activities, *Annual Report of the Committee on Un-American Activities for the Year 1950*, 81st Congress, 2nd sess., Washington 1951.
- House Committee on Un-American Activities, *Annual Report of the Committee on Un-American Activities for the Year 1951*, 82nd Congress, 2nd sess., Washington 1952.
- House Committee on Un-American Activities, *Annual Report of the Committee on Un-American Activities for the Year 1952*, 82nd Congress, 2nd sess., Washington 1953.
- House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry – Part 1*, 82nd Cong., 1st sess., Washington 1951.
- House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry – Part 2*, 82nd Cong., 1st sess., Washington 1951.

– House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry – Part 3*, 82nd Cong., 1st sess., Washington 1951.

– House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry – Part 4*, 82nd Cong., 1st sess., Washington 1951.

– House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry – Part 5*, 82nd Cong., 1st sess., Washington 1951.

– House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry – Part 7*, 82nd Cong., 2nd sess., Washington 1952.

– House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry – Part 8*, 82nd Cong., 2nd sess., Washington 1952.

– House Committee on Un-American Activities, *Communist Infiltration of Hollywood Motion-Picture Industry – Part 10*, 82nd Cong., 2nd sess., Washington 1952.

– House Committee on Un-American Activities, *Investigation of Communist Activities in the New York City – Part 4*, 83rd Cong., 1st. sess., Washington 1953

– House Committee on Un-American Activities, *Investigation of un-American propaganda activities in the United States, H.R. 1884 and H.R. 2122*, 80th Cong., 1st sess., Washington 1947.

– House Committee on Un-American Activities, *Hearings Regarding the Communist Infiltration of the Motion Picture Industry*, 80th Cong., 1st sess., Washington 1947.

– House Committee on Un-American Activities, *Report of tohe Committee on Un-American Activities to The United States House of Representatives* (Volume 1948), 80th Cong., 2nd sess., Washington 1949.

– House Committee on Un-American Activities, *Report on the Communist Party of the United States as an advocate of overthrow of Government by force and violence*, 80th Cong., 2nd sess., Washington 1948.

- House Committee on Un-American Activities, *The Shameful Years; Thirty Years of Soviet Espionage in the United States*, 82nd Cong., 2nd sess., Washington 1952.
- Hoover, Herbert: *American Individualism*. New York 2005.
- Kahn, Gordon: *Hollywood on Trial, The Story of the 10 Who Were Indicated*. New York 1948.
- Lovestone, Jay: *America prepares the next war*. New York 1928.
- Thoreau, Henry D.: *Občanská neposlušnost*. Praha 1994.
- U.S. Chambre of Commerce, *Communist Infiltration in United States, Its Nature and How to Combat It*. Washington 1946.
- U.S. Chambre of Commerce, *Communism: Where Do We Stand Today?* Washington 1952.
- Wheat, George S.: *The Story of The American Legion*. New York 1919.
- Workers Party of America, *Manifesto to the Workers of America*, Milwaukee 1922.
- Workers (Communist) Party of America, *The Fourth National Convention of Workers (Communist) Party of America, Report of the Central Executive Committee to the 4th National Convetion held in Chicago, Ilinois, August 21st to 30th 1925*, Washington – Chicago 1925.

3. Vydané prameny – Edice

- Fried, Albert: *McCarthyism, The Great American Red Scare, A Documentary History*. New York – Oxford 1997.
- Keler, Harvey – Haynes, John Earl – Anderson, Kyrill M.: *The Soviet World of American Communism*. New Haven – London 1998.
- Schrecker, Ellen: *The Age of McCarthyism A Brief History with Documents*. Boston – New York 1994.

4. Paměti

- Barzman, Norma: *The Red and the Blacklist, The Intimate Memoir of Hollywood Expatriace*. New York 2003.
- Cole, Lester: *Rudý z Hollywoodu*. Praha 1986.
- Kennan, George F.: *Memoirs 1950–1963*. Boston 1972.

- Reagan, Ronald: *Život jednoho Američana, paměti prezidenta*. Praha 1997.
- Rouverol, Jean: *Refugees from Hollywood, A Journal of the Blacklist Years*. New Mexico 2000.
- Truman Margaret: *Harry S. Truman*. New York 1973.

5. Rozhovory

- McGillian, Patrick – Buhle, Paul: *Tender Comrades, a Backstory oh the Hollywood Blacklist*. New York 1997.

6. Odborná literatura – Monografie

- Alsop, Joseph: *FDR 1882–1945 : The life and times of Franklin D. Roosevelt*. London 1982.
- Arendtová, Hannah: *O násilí*. Praha 2004.
- Arendtová, Hannah: *Původ totalitarismu I.–III*. Praha 1996.
- Bayley, Erwin R.: *Joe McCarthy and the press*. Wisconsin 1981.
- Bedford, Henry F. – Colbourn, Trevor: *The Americans, A Brief History since 1865*. New York 1976.
- Billingsley, Kenneth Lloyd: *Hollywood Party, How Communism Seduced the American Film Industry in the 1930s and 1940s*. Roklin 1998.
- Brodwell, David – Staiger, Janet – Thompson, Kristin: *The Classical Hollywood Cinema, Film Style & Mode of Production to 1960*. Columbia 1985.
- Budín, Stanislav: *F. D. Roosevelt*. Praha 1965.
- Buhle, Paul – Wagner, Paul: *Blacklisted, The Film Lover's Guide to the Hollywood Blacklist*. New York 2003.
- Ceplair, Larry – Englund, Steven: *The Inquisition in Hollywood: Politics in the Film Community, 1930–1960*. Berkley – Los Angeles – New York 1993.
- Dawson, Christopher: *Bohové revoluce*. Praha 1997.
- Denning, Michael: *The Cultural Front, The Laboring of American Culture in the Twentieth Century*. London – New York 1998.
- Doherty, Thomas: *Cold War, Cool medium, Television, McCarthyism, and American Culture*. New York 2003.
- Donner, Frank J.: *The Age of Surveillance, The Aims and Methods of America's Political Intelligence System*. New York – Toronto 1980.

- Durman, Karel: *Popely ještě žhavé I. : Válka a nukleární mír, 1938–1964*. Praha 2004.
- Finler, Joel W.: *Hollywood story*. London 2003.
- Fried, Richard M.: *Nightmare in Red, The McCarthy Era in Perspective*. Oxford 1990.
- Friedman, Norman: *The Fifty Years War : Conflict and Strategy in the Cold War*. Annapolis 2000.
- Gaddis, John Lewis: *Studená válka*. Praha 2007.
- Goodman, Walter: *The Committee, The Extraordinary Career of the House Comittee on Un-American Activities*. New York 1968.
- Grant, Alan: *The American Polical Process*. Aldershot – Brookfield 1986.
- Graubard, Stephen: *Prezidenti : proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi*. Praha 2007.
- Griffith, Robert: *The Politics of Fear, Josef R. McCarthy and the Senate*. Amherst 1987.
- Griffith, Robert – Theoharise, Ethana: *The Specter, Original Essay on the Cold War and the Origins of McCarthyism*. New York 1974.
- Halberstam, David: *Černobílé desetiletí, Padesátá léta a Spojené státy*. Praha 2002.
- Haynes, John Earl – Klehr, Harvey : *Venona, Decoding Soviet Espionage in America*. Yale 2000.
- Heideking, Jürgen – Mauch, Chrustot: *Američtí prezidenti : 42 portrétů od Georgie Washingtona po Georgie W. Buche*. Praha 2004.
- Hillman, William: *The first publication from the personal diaries, private letters papers and revealing intervius of Harry S. Truman*. New York 1952.
- Hofstadter, Richard: *The American Political Tradition and the Men Who Made It*. New York 1989.
- Horne, Gerald: *Class Struggle in Hollywood 1930–1950, Mogules, Mobsters, Stars, Reds and Trade Unionists*. Austin 2001.
- Humphries, Reynold: *Hollywood´s Blacklists*. Edinburgh 2010.
- Huntington, Samuel P.: *Kam kráčíš, Ameriko? Krize americké identity*. Praha 2005.
- Jeffreys-Jones, Rhodii: *The FBI, A History*. Yale – London 2007.
- Jenkins, Roy: *Truman*. Praha 1996.

- Kennedy, David M.: *Freedom from Fear : The American People in Depression and War 1929–1945*. New York – Oxford 1999.
- Klehr, Harvey: *The Heyday of American Communism, The Depression Decade*. New York 1984.
- Klehr, Harvey – Haynes, John Earl: *The American Communist Movement, Storming heaven itself*. New York 1992.
- Latham, Earl: *The Communist Controversy in Washington : from New Deal to McCarthy*. Cambridge – Massachusetts 1966.
- Leffler, Melvyn P.: *A Preponderance of Power : National Security, the Truman Administration, and the Cold War*. Stanford – California 1992.
- Lev, Peter: *The Fifties, Transforming the Screen 1950–1959 (History of the American Cinema, Vol. 7)*. Berkley – Los Angeles – London 2003.
- Link, Artur S. – Catton, William B.: *American Epoch, A History of United States Since 1900, Volume II : Era of Total War and Uncertain Peace 1938–1980*. New York 1980.
- Lipset, Seymour M.: *Dvousečná zbraň, rub a líc americké výjimečnosti*. Praha 2003.
- Lora, Roland – Longton, Willian Henry: *Conservative press in 20th-century America*. Westport 1999.
- Luňák, Petr: *Západ : Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*. Praha 1997.
- Matějka, Jaroslav: *Machiavelistické etudy : Churchill, Roosevelt, De Gaulle, Hitler, Stalin*. Praha 2001.
- May, Lary: *Recasting America, Culture and Politics in the Age of Cold War*. Chicago – London 1989.
- Messick, Hank: *John Edgar Hoover, A critical examination of the Director and of the continuing aliance between crime, business, and politics*. New York 1972.
- Morison, Samuel Eliot – Commager, Henry Steele – Leuchtenburg, William E.: *The Growth of the American Republic*. London – New York – Toronto 1969.
- Nálevka, Vladimír: *Kapitoly z dějiny studené války, I. Díl*. Praha 1997.
- Nálevka, Vladimír: *Stalinova hra o Zemi jitřní svěžesti : korejská válka 1950–1953*. Praha 2009.
- Nálevka, Vladimír: *Světová politika ve 20. století I*. Praha 2000.
- Nálevka, Vladimír: *Z neznámých stránek historie*. Praha 2001.

- Nathan, Eearl: *The Communist Controversy in Washington : From The New Deal to McCarthy*. Massachusetts 1968.
- Navasky, Victor S.: *Naming Names*. New York 1980.
- Neve, Brian: *Film and politics in America: a social tradition*. London – New York 1992.
- Novák, Miroslav (ed.): *Komunismus a fašismus*. Praha 2002.
- Opie, Iona – Opie, Peter: *The Oxford Dictionary of Nursery Rhymes*. Oxford 1997.
- Oshinsky, David M.: *A Conspiracy So Immense, The World of Joe McCarthy*. New York – London 1983.
- Ottanelli, Fraser M.: *The Communist Party of the United States : From the Depression to World War Two*. Toronto – Biggleswade 1991.
- Patterson, James T.: *Grand Expectations : The United States 1945–1974*. Oxford – New York 1997.
- Perry, Louis B. – Perry, Richard S.: *A history of the Los Angeles labor movement, 1911–1941*. Berkeley 1963.
- Prindle, David F.: *The Politics of Glamour : Ideology and Democracy in the Screen Actors Guild*. Madison 1988.
- Reeves, Thomas C.: *The Life and Times of Joe McCarthy*. Lanham – New York – Oxford 1982.
- Riesman, David: *Osamělý dav*. Praha 2007.
- Roberts , J. M.: *Dvacáté století*. Praha 2004.
- Ross, Steven J.: *Movies and American Society*. Oxford 2002.
- Rovere, Richard H.: *Senator Joe McCarthy*. New York 1970.
- Rumer, Thomas A.: *The American Legion, An Official History 1919–1989*. New York 1990.
- Schatz, Thomas: *Boom and Bust, American Cinema in the 1940's (History of the American Cinema, Vol. 6)*. Berkeley – Los Angeles – London 1999.
- Starobin, Joseph R.: *American Communism in Cisis 1943-1957*. Berkley – Los Angeles – California 1972.
- Sterling, Christopher R. – Haight, Timothy R.: *The Mass Media: Aspen Institute Guide to Communication Industry Trends*. New York 1978.
- Stouffer, Samuel A.: *Communism, Conformity & Civil Liberties : A Cross Section of the Nation Speaks its Mind*. Gloucester 1963.

– Tindall, George B. – Shi, David E.: *Dějiny Spojených států amerických*. Praha 1996.

– Tekel, Studs: *Hard Times, An Oral History of the Great Depression*. New York – London 2005.

– Thomas, Kristin – Brodwell, David: *Dějiny filmu : přehled světové kinematografie*. Praha 2007.

– Tocqueville, Alexis de: *Demokracie v Americe*. Praha 2001.

– Truckem, Robert C.: *Stalin u moci, revoluce shora 1928–1942*. Praha 1995.

– The New Encyclopaedia Britannica, Volume 29. Chicago 1991.

– Vaughn, Robert: *Only Victims, A Study of Show Business Blacklisting*. New York 1972.

– Wanner, Jan: *George C. Marshall*. Praha 1998.

– Wanner, Jan: *Pevnost Amerika, Spojené státy a evropská válka 1939–1945*. Praha 2001.

– Wanner, Jan: *Spojené státy a evropská válka 1939–1945, Díl III. : Zápas o Evropu*. Praha 2002.

– Whitea, John Kenneth: *Still Seeing Red, How the Cold War Shapes the New American Politics*. Boulder – Oxford 1997.

– Whitfield, Stehen J.: *The Culture of the Cold War*. Baltimore –London 1996.

– Winkler, Allan M.: *The recent past, Readings on America Since World War II*. New York 1989.

– Wittner, Lawrence S.: *Rebels Against War, The American Peace Movement 1941–1960*. New York – London 1969.

– Witwer, David: *Shadow of the Racketeer: Scandal in Organized Labor*. Campaign 2009.

7. Odborná literatura – Studie

– Clinton, Paul: *Controversy over Oscar for Kazan heats up*, CNN.com, Tuesday, March 16th, 1999.

<http://edition.cnn.com/SHOWBIZ/Movies/9903/16/kazan.oscar/index.html>.

– Leab, Daniel: *United We Eat: The Creation and Organization of the Unemployed Councils in 1930*, Labor History 8, 1967.

– Moser, John E.: *Gigantic Engines of Propaganda: The 1941 Senate Investigation of Hollywood*, *The Historian*, roč. 63, 4 (Summer 2001).

– Ross, Murray: *Labour Relations in Hollywood*, *Annales of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 254, The Motion Picture Industry, November 1947.